

Kl. 09.00 – 18.01

19.08 – 23.28

1 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2001/02:FPM96 Avtal mellan EU och USA om ömsesidigt erkännande av certifikat inom området marin säkerhetsutrustning till trafikutskottet

2001/02:FPM100 Gemenskapens anslutning till COTIF *KOM(2002)24* till lagutskottet

2001/02:FPM101 Direktiv om järnvägssäkerhet *KOM(2002)21* till trafikutskottet

2001/02:FPM102 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om skydd mot subventioner och illojal prissättning av flyglinjer från länder som inte är medlemmar i Europeiska unionen *KOM(2002)110* till trafikutskottet

2001/02:FPM103 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om arbetsvillkor för personal som hyrs ut av bemanningsföretag *KOM(2002)149* till arbetsmarknadsutskottet

2 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 24 maj inkommit.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2001/02:189 till miljö- och jordbruksutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition och förslag skulle förlängas till *måndagen den 7 oktober 2002*.

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU37
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU20
Konstitutionsutskottets betänkanden 2001/02:KU18 och KU39
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU28
Utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU13
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU19
Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU24
Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU23
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU17
Trafikutskottets betänkande 2001/02:TU15
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU25
Näringsutskottets betänkande 2001/02:NU18
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2001/02:AU11
Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU15

5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 juni

MJU23 Ansvarsfullt fiske – svenska prioriteringar för EU:s framtida fiskeripolitik, m.m.

Punkt 2 (Den relativa stabiliteten)

1. utskottet
2. res. 2 (kd)

Votering:

280 för utskottet

39 för res. 2

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 76 m, 39 v, 14 c, 15 mp, 13 fp, 1 -

För res. 2: 39 kd

Frånvarande: 9 s, 5 m, 4 v, 3 kd, 4 c, 1 mp, 3 fp, 1 -

Punkt 3 (Kvoter m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (m)

Votering:

242 för utskottet

78 för res. 3

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 39 v, 39 kd, 14 c, 15 mp, 12 fp, 1 -

För res. 3: 77 m, 1 fp

Frånvarande: 9 s, 4 m, 4 v, 3 kd, 4 c, 1 mp, 3 fp, 1 -

Punkt 4 (Särskilda kvoter för kustfiske m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (v)

Votering:

265 för utskottet

54 för res. 4

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 77 m, 39 kd, 14 c, 13 fp, 1 -

För res. 4: 39 v, 15 mp

Frånvarande: 10 s, 4 m, 4 v, 3 kd, 4 c, 1 mp, 3 fp, 1 -

Punkt 22 (En långsiktig nationell fiskepolitik)

1. utskottet
2. res. 14 (mp, fp)
3. res. 13 (c)

Förberedande votering:

29 för res. 14

16 för res. 13

275 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

161 för utskottet

29 för res. 14

130 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 39 v

För res. 14: 15 mp, 13 fp, 1 -

Avstod: 77 m, 39 kd, 14 c

Frånvarande: 9 s, 4 m, 4 v, 3 kd, 4 c, 1 mp, 3 fp, 1 -

Punkt 26 (Dumpat militärt material m.m.)

1. utskottet
2. res. 19 (s, mp)

Votering:

186 för utskottet

134 för res. 19

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 4 s, 77 m, 38 v, 39 kd, 14 c, 13 fp, 1 -

För res. 19: 118 s, 1 v, 15 mp

Frånvarande: 9 s, 4 m, 4 v, 3 kd, 4 c, 1 mp, 3 fp, 1 -

Mona Berglund Nilsson, Ingvar Johnsson och Marina Pettersson (alla s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 43 (Yrkesfiskarens sakägarstatus)

1. utskottet
2. res. 27 (c)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU10 Ett system för individuell kompetensutveckling

Punkt 2 (Utgångspunkter m.m. för ett system för individuell kompetensutveckling)

1. utskottet
2. res. (m, kd, c, fp)

Votering:

175 för utskottet

141 för res.

4 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 39 v, 15 mp

För res.: 74 m, 39 kd, 14 c, 13 fp, 1 -

Avstod: 1 s, 3 m

Frånvarande: 9 s, 4 m, 4 v, 3 kd, 4 c, 1 mp, 3 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Föredrogs
sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2001/02:UFöU3
Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan (prop. 2001/02:179).

*Fortsatt svenskt
deltagande i en
internationell
säkerhetsstyrka
i Afghanistan*

Anf. 1 HENRIK LANDERHOLM (m):

Fru talman! Jag ska inledningsvis klargöra att jag tänker hålla mig kort, beroende på att såväl mitt som en del av kammarens ledamöters intresse torde vara ganska likt det som majoriteten av svenska folket just nu har. Det är inte annat än att vi saknar en storbilds-TV här framför oss för att kunna följa Sveriges match mot Argentina.

Inledningsvis hade jag tänkt mig ge ganska omfattande testamentariska anvisningar – efter elva år i riksdagen är detta mitt sista anförande – men även det ska jag avhålla mig från. De anvisningarna får finna en annan form.

Den fråga som nu ligger på kammarens bord är egentligen ganska enkel och okomplicerad. Det är nämligen ett rent följdbeslut till det som riksdagen i full enighet fattade i januari. Frågan är enkel och tydlig: Ska vi fortsätta med det svenska militära engagemanget i Afghanistan, eller ska vi inte göra det? Frågan handlar den här gången om att ge regeringen mandat att fram till den 20 december 2002 utsända en styrka om högst 45 man.

Från min utgångspunkt är svaret också det ganska enkelt: Sverige måste självklart bidra till en rimlig säkerhetssituation i Afghanistan. Något annat vore orimligt, särskilt i denna stund när det afghanska folkets representanter i ett rådslag, *loja jirga*, nu försöker lösa en hel del grundläggande problem avseende den afghanska statens framtida styrelseskick.

Jag välkomnar att det finns en bred politisk enighet i den här frågan. Vänsterpartiet har förvisso uttryckt sitt missnöje med livet och världen i allmänhet i ett särskilt yttrande, men det påverkar inte beslutets innehåll. Jag tycker att denna politiska enighet är av stor betydelse.

Även om verksamheten i Afghanistan hittills har bedrivits på en icke-spektakulär nivå, är det viktigt att påpeka att det här är en både väsentlig och fortsatt farlig insats. För de officerare och befäl som avses förstärka en hel del funktioner i Ishavsstyrkan – det gäller civilmilitär samverkan, infrastrukturell uppbyggnad och en del befattningar inom stabstjänstens och logistikens områden – är det viktigt att ha svenska folkets eniga stöd i ryggen.

Avslutningsvis vill jag också uttrycka min och mitt partis kritik mot att Sverige sex år efter att riksdagen fattade beslut om att internationella insatser ska vara en huvuduppgift för totalförsvaret i allmänhet och för Försvarsmakten i synnerhet och två år efter det stora försvarsbeslutet inte har mer att erbjuda när det verkligen bränner till. Efterfrågade resurser för att förstärka Ishavsstyrkan i dess andra omgång har den här gången varit bl.a. *mine awareness teams*, säkerhetsförband och förband med förmåga till uppbyggnad av infrastruktur.

Trots anmälningar till diverse styrkeregister som väl stämmer överens med de här behoven, har den svenska förmågeuppbyggnaden inom det militära försvaret gått så pass långsamt att vi denna gång inte har kunnat bidra mer substantiellt. Det beklagar jag. Den ökade handlingsfriheten behöver Sverige för att vi bättre i rikets säkerhetspolitiska intressen ska kunna verka både hemma, i närområdet och längre bort. Det förtjänar alltså att påpekas att mycket arbete återstår innan vi har nått målsättningen ett allsidigt och flexibelt försvar som ska kunna verka som ett säkerhetspolitiskt instrument i många olika situationer.

Med detta vill jag yrka bifall till det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande nr 3 och dessutom ta tillfället i akt att i detta mitt sista anförande, för denna omgång i kammaren i alla fall, tacka såväl talmännen som riksdagens personal för ett utmärkt samarbete under de gångna elva åren.

I detta anförande instämde Marianne Andersson (c) och Runar Patriksson (fp).

Anf. 2 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det som vi i dag har att ta ställning till är, som rubriken säger på det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande, ett fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan.

För snart ett halvår sedan, närmare bestämt den 18 januari, tog riksdagen första gången ställning för ett svenskt deltagande i denna styrka med förkortningen ISAF, International Security Assistance Force. Det som frågan i dag gäller är således om vi är beredda att förlänga den svenska insatsen om högst 45 personer mot bakgrund av att FN beslutat om ett förlängt mandat med ett halvår från den 20 juni fram till den 20 december.

ISAF har således ett FN-mandat i ryggen. Detta säkerhetsrådsbeslut fattades den 20 december förra året. Bakgrunden var fredskonferensen i Bonn i månadsskiftet november/december 2001, där man fått olika grupperingar från Afghanistan att sammanträffa för att överlägga om landets framtid efter talibanregimens fall. Den följde som bekant på USA-koalitionens insats *operation enduring freedom* för att komma åt terrorgruppen al-Qaida, som legat bakom terrorattentaten i USA den 11 september förra året – även den en insats grundad på FN:s resolutioner. Vid Bonnmötet efter efterfrågades en snabb FN-insats.

FN har således den 23 maj beslutat att förlänga säkerhetsstyrkans insats med ytterligare ett halvår. Styrkan, som består av ca 4 500 personer, har till uppgift att bistå de afghanska myndigheterna med att upprätthålla säkerheten i och kring Kabul för den i Bonn tillsatta interimregeringen, för FN:s olika insatser samlade under Unama, United Nations Assistance Mission in Afghanistan, för övriga hjälpinsatser och för att generellt skapa en stabil och säker miljö som gör det möjligt att genomföra den förändring som man tagit ställning för i Bonn.

Den innebär bl.a. att interimregeringen ska skapa möjlighet för en oberoende kommission att förbereda och sammankalla ett traditionellt rådslag, det som kallas för en *loja jirga*. Detta rådslag har just nu påbörjat arbetet och har enligt upplägget från Bonn högst sex månader på sig

att komma fram till en övergångsregering. Nu är dock intentionen att detta endast ska ta någon vecka. Det återstår att se om den snäva tidsplanen håller. Övergångsregeringen ska styra landet i två år varefter val ska hållas.

Det är naturligtvis mycket angeläget att detta upplägg kan genomföras. En av förutsättningarna för detta är att säkerheten och stabiliteten kan upprätthållas, särskilt i och kring huvudstaden. FN:s säkerhetsstyrka har således en avgörande roll vid förmandet av Afghanistans framtid. Men dess uppgift är som sagt också att bidra till att FN själv och olika hjälpinsatser kan fungera. Den insats som hittills utförts har varit omvittnat god, inklusive den svenska. I betänkandet redogör vi närmare för styrkans uppgifter. Det förlängda mandatet innebär att den internationella säkerhetsstyrkan ska fortsätta sina hittillsvarande uppgifter. En skillnad är att Storbritannien lämnar posten som ledare för styrkan och ersätts av Turkiet.

För Sveriges del sker insatsen inom ramen för vad hela den internationella styrkan ska göra. Underrättelseplutonen fortsätter sina uppgifter till den 31 augusti. Därefter kan de svenska uppgifterna komma att förändras. Detta förväntas något minska styrkans storlek, liksom kostnaderna för densamma.

I betänkandet redovisas vad Försvarsmakten kan bidra med inom olika specialistområden. Regeringen säger sig i propositionen dela Försvarsmaktens bedömning. Därefter har regeringen sagt att den i sin planläggning utgår från att den svenska insatsen ska uppgå till 32 personer, att jämföra med dryga 40 för närvarande, och vara verksam inom Cimic, den civil-militära samverkan.

Hur den svenska styrkans exakta sammansättning blir är dock inte klart utan avgörs i överläggningar med bl.a. den nation som nu ska leda ISAF:s insats det närmaste halvåret. Därför har regeringen utlovat att riksdagen fortlöpande hålls informerad om styrkans sammansättning och uppgifter. Vi vill från det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet stryka under angelägenheten av detta.

ISAF har att samordna sin insats med USA-koalitionen för att se till att man inte går in i varandras ansvarsområden och för att inte riskera vådabeskjutning. Däremot är ISAF helt fristående från *operation enduring freedom* och tar således inte order av det amerikanska centralkommandot för denna operation.

Självfallet innebär uppgiften faror. Jag vill liksom vi gjorde när vi behandlade frågan för ett halvår sedan understryka att riskerna i uppgifterna inte får underskattas. Därför är det viktigt att insatserna görs med största möjliga noggrannhet och försiktighet.

Från riksdagens sida, som representanter för svenska folket, är vi stolta över att vi har svenskar som är beredda att engagera sig i de aktuella uppgifterna och ta de risker det medför. Vi följer er naturligtvis i våra tankar.

Det är här också på sin plats att med stor tillfredsställelse notera att vi bibehåller den totala enighet mellan partierna som vi hade förra gången då vi i januari tog vårt beslut. Det är en viktig signal till dem som nu tjänstgör och som senare kommer att tjänstgöra i den svenska styrkan, och för övrigt också till hela den internationella styrkan, om att uppslutningen från svensk sida är total. Vi fullföljer därmed en god tradition:

När FN:s säkerhetsråd beslutar om insatser för fred och säkerhet och efterfrågar svenskt engagemang så ställer vi upp, och vi kan påräkna stor enighet bakom ett sådant beslut.

Fru talman! Mot denna bakgrund vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet UFöU3 att riksdagen beslutar att med anledning av regeringens proposition 179 bemyndiga regeringen att ställa en väpnad styrka om högst 45 personer till förfogande som ett svenskt bidrag till den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan, dock längst t.o.m. den 20 december 2002.

Slutligen vill jag redan nu rikta ett tack till mina meddebattörer inför sommaren och ett särskilt tack till utskottets ordförande och er övriga som vid valperiodens slut lämnar riksdagen. Jag kan om er säga att ni alla har varit frimodiga och engagerade debattörer. Tack ska ni ha!

Anf. 3 LARS OHLY (v):

Fru talman! Riksdagen beslutade den 18 januari i år enhälligt att bemyndiga regeringen att ställa en väpnad styrka om högst 45 personer till förfogande under högst sex månader som ett svenskt bidrag till en multinationell styrka i Afghanistan på grundval av mandatet i FN:s säkerhetsråd. Det här ärendet är en uppföljning av det beslutet.

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet föreslår att vi bemyndigar regeringen att ställa en väpnad styrka om högst 45 personer till den internationella styrkans förfogande fram till den sista december.

Jag håller med dem som anser att det är viktigt med enighet i sådana här frågor. Det här är riskfyllda uppdrag. Det är uppdrag som det är en fördel om vi i Sveriges riksdag enhälligt kan ta ställning för. Vänsterpartiet är därmed också med på beslutsförslaget och står bakom det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets förslag.

Det har dock i debatten förekommit att man har ifrågasatt befälsföringen för styrkan jämfört med det amerikanska centralkommandot, och man har också ifrågasatt Turkiets ställning eftersom Turkiet nu övertar befälet för ISAF. I betänkandet redogörs mycket tydligt för att FN-styrkan enbart ska handla efter säkerhetsrådets beslut. Klart och tydligt sägs att ISAF på intet sätt är instruktions- eller befälsmässigt underställt det amerikanska centralkommandot, och därför ska inte FN-operationen sammanblandas med USA:s pågående krig i landet – det krig som nu har pågått i åtta månader och hittills har kostat ca 4 000 människor livet.

Det är viktigt för oss i Vänsterpartiet att påpeka att vår inställning till USA:s krigföring inte har förändrats. Den påverkas inte av det nu föreliggande ärendet eller av de förslag som vi står bakom. Bombningarna av ett av världens fattigaste länder har ställt till med stor förödelse och stor tragik. Det här kriget sades från början vara ett sätt att bekämpa terrorismen. Sedan argumenterade flera förespråkare för kriget för att det var ett sätt att få bort den avskyvärda talibanregimen.

Fru talman! Det finns många avskyvärda regimer i vår värld, men vi kan aldrig tillåta att någon nation ges rätten att bomba bort dem som vi inte tycker om. Det för till ett folkrättsligt moras, där de starkas rätt är viktigare än att vi försöker forma en värld där vi tillsammans kan leva i fred och frihet. Folkrätten är nämligen till för att förhindra att de starka makterna tar sig rätten att använda våld när det passar deras egna syften.

Den rätten – rätten till våldsanvändning – finns enligt internationell rätt enbart i två fall. Det ena är när FN:s säkerhetsråd beslutar om väpnade sanktioner för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Det andra är när stater, enskilt eller kollektivt, utövar självförsvarsrätten enligt artikel 51.

Den svenska tolkningen av artikel 51 har traditionellt varit mycket restriktiv, och det finns uppenbara skäl för det. Vi har, samtliga partier i Sveriges riksdag, sett risker med att starka stater under argumentet att man utövar självförsvar angriper andra länder med militärt våld. Självförsvarsrätten har hittills också ställt krav på förekomsten av ett väpnat angrepp, och dessutom ska självförsvaret vara nödvändigt för att avvärja ett pågående angrepp och få slut på krigshandlingar från en annan makt.

Inget av detta gäller i USA:s krigföring i Afghanistan. Den tolkning av artikel 51 som riksdagens partier tidigare har varit överens om är inte längre giltig. Alltså har en nytolkning av FN-stadgans artikel 51 krävts. Således har en majoritet i Sveriges riksdag numera ansett att självförsvarsrätten har utsträckts till att stater ges rätt att med militära medel gå in i andra stater för att bedriva krigföring när man har utsatts för ett terrorangrepp.

Det här är ett sluttande plan. Det leder till en värld där de allra starkaste kan ta sig rätten att bestämma när militärt våld kan användas. Det är en tolkning av folkrätten som leder fel.

Vänsterpartiet vill därför påpeka att trots vårt ställningstagande för den svenska truppinsatsen under FN-befäl har vår inställning till kriget i Afghanistan inte ändrats. Vi är fortfarande motståndare till USA:s självpåtagna rätt att använda bomber och militärt våld för att uppnå egna politiska, ekonomiska och militära syften. I den frågan finns det alltså ingen enighet.

Men detta behandlas inte i betänkandet. Samtidigt är viktigt att klargöra detta av det enkla skälet att FN-missionen i Afghanistan upprätthåller sig där på grund av den situation som har uppstått efter kriget. Men FN-deltagandet är nödvändigt och positivt. Det behövs nu en internationell styrka som stabiliserar förhållandena och som upprätthåller fred och säkerhet i området kring huvudstaden. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande och hoppas att detta beslut senare kan fattas i fullständig enighet av riksdagen.

Anf. 4 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Sverige har en lång tradition när det gäller deltagande i internationella fredsbevarande insatser. Det är därför mer eller mindre självklart att vi även i fortsättningen ska bidra till stabiliseringsarbetet i Afghanistan.

Efter mer än två decennier av sovjetisk krigföring, av inbördeskrig och av talibanernas fundamentalistiska styre står nu Afghanistan inför ett vägval. Förhoppningsvis kommer den försonings- och återuppbyggnadsprocess som tog sin början i Bonn i december förra året och som nu fortsätter med det rådslag, *loja jirga*, som pågår i Kabul sedan någon dag att leda till att Afghanistan kan byggas upp som en fungerande stat med respekt för de mänskliga rättigheterna och för att demokratin kan upprätthållas.

Det internationella samfundet spelar, och kommer under lång tid att få spela, en viktig roll som garant för fred och stabilitet men också som garant för den långsiktiga finansieringen av återuppbyggnaden av staten och statens grundläggande institutioner och funktioner, t.ex. polis- och rättsväsende, sjukvård och annan omsorg samt, inte minst, återuppbyggnaden av ett fungerande och heltäckande utbildningsväsende.

Fru talman! Det är med stor tillfredsställelse som jag kan konstatera att den svenska regeringen i sin strategi för biståndet till Afghanistan särskilt betonar åtgärder för att stärka kvinnans ställning i samhället. Mänskliga rättigheter utifrån ett jämställdhetsperspektiv tillhör en av de frågor som jag ivrigt har drivit under den här mandatperioden. Det är också med stor tillfredsställelse som jag kan konstatera att regeringen har gett utfästelser beträffande biståndet till Afghanistan för tre år framåt. Därmed vet de afghanska myndigheterna och de svenska och internationella biståndsorganen som Sverige samarbetar med hur spelreglerna ser ut.

För att återuppbyggnadsarbetet ska kunna ske någorlunda friktionsfritt förutsätts det att den övergångsregering som ska utses av *loja jirga* och som bl.a. ska ta fram en ny författning och genomföra förberedelser för allmänna val inom två år kan garanteras och garantera säkerhet och stabilitet i landet. Hoten kan komma från regionala krigsherrar, islamistiska extremister eller andra regeringsfientliga krafter som av en eller annan anledning inte ställer upp på *loja jirgas* beslut.

ISAF, den av FN sanktionerade internationella fredsfrämjande styrkan, spelar mot denna bakgrund en viktig roll. ISAF:s mandat är att bistå övergångsregeringen med att upprätthålla säkerheten i Kabul och dess omedelbara närhet. Tyvärr finns det en begränsning i FN-mandatet, nämligen de snäva tidsperspektiven. Det är inte särskilt troligt att den afghanska övergångsregeringen förmår att bygga upp en fullt ut fungerande polisorganisation eller för den delen ett fullt ut fungerande nationalgarde innan ISAF:s mandat löper ut den 20 december.

Fru talman! Det är viktigt att den fredsfrämjande insatsen i Afghanistan upplevs som långsiktig och resolut av afghanerna själva. Därigenom kan insatsen förhoppningsvis bidra till att avskräcka regionala krigsherrar och andra från sådan verksamhet som kan hota landets återuppbyggnad och övergång till fred, stabilitet och försoning. Så snart som möjligt måste därför ett mer långsiktigt beslut beträffande fortsatt internationell närvaro på FN-mandat i Afghanistan fattas. Sverige kan här spela en viktig roll både genom kontakter på ministernivå inom EU och i kontakterna på olika nivåer t.ex. inom FN. Jag hoppas att Sverige tar på sig den rollen.

Avslutningsvis ska jag kortfattat säga något om hur jag ser på USA:s respektive Turkiets roller i Afghanistan.

Såväl regeringen som det sammansatta utskottet har på ett tydligt sätt klargjort rågångarna mellan ISAF:s mandat och den USA-ledda *operation enduring freedom*. Kristdemokraterna har inga särskilda synpunkter på dessa gränsdragningar. Att ett visst informationsutbyte mellan ISAF och USA-koalitionen är nödvändigt, inte minst för att undvika t.ex. vådabeskjutningar, ser vi som en självklarhet.

När det gäller inriktningen på *operation enduring freedom* skiljer sig denna markant från ISAF:s uppdrag. Även om *operation enduring freedom* inte primärt syftar till att skapa stabilitet i Afghanistan är det inte

orimligt att tänka sig att detta blir en bieffekt. Förhoppningsvis kan den multinationella USA-ledda styrkan bidra till att den säkerhet som ISAF garanterar i Kabulområdet även utsträcks till det övriga landet.

När det gäller Turkiet är det en viktig markering att landet nu har fått uppdraget som ledande nation för ISAF där många länder ingår. Det är ett uppdrag som förpliktigar. När Turkiet nu leder en internationell styrka vars uppgift det är att bl.a. svara för att respekten för mänskliga rättigheter och demokratins spelregler upprätthålls kan det vara läge för ytterligare och fördjupade informella och formella samtal med Turkiet, t.ex. när det gäller efterlevnaden av respekten för mänskliga rättigheter för minoriteter i det landet.

Jag tänker på de kristna minoriteterna, assyrier/syrianer, kaldéer och andra, som förföljs och vilkas mänskliga rättigheter kränks och inskränks. Jag tänker också på kurdernas situation. Alla kurder i Turkiet kan ju knappast vara terrorister, så detta är inte skäl nog att förfölja dem. Jag hoppas att regeringen tar tillfället i akt att verka för att de här frågorna tas upp i olika informella sammanhang med Turkiet.

Rätt skött kan Turkiets roll som *lead nation*, i kombination med åtgärder på hemmaplan när det gäller respekten för demokrati och mänskliga rättigheter, leda till att landets närmande till EU fördjupas. Därmed skulle ISAF-missionen inte bara bidra till stabilitet och säkerhet i det krigshärjade Afghanistan, utan dess effekter skulle spridas i hela regionen.

Fru talman! Med detta vill jag anmäla att också Kristdemokraterna yrkar bifall till förslaget i betänkandet med anledning av regeringens förslag om fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan. Men vi vet också att det är ett stort ansvar som vi tar på oss då vi sänder i väg svenskar till en av världens kanske hetaste krutdurkar. Men jag vill också understryka att det är glädjande att konstatera att det här i kammaren i dag råder bred politisk enighet om det fortsatta svenska engagemanget. Det är en viktigt utrikes- och säkerhetspolitisk markering.

Anf. 5 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Ärade ledamöter i kammaren! Protokollsläsare! Den internationella FN-insatsen i Afghanistan har haft som syfte att skydda interimregimen och stödja processen inför allmänna val som har pågått i Afghanistan. För Miljöpartiet har det varit självklart att bistå FN i dess fredsbevarande arbete i Afghanistan. Jag tycker ändå att det finns anledning att se kritiskt på storleken av detta engagemang. Afghanistan har under så många år ignorerats och utstått ett så ofantligt stort lidande såväl under den sovjetiska ockupationen och folkmordet som under den senare talibanregimens förtryck. Att FN:s insats begränsas till 4 500 personer jämfört med insatsen på Balkan som i dag motsvaras av 40 000 personer måste betraktas som en felprioritering.

Den lilla styrka som finns på uppdrag av FN:s säkerhetsråd i Afghanistan har till uppgift att väldigt snävt skapa säkerhet i Kabul. Och vi vet i dag att man har lyckats i denna uppgift. Livet har blivit lättare för befolkningen i Kabul. Vi kan också se att säkerheten för interimregimen har kunnat garanteras.

*Fortsatt svenskt
deltagande i en
internationell
säkerhetsstyrka
i Afghanistan*

Vi läser i dag i tidningarna om den *loja jirga* som har inlett. Det är ett viktigt steg mot en fortsatt civil utveckling och stabilisering av läget i Afghanistan.

Samtidigt vet vi, fru talman, att behoven är enorma. Säkerheten utanför Kabul har omvärlden ignorerat. I andra samhällen lever människor under rädsla för olika krigsherrars aktiviteter och för olika klanledare och olika miliser. Dagligen sker mord, våldtäkter och plundring i alla de områden som omvärlden har struntat i och som ligger utanför Kabul.

Vi vet också att Afghanistan är ett av världens mest minerade länder. Dagligen drabbas framför allt kvinnor och barn som sprängs sönder.

Vi vet att Afghanistan har en totalt förödd infrastruktur och enorma behov av vägkonstruktioner, vägnät och vattensystem. I princip all civil infrastruktur har slagits ut under de senaste 20 åren.

I det här läget efterfrågar FN, bl.a. från Sverige, just insatser när det gäller minutbildning och civilmilitär samverkan samt insatser för att stödja skapandet av civil infrastruktur – väg- och vatteningenjörer.

Sveriges svar är att ställa personal till förfogande på de här områdena. Men, fru talman, vi ställer 32 personer till förfogande – 32 personer för minutbildning och civilmilitär samverkan samt personer från väg- och vattenbyggnadskåren.

Trots den glädje jag kan känna över samstämmigheten bakom regeringens förslag tycker jag att det finns anledning att se kritiskt på den lilla storleken på den här insatsen från Sveriges sida för ett av världens hårdast drabbade länder där, som jag tidigare nämnde, behoven är enorma.

Svenska folket borde kunna förvänta sig mer av de 100 miljoner kronor, eller drygt 100 miljoner kronor, som det svenska försvaret varje dag kostar än att bara 32 personer kan skickas i väg till en av FN:s i dagsläget kanske allra viktigaste fredsbevarande insatser.

Fru talman! Detta faktum bekräftar, tyvärr, att Miljöpartiet har rätt i sin kritik – att Försvarsmakten gör en grovt felaktig prioritering. Jag tycker att vi fortfarande mycket står kvar i det traditionella nationella försvarstänkandet och inte har anpassat försvaret till 2000-talets behov som består i att kunna möta de icke-militära hoten och som också består i att kunna bistå FN i olika fredsbevarande insatser.

Detta måste ju vara en bekräftelse på att vi inte har de resurser som efterfrågas, utan vi har någonting helt annat för att försvara oss mot ett hot som över huvud taget inte längre existerar. Det är inte rimligt att svenska folket ska behöva fortsätta att betala för något som vi inte behöver. Vi har rätt att kunna förvänta oss mer av de 100 miljoner kronor som vi varje dag lägger på försvaret.

Fru talman! Eftersom det är utskottets allra sista debatt under den här mandatperioden vill jag ta tillfället i akt – jag tror att jag kan göra mig till talesman för hela försvarsutskottet – och rikta ett varmt tack till Henrik Landerholm som i många frågor i sak har stått långt från Miljöpartiet men som i sitt ordförandeskap har varit en mycket skicklig ordförande i utskottet och gjort en väldigt uppskattad insats i arbetet med att föra oss genom olika svåra beslutsprocesser. Naturligtvis önskar vi Henrik all lycka på hans nya arbetsplats efter den här mandatperioden.

Miljöpartiet yrkar bifall till regeringens förslag om den insats som vi stöder i Afghanistan.

Anf. 6 KARIN WEGESTÅL (s):

Fru talman! Den 18 januari 2002 beslöt riksdagen att sända en svensk militär styrka till Afghanistan. I det betänkandet stod inte ett ord att läsa om att USA och Storbritannien då bombat Afghanistan dygnet runt i tre månader. De militära aktionerna kunde inte helt döljas genom att Storbritannien, under vars ledning den svenska styrkan skulle ingå, tilldelats ansvaret för samordningen på marken med USA:s aktioner i luften för att vådaskjutningar skulle undvikas.

Också inför dagens beslut om att sända en ny svensk FN-styrka till Afghanistan saknas en relevant beskrivning av den säkerhetsmiljö som de svenska soldaterna ska verka i. USA:s och Storbritanniens bombningar, som nu pågått i åtta månader, har drabbat den afghanska befolkningen hårt. Nyligen dödades också en grupp kanadensiska soldater av de amerikanska bomberna.

Den internationella FN-styrkan, ISAF, omfattar omkring 4 500 man från 19 deltagarländer, och den nya svenska styrkan föreslås bestå av 32 personer.

I regeringens förslag understryks att den internationella säkerhetsstyrkans uppdrag kommer att vara skilt från de amerikanska insatserna. Men därefter redovisas en samordning som helt motsäger detta.

Samordningen sker mellan ledningen för FN-styrkan och det amerikanska centralkommandot – för att den ena gruppens aktiviteter inte ska lägga hinder i vägen för den andra gruppens.

De tidigare onämnbare bombningarna har nu fått ett förskönande namn: *operation enduring freedom* – operationen för varaktig frihet.

Samordningen av den internationella militära verksamheten i Afghanistan sker också vid den amerikanska staben i Florida. Två svenska officerare är placerade där.

Turkiet tar över ledarskapet över ISAF och därmed samordningen mellan FN-styrkan och *operation enduring freedom* som med sina militära insatser både i luften och på marken genomförs i närheten av FN-styrkans insatsområde. Denna uppgift är ny och viktig trots att den förekommer här närmast som en parentes.

Dock ges ingen fullständig bild av situationen. Ingen information ges om antalet civila offer, det totala antalet dödade, antalet dödade och fångslade som bevisligen är terrorister eller hur miljön påverkas av bombmattor och bombtester. Ledamöterna i Sveriges riksdag nödgas åter fatta beslut om att sända svenska soldater till en säkerhetsmiljö som är så gott som helt okänd, speciellt sedan medierna efter ett kort inledande skede slutat rapportera.

Från början uppmärksammade medierna dödade och sårade civila. Även rödakorspersonalens utsatthet blev tydlig, liksom att hjälpsändningarna till den redan svältande befolkningen drabbades. Flyktingarnas förtvivlade situation blev tydlig, men efter det att Kabul intagits av norra alliansens krigsherrar och medierna gett global spridning åt synnerligen obehagliga bilder, bl.a. av en barnskara som dödats av amerikanska bomber, försvann rapporterna om hur kriget drabbade civilbefolkningen från medieagendan.

Under Kosovokriget bombade Nato det serbiska TV-huset. I Afghanistan bombade amerikanerna Al Jazeera's redaktion i Kabul. Den arabiska satellit-TV-kanalen hade tidigare väckt irritation i Washington

genom att bl.a. visa hur bombningarna skördade civila offer. Al Jazeera var den enda konkurrenten till CNN och BBC World i arabvärlden. Dessa bombningar är krigsförbrytelser, brott mot Genèvekonventionen, skriver medieprofessorn Stig-Arne Nohrstedt i Publicistklubbens årsbok för 2002.

Är det rimligt att Sverige som militärt alliansfri stat medverkar i denna verksamhet? Ja, det är frågan.

Vilar då detta amerikanska bombkrig, som pågått i snart åtta månader, på beslut av FN? Var bombningarna, som började i Afghanistan den 7 oktober, i överensstämmelse med artikel 51 i FN-stadgan?

I förhållande till de traditionella tolkningarna var de inte det. Reaktionen kom långt efter attacken.aktionen var beskriven som förebyggande men bar karaktären av vedergällning.

Kan de pågående bombningarna och de andra militära operationerna i Afghanistan kopplas till rätten till självförsvar? Det är ytterligare ett frågetecken.

Den svenska diplomaten Sverker Åström tog nyligen upp dessa frågor i ett anförande vid Försvarshögskolan i Stockholm under temat Våldsanvändning på tjugohundratalet. Han föreslår att ansträngningar bör göras för att få till stånd en internationell diskussion. Om den nuvarande utvecklingen tillåts fortsätta kommer vi att hamna i ett tillstånd där djungelns lag har ersatt internationell lag och rätt, menar han. Ingvar Carlsson uttalade samma farhågor när Nato anföll den suveräna staten Jugoslavien den 24 mars 1999 utan att bry sig om FN:s säkerhetsråd.

Fru talman! FN skapades efter andra världskriget som ett skydd för de små ländernas rätt till oberoende gentemot de militärt starkare. Av tradition är Sverige ett av de länder som både av eget intresse och i solidaritet med FN alltid ställt upp för FN. Av den anledningen yrkar jag, trots den framförda kritiken, bifall till utskottets förslag att sända en ny svensk FN-styrka till Afghanistan.

Eftersom detta är mitt sista framträdande i riksdagen vill jag passa på att tacka mina kamrater för gott samarbete i försvarsutskottet, där jag deltagit hela tiden som jag har varit i riksdagen. Jag vill också tacka talmännen, kammarkansliet och kansliet på det utskott som hela tiden tillsammans med andra gjort det möjligt för oss riksdagsledamöter att sköta vårt arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

Offentlig upphandling

7 § Offentlig upphandling

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU12
Offentlig upphandling (prop. 2001/02:142).

Anf. 7 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Under tiden som jag håller detta anförande pågår det förvisso en mycket viktig fotbollsmatch, men under tiden kommer också landets skattebetalare att förlora 400 000 kr enbart på grund av regering-

ens oförmåga att förbättra lagen om offentlig upphandling. Varje år förlorar skattebetalarna 20 000 miljoner kronor på grund av att lagen om offentlig upphandling inte följs och att det i praktiken inte finns några sanktionsmöjligheter gentemot dem som bryter mot lagen.

Min förhoppning var att den proposition som behandlas i detta betänkande skulle innehålla sådana förslag som skulle göra det möjligt att på ett bättre sätt än i dag hushålla med skattebetalarnas pengar i samband med att kommuner, landsting och stat upphandlar varor och tjänster, något man gör varje år för i storleksordningen 400 miljarder kronor.

I stället för att man föreslår en skärpt och förbättrad lagstiftning riskerar nu den offentliga upphandlingen att försämrats, och regeringen hotar med att återkomma med förslag som kan komma att kosta skattebetalarna åtskilliga miljarder kronor årligen.

Propositionen är egentligen mer värd att uppmärksammas för vad den inte innehåller än för vad som verkligen föreslås i den. Men låt mig återkomma till vad propositionen borde ha innehållit och först beröra vad den faktiskt innehåller.

I propositionen föreslås att man i samband med offentlig upphandling ska kunna föreskriva särskilda arbetsmarknadspolitiska, sociala och miljömässiga krav i kontraktsvillkoren. Låt oss då först konstatera att dessa olika krav redan i dag i hög grad regleras i särskild lagstiftning. Denna ordning innebär fasta politiska spelregler för samtliga företag, oavsett om de deltar i offentlig upphandlingar eller ej. Om det utöver vad lagen stadgar ska vara möjligt att ställa andra krav vid upphandling kommer detta att leda till omfattande och fördyrande byråkrati för företagen.

Erfarenheten av gällande regler är nämligen att många upphandlande enheter redan i dag ställer omfattande och i sammanhanget irrelevanta krav vid anbudsfrågningar. Detta leder till mycket krångel och ökade kostnader för i synnerhet de små företag som deltar i upphandlingarna. Många avstår t.o.m. från att delta i anbudsupphandlingar därför att kostnaderna för att delta är för höga för att det ska vara motiverat.

Detta betyder både sämre villkor för företagandet och att de upphandlande enheterna inte alltid erhåller bästa möjliga anbud – skattebetalarnas pengar slösas bort till ingen nytta. Vi anser att arbetsmarknadspolitiska, sociala och miljömässiga krav även i fortsättningen ska komma till uttryck i generell lagstiftning som gäller för alla och att lagen om offentlig upphandling renodlas till att vara den konkurrenslagstiftning den var tänkt från början att vara.

Fru talman! I propositionen föreslogs även att beloppsgränsen för under vilken det skulle vara tillåtet med direktupphandlingar skulle höjas. Utskottet har dock, klokt nog, valt att inte följa regeringens förslag på denna punkt. Vi instämmer i detta men anser att man inte heller borde stryka kravet på att synnerliga skäl ska föreligga för undantag från LOU eftersom det riskerar att öka godtyckligheten i upphandlingsbeslut.

Utöver detta föreslogs i propositionen att Nämnden för offentlig upphandling inte skulle samordnas med Konkurrensverket. Det vore dock enligt vår mening en klok åtgärd som skulle kunna medföra betydande samordningsvinster samtidigt som det visar att LOU i första hand är en konkurrenslagstiftning. En samordning av Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket har förordats av bl.a. Statskontoret, Ekonomistyrningsverket, Kommerskollegium och Riksrevisionsverket.

Utöver ett sådant förslag borde propositionen ha innehållit förslag om att förbättrade sanktions- och skadeståndsmöjligheter, en förlängd preskriptionstid för brott mot LOU till två år samt att Nämnden för offentlig upphandling ska ha talerätt i överprövningsmål och att även branschorganisationer ska ha talerätt i upphandlingsmål. Enbart dessa åtgärder skulle kunna spara de tidigare nämnda 20 miljarderna per år. Nu föreslår regeringen och utskottsmajoriteten i stället åtgärder som kommer att minska den offentliga upphandlingens besparingsmöjligheter, vilket är oroväckande.

Vidare aviserar regeringen i propositionen att man avser att återkomma med förslag om att göra det möjligt för kommuner att direktupphandla utan offentlig konkurrensupphandling från egna bolag och förslag om att man vid offentliga upphandlingar ska kunna utesluta vinstdrivande verksamhet inom hälso- och sjukvård samt social omsorg.

Skulle regeringen få en möjlighet att efter valet förverkliga dessa idéer hotas många arbetstillfällen inom välfärdssektorn, och framväxten av nya kommer att stoppas. Det vore egentligen rimligt att regeringen redan före valet redovisade vilka sjukhus man vill stänga, vilka äldreboenden man vill slå igen och vilka vårdcentraler som inte ska få drivas vidare!

Regeringen kommer – om den får sin vilja igenom – att strypa den kreativitet och företagsamhet som i dag driver utvecklingen framåt inom välfärdssektorn. Regeringen vill att man ska återgå till en ordning där medborgarnas valfrihet begränsas och regleras genom politiska beslut. Regeringen vill att arbetstagarna inom välfärdssektorn åter ska vara hänvisade till ett fåtal – oftast offentliga – arbetsgivare, med allt vad det innebär i form av dålig arbetsmiljö och löneeftersläpning.

Till detta kommer att en minskad konkurrens leder till en sämreushållning med skattebetalarnas pengar. Sannolikt fördubblas det nuvarande slöseriet från 20 till 40 miljarder kronor per år eller ännu mer. Det är omfattande summor som varje år används till ingen som helst nytta.

Regeringen, och även utskottsmajoriteten, är inne på helt fel spår. Det kloka hade varit att lägga fram förslag som går i motsatt riktning.

I stället för att begränsa konkurrensen och den offentliga upphandlingen borde regeringen lägga fram förslag om att offentlig upphandling vad avser allt utom myndighetsutövning bör upphandlas i konkurrens så snart någon begär det, dvs. att införa en utmaningsrätt för privata entreprenörer som anser sig kunna utföra det som den offentliga sektorn gör i dag till samma eller lägre kostnad för skattebetalarna, men med bibehållen eller t.o.m. höjd kvalitet, för att de på det sättet ska få bidra till välfärdssektorn.

Vidare borde regeringen ha lagt fram förslag om att förbättra redovisningsrutinerna inom offentlig sektor, så att konkurrensutsatt verksamhet redovisades separat i syfte att undvika korssubventionering och konkurrensnedvridning när offentlig verksamhet konkurrerar med privat sådan.

Slutligen borde regeringen återkomma med ett förslag om att offentligt företagande avvecklas och förbjuds. Erfarenheten har visat oss att politiker, generellt sett, är synnerligen dåliga som företagare eller företagsägare. De ska åtminstone inte ägna sig åt att spekulera med skattebetalarnas pengar.

Jag har i det här anförandet så här långt främst uppehållit mig vid det faktum att vi med en väl fungerande offentlig upphandling kan hushålla med skattebetalarnas pengar. Men det finns ytterligare argument som talar för betydelsen av offentlig upphandling.

Mångfalden av tjänster som utförs av olika entreprenörer inom välfärdssektorn bidrar till att utveckla kvaliteten och utbudet. Vidare skapar det förutsättningar för en ökad valfrihet – det handlar både om medborgarnas möjligheter att själva välja de tjänster som de anser är bäst och om de yrkesverksamma inom välfärdssektorn som får ökade möjligheter att välja en arbetsgivare som de anser är bra.

Den grundläggande tanken bakom offentlig konkurrensupphandling är dock önskemålet om att på ett bra sätt hushålla med medborgarnas skattemedel. Det här borde vara ett självklart mål för oss alla; det borde inte råda någon oenighet mellan partierna på den punkten. Tyvärr är detta inte fallet.

Sedan jag inledde det här anförandet har skattebetalarna förlorat ungefär 400 000 kr bara på grund av brister i lagstiftningen. Och slöseriet fortsätter. Det riskerar t.o.m. att öka med de förslag som nu läggs fram. Om regeringen får en möjlighet efter valet att återkomma med de förslag som man hotar att återkomma med kommer slöseriet med skattemedel att nå oacceptabla nivåer. Utvecklingen borde vara den omvända, men för att nå dithän, fru talman, måste Sverige få en ny regering.

Fru talman! Jag instämmer i samtliga yrkanden och reservationer som vi moderater är med på, men för att vinna tid yrkar jag bifall enbart till reservation nr 1.

Anf. 8 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag ska yrka bifall till reservation nr 3 och i övrigt till utskottets förslag.

Den offentliga upphandlingen har spelat en avgörande roll i Sveriges ekonomiska historia. Nästan alla våra stora industriföretag har varit beroende av både statliga beställningar och statligt finansierad forskning. Det gäller i högsta grad Ericsson, Asea och Astra, för att ta tre exempel. Svensk byggindustri har också varit starkt beroende av främst kommunal upphandling. Det har handlat om ett samarbete mellan makthungriga och långsiktigt tänkande kapitalister, kreativa företagare, uppfinnare, forskare, arkitekter och djärva politiker. Det har tagits sociala hänsyn och ibland miljöhänsyn. När det gäller byggandet har också estetiska och kulturhistoriska värderingar spelat stor roll. Företag med dåliga relationer till facket har sällan kommit i fråga.

Att regeringen och utskottsmajoriteten mot denna bakgrund absolut vill ha kvar begreppet affärsmässighet som krav på den offentliga upphandlingen, trots att detta inte krävs i EU-direktiven, är svårt att förstå. Enligt ordboken betyder affärsmässighet antingen ”stämmer överens med vinstintresse” eller ”präglas av frånvaro av känslor”. Vilken av dessa är utskottsmajoritetens definition? Åtminstone Socialdemokraterna kan inte gärna mena den första definitionen. I så fall måste ni pricka både socialministern och statsministern som båda har talat om att de inte vill ha vinstintressen på vissa områden. Eller har jag fel, Kjell Nordström? Och att de som handlar upp ska vara känslökalla kan väl inte någon av er mena på allvar, eller är affärsmässigheten bara ett fikonlöv som ni vill

sätta dit för att ni inte vågar stå för att den offentliga upphandlingen också måste präglas av politiska värderingar?

Utskottsmajoriteten skriver som enda motiv för avslag på vår motion att ett borttagande av affärsmässighetsbegreppet kan skapa problem. Vilka problem och vems problem?

Jag kan inte låta bli att säga något till Gunnar Axén som sade att vi förlorade ett antal miljoner medan han pratade för att vi inte hade någon moderat politik på det här området. Det är moderat *mumbo jumbo*, siffermystik. Det finns inget som helst underlag för det trolleriet med siffror.

I andra delar finns det mycket som är positivt med det här betänkandet. Jag tror faktiskt att antalet tillkännagivanden är något av ett rekord. Särskilt nöjda är vi vänsterpartister med att utskottet ger regeringen till känna att den ska verka för att EU-reglerna ändras, så att mer sociala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn kan tas. Detta måste exempelvis gälla rätten att enbart köpa från företag som har kollektivavtal. Det är också mycket bra att vi får en paragraf som öppnar för antidiskrimineringsklausuler i offentlig upphandling. Man ska således kunna kräva av företag som man köper hos att de inte ska diskriminera på grund av kön, etniskt ursprung, sexuell läggning eller handikapp. Vi tror att detta kan bli ett effektivt vapen i kampen mot diskriminering.

Låt mig på denna punkt gå tillbaka lite i historien. Det lär ha varit under president Roosevelt i USA under andra världskriget som man första gången drev igenom en antidiskrimineringsklausul i den offentliga upphandlingen. Då gällde lagen rasdiskriminering i industrier som levererade till försvaret.

Man tycker att denna sorts krav skulle vara en självklarhet så här mer än ett halvt sekel senare vid all slags upphandling och diskriminering, men tyvärr finns det oroande tecken på att det finns ett motstånd mot en effektiv tillämpning av sådana lagar. För att ge ledning till de upphandlande gav regeringen i januari i uppdrag till Nämnden för offentlig upphandling att ta fram exempel på antidiskrimineringsklausuler, och uppdraget redovisades för mindre än två veckor sedan, den 31 maj. Tyvärr verkar nämnden inte ha lyssnat på vare sig de båda kommunförbunden, de fackliga organisationerna eller Diskrimineringsombudsmannen, som nämnden enligt uppdraget skulle samråda med. I stället tycks nämnden ha lyssnat desto mer på lobbyisterna i svenskt näringsliv eftersom förslaget de lägger fram är nästan helt innehållslöst. Man vill undanta varuupphandling. Anbudsgivaren ska slippa svara för om underleverantörer diskriminerar. Kontroll och påföljd kan bara gälla den del av ett företags verksamhet som ingår i upphandlingen. Och det finns ingen klausul som gör att man kan häva ett köp vid påvisat brott.

Jag skulle vilja fråga om Kjell Nordström är beredd att verka för att vi får antidiskrimineringsklausuler värda namnet, dvs. som är långt skarpare än det som föreslås av Nämnden för offentlig upphandling.

När det gäller frågan om gräns för direktupphandling var vi inställda på att tillstyrka regeringsförslaget om en gräns på fem basbelopp, men vi har som Socialdemokraterna nöjt oss med ett särskilt yttrande och låtit de borgerliga och Miljöpartiet få som de vill, så att nuvarande ordning med lågt värde får vara kvar tills vidare. Vår utgångspunkt har i denna fråga hela tiden varit dels att kommuner och andra upphandlare ska ha ett rim-

ligt självständigt handlingsutrymme, dels att små företag ska ha bra möjlighet att konkurrera med stora monopolistiska företag och karteller.

Jag måste säga att jag har särskilt svårt att förstå hur Miljöpartiet har resonerat i denna fråga. Nu är inte Yvonne Ruwaida här, ser jag. Men jag ska ändå påpeka att Miljöpartiet faktiskt brukar värna det kommunala självstyret, och Yvonne Ruwaida har ju motionerat om rätt för kommuner att stödja det lokala näringslivet. Hur går det ihop med att ni länge drev t.o.m. en så låg gräns som ett basbelopp? Jag får det inte att gå ihop.

När det gäller våra krav på att utreda rätt att undanta vinstsyftande företag inom vård och omsorg och utreda upphandling inom s.k. pengssystem samt krav på förslag som hindrar kringgående av upphandlingslagen vid s.k. kundvalssystem har vi nöjt oss med försäkringar om att regeringen ska återkomma i dessa frågor. Men en del tidigare erfarenheter gör att vi fortfarande är oroliga för att de här problemen ska sopas under mattan. Jag har kanske ställt lite väl många krav på Kjell Nordström, men det vore bra om han kunde säga någonting om när vi får se konkreta resultat och förslag.

Anf. 9 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Johan Lönnroth tvivlar på de siffror som jag använde mig av när jag pekade på hur mycket skattebetalarna förlorar på att Nämnden för offentlig upphandling inte riktigt har de muskler som man borde ha. Men bakgrunden är den utredning som just Nämnden för offentlig upphandling själv gjorde för omkring tre år sedan. Den visar att man, på grund av att det inte finns ordentliga sanktionsmöjligheter, skadeståndsmöjligheter eller talerätt för NOU i överprövningsmål, förlorar i storleksordningen 20 miljarder kronor per år vid offentlig upphandling, eftersom lagen inte följs som den borde.

Det blir ungefär 40 000 kr per minut som slösas bort till ingen nytta av skattebetalarnas medel bara för att inte Socialdemokraterna och deras regeringsunderlag är beredda att föreslå den skärpning av lagen som skulle behövas.

Anf. 10 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Varje statlig myndighet med självaktning brukar hyra in ett antal ekonomer som skriver olika tjugiga promemorior om hur mycket pengar man sparar på grund av verksamheten. När vi skulle gå in i EU gjordes det ett antal utredningar om att EU:s inre marknad skulle skapa så och så många plus i bruttonationalprodukten. Alla dessa kalkyler har sågats totalt av mer seriösa experter på området. Det finns inga sådana kalkyler som är rimliga och håller, Gunnar Axén.

Anf. 11 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Johan Lönnroth gör en jämförelse med EU-medlemskap och annat. Nämnden för offentlig upphandling har getts i uppdrag att övervaka och tillse att den offentliga upphandlingen sköts och fungerar på ett bra sätt. Det är vår expertmyndighet i dessa frågor. Om inte de kan bedöma vad man kan göra för att förbättra den offentliga upphandlingen tror jag att få andra kan göra det. Det är deras uppgift att göra denna sak.

Anf. 12 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag talade om siffrorna. Det finns ingen människa som i vår oändligt komplicerade verklighet kan räkna ut sådana siffror. Det är moderat *mumbo jumbo* – siffermystik.

Anf. 13 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag tror att Johan Lönnroth kan hålla med om att det finns ett högre mål med offentlig upphandling även om det inte är av metafysiska dimensioner. Ekonomin är ett medel som måste styras av inte bara politik, som Johan Lönnroth har lyft fram, utan även av ett etiskt förhållningssätt. Vi i vårt parti kallar det för social marknadsekonomi. Offentlig upphandling handlar om förvaltning av gemensamma resurser.

Vi har tidigare hört, inte minst från Gunnar Axén, vilken omfattning den offentliga upphandlingen har i landet. Den växer. Det finns säkert nya siffror. Jag läste att det låg runt 440 miljarder kronor årligen. Man gör uppskattningar om att kanske 300 miljarder av detta skulle kunna utsättas för konkurrens med bibehållen solidarisk finansiering. Den egna kommunala eller statliga regin skulle kunna utsättas för det positiva med marknadsekonomin mekanismer som även Lönnroth och hans parti, fru talman, vill använda sig av.

Man har beräknat vilka besparingar man skulle kunna göra. Dessa kan göras utifrån de besparingar och effektiviseringar till bibehållen kvalitet som man redan har gjort genom att förnya inte minst den kommunala sektorn.

Det finns ett stort behov. Det visar även den erfarenhet som Nämnden för offentlig upphandling har haft under de år som nämnden har existerat och även Konkurrensverket.

Statsmakterna skapar ett institutionellt och legalt ramverk som borgar för öppenhet, konkurrens, affärsmässighet och objektivitet. Det finns en risk och en frestelse, inte minst hos en del partier på vänsterkanten, att vilja baka in allt möjligt under lagen för offentlig upphandling. Mycket av det som man kanske av politiska skäl vill baka in där kan finnas i andra lagar, i andra balkar och kanske inte alltid i LOU. Det som ska finnas i LOU och som bl.a. Lönnroth har tagit upp ska vara relevant för den tjänst man upphandlar.

Det finns ett stort behov. Den offentliga upphandlingen innehåller element av konkurrens som gör att det är motiverat, som utredningen också föreslog, att föra samman Nämnden för offentlig upphandling med Konkurrensverket. Socialdemokraterna har gett lite olika bud. Göran Persson sade en sak. Han talade om en sammanslagning med Konsumentverket i sin regeringsplan för detta budgetår. Den socialdemokratiska gruppen i utredningen var för en sammanslagning med Konkurrensverket.

De likheter som finns i upphandlingslagstiftning och konkurrenslagstiftning tycker vi motiverar att man för samman verken, men att man då samtidigt förstärker den del som arbetar med offentlig upphandling så att den inte försvinner på något sätt i Konkurrensverket utan får ökade resurser.

Det behövs en vitalisering och en effektivisering. Vi hörde tidigare – vi är eniga med de andra borgerliga partierna – att det behövs utvidgade

sanktionsmöjligheter eftersom det finns ett stort problem. Det är ett stort problem som hela Upphandlings-Sverige, vågar jag säga, inte minst de som jobbar med tillsynssidan är överens om. Det är efterlevnaden och antalet otillåtna direktupphandlingar. När det inte finns ett effektivt sanktionssystem och när tillsynsmyndigheten är alltför dåligt dimensionerad är det klart att antalet direktupphandlingar som inte stämmer överens med LOU ökar.

Vad gör den regering som ledamot Kjell Larsson, förlåt Nordström, företräder? Spänningen inför ämnet och fotbollsmatchen gör att tankarna går åt många håll. Aj, Kjell Nordström vinkar att det står 1-1. Det var tråkigt.

Kjell Nordström företräder regeringen i detta sammanhang. Vi är enade i det andra sammanhanget.

Ni vet om problemet med antalet otillåtna direktupphandlingar. Ni förde en bra linje i utredningen. Hur kommer det sig då att svaret på det stora problemet från regeringens sida blev att underlätta för och öka antalet direktupphandlingar? Man legaliserar direktupphandlingar under fem basbelopp. Utredningen föreslog i sitt huvudbetänkande sju basbelopp. Huvudbetänkandet såg för övrigt helt annorlunda ut än delbetänkandet.

Jag tycker att de propositioner som har kommit i kölvattnet av utredningen, Kjell Nordström, har varit i stort sett ingenting. Utredningen gjorde först ett bra arbete. Regeringen svarar med en dålig proposition. Sedan kommer ett direkt kontraproduktivt huvudbetänkande. Regeringen svarar med en inte fullt så dålig proposition. Gunnar Axén har nämnt att en del förslag, t.ex. om tillåten direktupphandling mellan nämnd och bolag inom en kommun, har satts i en annan utredning.

I organisationsfrågan blev det ingenting. Vad det gäller effektivisering finns det ytterst lite i propositionen. Det som finns kommer från EU och från domar som har fällts. Inom EU finns dock en tillsynsmöjlighet och sanktionsmöjligheter som vi inte har här på alls samma sätt. Man utökar också möjligheterna för direktupphandling.

Fru talman! Johan Lönnroth klagar på Miljöpartiet för att de har gått med på att behålla nuvarande lagstiftning om lågt värde. Jag vill fråga Johan Lönnroth, som inte är här – han kanske ser på fotboll, men matchen borde väl vara slut nu – vad det är för fel med den gamla lagstiftningen i det här fallet. Varför var den så dålig, med sitt låga värde? Om han vet att t.o.m. 189 000 kr kan vara väldigt besvärligt för små företag, och om han nu säger sig vilja gynna företag ute i det lokala näringslivet i Sverige, hur kan han då i ett särskilt yttrande säga att direktupphandlingar under fem basbelopp ändå skulle kunna vara okej?

Jag vågar också säga att Lönnroth inte beaktar det propositionen t.o.m. skrev om riskerna för det lokala näringslivet med att införa fem basbelopp – och sju basbelopp, vilket gjorde att Finansdepartementet sänkte från sju till fem.

Här kan Lönnroth stå och kritisera Miljöpartiet för att det haft vanda över den här frågan, men jag vet att Lönnroth i alla fall har funderat över detta tidigare och att det inte varit helt självklart med Vänsterpartiets inställning i den här frågan. Och det kan det ju inte vara när regeringen skriver som den gör i sin proposition.

Det bidde inte mycket av det myckna utredandet. Här har Upphandling Sverige, Nämnden för offentlig upphandling och många andra hållits på halster. Man har ingivits förhoppningar – nu ska det bli en förstärkning av myndigheten, nu ska det bli direkta sanktionsmöjligheter, nu ska man få resurser att kunna föra fall till rätten och följa dem hela vägen – men av detta blev ingenting.

Jag måste säga att för Sveriges skull och för förvaltarskapetets skull har regeringen skött den här frågan väldigt dåligt. Även om det kanske är svårt att göra valrörelse av offentlig upphandling kan man säga att regeringen lägger en hel del argument i våra händer. Den bedriver en dålig regeringspolitik. Det verkar som om ingen på Finansdepartementet, i varje fall ingen i den politiska ledningen, egentligen bryr sig om detta.

Anf. 14 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Om man ska tala utifrån det exempel som Gunnar Axén tog ska man tala kort för att inte pengarna ska försvinna i upphandlings-slöseri. Nu tror jag inte att det räcker, utan pengarna kommer ändå att förloras på en dålig upphandlingsorganisation och en dålig kontroll. Det är bättre att rikta krav mot regeringen att den blir bättre och effektivare.

En effektiv offentlig upphandling är viktig. Det kan spara stora pengar i de offentliga budgetarna. Nämnden för offentlig upphandling anger att man med effektivare regler kan spara över 20 miljarder årligen på en säkrare och bättre upphandling. En väl fungerande upphandling bidrar också till att skapa ett bättre näringslivsklimat. Med tydligare lagstiftning kan också lokal produktion stimuleras och miljöhänsyn tas.

I en motion har vi krävt att större miljöhänsyn ska tas vid offentlig upphandling och att lagen ändras i det syftet. Där gör nu utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen fortsätter verka för att EG:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling. Det är bra. Det är också bra att regeringen förtydligar reglerna så att en upphandlande enhet i de tekniska specifikationerna får hänvisa till kriterier för miljömärken. Men det är tyvärr inte tillräckligt.

Miljön påverkas i minst lika hög grad i samband med att en vara produceras. Det kan finnas bra och det kan finnas för miljön dåliga tillverkningsprocesser. Det ska inte vara lönsamt att gå tvärs över vid en process och därvid åsidosätta miljökrav. Miljövänliga tillverkningsprocesser bör premieras och stimuleras. Därför bör också upphandlande enheter kunna ställa krav på hur en vara eller tjänst produceras. Det råder oklarheter om i vilken utsträckning sådana krav kan ställas i det nya förslaget till lag. Det är inte tillräckligt, enligt vår uppfattning. Vill man t.ex. upphandla ekologisk mat måste man kunna hänvisa till processen. Därför bör lagen på den här punkten förtydligas. Regeringen bör återkomma med sådana tydligare regler. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 6 om kriterier för miljömärken under punkt 4.

Fru talman! Samtidigt som det måste gå att lägga in krav som gagnar en god miljö är det viktigt att det inte läggs in en rad faktorer som gör reglerna otydliga. Det kan då ge utrymme för godtycke och åsidosätta sund och riktig konkurrens på lika villkor mellan företag.

Regeringen föreslår att sådana särskilda konkurrensvillkor ska få ställas. Förslagen här grundar sig på vaga motivuttalanden och bidrar inte till

att förtydliga för upphandlande enheter var gränserna går för vad som är tillåtet som särskilda kontraktsvillkor. Uppdraget till Nämnden för offentlig upphandling att ta fram vägledande exempel gör inte heller rättsläget här tydligare. Risken är i stället att upphandlingsprocessen försvåras, och det försvårar för de små företagen. Den delen bör därför avslås av riksdagen.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp direktupphandlingen. Där sätter regeringen nu upp en högre gräns. Motivet är att effektiviteten ska öka genom att resurserna kan koncentreras på större upphandlingar. Det är sällan som ökad koncentration i större mängd ger bättre resultat. Det som vinnas förloras ofta i lokal anknytning och kvalitet. Riksdagen bör även på denna punkt avslå regeringens förslag.

Lokal upphandling ger möjlighet för små företag att vara med, och det är också viktigt. Därför bör större upphandlingar där det är praktiskt möjligt och ekonomiskt försvarbart delas upp i mindre delar, så att fler företag kan vara med och lägga bud. Vi har i vår motion från Centerpartiet krävt att möjligheterna förbättras för små företag att vara med vid större volymer. Jag har svårt att se varför det förslaget avvisas av utskottsmajoriteten.

Lokalt anknuten upphandling där fler kan vara med gynnar tillväxten lokalt och ökar konkurrensen. Det höjer också kvaliteten och den lokala servicegraden.

Från Centerpartiets sida står vi bakom samtliga förslag vi tagit upp i reservationerna fogade till betänkandet, men jag yrkar bifall enbart till reservation 6.

Anf. 15 KJELL NORDSTRÖM (s):

Fru talman! Det är en stor dag för Sverige i dag. Den nyss avslutade VM-matchen mellan Sverige och Argentina slutade 1–1. Det innebär att Sverige är kvar i fotbolls-VM och kommer att spela åttondelsfinal. Jag tror att det kommer att glädja hela denna kammare och hela svenska folket att fotbollslandslaget har gjort en så fantastisk prestation.

Det betänkande om offentlig upphandling som vi nu behandlar är resultatet av en lång process för att få fram så bra regler som möjligt för den offentliga upphandlingen. För fyra år sedan, 1998, tillkallade regeringen en särskild utredare för att utreda organisationen för Nämnden för offentlig upphandling. Ett år senare, 1999, beslutade regeringen efter ett tillkännagivande från riksdagen att ge utredningen en parlamentarisk sammansättning. Utredningen, som antog namnet Upphandlingskommittén, avlämnade ett delbetänkande 1999 och kom med sitt slutbetänkande 2001.

Den proposition som riksdagen nu behandlar tar inte upp alla de frågor som kommittén föreslår. I Regeringskansliet pågår fortfarande ett omfattande arbete med att bereda alla förslag som kommit. Riksdagen kan därför räkna med att även under nästa mandatperiod få behandla frågor som berör lag om offentlig upphandling. Detta framgår också tydligt av betänkandet.

I betänkandet behandlas 61 motionsyrkanden i motioner som väcktes under allmänna motionstiden. 27 motioner inlämnades med anledning av propositionen. Detta har inneburit att vi nu har ett betänkande som innehåller 26 reservationer. Jag kommer att begränsa mig något och ta upp de

punkter där vi gör tillkännagivanden till regeringen. På en punkt föreslår också utskottet att riksdagen antar utskottets förslag i stället för regeringens.

Den första punkten gäller den framtida tillsynen. Utskottet anser att det måste finnas en effektiv och ändamålsenlig tillsynsorganisation som kan tillse att upphandlingslagstiftningen och gemenskapsrättens principer efterlevs. Myndighetsstrukturen när det gäller konsument- och konkurrenslagen är för närvarande under utredning i Regeringskansliet, och utskottet anser att det vore lämpligt att det i detta sammanhang görs en förnyad prövning av Nämnden för offentlig upphandling. I detta sammanhang bör regeringen pröva om det går att ta till vara de fördelar som kan finnas med en kontroll- och tillsynsfunktion via en förvaltningsmyndighet och utvecklingsfunktioner i eventuellt andra former.

Den andra punkten gäller kriterier för miljömärkning. Regeringen har i propositionen föreslagit en rad åtgärder för att man ska kunna ta större miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Detta tycker utskottet är bra. Utskottet anser att arbetet med större miljöhänsyn bör fortsätta och vill därför att regeringen fortsätter sitt arbete med att verka för att EG:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling.

Den tredje punkten handlar om direktupphandling. Regeringen har i sitt förslag till riksdagen försökt att tillmötesgå Upphandlingskommitténs förslag att fastställa vad som menas med begreppet lågt värde. I propositionen anges detta som fem prisbasbelopp. Kommittén hade föreslagit sju prisbasbelopp.

Med dagens system kan den upphandlande enheten känna stor osäkerhet över vad som menas med lågt värde. Från det kommunala folket har jag ofta mött att detta skulle vara ett problem. Det skulle säkerligen underlätta för många om man kunde finna en lämplig gräns för vad som menas med lågt värde. Många av de inköpare jag har träffat från den kommunala världen har påtalat det här för mig. Men även det lokala näringslivet har ofta visat liten förståelse för att även mycket små upphandlingar ska vara så komplicerade. Ibland avstår man från att lämna anbud på grund av detta. Samtidigt har en del av näringslivets organisationer pekat på andra risker med fasta belopp.

Utskottets majoritet anser därför att effekten av en fastställd gräns för direktupphandling behöver analyseras ytterligare, vilket innebär att det i nuläget inte blir någon förändring av lagen.

Fru talman! Med dessa ord vill jag avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 16 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Kjell Nordström rakt på sak om han är nöjd med regeringens arbete i upphandlingsfrågan och med regeringens senaste två propositioner. Tycker Kjell Nordström att de innehåller så mycket som han anser vara adekvat och rimligt? Det är en viktig fråga.

Jag vet inte om jag vågar ställa fler frågor. Då finns alltid möjligheten att undvika den här raka frågan. Är Kjell Nordström stolt och nöjd?

Anf. 17 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag är mycket nöjd med det regeringen har utträttat under den här mandatperioden.

Vad gäller frågan om lagen om offentlig upphandling måste vi inse att det är komplicerad materia som det tar rätt mycket tid att jobba med. Som jag sade inledningsvis kommer riksdagen kanske redan i år, när den nya riksdagen inkallas, att återigen behandla frågan om lagen om offentlig upphandling.

Anf. 18 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Att Kjell Nordström är nöjd så där retoriskt kan man ju förstå, men att ständigt hålla på och utreda och driva frågan om LOU framför sig när vissa saker ändå kan åtgärdas. Det finns ju, det har vi hört i anförandet, enighet om vissa saker, om sanktionsmöjligheter, om en starkare myndighetsorganisation, en tillsynsorganisation. Sedan händer ändå ingenting.

Till frågan om vad lågt värde är. Jag begriper inte riktigt att man, för att nu polemisera något, kan generalisera så och bara tala om lågt värde som om det var en och samma sak för olika produkter, varor, intellektuella tjänster osv. Det har ju funnits en praxis som Nämnden för offentlig upphandling har tagit fram och driver. När det sedan inte finns någon typ av rättsligt system, inget sanktionssystem, kan man ju inte sätta en rättslig praxis och då blir det inte så lätt.

Jag skulle vilja passa på att yrka bifall till reservation 11 som handlar om direktupphandling.

Anf. 19 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tror att även Per Landgren inser att det här i många stycken är komplicerade frågor som tar tid att bereda. Det är klart att det i Finansdepartementet är många frågor som trycker på och ska beredas. Då kanske en del saker får stå tillbaka. Vad vet jag. Men jag tror att vi måste inse att riksdagen för lång tid framöver av och till kommer att diskutera lag om offentlig upphandling.

Anf. 20 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Kjell Nordström och jag kan vara helt överens om fotbollslandslagets stronga insats. Det hade varit bra om regeringen hade gjort samma stronga insats när det gäller upphandlingslagen.

Jag inser också att det här är svår och komplicerad materia. Därför kan det kanske finnas behov av att utreda mycket och noggrant. Mycket av materialet hänvisas ju till fortsatt utredning. Jag har viss förståelse för det.

Jag har två frågor som anknyter till det anförande som jag höll. Den ena handlar om att man ska ta ökad miljöhänsyn. Det är bra. Delar Kjell Nordström och majoriteten Centerpartiets uppfattning att det också finns miljövärden i tillverkningsprocesser och att man bör vidga möjligheterna i upphandlingsreglerna att ta miljöhänsyn till att även få in en varus tillverkningsprocess?

Den andra frågan gäller låga och höga värden och de gränser som sätts. Där delar vi från Centerpartiet uppfattningen från kommunalt håll att många problem finns här. Även här skulle jag vilja få en riktningan-

givelse från majoriteten. Kan man i fortsättningen tänka sig att fundera på att dela upp större upphandlingar för att premiera konkurrens och för att markera lokal upphandling i olika upphandlingssituationer?

Anf. 21 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I det tillkännagivande som riksdagen senare kommer att ge till regeringen om att i EG jobba för ökad miljöhänsyn kan frågan om tillverkningsprocesser mycket väl ligga med. Det är en fråga som man får ta upp i sådana sammanhang och se om det går att hitta någon lösning.

När det gäller att dela upp anbud är det upp till kommuner och andra att välja det lämpligaste sättet att få så bra pris som möjligt. Bedömer man att det är att dela upp anbuden så tycker jag att man ska göra det. Om man inte tycker det får man välja den modellen. Jag tycker att det är fel att vi i riksdagen ska uttala oss om denna fråga. Det är upp till de upphandlande enheterna att finna de bästa villkoren.

Anf. 22 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är intressant att Kjell Nordström har uppfattningen att man inte ska detaljstyra över kommunerna. Den principen kan jag dela uppfattning om. Men i det här fallet är det fråga om att ge lovlighet i lagstiftningen, och därför bör man vara tydligare här. Så är fallet även när det gäller miljöhänsyn i tillverkningsprocessen.

Jag tror inte att man kommer undan med att hänvisa till EG:s något suddiga regler. Där kan regeringen vara tydligare i vår egen lagstiftning. Det var det jag avsåg. Är man beredd att göra detta tydligare?

Anf. 23 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Inom den kommunala sfären vet jag flera kommuner som just nu står inför frågan att bygga skolor. Man diskuterar om det ska vara totalentreprenad eller om det ska vara på något annat sätt. Det är naturligtvis upp till kommunen att välja sätt.

Det är inte meningen att det hela ska delas upp i små poster och sedan att man ska lägga ut anbudspunkter vid olika tillfällen under året. Det tycker vi är direkt fel.

Anf. 24 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag har en känsla av att när jag ställde tre frågor till Kjell Nordström hade han tankarna på ett helt annat håll. Med tanke på resultatet i fotbollsmatchen får jag vara generös. Jag ska nöja mig med att upprepa två av frågorna.

Den första frågan handlade om antidiskrimineringsklausuler. Där har Nämnden för offentlig upphandling lagt fram ett oerhört tandlöst förslag till tillämpning som framför allt diskrimineringsombudsmannen, de fackliga organisationerna och de båda kommunförbunden är kritiska mot.

Det är ett tandlöst förslag. Jag vill veta om Kjell Nordström kommer att verka för att det blir en skarp och effektiv lag som verkligen tvingar företagen att skärpa sig.

Den andra frågan gällde begreppet affärsmässighet. Jag vill veta vad Kjell Nordström menar med affärsmässighet. Är den präglad av vinstintresse eller är det frånvaro av känslor?

Anf. 25 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag har, till skillnad mot Johan Lönnroth, inte läst vad nämnden har svarat. Jag kan inte kommentera detta.

Den frågan är inte uppe till behandling i dag. Den kommer att behandlas vid ett senare tillfälle. Då får vi studera vad som har skrivits i rapporten.

För egen del tycker jag naturligtvis att vi ska ha en lagstiftning som är effektiv. Vi får återkomma till den frågan när det blir aktuellt.

Vad gäller affärsmässighet vill jag rekommendera Johan Lönnroth att läsa på s. 12 i betänkandet. Där har frågan utvecklats rätt noggrant: "I EG-direktiven och i LOU uttrycks affärsmässigheten genom kravet på att grunden för antagande av ett anbud skall vara att anbudet avser det lägsta priset." Vidare står där: "När en upphandlande enhet skall avgöra vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet skall den ta hänsyn till samtliga omständigheter som pris, leveranstid, driftkostnader, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service, tekniskt stöd, miljöpåverkan m.m. En diskriminerande upphandling innebär att affärsmässigheten sätts åt sidan till förmån för i sammanhanget ovidkommande hänsyn."

Anf. 26 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! På den första punkten räknade jag i mitt anförande upp några av de förslag som Nämnden för offentlig upphandling lade fram, bl.a. att undanta varuupphandling totalt. Det betyder att man i stort sett har tillmötesgått de krav som har kommit från lobbyorganisationen Svenskt Näringsliv. Jag vill veta om Kjell Nordström – om vi förutsätter att Kjell Nordström tror på vad jag säger eftersom jag har tagit del av detta – vill verka för att vi får en skarp tillämpning av den lagen än den jag har redovisat.

Det som står i betänkandet om affärsmässigheten bekräftar att det är ett fullständigt meningslöst begrepp. Det är därför EG inte har med det som krav. Allt det som Kjell Nordström räknade upp finns redan. Det är ett fikonlöv för att ni på något sätt uppenbarligen vill tala om för de lobbyister som driver frågan att det bara ska vara kommersiella intressen och att det inte får finnas några politiska värderingar och andra hänsyn. Det är vad detta handlar om. Det är ett fullständigt meningslöst begrepp.

Anf. 27 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag inte bara tror på Johan Lönnroth, jag litar på att han har läst detta och att det är så. Vi får återkomma till den frågan senare.

Jag är inte så säker på att inköpare och andra runtom i Sverige anser att affärsmässighet är detsamma som fikonlöv. Jag tror att de tar detta seriöst och ser till att få det lägsta pris som går att få för de varor de köper.

Anf. 28 MARIE GRANLUND (s):

Fru talman! Varje år upphandlar den offentliga sektorn för ungefär 100 miljarder kronor. Till detta kommer ungefär 300 miljarder kronor i kommuner och landsting. Det är självklart oerhört stora belopp. Jag anser att de pengarna, våra skattemedel, självklart ska följa de regler som gäller på andra områden, dvs. de mänskliga rättigheterna.

Det är alldeles självklart att statliga, kommunala och landstingskommunala pengar används på ett sätt som inte går emot mänskliga rättigheter. Det här handlar självklart om att inte diskriminera. Det kan vara kön, etnicitet, sexuell läggning, ålder osv.

Man har här kommit fram till att ge vissa öppningar för att använda diskrimineringsklausuler. Det ska också utarbetas olika regler och praxis för detta. Jag hade önskat att man hade kommit längre, och jag hade önskat att det hade kommit med i skrivningen att man ska använda sig av antidiskrimineringsklausuler.

Jag kommer att driva på i frågan och avvakta det arbete som pågår. Det är oerhört viktigt.

Med detta nöjer jag mig tills vidare med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 29 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag instämmer i det som Marie Granlund sade. Varför begär jag då replik? Då kanske Marie Granlund kan svara på den fråga som Kjell Nordström inte ville svara på, nämligen om hon är beredd – hon har rimligen bättre kontakter med regeringen än vad jag har – att verka för att det fullständigt tandlösa förslaget från Nämnden för offentlig upphandling läggs i någon papperskorg och i stället ta fram ett skarpt förslag till hur klausulerna ska tillämpas.

Anf. 30 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Jag är beredd att verka för detta, Johan Lönnroth. Jag tycker att det här är viktigt. Jag tror att det skulle vara ett viktigt arbete i antidiskrimineringsarbetet. Själv kommer jag från en kommun, Malmö, där man i dag tillämpar detta vid upphandling. Malmö är en mångfasetterad kommun vad gäller etnicitet, och man tycker att det är viktigt att kommunens pengar inte går till någon diskriminerande verksamhet. Även om det finns diskrimineringslagar är detta ett viktigt komplement. Jag kommer att verka för att – i den mån jag kan – antidiskrimineringsklausuler införs.

Anf. 31 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! I denna slutna krets vill jag passa på att påtala att det som aldrig förut har hänt mig har hänt denna gång, nämligen att jag missade den lista som gick runt på utskottet där vi skriver upp oss på talarlistan. Därför får jag, trots att jag är reservant, tala lite sent och kort. Desto effektivare får jag vara i stället.

Offentlig upphandling handlar främst om de viktiga kraven som kan ställas på den offentliga sektorn, nämligen att göra saker rätt. Kommuner, landsting och staten ska göra rätt saker; de ska göra saker på rätt sätt.

Det som slår mig är den totala avsaknaden av genderperspektiv i diskussionen, framför allt från regeringen och stödpartierna. Det är helt okej att köpa pennor och snöröjning på upphandling, men när det går över till verksamheter som ligger människor nära och där kvinnor är verksamma vill man på olika sätt försvåra och krångla till saker och helst inte ha verksamheterna drivna i annan regi än direkt under kommunen.

Den första saken jag vill påtala är den reservation jag har skrivit om att klargöra att kundval – ett trist och osexigt begrepp – inte handlar om

att följa upphandlingslagstiftningen. Där är det medborgarna själva som ska göra valet, inte upphandlingsenheter. Det behöver klargöras i lagstiftningen.

Det andra som jag skulle vilja nämna handlar om de väldigt ofta mycket viktiga politiska målen, bl.a. det som Marie Granlund tidigare tog upp. Det är att diskrimineringslagstiftningen självfallet ska följas, att miljömålen ska sättas högt och att jämställdhetsarbetet ska drivas vidare.

För det första är det oerhört viktigt att vi förutsätter att antidiskrimineringslagar följs i alla företag. Att då föra in ett sådant begrepp gör att man luddar till de andra lagarna: Det är okej att bryta mot jämställdhetslagen om man säljer till andra än kommunen, och det är okej att diskriminera människor på grund av etnisk bakgrund om man inte vill ha kommunen som kund. Det blir en väldigt trist uttunning av vikten av de lagarna i största allmänhet.

För det andra innebär detta att man flyttar in en sorts rättslig prövning av de lagarna i den kommunala verksamheten, så att de ska sitta på olika kommunala kontor och avgöra om företag följer diskrimineringslagstiftningen eller inte. Det måste finnas andra metoder för det.

Jag tycker att det ska ställas höga krav på produkter, varor och tjänster som man upphandlar, och man ska inte blanda in de andra målen i upphandlingslagen.

När det gäller direktupphandling tycker jag att det är viktigt att lagstiftningen präglas av tydlighet och enkelhet i stället för luddighet. Då har jag tyckt att regeringen för en gångs skull har kommit med ett bra förslag, nämligen att man ska entydigt klargöra beloppsgränsen. Man ska skilja på otillåten, felhanterad upphandling och direktupphandling.

Det behövs sanktionsmöjligheter, talerätt för branschorganisationer och en mycket skarpare fungerande tillsyn. Det behövs också krav på tydlig och användbar dokumentation, så att det här kan kontrolleras. På alla de områdena har vi förslag i våra reservationer. Utifrån det har jag också tyckt att det vore bra att klargöra beloppsgränsen, precis som föreslogs i propositionen. Om Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tycker att de vill stå fast vid detta går det utmärkt att rösta på min reservation nr 13.

Fru talman! Jag yrkar av denna anledning bifall till reservation nr 13, men jag står givetvis bakom alla de övriga reservationer som jag har lämnat.

Anf. 32 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag tror att Karin Pilsäter är överens med mig om att den antidiskrimineringslagstiftning vi har när det gäller kön inte är tillräckligt effektiv. Vi skulle säkert båda vilja göra den effektivare. Det är det som det handlar om här. Här har vi en möjlighet att via plånboken, med ekonomiska incitament – som jag tror att Folkpartiet brukar vara anhängare av i olika sammanhang – få en effektivare lag, som verkligen tvingar många företag att sluta diskriminera.

Därför upplever jag Karin Pilsäters resonemang om att vi inte ska göra det här, varför vi ska göra särdrag osv. är en undanflykt. Karin Pilsäter vill inte utmana svenskt näringsliv och andra lobbyister, som över huvud taget inte vill ha några antidiskrimineringsklausuler. Det är

därför som Folkpartiet inte kan ställa sig bakom en skarp antidiskrimineringsklausul i lagen om offentlig upphandling.

Anf. 33 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Nej, jag kan försäkra – och jag förutsätter att Johan Lönnroth litar på mitt ord i det fallet – att det inte har någonting att göra med några lobbyorganisationer. Vårt fortsatta stöd för regeringens förslag när det gäller direktupphandlingen torde möjligen också bevisa att vi inte faller undan för lobbyister, till skillnad från somliga andra i majoriteten.

Vad det här handlar om är just att man borde titta på olika möjligheter att skärpa själva lagstiftningen, men jag tycker inte att man ska flytta in en subjektiv lagtillämpning eller en subjektiv bedömning av vad som är diskriminering på skolkontoret eller stadsbyggnadskontoret. Om en sak inte är diskriminering enligt lagstiftningen men man ändå ska kunna ta den typen av hänsyn utöver lagstiftningen i sin upphandling blir det väldigt otydligt.

Personligen blev jag satt på detta spår av den kvinnliga ensamföretagare som hade fått klart för sig att så fort det här blev tillåtet skulle hon icke mer få några uppdrag på ett visst ställe därför att hon inte hade en jämn könsfördelning i sitt företag. Hon var ju ensam kvinna. Jag tror att det är mycket stor risk för att det blir just olika typer av politiska värderingar.

Jag tycker att man ska kunna ställa krav som har med själva varan och tjänsten i sig att göra. Jag tycker inte att man ska upphandla dagis, men vi kan ponera rent hypotetiskt att man gjorde det. Då kan man ställa krav på exempelvis en så jämn könsfördelning som det går att få bland personalen, därför att det påverkar tjänsten som sådan och påverkar den miljö som barnen vistas i på dagiset. Men jag tycker inte att man i lagstiftningen ska öppna för mycket otydliga tillämpningar av värderingar som kan skilja sig fram och tillbaka beroende på vem det är som handlar upp, varken på det här området eller på miljöområdet, utan det ska vara knutet till produkten som sådan.

Anf. 34 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag vidhåller att detta handlar om en undanflykt. Det ska vara en tydlig lag – det är just det vi ska ha. Vi ska ha en mycket tydlig antidiskrimineringsklausul. Och lagtillämparen kan ju inte vara så korkad att han går på exemplet med den ensamma kvinnan.

Som på alla andra områden får Nämnden för offentlig upphandling övervaka tillämpningen av denna lag, och om den inte fungerar får man skärpa den ytterligare.

Det är den grundläggande motsättningen mellan å ena sidan Folkpartiets engagemang i jämställdhetsfrågorna och å andra sidan att man inte vågar utmana svenskt näringsliv. Därför vill man förmodligen ha den helt meningslösa och tandlösa klausul som Nämnden för offentlig upphandling, efter påtryckningar från svenskt näringsliv, har gått på.

Anf. 35 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag behöver inte orda mer om Johan Lönnroths uppenbarligen rätt konspiratoriska läggning.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi inte öppnar några dörrar för att man ska kunna anse att man kan bryta mot jämställdhetslagen om man inte vill sälja till kommunen. Jämställdhetslagen ska följas.

Vi talade förut om seriösa experter. Jag är fullkomligt övertygad om att JämO är betydligt bättre skickad att se till att jämställdhetslagen följs i alla företag, oavsett om de säljer till kommunen eller om de säljer enbart på den privata marknaden. Om jämställdhetslagar behöver skärpas ska vi göra det, och om tillsynen behöver skärpas ska vi göra det. Men jag tror icke att Nämnden för offentlig upphandling är det rätta stället att bevaka att jämställdhetslagen, eller för den delen de andra diskrimineringslagarna, följs. Det ska göras på därför avsedd plats, och där ska vi skärpa lagen. Vi hoppas att vi ska komma fram till att vi får ett skärpt sådant ämbete. Men det ligger vid sidan av den här frågan.

Jag tycker icke att vi ska devalvera jämställdhetsfrågor, eller för den delen miljöfrågorna, till att det ska vara upp till rätt subjektiva bedömningar på olika kommunalkontor hur man vill ha det med den saken. Det ska vara tydliga och skarpa lagstiftningar, och de ska tydligt och skarpt kunna övervakas av därför avsedda myndigheter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

8 § Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU19

Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2001/02:102).

Anf. 36 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! I detta ärende yrkar jag bifall till reservation 1, även om jag självfallet står bakom samtliga moderata reservationer.

Herr talman! Det behövs ett väl fungerande utjämningssystem för kommuner och landsting. Kommuner och landsting med för sina uppgifter otillräcklig skattekraft behöver självfallet ett tillskott, men det ska ske genom statliga skattemedel och inte vara något som andra kommuner och landsting i strid med grundlagens lydelse tvingas finansiera med sin lokalt uppburna skatt.

Dagens system gröper ur legitimiteten för den kommunala beskattningsrätten. I praktiken kan man säga att kommunalskatten nästan ersatts med en statskommunal skatt.

Det inomkommunala utjämningssystemets saga är emellertid snart all. Allt fler inser att det är fullständigt orimligt till sin konstruktion. Det är en tillväxtens fiende. Det straffar tillväxt var den än förekommer.

I år har det illustrerats med två talande exempel. Det ena är den skevande utjämningsavgiften för Stockholms läns landsting – ett landsting som har ökande kostnader på grund av att man ska betala den vårdskuld som Socialdemokraterna lämnade efter sig men också finansiera den tillväxt man har i regionen. Kostnaderna för tillväxten finns där, och dem får man täcka. Intäkterna av tillväxten får man inte behålla.

Herr talman! Arjeplog är ett annat exempel. Det är en fattig kommun i Lappland som har haft en relativ skattekraftstillväxt när etableringen av testbanor för bilföretag visade sig bli en framgång. Men den ökande skattekraftstillväxten får denna fattiga kommun inte behålla.

Insikten om hur detta orimliga system fungerar sprider sig. Kommunstyrelsens ordförande i Arjeplog, vänsterpartisten Lestander, har t.ex. tydligt markerat att han finner dagens system felaktigt eftersom han har märkt vilka effekter det har. Vi har alla erfarit hur systemet och dess konstruktion ställer regioner och kommuner mot varandra på ett felaktigt sätt.

Tyvärr sprider sig också insikten om hur systemet fungerar på annat sätt. Systemet är så uppbyggt att det i någon mening belönar passiva stagnationskommuner, eftersom man där alltid är garanterad minst den genomsnittliga tillväxten för landet, trots att man i det läget kanske har en betydligt svagare kostnadsutveckling.

Sedan vi senast behandlade det inomkommunala utjämningsystemet här i riksdagen har två intressanta ESO-rapporter kommenterat systemet. Professor Lars Söderström dömer ut det som ohållbart på sikt. I den nyligen utkomna rapporten *Att hålla balansen* anför Per Pettersson Lidbom och Fredrik Wiklund intressanta kritiska synpunkter på hur det fungerar.

Herr talman! Vi moderater framlägger våra riktlinjer för hur ett framtida system ska vara konstruerat. Det har skett i en utförlig kommittémotion som sammanfattas i vår reservation 6. I reservation 1 för vi fram de omedelbara nödvändiga förändringar som bör genomföras redan fr.o.m. 2002. De förslagen innebär att en relativ tillväxt ska få behållas i de kommuner där den uppstår. Vi har också lagt fram ett förslag om en spärr för utjämningsavgiften på landstingssidan, eftersom den skenande avgiften där har fått särskilt iögonenfallande verkningar.

Utjämningsavgiften försöker, som jag har sagt, strypa tillväxtens förutsättningar i hela landet. Av den anledningen är dess konstruktion av sådan betydelse för tillväxten i hela landet att man omedelbart måste se över den.

Herr talman! I detta betänkande behandlas en rad andra kommunala frågor som är av mycket stor betydelse. Men de flesta av dem har den egenskapen att de redan har behandlats här i riksdagen ett flertal gånger. Därför har finansutskottet i sin redovisning av de förslagen hänvisat till de tidigare behandlade motionsyrkandena i riksdagen. Det är den redovisningen som från moderat synpunkt görs i reservation 6.

Låt mig däremot något kommentera reservation 5 från Folkpartiet, som avser Folkpartiets förslag om en nationell skolpeng. Från moderat håll hälsar vi med tillfredsställelse att det nu finns ytterligare ett parti här i riksdagen som föreslår att det ska införas en nationell skolpeng. Därmed, herr talman, kan man även på denna punkt vara tämligen säker på att en nationell skolpeng som ger föräldrar möjligheter att välja skola för sina barn genom en nationell finansiering utifrån de lokala förutsättningarna kommer att bli verklighet så småningom. Det finns dock formuleringar i Folkpartiets reservation som gör att vi inte står bakom den, men principen om nationell skolpeng står vi ju helt bakom. Vi har framfört det förslaget under ett antal år.

Anf. 37 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Jag inleder mitt anförande med att yrka bifall till reservation 7. Det är en klumpreservation, och det kan vara spännande att yrka bifall till den.

Regeringens skrivelse om kommunerna kommer av ett borgerligt initiativ under Inger Davidsons tid som civilminister. Man ville göra en årlig temperaturmätning på kommunsektorn. Det brukar vara intressant att jämföra med hur landstingen och kommunerna själva beskriver sin egen situation. Det kanske inte alltid harmonierar.

När man läser vad Kommunförbundet och Landstingsförbundet skriver om t.ex. den ekonomiska situationen och ser till detaljer märker man att det är en svår situation för landstingen och kommunerna. Det kommer att bli värre.

Det är egentligen inte så konstigt. Den socialdemokratiska regeringen använder ju kommunsektorn som en budgetregulator och som ett dragspel. Det var i kommunsektorn och i landstingen som man gjorde stora besparingar efter den statliga saneringspolitikens behov.

Samtidigt som statsbidrag och skatteintäkter har ökat från 1997 och framåt har de också urholkats och försvagats genom regeringens politik. De tillskott till kommunsektorn som Socialdemokraterna berömmar sig av och som sedan 1997 också Vänsterpartiet och Miljöpartiet berömmar sig av visar sig vid en närmare analys inte ha inneburit någon förstärkning, om man tar hänsyn till andra beslut som också påverkat den kommunala ekonomin, dvs. när man letar efter nettosiffrorna.

Dem hör vi väldigt lite om. I budgetproposition efter budgetproposition ges ett intryck av att kommunsektorn vadar i pengar just på grund av att de generella och även de specificerade statsbidragen har ökat. Men man säger väldigt lite om de indragningar som man gör. Man ger med höger hand och tar med vänster hand.

Statliga reformer har krävt ett ökat kommunalt ansvarstagande som inte finansieras enligt finansieringsprincipen. Behoven inom de obligatoriska verksamheterna har också ökat, och underskott, löneökningar och prisökningar har lett till en ansträngd ekonomi för kommunsektorn, bl.a. på grund av att de generella statsbidragen inte räknas upp utan är statiska.

I förra veckan var det debatt om kommunkontosystemet. Då var det Lars Bäckström som talade för Vänsterpartiet. Han ville inte undanhålla någon del av sanningen och hävdade att regeringen, med stödpartiernas goda minne och medverkan, har tagit tillbaka 6 miljarder av de 18 miljarder som har tillförts sedan 1997 bara på grund av Ludvikamomsen eller kommunkontosystemet. Därefter var det bara 12 miljarder kvar.

När Landstingsförbundet och Kommunförbundet sedan har gjort uträkningar för egen del av nettotillskottets storlek märker man att regeringen och riksdagsmajoriteten ger *en* bild, medan socialdemokrater, vänsterpartister och andra i Landstingsförbundet och Kommunförbundet ger en helt annan bild. Man säger nu från landstingens sida att det statliga nettotillskottet från 1996 t.o.m. 2001 ligger på 2 miljarder, medan Kommunförbundet i sin senaste rapport om det ekonomiska läget räknar med en nettoförlust för kommunerna om 3,7 miljarder år 2005.

Denna skillnad mellan vad regeringen och riksdagsmajoriteten för ut och vad Kommunförbundet och Landstingsförbundet säger är pikant och lite pinsam och känns alldeles för valrörelsebetonad. Det här kan rimligt-

vis inte gå ihop. Bl.a. mitt parti driver den linjen att det i någon form måste institutionaliseras och lagstiftas hur finansieringsprincipen ska preciseras. Finansdepartementet och regeringen måste komma överens med Kommunförbundet och Landstingsförbundet om hur man faktiskt ska räkna. Det är det minsta man kan kräva.

Vi kristdemokrater har i vår motion med anledning av skrivelsen angivit ett tydligt politiskt alternativ. Vi fokuserar på den ideologiska grunden, på statens relation till kommunsektorn, på den kommunala självstyrelsen och på den kommunala ekonomin ur olika aspekter. Vi noterar att socialdemokratin inte har någon som helst ideologisk grund för kommunal självstyrelse. Det förs inte ens en diskussion om detta och görs inte ett försök att precisera vad man menar, utan kommunsektorn ses mer som ett förvaltningsorgan som många andra – som statens förlängda arm, som man kan göra lite vad man vill med. Man kan köra över den när det passar, och när man ska försvara kommunal självstyrelse hänvisar man till några lagtexter som i praktiken inte betyder så mycket.

Herr talman! Såvitt jag förstår stämmer Vänsterpartiet in i detta. Men, Siv Holma, när man träffar vänsterpartister och socialdemokrater som företräder kommuner och landsting är det en helt annan ton i skällan.

Vår politik i riksdagen för kommunsektorn är framtagen gemensamt med ledande kristdemokratiska kommun- och landstingspolitiker. Från riksdagshåll driver vi frågorna tillsammans med dem och försöker nu inom partiet arbeta så som vi vill ha det på det statliga planet när vi senare tar över makten tillsammans med andra borgerliga partier. Det ska vara en enighet om *basics* och fakta. Sedan kan man naturligtvis ha lite olika åsikter eftersom ansvarsaspekterna är olika.

Vi tillämpar subsidiaritetsprincipen så gott vi kan. Socialdemokraterna gör det på EU-nivå, men de förstår inte riktigt att tillämpa den på lokal nivå i Sverige.

Vi har för kommunsektorn det som jag saknar hos regeringspartierna, nämligen en ideologisk grund för kommunalt självstyre. Vi talar om att kommunal ekonomi och kommunalt självstyre faktiskt hör ihop. Göran Persson sade vid ett tillfälle att den som är satt i skuld icke är fri. Den som är ekonomiskt beroende är inte heller fri. Vi anser att kommuner och landsting ska kunna stå på egna ben och ska ges möjligheter att göra det.

Detta betyder att vi inte vill ha riktade statsbidrag utan att kommunerna ska ha generella statsbidrag. Kommunerna och landstingen vet var pengarna bäst behövs i den egna verksamheten. I stället för att på sikt minska de generella bidragen vill vi bredda skattebasen. Vi ser det som en rimlig konsekvens av det kommunala självstyret.

Kommuner och landsting är inte instrument eller förvaltningar utan naturliga gemenskaper, som är rationella och ändamålsenliga. Det har inte att göra med någon romantisk natursyn, som vi tidigare har fått höra här i kammaren, utan det handlar om ändamålsenliga gemenskaper.

Vi har på kort sikt föreslagit en förstärkning av det generella statsbidraget eftersom riksdagsmajoritetens näringspolitik inte klarar en lågkonjunktur och att varaktigt stärka skattebasen och skatteintäkterna för kommuner och landsting. Det är ändå det som är det viktiga. Vi föreslår en generell statsbidragshöjning om 6,5 miljarder för år 2003 och om 5 miljarder för 2004. Vi menar att detta är ett rimligare sätt än att mer *ad hoc* försöka sätta in t.ex. tillfälligt sysselsättningsbidrag, som inte ens

Kommunförbundet och Landstingsförbundet enligt vad de skriver tror kommer att ha någon större verkan. De är inte speciellt nöjda med detta.

Jag skulle också kunna ta upp fler saker. Vi har i fråga om utjämningsystemet bara avgivit ett särskilt yttrande. Som Lennart Hedquist sade är det i detta sammanhang fullt med frågor som har behandlats tidigare. Utjämningsystemet är en oerhört viktig och akut fråga. Vi har i flera års tid sagt att man inte bara ska utreda utan också förbereda för en omläggning syftande till en statlig utjämning, inte en inomkommunal sådan. Vi uppfattar att den går emot grundlagens intentioner.

Vi har i vårt parti diskuterat alternativa finansieringsformer. Några ska ändå betala för utjämningen, och det finns flera alternativ som har tagits upp tidigare i utredningssammanhang osv. Vi har sagt att ett statligt system ska garantera medborgarna samma rätt till en likvärdig kommunal service till ungefär samma kostnad i hela landet. Jag vill att inte minst Centerpartiet ska uppfatta att detta är vår absoluta ambition. Det handlar inte om att öka regionala klyftor eller om att tillgodose kommuner och landsting ute i landet på storstadsområdenas bekostnad.

Anf. 38 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Utvecklingen inom den kommunala ekonomin är en viktig aspekt av den samlade samhällsekonomin. Av den skrivelse som regeringen har lämnat till riksdagen och som vi nu behandlar framgår att den positiva resultatutveckling inom den kommunala sektorn som har pågått sedan 1996 har brutits under 2001. Trots en gynnsam intäktsutveckling försämrades resultatet av en betydligt högre kostnadsökning under år 2001. Nettokostnaden ökade med 15 miljarder under tiden 1998–2000 men med hela 26 miljarder kronor under 2001.

De stora utgiftsposterna är skolan och äldre- och handikappomsorgen, vilket är ett allvarligt observandum. Här kan spåras statliga åtaganden som gjorts men som inte till fullo har finansierats från statsmakternas sida. Än värre kommer det att bli när det åtagande som maxtaxeförslaget innebär får fullt genomslag. Det är i många fall underfinansierat.

Bakom dessa siffror finns också stora olikheter i kostnadsbilden som understryker vikten av en effektiv och rättvis skatteutjämning.

Det är klart att den kommunala ekonomin påverkas av hur man från regeringen och statsmakterna ser på den kommunala verksamheten rent principiellt. Jag vill lyfta fram fyra saker som är viktiga i detta perspektiv men som majoriteten vare sig nu eller tidigare vid behandlingen har velat beakta.

Det första är att principerna för statsbidragsgivning och ekonomisk utjämning så långt möjligt utgår ifrån ett kommunalt självstyre. Den kommunala självstyrelsen är ett viktigt fundament för demokratin. Därför är det viktigt att statsbidragsgivningen sker utan pekpinnar, där det lämnas stort utrymme åt de enskilda kommunerna att själva bestämma över medlens användning. I den delen har vi sett förslag från regeringen som träder det kommunala självstyret för när på en rad områden. Ett sätt att stärka det kommunala självstyret är att statsbidragen till kommunerna ges som fria medel och inte specialdestineras.

Det andra är också en viktig princip. Det är ett rättvist och effektivt skatteutjämningsystem. Man kan säga att ett sådant utjämningsystem t.o.m. är nödvändigt för att det kommunala självstyret över huvud taget

ska vara möjligt och för att vi ska nå tillväxt i hela landet. Det utjämningsystem vi har uppfyller till stora delar de krav man kan ställa på ett utjämningsystem. Där delar jag inte den hårda kritik som Lennart Hedquist riktade mot det. Men det hindrar inte att det finns delar i systemet som har s.k. skönhetsfläckar och som behöver ses över. Vi är för att man ser över systemet. Det har vi markerat i vår motion som behandlas i betänkandet.

Det tredje jag vill ta upp är kommunernas skattebas. Det bästa sättet att både åstadkomma en högre grad av självstyre och stärka kommunernas ekonomi är att stärka kommunernas egen skattebas. Den har gröpts ur betydligt under en följd av år genom statens s.k. reformering av skattesystemet. Reformering betyder symboliskt förbättringar. Men för kommunernas del har det verkligen inte blivit förbättringar i det här fallet. De förändringar som har gjorts har varit till kommunernas nackdel.

Kommunförbundet har i en egen skattebasutredning visat på det. Det finns ett antal exempel på förslag som kan användas för att stärka kommunernas egen skattebas. Ett av dem är att ersätta dagens grundavdrag i skattesystemet med en skattereduktion. Det innebär med andra ord en rabatt direkt på skatten. Det är i likhet med vad vi från Centerpartiet har föreslagit i det förslag till skattereform som vi har lagt fram i riksdagen i syfte att sänka skatterna för låg- och normalinkomsttagarna radikalt.

En sådan växling till skatterabatt som vi har föreslagit skulle ge ett utfall som har sin största effekt i de kommuner som i dag har en hög skattesats. En sådan reform skulle därmed också minska omslutningen i skatteutjämnningen med ca 1,4 miljarder kronor. Det är inte ett oväsentligt belopp i detta sammanhang. Vi har begärt utredning och förslag från regeringen, men utskottsmajoriteten säger nej. Varför? kan man undra.

Slutligen till det fjärde, herr talman. Vi avvisar systemet med och de tankar som ligger i specialdestinerade statsbidrag. Det är en förmyndarmentalitet och en misstro mot folkvalda som vi inte kan ställa upp på. Systemet med de specialdestinerade bidragen bryter dessutom mot de principer som låg bakom reformen av statens bidrag till kommunerna över huvud taget. Det borde vara en självklarhet när staten vill styra att man också fullt ut finansierar det man vill ha fram, tar över ansvaret fullt och fast och för en öppen diskussion med kommunerna om syftet och vart man vill komma.

Herr talman! Min fråga till majoriteten är: Varför misstror ni så de kommunalt folkvalda politikerna?

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 8. I övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 39 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Verksamheten i den kommunala sektorn, kommuner och landsting, handlar i väldigt hög utsträckning om saker som ligger människor oerhört nära i deras vardag och sådant som man ofta har behov och nytta av mer eller mindre dagligen. Det gäller alltifrån att snön försvinner från trapporna utanför huset på vintern till att barnens dagis fungerar.

Det finns självklart många andra vardagliga saker som kommuner och landsting i stort sett inte alls har med att göra. Det gäller t.ex. vilken mat man ska äta, vilka kläder man ska köpa och var mataffärerna ska

ligga. Men likafullt är den kommunala verksamheten oerhört viktig för människors vardag.

Det är då viktigt att kommunerna, som jag sade i den förra debatten, gör rätt saker. De ska fokusera på den kommunala kärnuppgifterna och se till att göra dem på ett bra sätt. De ska göra saker rätt. Upphandling är självklart ett sätt att se till att människor får välja själva vilken typ av kommunalt finansierad service de vill ha och i vilken regi den ska vara. Människor måste helt enkelt få mer valuta för skattepengarna.

Detta med att få valuta för skattepengarna tror jag är något som många politiker från olika partier gärna instämmer i. Men när man hör den nu rådande majoriteten tala om valuta handlar det mer om olika typer av valutor. Och då menar jag inte vilken valuta som Sverige ska ha, för där är det lite svårare att komma till skott. Däremot talar man om alla de andra valutorna som finns från staten till kommunerna.

Det är Perssonpengar, Wärnerssonpengar, storstadspengar, lokala investeringspengar och annat. Men i grunden finns det bara helt vanliga svenska pengar, och i väldigt många fall säger människor att de andra valutorna aldrig dyker upp längst ut i verksamheterna. Det talas mycket om Wärnerssonpengar, men man ser inga speciallärare ute i skolan.

Maxtaxan är underfinansierad, och man rör till den kommunala verksamheten genom att ha väldigt mycket specialdestinerade pengar. Kommunerna får lägga ned mycket tid på att skicka ansökningar om dem. Det främsta syftet tycks vara att statsråden ska komma på bild många gånger i lokaltidningen. Folkpartiet ogillar den här typen av pengar som kommunerna ska skicka in ansökningar om. Det blir väldigt otydligt och godtyckligt. Det statliga inflytandet över dessa verksamheter bör i stället begränsas till att man har tydliga regelverk som är generella och användbara.

Jag nämnde tidigare att maxtaxan är underfinansierad. Det ställer krav på kommunerna att plocka in pengar från andra håll för att kunna upprätthålla en kvalitet i barnomsorgen. Vi har i många fall sett att de har haft svårt att klara av det. Det förekommer en väldigt tydlig Stockholmsfixering från regeringens sida. Man är väldigt intresserad av vad som händer i Stockholm. Jag vet inte om det beror på att man inte klarar av att göra något annat än att titta ut genom fönstret från Regeringskansliet.

Dagisköerna och de stora barngrupperna växer nu runtom i landet på väldigt många håll. Man hör ofta från det socialdemokratiskt styrda Göteborg om riktiga skräckexempel på stora barngrupper och långa dagisköer.

Vårdköerna växer på många håll, dock inte i den här regionen. Skolans kvalitet har många brister. Vårdpersonal och skolpersonal tillhör dem som i mycket stor utsträckning – den största – drabbas av långtids-sjukskrivningar. Det beror mycket, om än inte bara, på en bristande kapacitet som arbetsgivare från kommuners och landstings sida.

Så nog finns det mycket att ta tag i ute i kommuner och landsting, och jag tycker att vår uppgift är att se till att man får goda ekonomiska villkor och stabila planeringsförutsättningar. Vi ska också se till att kommunalpolitiker och landstingspolitiker i relation med sina väljare kan se till att riktigt fokusera på de frågeställningar som de är ansvariga för.

Av den anledningen har vi i Folkpartiet också kommit fram till att skolan, som har så stora brister, är sådan verksamhet som behöver ha

mycket tydliga nationella regelverk, läroplaner och även en nationell kvalitetskontroll. Det är oerhört viktigt att alla elever, oavsett var de bor, ska tillförsäkras en god grundutbildning. Därför har vi utöver en lång rad förslag från Folkpartiets sida om hur man ska kunna förbättra kvaliteten i undervisningen och i utbildningen också föreslagit att man ska ha en nationell finansiering av skolan så att alla elever kan tillförsäkras en god finansiering av sin skolgång oavsett hur rika grannar man råkar ha och oavsett om kommunalpolitikerna har prioriterat skolan på det sätt som vi tycker att man ska göra.

Nationell likabehandling betyder raka motsatsen till lika mycket pengar per elev. Om man skulle ge lika mycket pengar per elev så skulle eleverna på intet sätt få en likabehandling, utan det kräver att man har rätt så stora skillnader i skolpeng per elev beroende på hur den socioekonomiska situationen ser ut och en rad andra saker. Vi har kommit fram till detta och lagt fram förslaget här. Det finns beskrivet i reservation nr 5, som jag därför, herr talman, yrkar bifall till.

Jag tycker att det är mycket viktigt att man skiljer på vad kommunerna ska finansiera, vad de ska hantera och vad de måste producera. Det är också viktigt att man har ett utjämningsystem mellan de olika kommunala ekonomierna så att det blir likvärdiga förutsättningar för människorna.

Frågan om finansieringen av en viss verksamhet ska vara lokal eller nationell måste avgöras av vad som är bra för verksamheten i sig. Vi tror att det är bra för skolans verksamhet att ha en nationell finansiering. Man ska inte flytta fram och tillbaka på finansieringen av sjukvård, äldreomsorg och andra saker eller, för den delen, inte heller plocka in fastighetsskatt kommunalt eller centralt för att försöka dribbla bort korten eller för att lösa andra problem med utjämningsystemet. Sådana förändringar måste stå på egna meriter.

Vi tycker att vissa villkor vad gäller äldreomsorgen och annat kan motivera att man kan behöva titta på hur vi ska tillförsäkra även äldre människor en bra och väl fungerande omsorg och även rätten och möjligheten att flytta fram och tillbaka över kommungränsen även den dagen man behöver hjälp. Men sådana förändringar ska inte göras i syfte att lösa problemen med teknikaliteter i utjämningsystemet.

Herr talman! Jag pratade förut om att vården växer. Produktiviteten i sjukvården steg i början på 90-talet. Sedan började den sjunka från mitten på 90-talet. Hur den ser ut nu vet vi inte, för när produktiviteten hade sjunkit ett tag slutade man mäta den. Och det är klart – om man inte kan se ett problem därför att det inte finns beskrivet så behöver man inte heller ha någon lösning på det. Vi tycker att det är mycket viktigt att vettig statistik och uppgifter om utvecklingen i sjukvården verkligen tas fram och görs synliga. Därför har vi reserverat oss till förmån för krav på att det ska tas fram statistik kring sjukvården.

Herr talman! Jag har nämnt utjämningsystemet ett par gånger. Det är oerhört avgörande att man för de verksamheter som kommuner och landsting har det finansiella ansvaret för också har ett väl fungerande utjämningsystem. Kommunalskattens nivå, hur höga avgifter man behöver ta ut eller kvaliteten i vården, skolan och barnomsorgen ska inte vara beroende av om man har rika eller fattiga grannar. Frågan om ifall man kan få äldreomsorg ska inte heller vara beroende av om det finns många

eller få gamla i samma kommun. Detta är oerhört grundläggande för att verksamheterna ska fungera.

Det nuvarande systemet har helt och hållet löpt amok. Jag förstår inte varför vi inte bara kan konstatera det: Det nuvarande systemet har löpt amok. Det är för krångligt, det skapar motsättningar mellan stad och land, det utjämnar inte strukturella olikheter tillräckligt bra och det innehåller faktorer som inte är kommunalt ansvar men som man utjämnar för i alla fall. Det grundar sig till viss del på icke-förklarande variabler, utan på statistiska samvariationer och det jämför storkar och barnafödande. Det tar inte hänsyn till att en hög skattekraft på grund av högre inkomstnivå också ger högre inkomstnivåer inom kommunala verksamheter. Det tar inte hänsyn till tillväxtens kostnader och det försvårar relationen mellan medborgare och de förtroendevalda.

Jag tycker att det är dags att vi gör upp med detta och konstaterar att det är på det sättet. Vi måste arbeta vidare med ett väl fungerande system i stället för att bita oss fast i detta. Vi anser från Folkpartiets sida att man måste utjämna inkomster och kostnader tillsammans så att man fångar upp också de extra kostnader som tillväxt och skattekraft ger för kommuner och landsting. Det måste vara tillväxtvänligt, det måste grundas på förklarande variabler och inte på statistiska sinkaduser och det måste avse det som faktiskt är kommunalt ansvar.

De borgerliga partierna har en gemensam reservation kring denna fråga i morgondagens betänkande om riktlinjer för den ekonomiska politiken. Jag står fullständigt bakom den, och jag förutsätter att de borgerliga kollegerna i dag också står bakom det som vi gemensamt har kommit överens om måste vara grunden för en reformering av utjämningsystemet.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla reservationer i finansutskottets betänkande nr 19, men jag yrkar bifall bara till reservation nr 5.

Anf. 40 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Jag begär replik närmast för att uttrycka min tillfredsställelse över den mycket distinkta och klara kritik som Karin Pilsäter gav uttryck för beträffande dagens utjämningsystem. Jag tycker att den kritiken ger en bra grund för hur man ska kunna förändra det systemet så att man motverkar de faktorer som Karin Pilsäter med rätta lyfter fram.

Det har varit lite olika hur förutseende man har varit beträffande hur utjämningsystemet skulle fungera, men jag upplever att det med de ganska massiva kritiska kommentarer som nu kommer från olika typer av experter och med den successiva omorientering som också har skett här i riksdagen finns goda förutsättningar att få ett bättre och ett väl fungerande utjämningsystem.

Anf. 41 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag förutsätter att de borgerliga partiernas arbete för ett reformerat utjämningsystem ska ta sitt avstamp i den gemensamma reservation som finns i riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Vi behöver inte här gå i polemik med statlig finansiering som inte finns med i olika budgetalternativ osv.

Anf. 42 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! För det första vill jag säga både till Karin Pilsäter och till Lennart Hedquist att utjämningsystemet inte har löpt amok.

För det andra sitter det redan en parlamentarisk utredning som ska titta på detta. Ett system är ju aldrig så bra att det inte kan bli bättre. Det finns alltså redan en kommitté som arbetar med de här frågorna.

Svensk ekonomi har utvecklats bra de senaste åren. Det har lett till en god tillväxt i Sveriges kommuner och till allt bättre möjligheter att bygga ut kommunernas service till medborgarna. Sedan 1998 har kommunerna anställt ytterligare 40 000 personer. Därtill kommer en sysselsättningsökning som följd av kommunernas växande beställningar i det privata näringslivet och alltfler entreprenader.

Kommunerna har haft positiva resultat sedan 1996. Den kommunala konsumtionen som andel av bruttonationalprodukten har växt. Jag tycker att Per Landgren ändå ska notera det. Kommunsektorns inkomster från skatter och bidrag beräknas i år stiga med drygt 6 %. Ökningen är något större än 2001. För att höja kvaliteten i skolan, vården och omsorgen har nivån på statsbidragen till kommuner och landsting höjts med över 24 000 miljoner kronor från 1996 till 2002. Utöver detta har kommunsektorn fått ökade resurser, bl.a. genom ett särskilt statsbidrag från 2002 för att öka tillgängligheten i vården och genom det tillfälliga sysselsättningsstödet som vi nyligen beslutade om här i riksdagen.

Kommunernas ekonomiska resultat för 2001 uppgår enligt preliminära uppgifter till 11,5 miljarder kronor, vilket är en förbättring med 2,8 miljarder kronor sedan år 2000.

Landstingen uppvisar ett underskott på 3,4 miljarder kronor 2001, vilket är ett något mindre underskott än året innan. Underskotten i Stockholm och Skåne motsvarar tillsammans nästan hela landstingssektorns underskott 2001. Det är en händelse som ser ut som en tanke att både Stockholmslandstinget och Skåneregionen leds av Moderaterna. Lennart Hedquist, skulle vi inte också kunna jämföra landstingen med varandra, och inte bara kommuner som ni har gjort i motion Fi45?

I skrivelsen görs en analys av utjämningsystemets effekter fördelade på län. Regeringen konstaterar att om man ser till summan av de generella statsbidragen, inkomstutjämnningen, kostnadsutjämnningen och införandetilläggen är alla län mottagare av bidrag från staten, även Stockholms län. Men Stockholms län är det enda län som har en skattekraft över riksgenomsnittet och är därför bidragsgivare till inkomstutjämnningen. Utjämningsystemet är ett av de viktigaste verktyg som staten har för att kommuner och landsting i hela landet ska ges likvärdiga förutsättningar att bedriva sin verksamhet oberoende av invånarnas inkomster och strukturella förhållanden. Då behövs det en utjämning av skattekraften.

I skrivelsen görs också en genomgång av de olika kommunala verksamheterna. Regeringen skriver att förhållandena inom hälso- och sjukvården bl.a. kännetecknas av en god medicinsk kvalitet men att det finns brister i tillgängligheten och svårigheter att rekrytera personal. Kommunerna kommer att behöva anställa tiotusentals personer de närmaste åren. Det beror till största delen på stora pensionsavgångar framöver. Det extra sysselsättningsstödet på 3 miljarder kronor i år till kommuner och landsting kan användas för att kunna behålla personal och till nyrekrytering av

personal redan nu. De ökade resurser till äldreomsorgen som tillkommit under senare år har främst gått till de äldre med omfattande vårdbehov.

Tack vare det förbättrade läget på arbetsmarknaden fortsätter kostnaden för socialbidrag att minska. Antalet biståndshushåll och biståndsmottagare var år 2000 nästan nere på samma nivå som 1991.

Utskottet anser att den årliga skrivelsen ger en bred och fyllig beskrivning av utvecklingen i kommunsektorn. Den pekar såväl på områden med goda förhållanden i den kommunala verksamheten och ekonomin som på områden som kräver förbättringar. Det är av vikt för riksdagen att få denna återrapportering och resultatinformation. Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

I betänkandet finns i år nio reservationer. Förra året var det inte mindre än 26 reservationer. Jag tackar reservanterna för att ni i år mer har gått in för kvalitet än kvantitet.

Moderaterna vill ha förändringar av utjämningsystemet. Det är ingen ny fråga. Utskottet vill, som tidigare, understryka den stora betydelse utjämningsystemet har för att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för landets kommuner och landsting. De förändringar som reservanterna föreslår skulle innebära ökade klyftor mellan landstingen, vilket inte är acceptabelt.

Folkpartiet vill ha en utredning om att kommunerna ska klara sina uppgifter utan att använda kommunala bolag. Inte heller detta är en ny fråga. Finansutskottet ställer sig nu, liksom i höstas, bakom konstitutionsutskottets bedömningar och anser därutöver inte att det finns anledning att begära en sådan utredning som Folkpartiet förespråkar. Folkpartiet tycker inte om kommunala bolag. Därför vill Karin Pilsäter genom lagstiftning krympa kommunernas möjligheter till självbestämmande. Men från självstyrelsesynpunkt är det en fråga för det demokratiskt valda fullmäktige att avgöra om man ska bedriva en verksamhet som är tillåten inom lagens ram i kommunalt bolag eller ej.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet vill att produktivitetens utvecklingen i vården blir bättre belyst. Socialutskottet redovisar att Landstingsförbundet tillsammans med landstingen under senare år genomfört ett omfattande utvecklingsarbete för att komma till rätta med bristerna i statistiken. Landstingsförbundet räknar med att kunna göra produktivitetmätningar med acceptabel kvalitet inom ett par år. Det är angeläget att statistiken inom hälso- och sjukvårdsområdet är sådan att den ger goda möjligheter att utvärdera verksamheten och ta fram bra beslutsunderlag för riksdagen och övriga ansvariga. Finansutskottet anser mot bakgrund av det omfattande utvecklingsarbete som pågår att riksdagen inte i dag behöver ta något initiativ i frågan.

Per Landgren pratade om landstingens rapport. I rapporten *Landstingens ekonomi, maj 2002* på s. 49 t.o.m. 53 görs en noggrann genomgång av produktivitetmätningar och det utvecklingsarbete som nu pågår för att åstadkomma rättvisande produktivitetmätningar. Det är ju det som har varit problemet. Statistiken har tidigare varit så undermålig att man inte har fått fram rätt siffror.

Folkpartiet reserverar sig också mot lokala klimatinvesteringsprogram. I förra årets skrivelse redogjorde regeringen för kommunernas miljöarbete och framhöll att kommunernas insatser verksamt bidrar till att förbättra miljötillståndet i landet och att detta sker dels genom lokalt

miljöarbete, dels genom tillsyn och kontroll bl.a. med stöd av miljöbal-
ken. Utskottet delar inte motionärernas negativa syn på de lokala invester-
ingsprogrammen och de föreslagna klimatinvesteringsprogrammen för
2003 och 2004.

I övrigt finns det fem reservationer, en från Moderaterna, en från
Kristdemokraterna, två från Folkpartiet och en från Centerpartiet, som tar
upp yrkanden som behandlats tidigare under detta riksdagsår. Såsom
förra året har utskottet gjort en summarisk behandling av motioner som
redan har blivit avslagna av riksdagen under det här riksdagsåret. Yrkan-
dena är identiska eller överensstämmer i hög grad med yrkanden som
riksdagen redan har behandlat. Det har inte heller enligt utskottets be-
dömning tillkommit nya omständigheter som ger anledning att ändra
riksdagens tidigare beslut.

Herr talman! Jag vill något kommentera motion Fi45, som jag
nämnde tidigare, av Gunnar Hökmark m.fl. I den motionen ägnas drygt
två sidor åt att jämföra kommuner på ett ovederhäftigt sätt. Motionens
beskrivning är inte ägnad att ge en rättvisande bild av de kommuner man
nämner. Bl.a. finns min egen hemkommun med.

Förra årets vårproposition redogjorde för arbetet med en kommunal
databas. En särskild utredare hade tillkallats som i samverkan med sta-
tistikansvariga myndigheter skulle definiera, utvärdera och vidareut-
veckla kvalitetsmått för berörda kommunala verksamheter. I årets vår-
proposition nämner regeringen att en kommitté kommer att tillkallas
under 2002 med uppgift att administrera och vidareutveckla databasen.
Med den kommunala databasen blir det möjligt att jämföra kommuner
med varandra på ett rationellt och tillförlitligt sätt.

Kommunerna står för en femtedel av Sveriges bruttonationalprodukt.
Det är av avgörande betydelse att deras pengar används effektivt. Jag ser
fram emot när vi kan börja jämföra kommunerna på ett tillförlitligt sätt.
Den moderata jämförelsen av kommuner i Fi45 är allt annat än tillförlit-
lig.

Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag och avslag på reservation-
erna.

Jag vill också säga något till Agne Hansson, särskilt efter att ha lyss-
nat på Lennart Hedquist som vill ha sitt statliga utjämningsystem och
även på Karin Pilsäter som framförde en kraftfull kritik, även om hon
bara vill ha detta utrett.

Därför tycker jag att det är väldigt klagande att Centerpartiet så
tydligt i sin motion tar avstånd från ett statligt utjämningsystem. Man
gör det av två skäl. Det första skälet är det statsfinansiella – man säger
t.o.m. att man inte vill medverka till att bygga in gökungar i statsbudge-
ten. Det andra skälet är att det i de mest expansiva regionerna måste
finnas en utjämning av skattekraften även nedåt.

Jag är mycket nöjd med den kraftfulla skrivningen i motionen, och
jag hade gärna sett att detta hade stått lite tydligare i Centerpartiets reser-
vation. Vi är överens med Centerpartiet om att det är viktigt med ett
långtgående kommunalt utjämningsystem.

Anf. 43 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Sonia Karlsson påstår att systemet inte har löpt amok.
Det är klart att man kan använda sig av olika uttryck, men ett system som

i grunden arbetades fram i början av 90-talet, som beslutades i mitten av 90-talet och som därefter har verkat trots att verkligheten förändrats väldigt mycket under åren har nu helt andra effekter än vad man förutsåg när det infördes. Dessutom har under de år som gått en lång rad förändringar gjorts i systemet, vilka enligt vår uppfattning inte utvecklade utan snarare invecklade det.

Jag tror därför att oavsett hur man vill beskriva det hela måste vi väl vara överens om att systemet inte fungerar bra, och att det inte fungerar så som det var tänkt.

Jag vill ge ett enkelt exempel på detta. Botkyrka är en kommun som jag tror att de flesta människor i landet uppfattar som en inte särskilt välbeställd kommun. Jag såg en uppgift i tidningen i morse att 26 % av barnen lever under socialbidragsnormen. Botkyrka kommun blir nettogivare in i systemet trots att där bor många fattiga människor.

Vi kan ha olika synpunkter på hur man i Stockholms läns landsting har hanterat sakerna fram till i dag. Men landstinget måste, om systemet lever vidare, höja skatten inte bara en gång, vilket vi i Folkpartiet föreslår, utan man måste kontinuerligt år ut och år in höja skattesatsen för att hålla jämna steg med utjämningsystemet.

Det måste väl vara ett systemfel, Sonia Karlsson? Sonia Karlsson måste väl hålla med om att det är ett systemfel när vissa kommuner kontinuerligt kommer att behöva höja skatten för att hänga med i utjämningsystemet? Det måste väl vara ett systemfel när mycket fattiga kommuner blir bidragsgivare?

Jag tror att hela saken skulle tjäna på att vi gemensamt erkände att det finns problem, och att vi sedan utifrån våra värderingar – vilka kanske inte är så skilda som det kan verka – konstruktivt arbetade för att hitta goda lösningar.

Jag vet att det sitter en parlamentarisk utredning och arbetar, men den har fått väldigt snäva direktiv. Varför, Sonia Karlsson, kan vi inte komma överens om att det finns problem, och att vi måste kavla upp ärmarna lite mer för att försöka lösa dem?

Anf. 44 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vidhåller bestämt att systemet inte har löpt amok. Däremot sade jag redan tidigare att det sitter en parlamentarisk utredning och ser över de saker som behöver förbättras och förändras. Det handlar om hur kommuner med befolkningsminskning drabbas, men också om de storstäder som har en kraftig befolkningsökning.

När det gäller tillväxten vill jag säga att det inte är systemet som har löpt amok utan att tillväxten är så olika fördelad. Stockholms läns landsting betalar mer eftersom tillväxten har varit så kraftig i Stockholm. Man har ett kraftigt skatteunderlag och en starkt ökad tillväxt. Men det är fortfarande så att Stockholms läns landsting också får tillbaka pengar.

Anf. 45 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag har aldrig hävdat något annat än att Stockholms läns landsting får del av statsbidragen. Men jag tycker att det är ett problem att Sonia Karlsson inte vill se att den modell vi har i dag, med inkomstutjämning för sig och kostnadsutjämning för sig, inte håller ihop. Nog måste väl Sonia Karlsson tycka att det är något systemfel om ett lands-

ting kontinuerligt måste höja skatten för att hänga med i systemet, och inte får behålla någonting av tillväxtkraften för att betala sina egna löneförhöjningar.

Självklart ska vi kunna dela med oss av den ökade skattekraften i den här regionen, alltså av det som jag och mina grannar tjänar in. Men det måste vara ett systemfel när man är tvungen att höja skatten år ut och år in för att hänga med i systemet. Det måste också vara ett systemfel att mina mycket fattigare grannar hemma i Botkyrka ska bli nettobidragsgivare i systemet.

Den utredning som sitter och arbetar har alldeles för snäva direktiv. Framför allt upplever jag inte att det i dag finns någon medvetenhet om att det finns betydligt större problem och betydligt större utmaningar än att fortsätta att putsa lite grann i marginalen på detta system. Sonia Karlsson borde kunna tycka att vi måste ta tag i problemen. Medborgarna har ingen förståelse – vare sig på landsbygden eller i storstaden – för systemet som det ser ut i dag. Vi ska inte fortsätta att bidra till att bygga upp sådana motsättningar.

Jag skulle vilja ta upp ytterligare en sak. I dag sitter Sonia Karlssons partikamrater i Sundbyberg och ägnar sig åt koncernbildningar enbart i syfte att kunna tjäna statliga skattepengar. Är det verkligen en viktig del av det kommunala självstyret att ägna sig åt bolagskoncernbildningar och icke-kommunal affärsdrivande verksamhet för att den vägen få tillbaka de pengar man tycker att man inte får ut i utjämningsystemet? Vore det inte bättre om vi från riksdagen satte upp spelregler om att koncernbildningar och bolagsverksamhet inte ligger inom ramen för det kommunala självstyret, utan att det kommunala självstyret ska utövas på de områden som faktiskt är kommunala uppgifter?

Anf. 46 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! En sak ska vi göra klart, nämligen att påvisa att Stockholms läns landstings problem inte i huvudsak är utjämningsystemet. 1999 sänkte Stockholms läns landsting skatten med 40 öre. Det motsvarar ca 1 miljard. Nu saknas 1 miljard per år.

Det visade sig när revisorerna tittade på landstingets ekonomi, och inte ville ge ansvarsfrihet, att landstinget inte hade intäkter till sina kostnader. Man hade också gjort sådana privatiseringar som inte gav de intäkter man hade tänkt sig. Även på andra områden har man fått ökade kostnader.

Det är inte utjämningsystemets fel att Stockholms läns landsting har problem. I stället behöver den moderata ledningen tillsammans med de andra borgerliga partierna ta itu med problemen.

Man kan heller inte säga att man inte vill följa kommunallagen om att ha balans i ekonomin och påstå att det har med utjämningsystemet att göra. Det är väl känt att ekonomin enligt kommunallagen ska vara i balans. Det är inget synnerligt skäl att låta bli detta.

När det gäller kommunala bolag ligger det sedan mitten av 1850-talet inom den frivilliga verksamheten att kommunerna har rätt att ha kommunala bolag om de håller detta inom lagens ram.

Anf. 47 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Den socialdemokratiska regeringen och även riksdagsmajoriteten har de senaste åren visat att de inte drar sig för att köra över kommuner och landsting i en rad olika frågor.

Jag tänkte inskränka mig till en sak. När regeringen lägger fram sina propositioner framställer man det som att kommunerna har fått en oerhörd förstärkning genom de generella och specifika statsbidragen. I vårpropositionen finns t.ex. på första sidan en tabell över den kommunala ekonomin. Man jämför siffrorna med 1996 års siffror och kommer fram till att det 2002 handlar om nästan 30 miljarder osv. Den tongången fortsätter även i utskottsbetänkandet när man talar om att statsbidragen till kommuner och landsting höjts med över 24 miljarder kronor från 1996 till 2002.

När man ser på Landstingsförbundet och Kommunförbundet, där Sonia Karlssons partikamrater sitter i ledningen, är bilden en helt annan. Då talas ett helt annat sifferspråk. I *Landstingens ekonomi, maj 2002* säger Landstingsförbundet att statens nettotillskott till landstingssektorn under denna period är betydligt mindre än vad man angivit – 10 miljarder – och man kommer fram till en summa på 2 miljarder. Samma sak gäller Kommunförbundet.

Herr talman! Jag vill fråga Sonia Karlsson om hon är nöjd med oenigheten i redovisningen mellan socialdemokraterna i Landstingsförbundet och Kommunförbundet, för övrigt eniga sådana, å ena sidan och regeringen och riksdagsmajoriteten å andra sidan? Har båda sidor rätt? Finns det ingen sanning i siffermaterialet eller tycker Sonia Karlsson att detta är en bra tingens ordning?

Anf. 48 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Per Landgren, om det vore så att bara Socialdemokraterna stod bakom rapporten från Kommunförbundet och Landstingsförbundet tror jag att det skulle vara annorlunda. Nu är det ju alla partier som står bakom rapporterna från Kommunförbundet och Landstingsförbundet, så de är en form av kompromisser, och det finns också ett förhandlingsunderlag. När vi i finansutskottet träffar Kommunförbundet och Landstingsförbundet är det klart att de tar upp saker som de vill ha genomförda. Det är alltså ett slags förhandlingsposition.

Per Landgren fick i sitt inlägg till det att kommunerna hade fått ett minus på ca 3 miljarder på grund av statsbidragsökningarna. Om vi nu inte hade ökat statsbidragsnivån med 24 miljarder sedan 1996, om vi inte hade gett 9 000 miljoner extra till den särskilda handlingsplanen för sjukvården, om vi inte hade gett extra pengar till skolan, hur tror Per Landgren att det då skulle ha sett ut?

Anf. 49 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Det är ett fantastiskt påstående, och det är för väl att det kommer in i protokollet. Sonia Karlsson hävdar att siffermaterialet från Kommunförbundet och Landstingsförbundet är en kompromissprodukt. Det är ju helt otroligt. Finns det inga fakta att falla tillbaka på? Finns det ingen ordning i det här landet där kommunförbund, landstingsförbund och staten kan komma överens om hur mycket nettotillskottet till kommunsektorn uppgår till från 1996 till 2002? Jag tycker att det är skamligt.

Anf. 50 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Vad jag säger är att det är självklart att det är riktiga siffror i rapporterna från kommunförbunden och landstingsförbunden. När vi diskuterar med Kommunförbundet eller Landstingsförbundet träffar vi representanter för de politiska partierna, och de är överens om de synpunkter som presenteras för finansutskottet. Till grund för detta ligger en kompromiss, och det tror jag att även Per Landgren inser.

Anf. 51 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Sonia Karlsson polemiserar mot någon som tycks hävda att det inte behövs något utjämningssystem. Jag förstår inte vem i kamraren som hon vänder sig till.

Jag vet att Sonia Karlsson brukar anklaga oss moderater för att vi inte vill ha ett väl fungerande utjämningssystem för kommuner och landsting, men det är ju det som vi vill ha. Hon försöker också omfatta Centerpartiet i sin kritik som är helt felaktig.

Vi är överens med Centerpartiet om att det behövs ett väl fungerande utjämningssystem. Men dagens utjämningssystem är i grunden felkonstruerat. Det är inomkommunalt, det strider mot grundlagen och det är så till den grad tillväxtfientligt att fler och fler nu börjar inse att det behövs radikala förändringar.

Sonia Karlsson påstår att Stockholms läns landsting är nettobidragstagare i systemet. Det är ju helt felaktigt eftersom man har varit givare från början. Men hon räknar in det generella statsbidraget och kommer till denna slutsats. Ja, det var så 2000. År 2001 var det i stor sett balans. Hur man än räknar kommer Stockholms läns landsting under 2002 och framöver att vara en stor bidragsgivare till staten. Man får alltså inte behålla sin egen landstingskatt. Däremot får man helt och hållet svara för kostnaderna för tillväxten. Systemet löper amok, Sonia Karlsson.

Men jag ska låta Sonia Karlsson få tillfälle att också säga någonting positivt. Nämn den kommun i landet som Sonia Karlsson vill lyfta fram som socialdemokratisk mönsterkommun! Hon kritiserar oss för att inte göra en korrekt jämförelse mellan olika kommuner. Men nämn nu den kommun, Sonia Karlsson, som ni vill lyfta fram i valrörelsen som socialdemokratisk mönsterkommun!

Anf. 52 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Lennart Hedquist säger att moderaterna vill också ha ett utjämningssystem. Men då är det staten som ska utjämna. Skillnaderna i skattekraft ska bestå, och sedan ska staten bara pytsa ut pengar till de kommuner som ligger under medelskattekraften. Tanken med det nuvarande utjämningssystemet är att tillväxten ska fördelas över landet.

Det har tillsatts en kommitté som ska titta på om det finns felaktigheter och om det finns eftersläpningar i systemet när det gäller storstadsområdena där tillväxten är kraftig.

I grunden har moderaterna hela tiden varit emot utjämningssystemet. De var emot det när vi fattade beslutet och de har motsatt sig denna långtgående utjämning över landet.

När det gäller att jämföra kommuner kan inte jag utan vidare peka ut någon kommun. Vad jag sade var att det inte går att jämföra på det sättet som Moderaterna har gjort. De har jämfört min hemkommun, Borlänge

och några ytterligare kommuner. Sedan säger de att de socialdemokratiskt styrda kommunerna har högre skatt och högre arbetslöshet än alla andra.

Jag kan jämföra min egen hemkommun, Motala, med Falun som är en borgerlig kommun och som ligger i samma härad som Borlänge. I Motala har vi både lägre skatt och lägre arbetslöshet än vad man har i Falun. Det är svårt att göra sådana jämförelser.

Jag tycker att vi ska ställa oss tills vi har fått den kommunala databasen. Då får vi också nyckeltal som gör det möjligt att jämföra på ett tillförlitligt och rättvist sätt.

Anf. 53 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Nu kommer sanningens minut, Sonia Karlsson. Ni är ute i landet och klankar på Stockholm och en rad andra borgerligt styrda kommuner. Men nämn nu några socialdemokratiskt styrda kommuner som ni vill lyfta fram som mönsterkommuner! Det räcker med att ni säger att ni är både nöjda och stolta över den politik som bedrivs i den och den kommunen. Men hittills har vi inte kunnat få exempel på en enda socialdemokratisk kommun som ni vill lyfta fram.

Jag tycker att det är fel att argumentera mot förslag som inte finns. Sonia Karlsson säger att ett statligt utjämnningssystem skulle kunna fungera så att man får behålla all skattekraft över medelskattekraften. Mig veterligt har ett sådant förslag aldrig presenterats i Sveriges riksdag.

Jag förstår inte var denna polemik kommer ifrån. Ni kan väl läsa våra motioner och framföra kritik utifrån dessa. Ni gör på precis samma sätt som med utskottsutlåtandet. Ni säger att spärren för landstinget skulle drabba de övriga landstingen. Säg vilket landsting som skulle drabbas om vi införde den spärren! Det är ju helt finansierat i det budgetförslag som vi har lagt fram. Polemiken är ohederlig, och jag tycker att det är en skam att man skriver på det här sättet.

Anf. 54 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Bl.a. föreslås det att man ska minska på det generella statsbidraget, och det drabbar övriga landsting som får betala via den minskningen.

Jag tycker att det är jätteintressant och jag är väldigt glad över att Moderaterna verkligen vill ha en långtgående utjämning av skattekraften här i landet. Då kan man undra vad det är som vi är så oense om. Om Moderaterna verkligen ställer upp på en långtgående utjämning av skattekraft för att alla invånare i alla landets kommuner ska kunna få en bra skola, vård och omsorg vore det ju väldigt bra.

Jag betvivlar att det är detta som Lennart Hedquist menar, men nu har han sagt så. Också Lennart Hedquist gillar en långtgående utjämning av skattekraft. Tack för det!

Anf. 55 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har tre frågor till Sonia Karlsson, som är talesman för majoriteten.

För det första: Sonia Karlsson pekade på att det under den senaste tiden hade skett en kraftig höjning av statsbidraget till kommunerna. Samtidigt har resultatet kraftigt försämrats för dessa kommuner, som jag

nämnde i mitt anförande. Vad drar Sonia Karlsson för slutsats av det? Är det för många uppgifter som har lagts på kommunerna och som inte har finansierats av staten?

För det andra: Varför misstror Socialdemokraterna folkvalda kommunalpolitiker? Är man beredd att i större utsträckning ge fria medel i stället för specialdestinerade statsbidrag?

För det tredje: Hur ser Sonia Karlsson och Socialdemokraterna på Kommunförbundets egen skattebasutredning?

Med Centerpartiets skatteförslag, som innebär en övergång från grundavdrag till skatterabatt, skulle man inte bara kunna sänka skatten för vanligt folk utan också kraftigt stärka kommunernas skattebas. Är Socialdemokraterna beredda att stärka kommunernas skattebas i stället för att öka bidragen?

Anf. 56 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Agne Hansson tog först upp kostnadsökningarna. Ja, problemet är att trots att intäkterna har ökat har också kostnaderna ökat. Till mycket stor del beror det på lönerna. Jag tror att det är väldigt viktigt att kommunerna i sina budgetar ser över kostnadsutvecklingen och vad den beror på. Det sägs att det skulle ha att göra med att kommunerna har fått utökade uppgifter. Bl.a. diskuterades här tidigare att maxtaxan skulle vara underfinansierad, enligt en prognos som Kommunförbundet nu har tagit fram. I min egen hemkommun befarade man också att maxtaxan skulle vara underfinansierad innan den genomfördes. Men vi ser nu att den inte är underfinansierad. Det skulle ju vara konstigt om det bara skulle vara i Motala som ekonomin går ihop med maxtaxan. Jag tror ändå att det i ganska många kommuner vid årsskiftet kommer att visa sig att det går ihop. Om det skulle vara så att pengarna inte räcker till har regeringen redan sagt att man givetvis ska diskutera det med Kommunförbundet.

Fråga nummer två var om jag misstror folkvalda politiker. Nej, jag är ju själv en av de folkvalda eftersom jag fortfarande dessutom sitter i Motala kommunfullmäktige, så det är inte fråga om någon misstro.

Jag skulle vilja påminna Agne Hansson om att det faktiskt var Socialdemokraterna och Centerpartiet som införde det åldersrelaterade statsbidraget 1996. Ibland har vi tyckt att det har funnits skäl att ha riktade bidrag. Det tyckte vi när vi när det gällde åldersrelaterade bidraget, och det tycker vi nu när det gäller det särskilda bidraget till skolan. Det utgår med 1 500 miljoner i år, och när det har kommit upp till nivån 5 000 miljoner kommer det att gå in i det generella statsbidraget.

När det gäller Kommunförbundets skattebasutredning och Centerpartiets eget förslag vill jag säga att i och med att vi nu har tagit bort 75 % av egenavgifterna ökar kommunernas skattebas. Det har alltså skett sådana saker redan.

Anf. 57 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! När det för det första gäller maxtaxan kan det vara så att den inte just nu visar en underfinansiering. Det kan bero på att man har försökt att tumma på kvaliteten genom att plocka in fler barn. Men på sikt talar allt för att den är underfinansierad. Det tycker jag är ett obser-

vandum av fler på den första frågan. Fortsätt att fundera på den frågan, Sonja Karlsson!

För det andra har de specialdestinerade bidragen ökat väldigt kraftigt. Det är klart att det är svårt för kommunerna att själva prioritera. Vi prioriterar en påse så att kommunerna själva får större utrymme att välja. Det kan naturligtvis finnas skäl att vid vissa tillfällen ha bidragen styrda, t.ex. de åldersrelaterade bidragen, men då ska man också skicka med pengar. Detta har alltså att göra med den första frågan.

Den tredje frågan gäller skattebasen. Det kan vara vissa saker som gör att skattebasen stärks, men det som är viktigt med en sådan här förändring är att skattebasen stärks på ett sådant sätt att det gynnar de fattigaste kommunerna mest. Det blir alltså en skatteutjämnande effekt, och det är väldigt viktigt. Man slår två flugor i en smäll; man stärker skattebasen och får en utjämnande effekt. Är inte det, Sonia Karlsson, en alldeles utmärkt idé om man hävdar skatteutjämning och skattesänkning för vanligt folk?

Anf. 58 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var bra att Agne Hansson ändå sade att det kan finnas särskilda tillfällen då det kan vara bra med styrda bidrag, exempelvis det åldersrelaterade bidraget eller, som jag nyss hänvisade till, de särskilda pengarna till skolan, som sedan kommer att ingå i det generella statsbidraget. Och det har givetvis också skickats med pengar.

Sedan måste jag återigen säga att jag är väldigt nöjd med Centerpartiets motion, där man så tydligt tar avstånd från statlig inkomstutjämning och säger att det är väldigt viktigt att vidhålla en långtgående kommunal utjämning. Jag tycker att det är bra att vi står enade bakom detta. Centerpartiet, Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet har ju stått stadigt bakom detta.

Anf. 59 SIV HOLMA (v):

Herr talman! Jag ska börja med att instämma i det som Sonia Karlsson har sagt i sitt anförande och tacka för ett gott samarbete.

Jag yrkar bifall till förslagen till beslut i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill ange några viktiga förutsättningar för kommunernas och landstingens ekonomi. Mellan 1998 och 2002 har kommunernas skatteinkomster stigit med 92 miljarder. Inom samarbetets ram har Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet kunnat öka statsbidragen under samma period med 18 miljarder. Sammanlagt handlar det om 110 miljarder i mer resurser till kommunerna och landstingen i landet.

Att skatteinkomsterna har kunnat öka beror på att sysselsättningen ökat och att arbetslösheten minskat. Under hela samarbetet har det varit en central fråga för Vänsterpartiet att stärka kommunernas möjligheter att satsa på den gemensamma välfärden. Det har främst gällt nya satsningar på vården, skolan och omsorgen.

Herr talman! Jag nämnde ökade statsbidrag på 18 miljarder, men det är inte hela sanningen. Kommunkontosystemet, eller den s.k. Ludvikamomsen, har reducerat de ökade statsbidragen med ca 6 miljarder. Tar man hänsyn till detta blir ändå nettoökningen 12 miljarder. Det var mycket positivt att vi kunde göra en engångssatsning på 4 miljarder till

kommunsektorn genom att vi avskrev kommunernas moms-skuld till staten år 2000.

Vi är också mycket glada över att vi har kunnat komma överens om att avskaffa de kommunala momsavgifterna för Ludvikamomsen och att staten tar över finansieringen av systemet.

För en vecka sedan beslutade riksdagen i stor enighet att göra detta fr.o.m. år 2003 – ett beslut som är mycket positivt för att stärka kommunernas framtida ekonomiska bas och för att få bort en rad negativa effekter i omfördelningen mellan kommunerna och mellan landstingen.

Herr talman! Med det tillskott som kommunsektorn fått under perioden och räknat med en produktivitetsökning på ca ½ % har kommunerna och landstingen i dag resurser som motsvarar den nivå som var 1990, dvs. innan den djupa ekonomiska krisen började på 90-talet. Men vi är medvetna om att resurstillskottet har behövts för att täcka ökade lönekostnader. Trots detta släpar lönerna fortfarande efter för stora kvinnogrupper inom kommuner och landsting. Vi föreslår därför en särskild satsning på 10 miljarder kronor under den kommande mandatperioden för att kunna öka kvinnornas löner och därmed minska lönediskrimineringen.

Vi vill också att resurstillskottet på 3 miljarder till kommunsektorn, som utgick till det tillfälliga sysselsättningsstödet år 2002, ska permanentas och gälla även de efterföljande åren.

Till Agne Hansson skulle jag vilja säga att vi anser att om maxtaxan kostar mer än vad vi har beräknat i statsbidrag, ska kommunerna självklart kompenseras för detta. Det kommer vi att arbeta för.

Vi kan också konstatera att det fortfarande finns stora skillnader mellan kommuner och mellan landsting. Sammantaget har de mindre kommunerna, då framför allt de med gles bebyggelse, sämre ekonomi än de större kommunerna. Vi har därför drivit på och fått gehör för ökade resurser till kommuner och landsting med ekonomiska problem. Vi har också slagit vakt om den solidariska och långtgående inkomstutjämnningen.

När det gäller kostnadsutjämnningssystemet har vi förbättrat det så att det bättre fångar upp strukturella skillnader på grund av långa avstånd. Också landsting med befolkningsminskning får bidrag för detta.

Vi tycker också att det är positivt att kommuner och landsting med mycket kraftig befolkningsminskning fått ett litet men dock särskilt statsbidrag. Utjämnningssystemet kan inte fånga alla strukturella kostnadsskillnader, och därför blev det ett regionalt riktat statsbidrag för åren 2003 och 2004.

I detta sammanhang är det värt att notera Centerpartiets kovändning. När frågan var uppe förra året reserverade man sig med motivet att bidraget skulle ingå i utjämnningssystemet. I dag talar man i en reservation om att bidraget för befolkningsminskning helt och hållet ska lyftas ut ur utjämnningssystemet och vara ett statligt regionalpolitiskt ansvar.

Herr talman! Ett stort och växande problem i kommuner och landsting är sjuktalen. Av statistiken framgår att det är kommunerna, följda av landstingen, som har de högsta sjuktalen. I det s.k. elvapunksprogrammet för minskad ohälsa ingår därför flera särskilda satsningar på kommunerna. Detta program ska utvecklas vidare i den budget som läggs fram till hösten. Vi har också kunnat enas om särskilda bidrag och andra

åtgärder till kommunerna för att minska antalet deltidsanställda och för rekrytering inom vården.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att kommunsektorns situation totalt sett har förbättrats under perioden, men fortfarande är vi långt från den gemensamma välfärd som Vänsterpartiet eftersträvar.

Herr talman! Jag har tagit del av de borgerliga partiernas reservation om utjämningssystemet. Alla utom Centerpartiet föreslår ett statligt utjämningssystem. Efter att ha lyssnat på Karin Pilsäter, som uppmanar samtliga borgerliga partier att arbeta i enlighet med reservationen i Våpen, börjar jag bli bekymrad. Jag uppfattade det dessutom som en direkt uppmaning som Lennart Hedquist instämde i att Centerpartiet liksom skulle komma in i den borgerliga fällan. Jag är orolig för hur Centerpartiet ska klara det solidariska utjämningssystemet i en eventuell borgerlig regering, och jag skulle gärna vilja höra lite mer om vad Agne Hansson anser om detta.

I Moderaternas reservation förespråkar man att de kommuner och landsting som står för avdragen till inkomstutjämningssystemet ska slippa dem, och att en spärr införs för inkomstutjämning för landsting. Moderaterna säger att de kommuner som förlorar skattekraft inte ska drabbas. De får behålla sina pengar. Det kan ju låta vackert – Moderaterna blir alla goda gåvors givare. Men om vi synar deras förslag blir konsekvenserna något häpnadsväckande.

Förutom de drygt 2,1 miljarder som går till Stockholms läns landsting ska 75 kommuner få sammanlagt 1,35 miljarder. Räknar man ihop pengarna visar det sig att 92 % av dessa pengar går till Stockholmsområdet. Vän av ordning frågar sig då: Vem ska betala kalaset? Eftersom Moderaterna dessutom vill minska de generella statsbidragen till kommunsektorn blir svaret att det först blir en mindre statsbidragspåse, och ur den reducerade statsbidragspåsen ska övriga kommuner och landsting i Sverige vara med och bidra med 3,3 miljarder till Stockholmsområdet. Är detta rättvist?

Bland de 75 kommunerna får fyra kommuner mer än 1 000 kr per invånare. Danderyd får drygt 1 900 kr, Sollentuna får 1 400, Lidingö får 1 200 och Sundbyberg över 1 000 per invånare. Med Moderaternas utjämningspolitik är det bara att gratulera alla höginkomsttagarkommuner och beklaga alla låginkomsttagarkommunerna.

Moderaterna skriver i sin motion: ”Med denna förändring skulle kommunpolitiker igen upptäcka den egna skattekraften som en viktig parameter att vårda”. I det har de helt rätt. Både Täby och Danderyd skulle bli ännu noggrannare med vilka det byggs för om det finns en så tydlig ekonomisk bonus för segregation. Vänsterpartiet tycker att höginkomsttagarkommuner som Täby och Danderyd inte ska tjäna på att driva en sådan politik där man stänger ute lågavlönade genom att bygga bara dyra bostadsrätter. Där går skillnaden mellan vänster och höger – mellan möjligheter för alla eller s.k. valfrihet för de rika.

Herr talman! Det finns alltså tre borgerliga partier. Folkpartiet har i skrift sagt att de vill ha en utredning, men jag tycker att de i talarstolen har talat för ett statligt system. Konsekvenserna av att gå över till ett helstatligt system är att det blir en gigantisk omfördelning som uteslutande går till de delar av Sverige som har flest höginkomsttagare. Det handlar om 14 miljarder om man utgår från 2001. Omfattningen av in-

komstutjämningen fortsätter att öka eftersom de regionala klyftorna växer.

En annan konsekvens av att göra det statligt blir att man vill ha mer av nationell finansiering, t.ex. nationell skolpeng, nationell vårdgaranti osv. Med andra ord öppnar man för en större statlig kontroll över kommunernas utgifter i syfte att minska deras möjlighet att finansiera verksamhet över skattsedeln. Då undrar jag: Vart tog det omhuldade kommunala självstyret vägen? Jag tycker att vissa partier här talar med kluven tunga.

Moderaterna hävdar att utjämningen inte ska försvinna, men det går inte att komma ifrån att utjämningsprincipen försvinner om det utgår särskilda stöd från staten till de delar av Sverige som har tätast med höga lönade. Utjämningsystemet syftar ju inte till att rädda de fattigaste kommunerna utan till att alla kommuner och landsting ska ha inkomster som om de hade ungefär samma skattekraft.

Lennart Hedquist har uttryckt argumentet att utjämningsystemet är ett hot mot tillväxten. Det tycker inte vi. Det ger tvärtom en förutsättning för tillväxt över hela landet och minskar belastningen på Stockholmsregionen. Rätten till en likvärdig utbildning är t.ex. en förutsättning för en långsiktig utveckling. Den rätten garanteras av utjämningsystemet och faller utan det. Möjligheten att bo och arbeta i övriga landet är en förutsättning för att Stockholms bostadsmarknad inte ska bryta ihop fullständigt. Alla förlorar på en utveckling där vi i onödan överger de satsningar vi har gjort på infrastruktur över hela landet för att i stället bli tvungna att bygga upp allt på nytt kring storstäderna.

Det talas om att utjämningsystemet löper amok. Det förekommer synpunkter som att Stockholm inom ett par år kommer att få betala 25 miljarder i inkomstutjämning. Siffran är fullständigt absurd och visar bara på den fullständiga okunskap som råder om hur utjämningsystemet fungerar. Stockholm betalade drygt 3 miljarder för fem år sedan, och man betalar drygt 5 miljarder i dag. Så länge orättvisorna ökar kommer utjämningsavgiften att göra det också, men några 25 miljarder tror vi inte på.

Sedan finns det saker och ting som man kan kommentera, bl.a. den här broschyren som Folkpartiet har gett ut. Den heter *Sluta djävlas med stockholmarna!* Stockholm är ett rikt område och blir rikare därför att det sker en inflyttning av unga människor från övriga landet. Man räknar med att kommunerna har satsat 2–3 miljarder på varje ung människa upp till 18 år. Det finns beräkningar som visar att ungefär 5 000 personer netto flyttade till Stockholm 1999. Det andra kommuner har satsat på dessa ungdomar uppgår till kanske 15–17 miljarder, som Stockholm får att använda gratis från övriga landet.

Att i det sammanhanget skapa regionala motsättningar tycker jag är ohederligt, och jag vill uppmana samtliga borgerliga partier att känna ansvar för att inte dela landet med denna argumentering.

Anf. 60 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Det går inte att ta miste på att Siv Holma tror på det hon säger. Men vad gäller utjämningsystemet och de stora klyftor som hon befarar vill jag säga att hon har fel. Siv Holma kan inte stå här med heder i behåll och kritisera ett system som hon inte har sett!

Vi har sagt, precis som man ska göra när man sitter i regeringsställning, vilka direktiv vi vill ha för en sådan här utredning. Det ska vara ett statligt och solidariskt finansierat system. Läs vår motion! Siv Holma ska inte ondgöra sig så förfärligt över detta.

Jag vill fråga en annan sak. I början sade Siv Holma att hon håller med Sonia Karlsson om det hon sade i sitt anförande. Det var ett ganska svepande sätt att uttrycka samtycke. Håller då Siv Holma med Sonia Karlsson om att det siffermaterial som presenterats av Kommunförbundet och Landstingsförbundet är en kompromissprodukt? Siv Holma talar om att det har skett en nettoökning till kommunsektorn på 12 miljarder. Varför säger då inte Siv Holmas partikamrater i Landstingsförbundet och Kommunförbundet samma sak?

Är detta en kompromissprodukt? Är Siv Holma nöjd med regeringens redovisning av tillförseln av generella statsbidrag till kommunsektorn? Sedan får man läsa hur Kommunförbundet och Landstingsförbundet redovisar raka motsatsen. Siv Holma talar om 12 miljarder netto till kommunsektorn. Lyssna på vad Kommunförbundet och Landstingsförbundet säger. Har de fel?

Anf. 61 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag ska säga något när det gäller ett statligt finansierat system. Det nuvarande utjämningsystemet är så genialt utarbetat att det ger ett tillskott till denna kaka samtidigt som dessa bidrag och avdrag så att säga avräknas från denna statsbidragspåse. Ett renodlat statligt system innebär att det utjämningsystem som vi nu har försvinner, och man kommer att röra sig bara inom denna statsbidragspåse. Därför kan jag ge dessa konsekvensanalyser av de principer som finns. Jag tycker att Per Landgren m.fl. kan gå hem och fundera på de analyser som vi har gjort.

När det gäller de beräkningar som Per Landgren vill göra till ett motsatsförhållande mellan Landstingsförbundet och Kommunförbundet och regeringen, kan jag säga att jag också har tagit del av t.ex. Kommunförbundets beräkningar. Kommunförbundet säger att man just nu ligger i paritet, precis som jag sade, med den statsbidragsnivå som man hade i början av 90-talet.

Sedan beror det på vilka år man tar med i sina beräkningar.

När jag har läst Kommunförbundets beräkningar har jag en klar minnesbild av att man har gjort en beräkning av sin ekonomiska situation. Jag vet att kommunernas sammanlagda ekonomiska situation är något bättre än landstingens. Och utifrån det gör man sådana beräkningar. Men i faktiska siffror gäller det som jag har sagt, dvs. ett netto på 12 miljarder.

Anf. 62 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! En grundläggande förutsättning, Siv Holma, för att politik ska vara seriös är att det är ett seriöst underlag. Och jag kan säga att ni kan slänga er analys om vår syn på utjämningsystemet i papperskorgen. Vi har inte lagt fram ett fullt färdigt förslag. Om vi direktivmässigt säger att vi ska ha ett statligt solidariskt finansierat system som skapar likvärdiga förutsättningar kommer det förmodligen att innebära en utjämning av skattekraften. Men det är ju inte ett mål att utjämna skattekraften.

För övrigt har jag talat om, och vi har också skrivit om det, att vi vill ändra på kommunernas skattebas etc. Var hederlig och ta med hela pake-

tet. Åk inte ut och skräm folk nu i Norrbotten med att vi ska spalta upp Sverige i rika och fattiga osv.

När det gäller det andra så är svaret mycket otillfredsställande. Nettoökningen är ungefär som Lars Bäckström sade i förra veckan. Den skulle då vara 12 miljarder de senaste fyra åren. Siv Holma kan läsa vad Kommunförbundet och hennes egna partikamrater, naturligtvis tillsammans med andra partikamrater, säger i Landstingsförbundet och Kommunförbundet. Är det en kompromissprodukt som Sonia Karlsson sade, eller vad säger ni? Uppenbarligen är ni inte överens. Är det inte pinsamt att Siv Holma står här och talar om nettoökning på ett sätt som kommun- och landstingssektorn inte känner igen? Det är väl ändå rimligt att man ska tala om samma faktaunderlag? På vilken bas vill Siv Holma egentligen bedriva sin politik?

Anf. 63 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Den bas på vilken jag vill bedriva politik är seriös. Jag uppfattar inte att Per Landgren alltid är seriös, även om han har en sådan ambition.

Jag lyssnade väldigt noga på vad Per Landgren sade i sitt anförande. Och när han talade om dessa siffror som han vill sätta i motsatsställning till de siffror som Sonia Karlsson och jag talar om beskriver de 1996–2001. Jag har beskrivit 1998–2002. Detta kan leda till olika sifferexerciser.

När det gäller statligt finansierade system vill jag säga följande. Den borgerliga oppositionen består av moderater, kristdemokrater, folkpartister och centerpartister. Om jag utgår från Moderaternas vilja att minska de generella statsbidragen väldigt mycket får man faktiskt inte den effekt som Per Landgren talade om. Och jag gör en analys och en bedömning utifrån vad denna borgerliga opposition kan komma fram till. Jag kommer då fram till att det blir mindre utjämning.

Jag hoppas naturligtvis att Centerpartiet kan hålla fast vid det som man på ett förtjänstfullt sätt har gjort tidigare när det gäller att ha detta kommunala utjämningsystem. Det är ett väldigt viktigt verktyg för att få de regionala obalanserna att bli mindre.

Anf. 64 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Centerpartiet kommer inte att få några svårigheter att hålla fast vid dessa grundprinciper. Det råder nämligen en mycket stor enighet om dem i det borgerliga lägret, så det är fullständigt makalöst att höra Siv Holmas argumentering. Hon går till angrepp mot fullständigt obefintliga väderkvarnar.

Men när detta är sagt kan det ändå få sägas att dagens inomkommunala utjämningsystem i grunden är felkonstruerat. Det inser fler och fler människor i vårt land. Men det finns partier här i riksdagen som håller fast vid det, förmodligen därför att de har varit med och konstruerat det.

Men låt oss nu, Siv Holma, vara väldigt konkreta igen. Jag brukar av naturliga skäl ta upp Arjeplog i Siv Holmas eget hemlän, eftersom det är ett intressant exempel på hur felaktigt systemet slår. Det har visat sig att Arjeplogs kommun fick en relativ skattekraftstillväxt förra året på grund av att sysselsättningen har ökat, och skattekraften har kommit som ett brev på posten i och med att man bl.a. har fått dessa testbanor för bilföretag. I Arjeplog finns det en vänsterpartist som kommunstyrelseordför-

rande. Han uttalade sig i Aktuellt, tror jag att det var, i TV för ett par veckor sedan. Han bekräftade helt och hållet den kritik mot systemet som vi har framfört från moderat håll. Han sade att när man får dessa effekter att Arjeplog inte får behålla frukterna av sin tillväxt så är systemet felkonstruerat. Och han sade dessutom, Siv Holma, att han tyckte att det var fel att ha ett utjämningsystem som sätter kommuner mot kommuner och som sätter regioner mot regioner. Bättre kan ju egentligen inte kritiken mot ett inomkommunalt utjämningsystem framföras. Vad är det för fel på vänsterpartisten Lestanders argumentering, Siv Holma?

Anf. 65 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag har faktiskt tittat lite grann på Arjeplogs bidrag utifrån inkomst- och kostnadsutjämningsystem. Arjeplog får fortfarande mycket bidrag ur inkomstutjämningsystemet och ur kostnadsutjämningsystemet.

Som man ropar får man svar. Om man frågar ett kommunalråd om kommunen vill ha mindre pengar så är det klart att han svarar nej. Om man frågar honom om kommunen vill ha mer pengar svarar han naturligtvis ja. Det är ganska självklart.

Att Arjeplog ändå har kunnat ha denna positiva utveckling beror på att vi har ett solidariskt utjämningsystem och också har så mycket solidaritet och bra regionalpolitik så att Arjeplog har kunnat bidra till denna utveckling med biltestverksamheten. Och jag kan förhoppningsvis också vara med och bidra till att den ska utvecklas ytterligare.

Med moderat helhetspolitik när det gäller kommunerna kommer Arjeplog, trots det som har sagts, med nuvarande konsekvenser att vara en av de större förlorarna.

Anf. 66 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Nej, så är det inte. Siv Holma försöker, i likhet med vissa andra, måla upp en nidbild av moderat politik. Det kan man möjligen göra när man kampanjar ute i landet, men man kan inte göra det här i riksdagen utan att bli motsagd.

Siv Holma kan inte redovisa en enda siffra som visar att det står till på nämnda sätt gentemot t.ex. Arjeplog. Arjeplog är ett exempel på att man straffas när man får tillväxt. Tillväxtens frukt tas omedelbart om hand. Men man får behålla kostnaderna för tillväxten. I år gäller det Arjeplog. För ett par år sedan gällde det Älmhult. Vidare har det gällt Malå. Men det gäller naturligtvis också kommunerna i Stockholmsområdet, som ju har ökat sin relativa skattekraftstillväxt. Kostnaderna för detta har de, men när det gäller den relativa skattekraftstillväxten sker det en konfiskering.

Man kan självklart alltid med siffror säga att pengarna tas från någon annanstans i landet, men så är det inte. I stället är det mer en fråga om huruvida man ska få behålla tillväxtens frukter. Det anser jag att man ska få göra i Sundbyberg, Sollentuna eller Arjeplog. Men Siv Holma vill ställa kommuner mot varandra. Det är en direkt felkonstruktion av ett utjämningsystem. Det måste vara staten – sedan kan man diskutera vilken kommunal skattebas det ska vara – som ska svara för skattekraftsutjämnning och kostnadsutjämnning.

Anf. 67 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Den uppfattning som jag och majoriteten här i riksdagen står för handlar inte om att ställa olika regioner mot varandra. I grund och botten handlar det i stället om en tydlig ideologi – om att vi behöver varandra. Vi behöver varandra på det sättet att den kommun som har låg skattekraft ska kunna vara med i ett system där kommuner med hög skattekraft är med och bidrar.

Det resonemang som Lennart Hedquist för om tillväxten innebär faktiskt att de kommuner som har hög tillväxt alltid ska få behålla den delen, medan de kommuner som har låg tillväxt eventuellt kan få lite allmosor. Vi vill inte ha ett sådant samhälle. Vi vill inte skapa motsättningar mellan storstadsområden och övriga landet, för det är mycket olyckligt. Den politik som Moderaterna driver och konsekvenserna av denna skapar väldigt stora motsättningar.

Anf. 68 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Egentligen hade jag tänkt tala lite med Siv Holma om själva utjämnningssystemets konstruktion, men jag tror att det är meningslöst. Efter att ha hört Siv Holma tala om de 5 000 ungdomar som flyttar till Stockholm – ungdomar som andra betalat för och som Stockholm nu får använda – inser jag att Siv Holma inte har rört sig så värst långt från Fidel Castros Kuba.

Vad Siv Holma här gör är att hon målar upp problemet att människor får röra sig fritt. Hon målar upp bilden av att människor är redskap i kommunernas händer – redskap som kommunerna får använda. Jag inser att jag, i stället för att här ännu en gång försöka förklara för Siv Holma olika tekniska frågor som Siv Holma tidigare uppenbarligen totalt misslyckats med att förstå, får rekommendera till läsning på s. 188 i det betänkande som tas upp under morgondagen där det tydligt och klart på några få rader står att den diskussionen blir helt meningslös. I stället bör vi nog börja i en diskussion om de här systemen är till för människorna eller om människorna är till för systemen.

Herr talman! Enkelt och rakt kan jag säga att för en liberal är systemen till för människorna. Därför vill vi förändra systemen. Det är människan, Siv Holma, som är alltings mått!

Anf. 69 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Vänsterpartiets politik utgår också från människorna. Vi tycker att det är helt rätt att människor flyttar precis vart de vill. Jag har inte talat om att de inte gör det.

Jag försökte förklara, men kanske på ett lite klumpigt sätt eftersom jag är känslomässigt ganska engagerad i frågan. Jag har här skriftlig information om att samhällets totala insatser för varje barn och ungdom upp till 18 års ålder är ungefär 3 miljarder – jag tänker då på alla kommunala insatser som görs. Vidare står det så här: Inte mindre än 5 800 ungdomar i åldern 18–24 år flyttade netto in till Stockholm under 1999. Den inflyttningen innebar alltså en form av subvention på bortåt 17 miljarder kronor från glesbygdslänen. Det är en summa som kan jämföras med de avdrag som inkomstutjämnningen beräknas till för t.ex. Stockholms läns landsting, dvs. dryga 4 miljarder år 2002.

Vad jag vill komma fram till är detta med solidaritet. När det gäller solidariteten måste man se till hela landet och inte bara koncentrera sig på vad hemskt som händer i Stockholm. Vi behöver varandra – vi behöver Stockholm, och Stockholm behöver oss. Jag skulle önska att Karin Pilsäter m.fl. slog vakt om det i stället för att i den här valrörelsetemperaturen så att säga bidra till ökade motsättningar.

Jag försöker bidra till att främja att vi behövs i hela landet när jag är i Norrbotten. Jag vet ju hur tongångarna går när det gäller t.ex. sådana här broschyurer och kampanjer från de borgerliga partierna i Stockholm som man tar del av.

Anf. 70 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag är också känslomässigt engagerad i det här. Men vad Siv Holma gör är att hon inte bara blåser under utan också sätter en riktig eldblåsare bakom motsättningarna mellan stad och land.

Ja, visst behöver vi varandra. Det är ju därför som vi har en utjämning och det är därför som vi tillsammans betalar vad skolan kostar. Människor är ingen kostnad och utbildning är ingen kostnad som ska ses utifrån att man subventionerar varandra.

Siv Holma, öppna vår broschyr och läs på insidan! Där står det: Många människor flyttar hit till den här regionen. Vi som redan bor här förstår varför.

Lite längre fram står det: Regeringen verkar ha utsett stockholmarna till sina politiska motståndare.

Det är vad det handlar om. Vi måste komma bort från att man driver fram misstro och avundsamhet mot varandra – att det ses som ett problem, inte som en möjlighet, att människor fritt kan forma sin egen framtid och att de kan göra det på olika ställen.

Som en liten, men viktig, del i det vill vi ha en reformering av utjämningssystemet så att det verkligen blir grundläggande goda förutsättningar för att betala för utbildning och äldreomsorg i alla delar av vårt land. Det ska inte spela någon roll hur rika eller hur fattiga grannar man har. Men det måste också vara så att systemet gör att om folk flyttar till en region ska de som redan bor där inte behöva se detta som ett problem. Det ska inte spela någon roll ifall unga människor vill flytta t.ex. från Småland, eller från en helt annan del av vår jord, till Stockholm. Det får alltså inte vara så att deras inflyttning minskar möjligheterna för de barn som redan bor i regionen att få en plats i skolan. Det är ju på det viset systemet i dag fungerar.

De tröskelkostnader och andra investeringskostnader som invånartillväxten eller inkomstillväxten ger tar systemet inte hänsyn till. Det är de motsättningarna som vi vill ha bort men som Siv Holma med sin människosyn i stället blåser under. Människan, Siv Holma, är alltings mått. Människor är ingenting som man använder.

Anf. 71 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag har känt mig kränkt när jag kommit till Stockholm och sett de kampanjer som politikerna med skattebetalarnas pengar har bedrivit och som handlar om hur mycket pengar som skickas ut till övriga delar av landet. Det kan vara fråga om sådana kommuner som man säger missköter sig eller som kanske har badhus etc.

Man kan fråga sig vem som har satt i gång den här olyckliga debatten. Jag tycker inte att det är vi eller jag som har bidragit till den. Spottar man tillräckligt mycket på en sten blir den naturligtvis blöt.

Vi ska ha ett samhälle där vi är solidariska och där de som har de största behoven ska få sina behov tillgodosedda. Vi ska ha ett sådant finansieringssystem.

Om 18–24-åringarna kan jag säga att de oftast ger en väldigt låg kostnad för Stockholms kommun. De är väldigt goda skattebetalare eftersom de arbetar. Det största problem de har är att de inte har några bostäder. Det är väl synd att man har en så dålig bostadspolitik, men där får vi hjälpas åt med ett investeringsbidrag för att få en bättre bostadsmarknad i storstäderna.

Anf. 72 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Som vän av ett rättvist skatteutjämningsystem är jag naturligtvis väldigt glad och smickrad över att det här diskuteras så mycket och att Centern tydligen har en viktig roll i det här systemet. Det stämmer bra, för vi tycker att det här är viktigt. Vi vill vara med och bygga upp det. Vi spelar en tung roll i kommunalpolitiska sammanhang.

Jag tycker att Siv Holma kan vara ganska lugn efter att ha hört Lennart Hedquist, Per Landgren och Karin Pilsäter när det gäller fortsättningen av skatteutjämningsystemet. Vi ska ha ett skatteutjämningsystem. För Centerpartiet är det självklart. Vi ska ha en utjämning som inte bara är en utjämning med statliga pengar. Vi ska lyfta ut sådana uppgifter i systemet som kanske är statens direkta regionalpolitiska uppgift. Jag tror att Siv Holma kan vara väldigt lugn inför en borgerlig majoritet på det här området.

Men det behövs mer än utjämning för att kommunerna ska ha ett bra resultat ekonomiskt i framtiden och klara sina uppgifter. Då tycker jag att det finns anledning att vara ganska orolig för den konstellation som nu finns i majoritet. Siv Holma har pratat väldigt varmt för kommunerna och hur viktigt det är med kommunala statsbidrag. Under de senaste åren har kommunernas skatteintäkter ökat väldigt kraftigt på grund av den högkonjunktur som vi har haft. Siv Holma har själv sagt att vi har ökat statsbidragen till kommunerna kraftigt, och det har vi också gjort. Men trots det har kommunernas ekonomiska resultat under det senaste året vikit av mycket kraftigt i en försämring. Om Siv Holma vill kommunernas allra bästa måste jag säga att den här majoritetskonstellationen har lett alldeles åt fel håll. Det tror jag kan ge större oro för kommunernas framtid.

Anf. 73 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag är fortfarande lite orolig, även om Agne Hansson försöker lugna mig. Jag betvivlar inte alls hans ambition. Det handlar om storleksordningen i en konstellation, det vet vi. Men det står: Vår syn på ett starkt och renodlat skatteutjämningsystem innebär också att det bör övervägas att lyfta ut de faktorer i kostnadsutjämningsen som snarast borde vara ett statligt ansvar.

Om det handlar om befolkningsminskning och sådant kan jag inte vara så negativ. Vi har fått ett särskilt bidrag.

Vi började i ett väldigt dåligt läge för kommunernas ekonomi på grund av att Sverige hade befunnit sig i den ekonomiska kris under 90-talet som innebar att kommunerna fick betala väldigt mycket och stå för att det skulle bli bättre. Vad vi har gjort under den här mandatperioden är att komma, precis som jag sade i mitt anförande, i paritet med den nivå som statsbidragen var på i början av 90-talet före den ekonomiska krisen. Sedan kan man tycka att det inte har gått tillräckligt snabbt och att det inte är tillräckligt till volym. Jag pekade på i mitt anförande att vi vill fortsätta med de här 3 miljarderna även 2003 och 2004 och att vi också vill se till lönerna. Mycket av tillskottet har gått till att klara löneökningarna, men ändå är det en eftersläpning. Vi ser att behov finns där också.

Om det visar sig att maxtaxan innebär större kostnader menar vi att staten ska bidra, för vi hyllar finansieringsprincipen.

Anf. 74 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Sonia Karlsson blev mig svaret skyldig när det gäller att nämna någon socialdemokratisk mönsterkommun, en kommun där Socialdemokraterna haft makten länge nog för att förverkliga sin lokala politik och där man samtidigt kan säga sig vara stolt och nöjd.

Hittills har Socialdemokraterna mest ägnat sig åt att klanka på borgerligt styrda kommuner, Stockholm, Nacka och Täby. Vilken är den socialdemokratiska mönsterkommunen? Sonja Karlsson antydde Motala. Jag trodde att jag möjligen hörde fel. För egen del har jag växt upp med nästan varje dag begreppet Stockholm–Motala. Vill nu Sonia Karlsson att vi alla ska göra den jämförelsen under valrörelsen? Jag tackar i så fall för det kampanjbidraget.

Anf. 75 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Anledningen till att jag nämnde Motala var att Gunnar Hökmark m.fl. i motion Fi45 har räknat upp ett antal socialdemokratiska kommuner, bl.a. Motala, och påstått att de har hög skatt, hög arbetslöshet, allting är bara elände. Det var därför jag nämnde Motala. Sedan tog jag som ett exempel Falun eftersom man även hade nämnt Borlänge i den gruppen. Falun är en moderatstyrd kommun där man har både högre arbetslöshet och högre skatt än vad Motala har. Dessutom har Motala i dag lägre arbetslöshet än både länet och riket.

Herr talman! Vad jag också sade var att det här var ett ovederhäftigt sätt av Moderaterna att jämföra kommuner. Jag ger mig inte in i ett sådant sätt att jämföra. Jag ser fram emot att vi får en kommunal databas där vi med tillförlitlighet kan göra mer adekvata jämförelser om vi så vill.

Anf. 76 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! Det är viktigt att jämföra kommuner, för det kan ge upplysningar till väljarna. Socialdemokraterna försöker jämföra kommuner och lyfta fram t.ex. Stockholm, Nacka och Täby, som jag tror är ganska dåliga exempel. Jag tror att väljarna upplever att de är framgångsrika. De är framgångsrika också i de oberoende jämförelser som gjorts av en mängd ekonomiska tidningar.

Nu kan vi kanske lämna Motala därhän, för jag tror inte heller att Motala platsar riktigt bra som mönsterkommun. Det sitter nog för starkt i

medvetande vad som hände för några år sedan i den kommunen. Men skulle Sonia Karlsson kunna nämna någon eller ett par andra socialdemokratiska mönsterkommuner så att vi vet vilka socialdemokratiska kommuner vi ska jämföra med under valrörelsen?

Anf. 77 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skulle till Lennart Hedquist vilja säga att det som hände i Motala 1995 kanske vi ändå kan få lägga bakom oss, eftersom det gällde enskilda personer som dessutom har fått ta sitt straff och vi nu har en helt ny kommunledning. I förra veckan kunde vi se att vi hade stöd av 54 %. Förhoppningsvis kan valet visa att vi har fått tillbaka invånarnas förtroende, som jag tror att vi har fått.

Jag tycker att de socialdemokratiskt styrda kommunerna för en mycket bra, rättvis och solidarisk politik. Jag lämnar gärna allihopa till Lennart Hedquist att jämföra med.

Anf. 78 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag tror också att vi ska lämna Motala bakom oss. Utvecklingen har säkert haft sin gång där. Jag tror att man kan lära av gjorda erfarenheter.

Socialdemokraterna vill gärna diskutera enskilda borgerliga kommuner. Det gör vi gärna. Vi tar gärna en diskussion om Stockholm, Nacka, Täby eller någon annan kommun. Men varför kan inte Sonia Karlsson namnge en enda socialdemokratisk mönsterkommun? Det tycker jag är ett fattigdomsbevis. Den frågan bör förfölja de socialdemokratiska kampanjarbetarna under den kommande valrörelsen, så att vi får någonting att jämföra med.

Anf. 79 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Varför nöja sig med bara en mönsterkommun, Lennart Hedquist? Jag erbjuder ju alla socialdemokratiska kommuner att jämföra med.

Anf. 80 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Då handlar det om alla socialdemokratiska kommuner, alla kommuner där socialdemokraterna har haft egen majoritet. Vi har ju gjort en studie av dem. Då har vi bl.a. sett hur förhållandena är i Motala. Men jag förstår att man inte vill att vi ska jämföra med Motala och andra kommuner, Piteå eller vilka man nu vill dra fram, som man inte tycker är särskilt bra. Man är inte nöjd med och stolt över dem. Men jag vill att ni ska nämna någon socialdemokratisk mönsterkommun, eller ett par, som ni tycker är särskilt bra.

Anf. 81 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Lennart Hedquist tog upp Motala kommun, och jag jämförde med en borgerlig kommun, Falun. Det visade sig att Falun hade både högre arbetslöshet och högre skatt än Motala. Detta visar att Moderaternas jämförelser i motionen är fel. Det är ett felaktigt och dåligt underbyggt underlag.

Anf. 82 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Falu kommun har under en lång tid inte haft en entydig majoritet, utan man har haft skiftande majoriteter och oklart styre. Jag har ju erbjudit Socialdemokraterna att namnge någon kommun där man har haft makten väldigt länge i obruten följd, och det finns ju ett stort antal sådana. Där har ni rimligen kunnat förverkliga er lokala politik. Namnge då någon av dessa kommuner som mönsterkommun!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

9 § Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2002

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU21
Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2002 (prop. 2001/02:100 delvis).

*Tilläggsbudget 1
för budgetåret 2002*

Anf. 83 ANNA ÅKERHJELM (m):

Fru talman! Vi kan konstatera att tilläggsbudgeten är ovanligt omfattande, och ändå saknas viktiga initiativ. Regeringen har inte tidigare tagit till sig de varningssignaler som alltfler, nu senast ESV, kommer med. Det gäller framför allt den ofattbart höga sjukfrånvaron och utslussningen från arbetsmarknaden genom förtidspensioneringar. Det är något i grunden fel när människor på detta sätt i förtid försvinner ur förvärvslivet och även tryggheten. Det är inte bra för dem, och det är inte bra för landet. "Förödande" är inte ett för starkt ord i det sammanhanget – ekonomiskt och socialt.

Det som till att börja med var ett smygande hot syns nu i ekonomiska termer. Den budgeteringsmarginal som för lite drygt två år sedan var 33,7 miljarder minskar nu till 0,9. Det om något är ett tecken på att regeringen inte har lyckats kontrollera kostnadsutvecklingen. Genom detta dragspel har regeringen skaffat sig utrymme för att smygexpandera. Redan beslutade utgifter har tillåtits att öka, och nya har tillkommit. Det är ett reptrick i valtider, men som alltid kommer det surt efteråt. Kortsiktigt uppnår man kanske sina syften, men svenska folket får stå för fiolerna nu eller senare.

Delvis har detta kunnat passera tack vare ökade skatteintäkter, som en försenad efterbörd av den passerade högkonjunkturen, men det var då det. Som alla har kunnat notera har tiderna förändrats. Tillväxten har sjunkit. Företag har varslat, och krisen inom våra stora svenska flaggskepp har varit en daglig mätare på den obalans som vi befinner oss i. Arbetsmarknadsläget är skakigt. Just i detta läge och efter det att vårpositionen har lämnats till riksdagen, mitt under motionsperioden, kommer spenderbyxorna på igen, och regeringen lovar en höjning av nivån i a-kassan till den nätta summan 3 miljarder kronor per år. Visst är det valrörelse! Det är alltså ytterligare en permanent budgetpåfrestning. Hade det inte varit klokare, om man nu ändå ska flirta, att kraftsamla när det gäller rehabilitering och återvändande till arbete än att förstärka utanförskap?

Fru talman! I stället för att använda den frist som högkonjunkturen faktiskt innebar till att göra de offentliga finanserna mindre konjunkturkänsliga genom sänkta utgifter och tillväxtbefrämjande skattesänkningar har uppladdningen inför valåret varit viktigare än det långsiktiga perspektivet. Det kan bli bekymmer. Det blir bekymmer om man ska tro ESV. De kommande åren är osäkra.

Den bild som regeringen presenterar i vårpropositionen är med andra ord långt ifrån fullständig, och hoten är flera. Kostnaderna för sjukskrivningarna är ett. Flyktingmottagningen och läkemedelsanvändningen är andra. Detta leder till ackumulerade underskott som förr eller senare måste betalas.

Jag ska bara ta upp några ytterligare exempel. För polisen kommer det med nuvarande verksamhet och anslag att fattas ca 1 miljard, för kriminalvården ungefär lika mycket. För flyktingmottagningen, som jag har nämnt, riskerar detta med samma förutsättningar att uppgå till närmare 7 miljarder. Det ingående underskottet för läkemedelssubventionen är 1,6 miljarder, och det ska delas mellan staten och landstingen – landstingen som redan är hårt drabbade. Det sammanlagda underskottet när det gäller sjukpeng och förtidspensioneringar kommer enligt RFV:s prognoser att uppgå till ca 28 miljarder. När det gäller föräldrapengen och underhållsbidragen beräknas det bli mer än en halv miljard i underskott. Det nya löftet om en höjd ersättning i a-kassan innebär, som sagt, 3 miljarder. Fram till 2004 betyder den nya nivån ökade utgifter på 7 ½ miljard kronor. Det skulle jag vilja kalla en jobspost. Hur går detta ihop? Vad är det som regeringen vet men inte vi andra, inte ESV heller?

Till detta kommer hattandet med tidpunkter för utbetalningar exempelvis av EU:s jordbruksstöd. Dit hör omvandlingen av bidrag till riktade skattesänkningar, t.ex. den tillfälliga nedsättningen av arbetsgivaravgifter till kommunsektorn, som Kommunförbundet för övrigt ser som en björntjänst. Och dit hör inte minst lånefinansieringen av infrastruktursatsningarna. Listan kan göras längre.

Vad är det som regeringen vet men inte vi andra?

Fru talman! Det är inte roligt att vara den som säger stopp och belägg, och någon av oss på den borgerliga sidan kommer säkert att kallas för gnällspik, men sammantaget innebär vår kritik att underlaget, som ligger till grund för bedömningen i vårpropositionen, är missvisande. Och i konsekvens med detta är det missvisande även för tilläggsbudgeten.

I betänkandet har vi moderater ett antal reservationer, noga räknat åtta, och ett särskilt yttrande. I den första redogör vi, som sagt, för det pressade läget och det missvisande beräkningsunderlag som ligger till grund för regeringens antaganden. Och det kan inte nog betonas, eftersom statens underliggande underskott nu ökar mycket snabbt. Enligt Ekonomistyrningsverket kommer det underliggande underskottet i statens finanser att uppgå till 60 miljarder kronor nästa år. Den stora sprängkraften ligger i de fortfarande stigande kostnaderna för ohälsan. Denna trend måste brytas.

ESV:s syn på saken är lakonisk: Det är så här det ser ut när utgifterna börjar skena. Det är en obehaglig bild, en bild som vi känner igen.

I de följande reservationerna ifrågasätter vi Statens fastighetsverks förvärv av Norra Bancohuset och det vidgade uppdraget för Vasallen

AB. Förslaget innebär att bolaget i framtiden även ska kunna förvärva kommunala bostadshus för omvandling till företagslokaler.

Vi anser att det är olämpligt att staten blir en allt större fastighetsägare när privata intressenter med största säkerhet har lika stor eller större kompetens och kännedom om de regionala förutsättningarna.

Reservationerna 5 och 6 handlar om investeringsbidrag för anordnande av studentbostäder och nybyggnad av hyresbostäder. Vi är av den bestämda uppfattningen att bostadsmarknaden skulle må bra av en renovering utan snedvridande statliga subventioner. Vi har i andra sammanhang lagt fram en rad förslag som syftar till total omläggning av bostadspolitik. Utgångspunkten är att göra det billigare och enklare att bygga och förvalta bostäder.

Man bör satsa på mer direkta åtgärder för att t.ex. få fler studentbostäder, inte lappa och laga i ett sjukt system. Det skulle kunna vara möjligt att skattefritt hyra ut en del av den egna bostaden till studenter. Det skulle utan tvekan lösa många problem.

Statens fastighetsverk bör också inventera det egna fastighetsbeståndet för att se om det finns möjlighet att ta fram ett billigt boende. Problemet i dag är att där det byggs är bostäderna så dyra att de unga inte har råd att bo i husen. Studiepengarna ska ju räcka till så mycket mer, bl.a. kurslitteratur.

Skatterna på byggande och boende måste sänkas, konkurrensen inom byggsektorn förbättras, planprocesserna göras snabbare, effektivare och billigare. Det är de grundläggande problemen.

Det är en paradox att staten sedan 1998 har betalat ut inte mindre än 4 miljarder kronor till kommuner med bostadsöverskott. Det är hus som ligger fel och som ingen efterfrågar men som ändå har producerats. Så snett kan det gå.

Utöver de redan utbetalda miljarderna gör regeringen nu bedömningen att ytterligare 3 måste satsas, alltså sammantaget 7 miljarder för perioden 1998–2004. De missriktade kommunala bostadsföretagen har byggts upp med hjälp av skattebetalarnas pengar. Nu ska samma skattebetalare betala för rivning och avveckling.

Den föreslagna nya myndigheten tror vi inte heller på. Vi tror inte att mer byråkrati löser problemen. Däremot bör en tillfällig delegation fortsätta i Bostadsdelegationens spår. Men den ska vara just tillfällig och ges klara och tydliga spelregler. Ytterligare snedvridning av konkurrensen på bostads- och lokalmarknaden måste undvikas. Stödet ska bara gå till de kommuner som uttömt sina egna möjligheter men som fortfarande har stora problem. Syftet från vår sida är naturligtvis att skydda den kommunala kärnverksamheten.

Fru talman! I den sista reservationen framgår våra förslag till ramar i förhållande till regeringens förslag. Den utan tvekan viktigaste skillnaden är att vi inte går med på nedskärningar inom områden där människorna är som mest utsatta. Det gäller 704 miljoner till arbetshandikappade och besparingarna på hälso- och sjukvårdens besvärs- och tillsynsmyndigheter. Regeringen gör ingen analys av neddragningarnas konsekvenser för patientsäkerheten.

Enligt den information vi har fått kommer besparingarna att innebära allvarliga problem för Socialstyrelsen, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd och Smittskyddsinstitutet. Det gäller också försäkringskassans

möjligheter att på ett mer konstruktivt sätt ägna sig åt rehabiliteringsproblematiken. Vi som har varit ute och besökt försäkringskassorna vet att man där knappt hinner betala ut pengarna. De som skulle behöva snabb planerad rehabilitering för att kunna återgå till arbete får vänta i månader på sin tur. Något mer destruktivt är svårt att tänka sig i en välfärdsstat.

Fru talman! Det finns ljusglimtar. Denna dag har våra duktiga grabbar på andra sidan jordklotet gjort en fantastisk insats. Vi kan väl alla enas om att vi kommer att följa dem med uppmärksamhet och stora förväntningar. Det står visserligen inte i detta betänkande.

Den lilla ljusglimt som finns här är att finansutskottets majoritet även ställer sig bakom en motion av Carl G Nilsson om ersättning för viltskador. Som vi ser det är detta ett steg i riktning mot den självklara principen att i den mån staten fattar beslut som innebär intrång eller skada, i detta fall genom sin rovdjurspolitik, ska detta kompenseras fullt ut.

Fru talman! Detta är sista gången som jag står i denna talarstol. Jag ska helt kort framföra ett stort tack till all personal runtomkring i huset som under mina år här i riksdagen alltid på ett mycket tjänstvilligt och vänligt sätt hjälpt mig till rätta i stort och i smått. Det är få arbetsplatser där man möts av en så stor tjänstvillighet och vänlighet. Jag tackar för detta. Jag tackar naturligtvis också kolleger i utskott och runtomkring i huset men framför allt personalen.

Fru talman! Jag yrkar till sist bifall till reservation nr 1 men står givetvis bakom de övriga moderata reservationerna.

Anf. 84 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det är alltid tråkigt att peta i en lagd budget som gäller, när man anser att det skulle vara en annan budget som skulle gälla för det här landet för att det i fler avseenden skulle vara bättre. Flera av de punkter som vi kritiserar och tar upp kommer att debatteras i morgon och även i eftermiddag. Anna Åkerhielm har också tagit upp några av våra gemensamma reservationer.

Jag inskränker mig i detta anförande till att yrka bifall till reservation 14. Jag vill också tacka Anna och Bengt för en god gemenskap mellan rallarsvingarna, inte minst från Bengt.

Anf. 85 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Vi behandlar nu *Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2002*. De flesta förslag som finns är naturliga kompletteringar till en budget som inte till fullo har varit komplett innan. Det finns inte mycket att invända mot förändringarna.

Men i ett fall lappar och lagar regeringen på ett område utan att det leder någon vart. Flera har varit inne på det tidigare. Det är inom bostadspolitiken.

Bostadspolitiken har lett till en återvändsgränd. Många kommunala bostadsbolag har en krisartad situation. Det råder stor obalans regionalt med brist på bostäder i vissa områden och överskott i andra. Detta har skapats genom inlåsnings effekter i första hand i hyressättningen och i stelbenta regler i övrigt.

Regeringens recept är att ge bidrag till kommunerna för att riva bostäder, likaså att ge bidrag för att bygga nya bostäder.

Vi tycker att detta inte går ihop. Vi menar att bostadsmarknaden måste fås i balans genom att inläsnings effekterna tas bort. Det är framför allt hyresrätten som utgör en propp i systemet. I dag är det inte någon som bygger hyreshus, eftersom det är en ren förlust att göra det.

Ta bort fastighetsskatten på hyreshus! Hyreshusen är ju dubbelbeskattade i dag. Ta bort utgiftsskatten på bostadsförvaltning! Då blir det lönsammare att bygga hyreslägenheter. Gör hyressättningen mer flexibel! Då kommer detta att fungera alldeles utmärkt. Då försvinner bruksvärdesystemets delar där man håller uppe hyrorna i vissa områden. Det kommer i stället att ges utrymme i systemet för att sänka dem där det behövs. Det är en mycket bättre metod än att subventionera rivning av bra bostäder och ge bidrag till att bygga. Då får vi en marknad i balans.

Detta är den annorlunda åtgärds katalog vi vill se för att lösa dessa problem på naturlig väg. Därför har vi tidigare avvisat förslag om anslag till rivning av kommunala hyresfastigheter, och därför avvisar vi också i detta betänkande regeringens förslag om att öka anslagen till 600 miljoner för att bygga nya hyresfastigheter.

I propositionen föreslås det också att en kommunal bostadsakut ska inrättas, en statens bostadsnämnd som man kallar det, som ska ta över och rekonstruera kommunala fastigheter och bolag med krisartad ekonomi. Av samma skäl avvisar vi denna del i den här passiva avvecklingspolitiken. Vi vill ha en utvecklingspolitik. Vi vill utveckla fastighetsmarknaden med att ge förutsättningar för en sund bostadsmarknad att fungera på de boendes villkor. I det här fallet förordar vi att det bolag, Vasallen AB, som har i uppdrag att utveckla försvarsfastigheter även ska få möjlighet att förvärva och utveckla kommunala bostadsfastigheter. Vi behöver inte ha ett särskilt organ för det, utan det kan ske där.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation 4. I övriga punkter där inte reservation från Centerpartiet står emot yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 86 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Vi har ett underliggande underskott i statsfinanserna. Det är bara pengarna från Riksbanken som räddar saldot. Budgeteringsmarginalen, dvs. reserven för oförutsedda utgifter, är för länge sedan borta. Redan långt innan denna tilläggsbudget lades fram hade Ekonomistyrningsverket i sin prognos pekat på att utgiftstaket för i år skulle överskridas om ingenting gjordes.

Då hade man ju kunnat tro att den här tilläggsbudgeten kanske skulle försöka ta tag i de sakerna, särskilt som även budgeteringsmarginalen för nästa år redan är förbrukad. Det vanliga knepet att flytta saker mellan åren går alltså inte att tillgripa. Ohälsotalet och därmed kostnaderna för långtidssjukskrivningar och förtidspensioner växer. Prognosen är att de blir högre än angiven summa i budgeten.

Man hade kunnat förvänta sig att regeringen skulle ha hanterat de här sakerna på ett lite mer offensivt sätt.

I stället kom det en tilläggsbudget med en lång rad olika små förslag som vi förstod hade föranlett många överläggningar: Om ni får 10 miljoner till det får vi 5 miljoner till det, och så finansierar vi det med en rejäl skattesänkning för kommunerna. Så uppfattar jag att det gick till.

Ett par dagar efter det att detta förslag lagts fram höjdes också akassan varaktigt med ca 3 ½ miljard kronor, ett förslag som över huvud taget inte finns analyserat och beskrivet i det här sammanhanget.

Nog är det alltså lätt att hålla med den moderata reservationen, nr 1, om att underlaget i hög grad är bristfälligt och att det kanske inte riktigt är på denna grund som Sveriges riksdag borde fatta beslut om stora, viktiga budgetfrågor som handlar om många miljarder och som kan få återverkning på människors vardag. Jag gjorde dock bedömningen att det är en överloppsgärning att tro att den här regeringen, om riksdagen skulle bestämma det, skulle komma tillbaka med ett bättre underlag än vad man redan gjort. Jag satsade i stället på att vi i höst återkommer från en annan regering med ett bättre underlag och med en bättre budget.

Fru talman! Jag tänkte därför i stället gå över till en mycket mer konkret frågeställning. Det gäller bostadspolitiken. Jag håller till fullo med om de invändningar som Agne Hansson riktade mot den förda bostadspolitiken och om vilken typ av förändringar man egentligen behöver göra för att komma till rätta med problemen på bostadsmarknaden. Nya bostadsakuter osv. är knappast någon lösning på något problem.

Jag vill särskilt ta upp frågan om Vasallen. Nu vill man ge Vasallen ett utökat mandat att inte bara hantera vissa försvarsfastigheter och försvarsanläggningar utan också kunna köpa upp och sedan sälja olika andra fastigheter.

Göran Persson lovade för några år sedan att det skulle byggas bostäder, och inte bara lite grann utan en helt ny stor stadsdel, i Tullinge i Botkyrka kommun, som vi pratade lite om förut i dag. Det skulle bli hyresbostäder, och Vasallen skulle äga detta. Bl.a. av den orsaken, förmodar jag, flyttades Vasallen in direkt under Finansdepartementet.

Detta var ganska många år sedan, och sedan dess har i praktiken ingenting hänt vad gäller bostadsbyggandet. Jag var där och tittade så sent som i onsdags. Det finns ingen som vill bygga några hyresbostäder där – av precis de skäl som Agne Hansson påtalade. Vad som däremot har hänt är att Sveriges största flygklubb har blivit vräkt av Vasallen. Och det handlar inte bara om flygklubben i Botkyrka; också polisen och en lång rad andra verksamheter som man under många år har lagt ned stor energi och möda på att få att etablera sig i området har nu vränts. Det finns inga bostäder. Det finns inga vägpenningar, så det kommer inte att gå att dra några kommunikationer till det här bostadsområdet om det nu kommer till. Ingen vill bygga några bostäder då det inte går att få ekonomi i det. Det finns ingen möjlighet för kommunen att finansiera de olika tröskelinvesteringar som behövs på grund av de brister i utjämningsystemet som vi pratade om i den förra debatten.

Vad man i stället har gjort från Vasallens sida, med Bosse Ringholms goda minne, är att sabotera de goda möjligheter till utveckling i området som finns i dag och som man lagt ned mycket energi på att nå.

Nu vill man utöka det här mandatet. För mig känns det självklart att säga nej till det, och jag vill därför yrka bifall till reservation 3.

I övrigt skulle jag vilja ta upp några specifika anmärkningar vi har mot den lilla lista som Socialdemokraterna och deras stödpartier har gjort upp.

Vi kan inte förstå varför man måste begränsa sig till 10 miljoner i anslaget för att kunna hjälpa utsatta kvinnor. Vi vill lägga på 10 miljoner

där så att utvecklingen av stödet inte behöver begränsas, Siv Holma, till storstadsregionerna. Med 10 miljoner till kan det här nå hela landet.

Vi tycker att det är oacceptabelt att man gör denna plötsliga och stora indragning på anslaget till arbetshandikappade.

Vi tycker inte att man ska minska på kvalificerad yrkesutbildning.

Vi vill inte inrätta en ny myndighet för hundar och katter utan tycker att man ska återkomma med ett nytt system för samlad livsmedelssäkerhet som inkluderar hela djurskyddet. De 15 miljonerna tycker vi att man delvis borde använda till de akuta behov som finns för livsmedelskontroll på Livsmedelsverket och till ett ökat anslag på 5 miljoner kronor till konsumentorganisationerna.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla mina reservationer men yrkar bifall bara till reservation 3.

Anf. 87 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Gastkramningen är över för den här gången. Sverige har kvalificerat sig till åttondelsfinal i fotbollens världsmästerskap. Sverige leder också EU:s välståndsliga i ett sammanvägt index som tar upp 20 välfärdsindikatorer. Därmed kan den här debatten förhoppningsvis ske i viss avspändhet.

Tilläggsbudget 1 innehåller en rad skarpa förslag. Anslaget för sjukpenning och rehabilitering höjs med 2 ½ miljard kronor. Flyktningmottagningen förstärks för att effektivisera handläggningen och minska väntetiderna. Investeringsbidragen för studentbostäder utökas och förlängs. Investeringsbidraget för nybyggnad av hyresbostäder förlängs. Vasallen AB, som expanderat mycket snabbt och med framgång förädlat nedlagda försvarsfastigheter, får nu även förvärva kommunala fastigheter för omvandling till företagslokaler eller andra lämpliga ändamål.

Som en uppföljning av rovdjurspolitiken tillstyrks delvis en moderatmotion angående ersättningar för viltskador – ja, alltså till de moderata rovdjuret.

Propositionen har tagits fram i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vars konstruktiva insatser i sammanhanget förtjänar att framhållas.

De borgerliga partierna har fogat 16 reservationer och 4 särskilda yttranden till utskottets betänkande. De kan sammanfattas under den vid-synta samlingsrubriken Har ni hört dem förut? eller Intet nytt under solen. I samtliga fall saknas bästföredatum.

I reservation 1 kräver Moderaterna och Kristdemokraterna ett nytt s.k. relevant beräkningsunderlag för budgeten. De talar om manipulationer, sjunkande tillväxt, m.m. Nu har tillväxten sjunkit, klagar Moderaterna och Kristdemokraterna. Att Kristdemokraterna hakar på dvärgalåten är lite förvånande med tanke på att man inte har någon egen motion i frågan.

Mot de förenade högerpartiernas samlade vecklagan kan vi ställa Internationella valutafondens årliga examination av Sveriges ekonomi. Sverige beröms i rapporten för att kunna kombinera tillväxt, stabilitet och social välfärd, samtidigt som vi delar med oss av vår välfärd genom ett internationellt sett högt bistånd. Det är i och för sig riktigt att tillväxten inte varit tillräckligt stark under 70-, 80- och 90-talen. Men utvecklingen har brutits under de senaste åren. Mellan 1994 och 2001 hade Sverige en

högre tillväxttakt än genomsnittet för EU-länderna. BNP ökade under första kvartalet 2002 med 1,1 %, jämfört med första kvartalet 2001. Den ökningen är kraftigare än väntat.

Några manipulationer är det definitivt inte tal om. Beräkningarna baseras på gällande regler och konsekvensberäkningar av fattade eller aviserade beslut. Enligt konsekvensberäkningen uppnås de budgetpolitiska målen. Det innebär att utgiftstaket klaras samtidigt som det konjunkturbaserade saldot förväntas uppgå till omkring 2 %. Det nyligen aviserade förslaget om höjda ersättningsnivåer i a-kassan beräknas kosta ca 1,5 miljarder kronor i år och 3 miljarder fr.o.m. 2003. Utgiftshöjningen ryms inom de av riksdagen beslutade ramarna om anslagssparande och den flexibilitet som finns i övrigt inom budgetsystemet, dvs. anslagskrediten beaktas.

Regeringen har aldrig haft för avsikt att dölja några åtgärder. Mot slutet av förra året visade det sig att de takbegränsade utgifterna skulle bli betydligt lägre än förväntat för 2001 samtidigt som det makroekonomiska läget försämrades. I den situationen var det naturligt att tidigare lägga vissa utgifter för att därigenom säkerställa att utgiftstaket klarades även i ett sämre ekonomiskt läge.

De borgerliga partierna reserverar sig mot förslaget att vidga uppdraget för AB Vasallen till att också omfatta övertagande av bostadsfastigheter som inte längre behövs för bostadsändamål. När reservanterna fränkänner företaget kompetens på området talar de mot bättre vetande. I själva verket har Vasallen varit mycket framgångsrikt i sin uppgift att förädla nedlagda försvarsfastigheter. Utveckling och satsningar sker inom exempelvis utbildningsområdet, forskning, kontor, service, bostäder och industri.

I reservation 6 motsätter sig samtliga borgerliga partier investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder. Som vanligt är det kolartron på marknadens osynliga hand som präglar de borgerliga partiernas syn på hyresmarknaden.

Eftersom marknaden uppenbarligen inte kunnat lösa problemen med bostadsbrist, och betydande svårigheter att skaffa sig en bostad råder framförallt för ungdomar och studenter, har regeringen inrättat investeringsbidrag till byggande av hyreslägenheter och till studentbostäder. Det kommer att byggas ca 12 600 nya studentbostäder med hjälp av det här bidraget under 2001 och 2002. Behovet är större än så. Därför har regeringen i vårbudgeten föreslagit att det satsas ytterligare 125 miljoner kronor på investeringsstöd till byggande av studentbostäder under 2003. Investeringsbidrag till hyresbostäder har på bara ett drygt halvår beviljats till 3 500 lägenheter. Bidraget har fördelats utifrån behovet på orten och med hänsyn till kostnadsläget. Det innebär därutöver att hyreskostnaden för den boende kunnat sänkas med 1 200 kr per månad.

Fru talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag på samtliga punkter och avslag på reservationerna.

Fru talman! Eftersom detta uppenbarligen är mitt sista framträdande i denna kammare vill jag passa på tillfället att tacka för den tid som varit. Ett varmt tack till mina politiska trätosystrar och trätobröder, Anna, Lena, Karin, Siv och Yvonne. Tack också till Gunnar och Gunnar, Mats, Per, Lennart, Agne och Johan. Ett minst lika varmt tack till finansutskottets eminenta kansli och dess personal. Och sist men inte minst ett myck-

et varmt tack till riksdagens talmän och hela riksdagens personal för gedigna insatser. Ett tack för att ni stått ut med mig under alla dessa år.

En som jag ändå särskilt vill framhålla i detta tack är Per Landgren. Förutom en förmåga att se det humoristiska i politisk polemik har Per Landgren bidragit till en riksdagsklassiker fullt jämförbar med de bevingade ord som skapades under den första borgerliga regeringsepoken under efterkrigstiden, 1976–1979, då en centerpartist i ett riksdagsutskott efter det att borgerligheten hade övertagit taburetterna sade de berömda orden: "Här diskuterar vi inte, här voterar vi." Per Landgrens bidrag lyder: "Vi hakar på." Närmare bestämt: Vi hakar på moderaternas linje när vi inte har någon egen.

Jag har haft roligt nästan varje dag. Eller för att travestera Nils Ferlin:

Jag har framfört charader på riksdagsestrader
Och Gud må förlåta mig somliga rader.

Låt mig få avsluta med en liten solskenshistoria. När Gunnar Lange vid påsktid 1970 lämnade den socialdemokratiska regeringen utbrast han vid skärtorsdagens regeringslunch något vemodigt: "Jag känner mig som Jesus vid den sista måltiden." Olof Palmes replik kom blixtnabbt: "Må så vara, bara du inte återuppstår på söndag."

För min del tänker jag dock återuppstå, närmare bestämt som kommunpolitiker i Höganäs. Med en lätt travestering av Churchills slutet-på-en-början-tal skulle jag, något utmanande, kanske kunna säga: Detta är inte slutet, det är inte ens början till slutet, möjligen är det slutet på en början.

Tack för mig!

(Applåder)

Anf. 88 ANNA ÅKERHJELM (m) replik:

Fru talman! Nu har vi hört att Bengt Silfverstrand är stolt och nöjd. Samtidigt kommer han med anklagelser om att vi moderater och representanter för den borgerliga sidan manipulerar, ser mörkt på och kommer med falska upplysningar om sjunkande tillväxt och annat.

Häromdagen fick jag på mitt skrivbord verkstadsindustrins uppdaterade utsikter för det här året. Bengt Silfverstrand jämför sig gärna med Europa och internationellt. Det finns kanske fog för att göra det: I jämförelse med vår tidigare bedömning ser vi mer positivt på utvecklingen i USA och i någon mån för Europa. För Sverige har vi däremot reviderat ned siffrorna. Sett till helåret i år minskar produktionen i svensk verkstadsindustri, och nedgången i antalet anställda blir större än i fjol.

Detta och många andra siffror hamnar på våra skrivbord, och det är utifrån dem vi gör våra bedömningar. Är det social välfärd att så många svenskar i dag står utanför arbetsmarknaden, att så många väljer att sjuk-skriva sig, att så många hamnar i förtidspension? Varför finns det inga konkreta förslag i tilläggsbudgeten när det handlar om dessa människor? Det vi hittar i tilläggsbudgeten är nedskärningar för arbetshandikappade. De hör också till de mest utsatta. Det bryr sig inte Bengt Silfverstrand om. Han är nöjd och stolt.

Anf. 89 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag är definitivt inte nöjd. Men den sociala välfärden kan knappast förbättras när vi vet vilka stora problem vi har med ohälsan. Vi tycker att de är mycket allvarliga och är på väg att genomföra och har aviserat en rad olika åtgärder.

Den sociala välfärden blir definitivt inte bättre om man som Moderaterna ska sänka skatterna med gigantiska belopp och dra undan möjligheterna för samhället att förstärka på de punkter där samhället fortfarande är svagt.

Det är allvarligt när man tar steget från att på politiska grunder kritisera att tillräckligt inte görs till att använda uttryck som manipulation. Det betyder att Moderaterna med fullt fog beskyller regeringen för att fiffla med siffror. Jag kan nu konstatera att alla förändringar är redovisade. På de punkter man har frångått tidigare beslut har man tydligt och klart motiverat varför och redovisat konsekvenserna.

Den välfärd som Moderaterna beskriver är en begränsad välfärd. Nu kan vi se hur en tysk tidskrift, Soziale Indikatoren, har redovisat ett välfärdsåtgång som också tar hänsyn till barnadödlighet, medellivslängd, utbildning, läkare per tusen invånare osv. Där ligger Sverige på toppen. Vi kan med stor tillförsikt se framtiden an, och vi är beredda att göra insatser på de områden där det finns uppenbara brister.

Anf. 90 ANNA ÅKERHJELM (m) replik:

Fru talman! Genomföra och avisera! Det är detta, Bengt Silfverstrand, vi inte har sett än. Ni hänvisar ofta till regeringens elvapunktsprogram. Nu ska jag inte föregripa morgondagens debatt, men om vi tittar på regeringens elvapunktsprogram ser vi att det är fråga om att få fler människor från sjukskrivningar ut i arbete.

En av punkterna är mål för ökad hälsa i arbetslivet. Regeringen efterlyser fortfarande en målformulering.

Vidare ska det vara trepartssamtal mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Samtalen förs, men de är problematiska och har knappt påbörjats.

Vidare ska det vara ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att förebygga ohälsa – utredningsuppdrag. Utveckling av arbetsmiljöarbete – utredningsuppdrag. Hälsobokslut – lagstiftning där allt läggs på företagen. Former för sjukskrivningsprocessen – ytterligare utredningsuppdrag.

Det här är vad regeringen gör och vad Bengt Silfverstrand är företrädare för, dvs. skjuter på framtiden. Det är inga pengar nu, möjligtvis i framtiden. Samtidigt har vi ESV:s prognoser om växande problem och underskott. Hur ska detta betalas? Vad är det för besparingar som så småningom ska komma? Vad vet regeringen? Vad vet Bengt Silfverstrand som vi andra inte får reda på?

Anf. 91 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Vad jag gör är mindre intressant än vad Socialdemokraterna gör. I det här fallet görs en hel del.

I den här tilläggsbudgeten satsas 2 ½ miljarder kronor. Det kommer mer.

Vi har ett elvapunktsprogram. Vad har Moderaterna? Jo, Moderaterna anslår i sin budget 20 miljarder kronor mindre i utgifter för ekonomisk

trygghet vid sjukdom och handikapp. Hur kan man med den utgångspunkten ta munnen så full som Anna Åkerhielm gör? Ni har inte täckning för det ni kräver.

Moderaterna skriver att detta beror på den åtgärdsplan som de redovisar i sin motion. Den kommer att få konsekvenser i form av ett minskat utgiftsbehov. Även införandet av en andra karensdag leder till minskade utgifter.

Det leder till minskade utgifter för vem? Är det för de sjuka och arbetslösa som drabbas av de försämringar som Moderaterna genomför för att kunna finansiera sina gigantiska skattesänkningar för förmögna och väletablerade?

Två av punkterna i programmet gäller att sjukskrivningarna måste handhas på ett medicinskt genomtänkt sätt, dvs. en genomtänkt användning av sjukskrivningens positiva effekter för de långtidssjuka och deras rehabilitering.

Tala om oprecist! Det enda konkreta är införandet av en andra karensdag. Det är något som Moderaterna inte har lyckats få med de andra partierna på i en gemensam reservation.

Anf. 92 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Den sista delen av Bengt Silfverstrands huvudanförande är det svårt att begära replik på. Jag vill gärna återgälda tacket för samarbetet till Bengt Silfverstrand, och jag vill gärna inflika Anna Åkerhielm i det även om repliken inte gäller henne.

Det är helt uppenbart att riksdagen tappar en god satiriker. Jag har med förtjusning läst mr Rimfrosts funderingar på hemsidan. Jag hoppas att de kan få framträda även i framtiden. Jag önskar att slutet på början blir gott.

Fru talman! Jag vill rätta mig själv i mitt huvudanförande. Jag råkade tappa ett inte när jag pratade om Vasallen. Vasallen ska *inte* ha det vidgade uppdraget på grundval av de argument jag anförde, annars blir det svårt att yrka bifall till reservation nr 4.

Bengt Silfverstrand sade att en rad skarpa förslag har lagts fram i budgeten. Jag vill inte betrakta dem så. Jag tycker att förslaget om höjt investeringsbidrag till studenter är bra. Men att vi tvingas föra in mer pengar till sjukförsäkringen är bevis på någonting annat, dvs. en utveckling som går åt fel håll och som vi egentligen inte vill bifalla. Tyvärr måste vi göra det. Andra grundläggande åtgärder måste till, vilket ska debatteras senare.

Slutligen har vi frågan om marknadens osynliga hand på bostadsmarknaden. Det måste vara den dramatiska svarta marknaden. Det är den vi vill åt för att få en fungerande vit marknad, och det är därför vi yrkar avslag på regeringens förslag.

Anf. 93 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Här finns en rad förslag, Agne Hansson, som tar hänsyn till de problem som vi vet finns på marknaden.

När det gäller den svarta marknaden kan jag fylla på och konstatera att byggmarknaden faktiskt är en synnerligen konservativ marknad där konkurrensen fungerar dåligt. Marknaden präglas av monopolliknande förhållanden. Det borde ni borgerliga ta upp en och annan gång.

Nyligen dokumenterades ett antal upprörande fall där fusk och slarv har varit legio – mögelhus, fallfärdiga broar, asfaltskarteller osv.

Nu genomför vi en rad åtgärder som på intet sätt kommer att lösa alla problemen men som sannolikt kommer att bidra till förbättringar. Investeringsstöd för byggande ger i praktiken samma effekter som en lägre moms. Men det är en riktad insats som är lättare att kontrollera och följa upp.

Den kritik jag har riktat mot det särskilda bolag som ska inrättas har varit för att stärka kommunernas möjligheter. Det är i samarbete med kommunerna som åtgärderna ska vidtas. Det kan röra sig om kreditgarantier, tillskott av aktiebolag, övertagande av fastigheter och hela bostadsföretag. Det förutsätter en anpassning till lokala behov och förhållanden, dvs. en flexibilitet i systemet. Det är förvånansvärt att Centerpartiet inte kan ställa upp på detta.

Anf. 94 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Riktade specialbidrag ökar inte flexibiliteten. Risken är att inläsningseffekterna och stelheten i systemet blir ännu mer besvärande. Det är betydligt bättre att ta bort skatter som förhindrar att marknaden fungerar på ett bra sätt. Det blir en betydligt bättre effekt av utvecklingen om dubbelbeskattningen på hyreshus tas bort.

Jag håller med om att det finns mycket att göra för att öka konkurrensen på byggmaterialsidan. Men jag har inte sett några förslag i det här betänkandet som direkt ökar den konkurrensen. Var finns de förslagen?

Anf. 95 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Allt kan inte göras på en dag. Det viktigaste är att de insatser som görs tar hänsyn till att marknaden inte själv klarar problemen.

Skulle vi verkligen få lägre boendekostnader om vi slopar skatter eller släpper hyrorna fria och tar bort dagens bruksvärdessystem? Det är ett kärt och omhuldat tema från borgerligheten. Ja, vi kan vänta oss 50–100 % högre hyror i storstädernas innerstäder. Är det till gagn för de boende? Hur många vanliga hushåll har råd att betala dessa hyror? Marknadshyror skulle förstärka den segregation vi redan lider av. Det kan vi från socialdemokratiskt håll definitivt inte acceptera.

Anf. 96 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Jag ska inte ge mig in i någon debatt om svartkontrakt och skyhöga förortshyror, för det hör faktiskt inte hit, även om den debatten är mycket intressant.

Bengt Silfverstrand anför här som representant för majoriteten och regeringen att man när det gäller ohälsa har en lång rad skarpa förslag och anför bl.a. att man satsar 2 ½ miljard. Jag tror att vi har väldigt olika definitioner på hur man satsar på att bekämpa ohälsa och vad som är skarpa förslag.

Att ni höjer utgiftsramen med hälften av den prognostiserade automatiska utgiftsökningen känns inte heller så handlingskraftigt. Förslagen sägs vara på väg, men det återstår att se. Men fru talmannen tillät ju Folkpartiet att väcka en motion i detta ärende, just på grund av avsaknaden av handling från regeringen. Den debatten kommer upp lite senare i eftermiddag.

Jag blir också lite orolig när det gäller a-kassan och de varaktiga, höjda utgifterna, som inte ens finns med i tilläggsbudgeten, att det ska vara med hjälp av anslagssparande och anslagskrediter man ska lösa den frågeställningen. Vi vet ju hur svårt man har att hantera den redan förbrukade budgeteringsmarginalen och oförutsedda utgifter och allt detta tricksande med att flytta fram och tillbaka. Det är inte någon särskilt bra lösning för människor i längden.

Jag tycker att det finns mycket i övrigt att önska när det gäller både redovisningen och innehållet i tilläggsbudgeten.

Låt mig till sist, fru talman, ställa en konkret fråga till Bengt Silfverstrand. Han säger att Vasallen är framgångsrik. Anser Bengt Silfverstrand att det är ett exempel på framgångsrik förvaltning och utveckling av ett område att man vräker samtliga verksamheter, företag, utbildningar och annat som finns på F 18? Samtliga är vräkta, och inget annat finns i sikte. Är det framgångsrikt? Är det i så fall bra att sprida det till fler ställen?

Anf. 97 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag kan svara mycket enkelt på den frågan. Jag bad riksdagens utredningstjänst ta reda på hur Vasallen AB hade skött sig. Det visar sig att på område efter område, på praktiskt taget varje ort där förband har lagts ned och Vasallen har kommit in i bilden, har det lett till att man har kunnat förädla försvarsfastigheter.

Nu går framför allt Moderaterna ut i en kampanj, där de på varje ort som har råkat ut för förbandsnedläggningar kritiserar regeringen. De gör en förenklad, förgrovd politisk kampanj och pratar om resursslöseri. En sådan kampanj förutsätter att man river de byggnader som är uppförda på F 10 i Ängelholm, för att ta ett exempel. I själva verket kommer dessa byggnader till användning.

Jag kan nämna ett mycket intressant exempel. F 15 i Söderhamn lades ned till följd av 1996 års försvarsbeslut. Nu har utvecklingen och den dynamik som kom i gång med olika åtgärder inneburit att närmare 1 000 personer i dag är verksamma inom området. Det är fler än under flottiltiden, och antalet företag på området ökar. Exemplen kan mångfaldigas.

Försök vara lite konkret i stället, Karin Pilsäter! Här kan jag alltså svara tydligt på frågan. Vad är Folkpartiets bidrag i den politiska debatten? Är det ”sluta djävlas med stockholmarna”? Är Folkpartiet en svordom?

Anf. 98 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Ibland gör språkförbistringen mellan stockholmare och skåningar att jag inte riktigt förstår vad Bengt Silfverstrand säger. Ibland förstår jag det inte även om jag förstår orden. Det sista som Bengt Silfverstrand försökte säga förstod jag över huvud taget inte.

Det som det viftades med var en lokal broschyr som handlar om ett antal förslag som Folkpartiet vill genomföra. Det var egentligen en väldigt bra illustration när Bengt Silfverstrand tog fram den.

Jag ställde frågan om Bengt Silfverstrand anser att det är framgångsrikt när Vasallen lyckas vräka all verksamhet som finns på F 18 i södra Storstockholm, om det är ett bra exempel på att Vasallen är framgångsrikt. Jag fick inget svar på det, utan jag fick ett svar som handlade om

andra regementen på andra ställen. Sedan fick jag en fråga om vårt bidrag.

Jag vet inte om jag ska tolka Bengt Silfverstrands svar som att han anser att Vasallen är framgångsrikt när de har lyckats vräka alla de företag som man har fått att etablera sig där och där många människor arbetar, att det är ett exempel på att Vasallen är framgångsrikt. Då är det också ett exempel just på att regeringen har utsett stockholmarna, inte oss politiker, till någon sorts motståndare.

Jag önskar verkligen Bengt Silfverstrand lycka till i hans fortsatta gärning. Återuppståndelsen får möjligen vara en fråga mellan Bengt Silfverstrand och väljarna i Höganäs. Likafullt önskar jag honom lycka till, och jag vill tacka för den tid som har varit.

Givetvis vill jag även tacka Anna Åkerhielm för gott samarbete i utskottet.

Jag tror att vi därmed kan lägga den här diskussionen åt sidan.

Anf. 99 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Om man nu har misslyckats, eller inte varit särskilt framgångsrikt, på ett område – jag tänker på Vasallen AB, som Karin Pilsäter tog upp – och om man har lyckats på 10–15 andra områden kan man inte därmed dra slutsatsen att det hela är förfelat och att man med den motiveringen inte tycker att Vasallen AB ska kunna få ett utvidgat uppdrag och använda sina goda erfarenheter också på andra områden.

Vi har Kiruna, Härnösand, Sollefteå, Falun, Södertälje, Fårösund, Kristianstad och Karlskrona, där Vasallen AB har aktivt bidragit till att man har kunnat utnyttja fastigheter som tidigare har använts i en inte särskilt utvecklande verksamhet, förädlat dem och sett till att de kan bidra till flera sysselsättningstillfällen och ökad välfärd.

Anf. 100 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Bengt Silfverstrand är en satiriker, fick vi höra. Han är också en boren polemiker – men kanske inte bara boren, utan det är nog en förmåga som han har tränat upp i riksdagen under de år som han har varit här. När jag tar del av Bengt Silfverstrands skrivelser och tal leder det mig till insikten att han har fällt bevingade ord långt mer än vad jag någonsin skulle våga hävda att jag har gjort under min korta tid här.

Med Bengt Silfverstrand försvinner också en av dessa brokiga socialdemokrater, som ibland rättar in sig i leden men ibland bråkar och stångas. Den frisyr som ryms under en och samma hatt kan ibland vara mer av en punkfrisyr.

Bengt Silfverstrand är i utrikespolitiska frågor, vad gäller Israel, Bosnien, USA osv., och även i inrikespolitiska frågor inte rädd för att ta strid även internt. Han är konservativ i viss mening vad gäller det egna partiets politik. Jag uppskattar den färgklick som Bengt Silfverstrand utgör.

Jag vill önska Bengt Silfverstrand all lycka nere i Skåne, mestadels privat, om än icke offentligt – det skulle ju drabba mina partikamrater och den borgerliga sidan där nere.

Anf. 101 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara känna mig överväldigad och har inte mycket mer att säga än att det mycket väl kan bli så att jag efterkommer Per Landgrens önskemål genom att säga att vi ses i min kommande bok.

Anf. 102 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Vi har en ny budgetordning, som innebär att budgetbesluten tas samlat på hösten. På våren tar riksdagen endast beslut om riktlinjer och sparmål samt justeringar i årets budget. Det som vi just nu ska behandla är den s.k. tilläggsbudgeten.

Tilläggsbudgeten är ett resultat av samarbetet mellan Vänsterpartiet, socialdemokratiska partiet och Miljöpartiet. I detta sammanhang vill jag framföra ett tack till samarbetspartierna.

Till den borgerliga oppositionen vill jag säga att det inte blev någon rödgrön röra, utan tvärtom. Vi har visat prov på uthållighet, och resultatet blev en rödgrön reda.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! I denna tilläggsbudget har det varit nödvändigt att tillskjuta mer pengar till sjukförsäkringen, flyktingmottagningen, kriminalvården, lönegarantin och det kommunala ujämningsystemet. Dessutom har vi anslagit pengar till att öka valdeltagandet för personer med utländsk bakgrund, kvinnojourer, omstrukturering av kommunala bostadsbolag, läkemedel, en djurskyddsmyndighet, bilstöd till handikappade och Kunskapslyftet.

Vi kan finansiera detta med lägre EU-avgifter och omdisponeringar och besparingar som inte försämrar verksamheter. Dessutom har vi minskat budgeteringsmarginalen från fem miljarder till en miljard.

Vi anser från Vänsterpartiets sida att vi även i år skulle kunna göra en teknisk justering som den vi gjorde förra året, då vi justerade utgiftstaket på grund av att utjämningsystemets volym ökade med 1,7 miljarder. Nu handlar det om 2,9 miljarder.

Utjämningsystemet är statsfinansiellt neutralt, dvs. att vi får in lika mycket på inkomstsidan som vi betalar ut på utgiftssidan. Eftersom det är statsfinansiellt neutralt finns det skäl som talar för att höja taket genom en beräkningsteknisk justering av denna summa. Vi har kommit överens om att alla tekniska justeringar ska behandlas i ett sammanhang under hösten. För oss innebär detta att budgeteringsmarginalen kan öka från en till fyra miljarder.

Fru talman! Vi har också reformer som vi har kommit överens om sedan tidigare och som kommer att träda i kraft den 1 juli i år. Det gäller reformeringen av arbetsskadeförsäkringen, högkostnadsskydd i tandvården för äldre och maxtaxa och förbehållsbelopp i äldreomsorgen. I tilläggsbudgeten aviserade vi att a-kassan skulle kunna höjas fr.o.m. den 1 juli i år om det statsfinansiella läget tillät detta. Efter utvärderingen gjorde vi bedömningen att detta utrymme fanns, och det blev en höjning åt alla på det sätt som Vänsterpartiet ivrigt drivit på för.

Fru talman! Av reservationerna framgår att de borgerliga partierna inte gillar våra satsningar på bostäder. Det går en tydlig skiljelinje mellan oss och det borgerliga blocket när det gäller synen på en social bostadspolitik. Vänsterpartiets motto är att bostaden ska vara en social rättighet

och inte en handelsvara. Vi anser att det är nödvändigt med ett samhällsansvar i form av regler och stöd för att vi ska kunna leva efter detta motto.

De borgerliga partierna driver konsekvent en linje för avregleringar och sänkta skatter. De tror att de åtgärderna ska klara bostadsproblematiken. Vi vet att de fria marknadskrafterna inte tagit och inte kommer att ta något socialt ansvar, för det brukar inte rymmas i deras kostnadskalkyler.

Investeringsstödet för att bygga billiga hyresrätter ska stimulera till ökat byggande i storstadsområdena. Bristen på bostäder i större städer har ökat under mandatperioden och är för närvarande i det närmaste katastrofal i Stockholm, Göteborg och Malmö. Dagens hyror i hyresrätter och insatser i bostadsrätter innebär att man vänder sig till ca 3 % av befolkningen, dvs. till dem som är rikast.

Vi skulle vilja ha ett ännu större investeringsstöd. Men det som satsas 2001–2006 är två och en halv miljarder, och det är viktiga och riktiga satsningar som går åt rätt håll.

Fru talman! De borgerliga partierna gillar inte heller att vi stöder kommuner med bostadsöverskott. Moderaterna visar en viss förståelse genom att de är beredda att satsa blygsamma 40 miljoner på en tillfällig bostadsdelegation. Det är visserligen lite konstigt, med tanke på att Riksdagens revisorer inte gillade detta. Men i förhållande till vad de tomma lägenheterna kostar för kommuner med befolkningsminskning är Moderaternas satsning alldeles för snålt tilltagen. Det finns beräkningar på att det kan kosta uppåt 10 miljarder. Dessa problem är alltså alldeles för stora för att kommunerna ska klara dem ensamma, utan statligt stöd. Därför är kreditgarantierna på tre miljarder viktiga.

Många kommuner med tomma lägenheter har dessutom en svag ekonomi. Centerpartiet skriver i reservationen om att Småorts-Sverige ska utvecklas och inte rivas. Samtidigt är man inte beredd att tillskjuta pengar för detta. Jag upplever det som att det brister i trovärdigheten. Tomma lägenheter är faktiskt en realitet i dag i många kommuner. Det har kostat, och det kostar enorma summor. Jag fick inte tillräckligt svar på frågan vad Centerpartiet har för recept för att klara den akuta krisen.

Det jag drar mig till minnes är att Centerpartiets partiledare snabbt gick ut och talade om att det inte var bra när vi aviserade att dessa pengar skulle komma i regionalpolitiska propositionen. Det är konstigt med tanke på den regionalpolitiska profilen som Centerpartiet har.

Kristdemokraterna i sin tur menar att de 250 miljonerna i tilläggsbudgeten ska gå till alla fastighetsägare i utsatta kommuner i form av stöd till bostadsmarknaden. Det tycker vi inte heller är rätt väg att gå, eftersom det är de kommunala bostadsföretagen som har kostnader för tomma lägenheter.

Vänsterpartiets politik innebär att det ska finnas möjligheter att bo och arbeta i hela landet. Många av de kommuner som har tomma bostäder har också, som jag tidigare sade, en svag ekonomi. Vi har därför medverkat till att inrätta bostads- och kommunakuter. Stödet till dessa kommuner har varit starkt reglerat från statens sida. När det gäller bostäder har det ensidigt inriktats på rivning.

En ny bostadsmyndighet inrättas från den 1 juli 2002. Vi krävde att även utveckling av bostäder till andra ändamål ska ges stöd, vilket vi också fick gehör för. På lång sikt kräver vi att man inför ett utvecklings-

bidrag som kommuner kan disponera friare än vad de nu kan. Men sammanfattningsvis går våra rödgröna satsningar i helt rätt riktning.

Moderaterna säger nej till investeringsbidrag för studentbostäder. Man motiverar sitt avslag med det gamla vanliga mantrat ”Inga statliga subventioner, total omläggning av bostads- och skattepolitiken”. Vidare föreslår de att enskilda personer skattefritt ska få hyra ut en del av den egna bostaden och att man ska inventera statens fastighetsbestånd, som med enkla medel görs om till studentbostäder. Till det senare är man inte ens beredd att tillskjuta pengar. Jag kallar det att trola med knäna.

Fru talman! Avslutningsvis kan jag inte låta bli att undra varför Moderaterna inte vill satsa på att öka valdeltagandet bland personer med utländsk bakgrund. Moderaterna påstår i sin reservation att valdeltagandet bland röstberättigade med svenskt medborgarskap sjönk trots att riksdagen anvisade drygt 12 miljoner kronor till riksdagspartierna för information till invandrare. Vill Moderaterna på allvar att valdeltagandet bland personer med utländsk bakgrund ska öka? Väljarstudier visar att de med hög utbildning och hög inkomst har ett större valdeltagande än de med låg utbildning och låg inkomst.

Ett annat faktum är att Moderaterna aldrig har varit starka i jämställdhetsfrågor. Det bekräftas när man läser deras förslag om att riksdagen ska upphäva besluten om att ändra bevisreglerna i lagen om arbetskadeförsäkringen. Motivet till att reformera arbetsskadeförsäkringen är att vi vill förändra dessa regler så att kvinnors arbetssjukdomar erkänns. Det gäller framför allt belastningsskador.

Varför tycker moderaterna att kvinnors arbetsskador inte är värda att ersättas? Att motivera detta med att pengarna behövs till försäkringskassorna räcker inte. För att komma åt de höga sjuktalen behövs det mer än att ge resurser till försäkringskassorna. Det handlar om att gå till roten med det onda. Vår vision är ett arbetsliv i hälsa, där människor inte slås ut. För att uppnå det målet är det s.k. elvapunktsprogrammet för ökad hälsa i arbetslivet ett viktigt verktyg. Särskilt fokus ska riktas på kvinnors ohälsa. Den ökade ohälsan är ett komplext problem med många orsaker. Det behövs en rad olika åtgärder, och det kommer en del förslag till hösten. Jag tycker att vi med fördel kan debattera detta när socialförsäkringsutskottets betänkande ska diskuteras senare i dag.

Anf. 103 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka våra samarbetspartier för samarbetet. Det är ju en tilläggsbudget för detta år som vi just nu diskuterar, medan vi i morgon kommer att ha en stor finanspolitisk debatt om den ekonomiska politiken.

Jag vill inleda med att säga att frågan om ohälsa är oerhört viktig för Miljöpartiet och att vi har väckt en motion i frågan i anslutning till budgetpropositionen. Den frågan kommer vi dock att diskutera senare i dag, och därför kommer jag inte nu att gå in mer på den.

När det gäller bostadspolitik, som har diskuterats väldigt mycket här, vill jag först instämma i en hel del av det som Siv Holma har sagt i dag. Jag vill också kommentera det investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter som finns med i tilläggsbudgeten. Det är fråga om ett bidrag på 125 miljoner kronor. Vi har för att kunna finansiera det här bidraget delvis tagit pengar från ett anslag som heter Bidrag till bostads-

investeringar som främjar ekologisk hållbarhet. Vi minskar det med 80 miljoner kronor.

Vi tycker att det anslag som ska främja ekologiskt byggande är bra, men det har tyvärr inte fungerat särskilt väl. Hitintills har man bara utnyttjat 18 miljoner av detta anslag, och anslaget utformning är ett misslyckande. Vi kom därför i budgetförhandlingarna fram till att riktlinjerna för detta ska ses över. Det är därför som vi kortfristigt kan ta medel från detta anslag.

Dessutom kommer det att ställas något miljökrav på dessa studentbostäder, förmodligen på energisidan. Vi arbetar fortfarande på Finansdepartementet med att utforma ett sådant krav. Det var en begäran från vår sida att man skulle ställa någon form av miljökrav, dock inte den typ av hårdare krav som ställs under det anslag som ska främja ekologisk hållbarhet. Det är oerhört viktigt att ett sådant anslag fungerar, men det har hitintills tyvärr inte gjort det. Det ska dock bli bättring på detta i framtiden.

Vi vill när det gäller tilläggsbudgeten betona att vi tycker att en del av de nya anslagsposter som finns är väldigt viktiga. Dels behövdes verkligen en ökning av medlen till flyktingmottagande, dels finns det på den punkten också en skrivning om att man ska följa upp om det i framtiden behövs mer pengar till detta.

Det är oerhört viktigt att Migrationsverket har de resurser som behövs. Migrationsverket har ju fått en hel del kritik dels för att man inte har lyckats korta ned handläggningstiderna, dels för hur man har omhändertagit vissa asylsökande, t.ex. unga ensamstående asylsökande. Det behövs resurser för att Migrationsverket ska kunna göra sitt jobb, och det bör få ett ganska stort tillskott under detta år. Om verket behöver mer tycker vi att det i framtiden också ska få ytterligare medel. Vi kommer att bevaka den frågan.

När det gäller medel för ett ökat valdeltagande bland människor med utländsk bakgrund tycker vi att det är väldigt viktigt att sådana resurser tillförs. Jag har här en uppmaning till alla partier. Det är mycket viktigt att för dem som är nya i Sverige, speciellt för dem som är lite äldre och som ännu inte har kunnat tillgodogöra sig svenska språket, tillhandahålla information på olika språk: persiska, kurdiska, arabiska, spanska osv. Partierna har normalt inte medel för detta. Det är inte något som man prioriterat. Dessutom kanske man behöver nå dessa grupper på ett anorlunda sätt. Nu har alla partier en reell ekonomisk möjlighet att faktiskt göra sådana här insatser för att nå dessa grupper. Jag hoppas verkligen att partierna kommer att utnyttja den möjligheten på bästa sätt, så att vi kan få bättre siffror vid detta val.

Jag är vidare väldigt lycklig över att man äntligen tack vare Miljöpartiets insats kan inrätta en djurskyddsmyndighet. Vi tillför ett tillskott om 15 miljoner kronor för detta. Anledningen till detta är att vi tidigare kommit överens om att medel för en djurskyddsmyndighet skulle anslås men att det sedan kommit fram att dess inrättande skulle komma att kosta ytterligare medel. Jag kan säga att vi däremot gärna hade velat att djurskyddsmyndighetens befogenheter skulle innefatta även djur inom jordbruket. Nu är det tyvärr inte så, men vi kommer förmodligen att kunna återkomma till detta i framtiden. Det här är ändå en bra början.

Vi har också jobbat för de pengar som nu kommer att ges till Sveriges kvinnojourer. Jag kan lugna Karin Pilsäter med att betoningen ligger på två saker: dels på att man ute i landet där det i dag inte finns kvinnojourer ska kunna få ekonomiska resurser till sådana, dels att kommunen och staten tillsammans ska kunna gå in för att starta kvinnojourer ute i landet där sådana i dag inte finns. Delar av pengarna ska användas till detta. Resten ska användas med inriktning på invandrarkvinnor.

Jag vill betona att man i dag inte i alla kommuner har den kompetens som behövs för att jobba med invandrarkvinnor. 10 miljoner kronor under detta år är ändå en början, och vi ser gärna mer resurser till detta i framtiden. Vi tyckte dock att det här gällde en akut situation. Det är ju fråga om en tilläggsbudget, och en sådan handlar om akuta situationer.

Också en annan väldigt viktig post som vi jobbar med hela tiden avser en akut fråga, nämligen den ökade alkoholismen och det tilltagande drogmissbruket. Vi har tyckt att det är väldigt viktigt att ge ett ökat stöd till klientorganisationer och andra organisationer som jobbar på det här området. Vi tillför nu 15 miljoner kronor för detta arbete, som vi tycker är väldigt viktigt.

Jag har nu bara kommenterat de frågor som gäller tilläggsbudgeten. Jag ska i morgon återkomma i debatten om hela den ekonomiska politiken.

Jag vill önska er som ska lämna riksdagen lycka till i framtiden och att ni får lite mer tid för att leva.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

10 § Vissa motioner inom finansutskottets beredningsområde

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU27

Vissa motioner inom finansutskottets beredningsområde.

Anf. 104 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till vår reservation nr 1 under punkten 1 i betänkandet men ställer mig också bakom reservationerna nr 6 och nr 7.

Staten ska som arbetsgivare vara ett föredöme när det gäller att utveckla de enskilda medarbetarnas förmåga och möjligheter. Det innebär bl.a. att staten ska behandla män och kvinnor likvärdigt och genom en öppen och modern arbetsgivarpolitik bidra till en mer jämställd arbetsmarknad.

Detta innebär att man ska underlätta för både män och kvinnor att utvecklas på arbetsplatserna och att man ska vara lika öppen för den förmåga och den kompetens, oavsett kön, som den enskilde besitter. På det viset bryts gamla attityder ned, och det underlättas för fler kvinnor att nå ledande positioner.

Det är inte genom positiv särbehandling och kvotering som man får ett långsiktigt genomslag för jämställdhet i arbetslivet och inom den offentliga förvaltningen.

*Vissa motioner
inom finansutskottets
beredningsområde*

Det har riktats kritik mot bristande kvinnlig representation inom den statliga förvaltningen, och samtidigt kommer det rapporter om att löneskillnaderna mellan kvinnor och män ökat kraftigt i Statsrådsberedningen och inom Utrikesdepartementet och Jordbruksdepartementet. Detta måste åtgärdas. Därför vill vi att regeringen tillsätter en utredning om effekterna av den egna arbetsplanen för jämställdhet inom den offentliga sektorn.

Det är förändringar av attityder och av synen på individens egen kraft och egna möjligheter som behövs. Det behöver tänkas om och tänkas nytt. Det behövs en annan politik, som inte enbart omfattar arbetsgivaren utan arbetslivet i stort.

Fru talman! Det behövs en annan politik för skola, vård och omsorg, det behövs en annan skattepolitik och det behövs en politik för hushållsnära tjänster. Kort sagt, fru talman: Det behövs en annan regering, för då kan det bli möjligt att kombinera arbetsliv med familjeliv.

Fru talman! Så över till frågan om skatten på valutatransaktioner.

Finansutskottet föreslog förra våren ett tillkännagivande i denna fråga med en formulering som antydde att dagens finansiella marknad inte kunde accepteras i ett globalt perspektiv eller i vart fall kraftigt kunde ifrågasättas. Men man skrev också:

”I mångt och mycket är finansmarknadernas omvandling en positiv utveckling. Växling av valutor och finansiering av handeln mellan länder har blivit enklare och billigare. Samtidigt har tillgången på investeringskapital ökat.”

Nu har denna positiva utveckling skett under tiden som finansmarknaderna har blivit mer transparenta och öppna. Det har alltså skett utan hinder som en global skatt. De olika regionala finanskriserna som beskrivits har mer berott på brister i de lokala finansiella systemen, som inte har varit tillräckligt transparenta och där också kreditrisker tagits mot bakgrund av dåliga analyser.

Snarast är det så att genom den fria globala rörligheten har bankerna kunnat fördela riskspridningen av riskkapitalet och därmed minskat riskerna och förlusterna. Detta leder till att rikskapital skapas på stabilare grunder och med lägre räntor. På så sätt gagnar det tillväxten globalt, även behovet av tillgång till riskkapital för utvecklingsländerna, och detta med en rimlig ränta.

En global skatt kommer att fungera som en tull, dvs. hindrande för finansiell handel. Därmed blir det högre ränta och sämre tillgång på riskkapital. Detta kommer att försvåra för utvecklingsländerna att få del av riskkapital för sin utveckling och dessutom leda till högre kostnader med exempelvis stigande räntor.

Det rimliga, fru talman, borde vara att fortsätta på den utveckling som den finansiella marknaden hittills har genomgått i ett globalt perspektiv och undvika ökade friktionsmoment i systemen. Fortsatt avreglering är en bättre väg att gå, för den har visat sig ge både lägre räntor och stabilare marknader.

Fru talman! Det är dags att redan nu avskrika en eventuell Tobinskatt.

Så gäller det finansieringen av större infrastrukturinvesteringar. För att överblicka de framtida kostnaderna för investeringsbehoven avseende infrastrukturfrågorna är en anslagsfinansiering mer ändamålsenlig. En

lånefinansiering som sker via statliga bolag inskränker väsentligen riksdagens möjligheter att utöva sin finansmakt.

Mot bakgrund av det ökade antalet infrastrukturprojekt som påbörjats med upplåning från staten eller statliga bolag riskeras följande effekter:

1. Olika utgifter som staten står för redovisas inte över statsbudgeten och återspeglar inte de budgetmässiga åtagandena.
2. De faktiska utgifterna bokförs inte när de uppstår utan senare.
3. En lånefinansiering ger inte utgiftstaket något reellt innehåll.
4. En lånefinansiering skapar inte något ökat reall utrymme som gör det möjligt att öka investeringarna totalt i samhället.

Räntor och amorteringar för de stora skulder som nu byggs upp på infrastrukturområdet riskerar att minska möjligheterna för kommande riksdagar att fatta egna beslut med hänsyn till framtida prioriteringar. Ska skatten höjas, eller får skolan, vården, omsorgen, polis och rättsväsende träda tillbaka till förmån för att betala de nu påtagna lånen?

Vi anser därför att regeringen måste återkomma till riksdagen med en beräkning av hur den framtida kapitalkostnaden för upplånade infrastrukturprojekt ska kunna finansieras. Det har vi rätt att få veta, om inte annat som skattebetalare.

Till sist, fru talman, är det glädjande att utskottet är enigt i tillkännagivandet om betalkort i staten, där huvudregeln blir ett kort med personligt betalningsansvar. Därmed ställer man sig bakom en motion av moderaten Per Bill.

Anf. 105 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det här betänkandet innehåller ett antal olika teman och är något av ett uppsamlingsheat. Jag vill yrka bifall till reservation 2, som gäller jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken. Sedan har vi en annan motivering när det gäller Tobinskatten. Det är ju någonting som tidigare har debatterats och behandlats här i kammaren, och där kommer vi att lägga ned våra röster och rösta gult.

Vad gäller reservation 5 är vi i princip eniga med den. Det handlar inte – som Bengt Silfverstrand, som inte är här nu, tror – om att man hakar på något. Om man är enig, och det är en bra sak, så är det så, punkt slut.

Punkt 1, fru talman, har en lite märklig historia. Den går tillbaka på bl.a. en motion från Kristdemokraterna, där vi kritiserade regeringen för den i olika sammanhang ganska yvigt i sin tur kritiserar näringslivet för att den kvinnliga representationen i beslutande församlingar är för skral, för dålig. Vi tyckte att det var rimligt att man undersökte hur det står till i regeringens eget fögderi. Där fann vi och andra att det inte stod bra till alls.

Man brukar och ska ju rimligtvis sopa rent framför egen dörr. Regeringens företrädare har t.ex. motiverat att det är så få kvinnliga ambassadörer med att det finns för få kompetenta kvinnor, och det ser vi som en ren oförskämdhet.

Såvitt jag förstår har inte minst Vänsterpartiet vändats över hur man ska klara sig ur detta att Kristdemokraterna driver en ståndpunkt som inte

passar den bild av Kristdemokraterna som Vänsterpartiet och Johan Lönnroth gärna vill ha. Man har i utskottsbetänkandet en – förstå mig rätt här – politiskt korrekt text, och jag skulle säga att den också är sakligt korrekt. I början står det t.ex. att den ekonomiska politiken i Sverige måste få ett ännu tydligare genusperspektiv än i dag för att kunna bryta det maktmönster som ger kvinnor sämre karriärmöjligheter, sämre lön och mindre makt endast därför att de är kvinnor.

Gudrun Schyman brukar tala om ”könsmaktperspektiv”, Karin Pilsäter använde ordet ”genderperspektiv”, och här står det ”genusperspektiv”. Det är kanske inte så noga – det viktiga är ju vilket innehåll man lägger i detta. Jag skulle vilja säga att det egentligen är mer än ett perspektiv. Det finns en dimension vad gäller kön som både i vår historia och nu har gjort att kvinnor behandlas orättvist just på grund av kön och inget annat.

Man kan naturligtvis formulera detta på många olika sätt. Man kan definiera det på olika sätt och ge det olika etiketter. Vi vet att ett ord eller en beteckning som kan vara kontroversiell är just ”feminism”. Man kan i litteraturen se att definitionen av feminism kan variera, men det finns ändå en övergripande samstämmighet om att det handlar om en politisk rörelse som arbetar för att uppnå jämställdhet mellan könen. Då förutsätts en insikt i könets betydelse för vissa maktförhållanden i samhället. Det handlar inte bara om maktförhållanden utan även om maktstrategier. Jag tycker att det är en viktig insikt, i och för sig inte bara vad gäller kön utan även vad gäller en del andra snitt som man kan dra i vårt samhälle.

Johan Lönnroths partiledare har sammanfattat detta bl.a. i en DN-artikel efter det berömda talibantalet, där hon liksom lade ut texten lite mer. Då framkom att hennes vision var ett samhälle som i praktiken respekterar varje människas lika värde. Då kommer vi tillbaka till att det handlar om man, kvinna, människa och mänskliga fri- och rättigheter. Jag tycker att det finns mycket där som man kan vara överens om.

När man ser på andra definitioner av feminism är det en del som kanske är lite vidare. I *Kvinnohistorisk uppslagsbok* talar man t.o.m. om att det kan vara en världsåskådning och en rörelse som arbetar för att annat samhällssystem. Andra definitioner kan mer inrikta sig på att det är en politisk ideologi, och då en politisk ideologi som är så omfattande att den konkurrerar med andra politiska ideologier. Åter andra kan tala om att feminism mer är ett kritiskt perspektiv som strävar efter att identifiera, blottlägga och förändra maktstrukturer som är knutna till kön – definitivt orättfärdiga maktstrukturer som är knutna till kön, skulle man kunna säga.

Tittar man på det här ärendets hantering ser man att det uppenbarligen var ett problem att Kristdemokraterna drev kravet att regeringen skulle komma med en redovisning av hur man skulle skärpa sig – en utförlig redovisning av hur kvinnorepresentationen skulle öka.

När vi hade fått betänkandet och kom till sammanträdet i finansutskottet låg det ett rättelseblad där.

Där kunde man finna att majoriteten hade tagit från vårt yrkande. Man kan göra en lätt textanalys, som det heter i finansutskottet nuförtiden, och se att det var rakt av taget, med i och för sig lite tillägg. Det står nu: ”Utskottet förutsätter att regeringen härvid lämnar en utförlig redovisning av hur kvinnorepresentationen bland myndighetschefer, ambas-

sadörer och” har man klokt lagt till ”statliga utredare skall öka och vad som ytterligare kan göras för att utjämna obefogade löneskillnader”.

Så får jag här höra av min meddebattör Johan Lönnroth att politik inte är logik. Men politik ska ju vara logisk. Jag tror också att Lönnroth är med på att politik ska vara etisk i någon mening. Liksom i moralfilosofin hör etik ihop med politik. Jag vill ställa en fråga. Schyman pekar ut de kvinnor som kanske är värst drabbade, arbetarklassens kvinnor. Vänsterpartiet har problemet med att å ena sidan ha klasskampen och å andra sidan ha könskampen. Man har hela tiden konfliktperspektivet. Vi har ett annat perspektiv på de sakerna och talar mer om försoning, osv.

Vad är ert sätt att hantera Kristdemokraternas och Maria Larssons motion ett exempel på? Vilken maktstrategi är det ett uttryck för? Det kanske finns ett könsperspektiv där också, Maria Larsson är trots allt kvinna. Hon kanske kan konkurrera med arbetarklassens kvinnor. I och med att hon är en kristdemokratisk kvinna upphävs på något sätt etiken. Det är ungefär som när arbetarklassens intressen i ett revolutionärt sammanhang ska föras framåt. Då upphör även etiken, och det blir ett slags nytta för arbetarklassen.

Här har vi en maktordning som er hantering har gett ett exempel på och gett ett ansikte åt. Kristdemokraterna – i det här fallet i form av en kommittémotion som Maria Larsson, men naturligtvis också flera, står bakom – kan man hantera på ett sådant sätt. Man tar yrkandet, man ser till att det blir en majoritet och ett tillkännagivande till regeringen, men sedan avstyrker man motionen. Är det snyggt, Johan Lönnroth?

Anf. 106 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! I betänkandet behandlas ett motionskrav från Centerpartiet som berör jämställdheten med krav på en lönerevision i den statliga verksamheten i syfte att utjämna löneskillnaderna mellan kvinnor och män vid likvärdigt arbete. Det handlar alltså om jämställdhet. Den har gått åt fel håll under den nuvarande mandatperioden, trots att löften om motsatsen gavs vid förra valet.

Både EU och JämO har kritiserat Sverige för en mycket könssegregerad arbetsmarknad. 37 % av den kvinnliga arbetskraften finns inom den offentliga sektorn. Procentsatsen för män är endast 14 %. Men det är männen som helt klart har de ledande befattningarna. Utnämningsspolitiken och andra åtgärder har förstärkt skillnaden. Det är verkligen ingenting som Simone de Beauvoir eller Nina Björk skulle ha jublat över, och det gör inte heller vi från Centerpartiet.

I reservation nr 3 anför vi en rad ytterligare skäl för vårt förslag om en statlig lönerevision. Det handlar om att ledaregenskaperna hos kvinnor som verkar i manliga strukturer ofta osynliggörs, att arbetet med att utforma modeller för att mäta resultaten av jämställdhetsplanerna måste intensifieras och en del annat. Utskottsmajoriteten har emellertid avvisat våra krav. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 3. I övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

Anf. 107 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jämställdhetsarbetet har onekligen gått mycket långt i vårt land. Kvinnor har inte bara rösträtt, utan vi har en jämställdhetslag, kvinnor kan sitta i regeringen eller vara talman, och vi får höra Agne

Hansson referera till Simone de Beauvoir i en helt vanlig riksdagsdebatt. Jämställdheten har nått långt, men den är inte framme vid målet.

Det fick vi en väldigt tydlig illustration till häromveckan när Bosse Ringholm, allas vår finansminister, kommenterade det faktum att Finansdepartementet är sämst av alla departement – och de är rätt så dåliga allihop – att ha kvinnor att leda viktiga utredningar, eller utredningar över huvud taget. Det kommenterade Bosse Ringholm med att det saknas kvinnor med den rätta sortens kompetens för att hålla på med sådana svåra saker som skattepolitik.

När jag frågade statsminister Göran Persson i denna kammare om han delade Bosse Ringholms uppfattning att kvinnor inte hade den rätta sortens kompetens – vad nu rätt sorts kompetens är i Finansdepartementet – sade han att det måste vara något fel. Han sade också att det i huvudsak var kvinnor som bar ansvaret för genomförandet av budgetsaneringen.

Då blev jag jätteförvånad. Jag har alltid fått höra att det var Göran och Erik. Johan var med och hjälpte till, och Pekka var med en väldig massa och hjälpte till. Jag hörde aldrig talas om några kvinnor som sanerade statsfinanserna. Nu får vi höra att det var kvinnor som var i stort sett ansvariga. Men det är väl som vanligt. Bakom varje framgångsrik man står en ett antal mycket förvånade kvinnor. Så är väl även fallet i den här frågan.

Vi har mycket långt kvar för att nå den jämställdhet vi strävar efter. Löneskillnaderna minskar inte, utan de ser tvärtom ut att öka. Vi har en låg andel kvinnor på ledande positioner i näringslivet men även inom de statliga verksamheterna, de statliga börsbolagen och i statliga utredningar.

En av orsakerna till att vi inte kommer längre är att även om vi nu talar om detta och funderar och resonerar mycket är majoriteten fortfarande inte i tillräckligt stor utsträckning beredd att verkligen utmana maktstrukturer och undanröja orsakerna. Man vill lägga på, lappa över och kompensera. Men man är inte beredd att riktigt gå i clinch med makttordningen.

Det är därför vi också får fortsätta att höra näringslivet beklaga sig över bristen på hushållstjänster och annat som gör att det inte har kvinnor på ledande positioner. De politiska ledarna säger: Titta inte på oss. Titta på hur det ser ut i näringslivet i stället. Ingen tar tag i att lösa de uppgifter man själv har ansvar för, utan alla skyller på någon annan som är sämre eller inte gör vad den ska. Däremellan ligger kvinnorna som ett salladsblad klämda i sandwich.

Jag tycker att var och en ska sopa framför egen dörr. Staten har i uppgift att inte bara bedriva en politik som skapar goda villkor i största allmänhet i samhället utan ska faktiskt också först och främst se till att själv som arbetsgivare vara ett föredöme och se till att skapa mycket goda villkor inom den staliga verksamheten och självklart också i kommuner och landsting.

Samtidigt vet vi att när det gäller inte bara orättvisa löner utan över huvud taget usla arbetsvillkor är de offentliga arbetsgivarna i särklass. Staten borde vända på den steken och gå före med rättvisa löner, ge människor makt över sin arbetstid och även möjlighet att köpa sig tid.

Fru talman! Det finns en annan fråga som på ett sätt handlar lite grann om samma sak, nämligen symbolhandlingar, men som egentligen

ligger väldigt långt bort. Det är skatt på valutatransaktioner. Jag skulle vilja ägna någon liten minut åt att uppmana majoriteten att inte svika u-länderna.

När man talar om Tobinskatt är det precis som att ni har gått på reklamen, liksom barn går på reklamen för Kinderägg. Ni vet när barnen i reklamen säger: Mamma köp en leksak, men det ska vara någonting gott, och det måste vara en överraskning! Då säger mamman: Men det är ju tre önskningar i en! Det går inte! Sedan visas det upp ett Kinderägg, och så går det visst.

Det är bara det att Kinderäggen innehåller leksaker som bara går sönder, chokladen är sliskig och kladdig och barn sätter den böna som leksaken ligger i i halsen. Tobinskatten är politikens Kinderägg. Man vill att den ska stabilisera finansmarknaderna, finansiera FN och ge möjligheter till ett höjt u-landsbistånd. Det är tre önskningar i en, och resultatet är precis som med Kinderägget: Det funkar inte, det är ingen bra lösning och man sätter saker och ting i halsen.

Diskussionen om Tobinskatt är kontraproduktiv därför att den hindrar oss från att i stället aktivt arbeta för att verkligen lösa uppgifterna. Problemet med bistånd är inte att det saknas skattebaser, utan det är att det saknas en biståndsvilja i den rika världen. Vi får inte låta en Tobinskatt genomföras i syfte att stabilisera finansmarknaderna eftersom det finns alltför mycket som talar för att det i stället snarast skulle destabilisera dem och driva upp kostnaderna på kapitalmarknaderna för u-länderna. I stället ska vi se till att med ännu större energi driva igenom andra viktiga reformer för att stärka stabiliteten och även för att bekämpa illojal skattekonkurrens och skatteparadis.

Fru talman! Med uppmaningen till majoriteten att strunta i Tobinskatten och inte gå på sådan här Kinderäggsreklam vill jag, trots att jag står bakom mina reservationer, yrka bifall bara till reservation nr 4.

Anf. 108 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Kolleger och åhörare! Jag är stolt över att tillhöra det parti som var allra först i riksdagen med att ha en majoritet kvinnor i sin riksdagsgrupp. Det tycker jag att ni alla skulle kunna eftersträva. Det är också det som jämställdhet handlar om: Alla ska på alla plan – på det individuella planet och i alla verksamheter – ta sitt ansvar.

Det finns väldigt mycket att göra. Det är ganska lätt att se detta på de olika partierna när man tittar på hur många män och kvinnor de har och vilka uppdrag dessa män och kvinnor har. Då är det lätt att inse att bristen på jämställdhet finns i många delar av samhället. Det finns många olika ställen där man kan ta ett ansvar.

Jag vill kommentera det som Agne Hansson sade lite grann. Han nämnde EU-kritiken mot att Sverige har en så könssegregerad arbetsmarknad. Det är sant. Men man glömmer bort att Sverige är ett av de EU-länder där flest kvinnor jobbar. Om man kollar på de andra EU-länderna ser man att många kvinnor är hemmafruar där. Det är också det som har bidragit till att vi i Sverige har en mer könssegregerad arbetsmarknad. Eller är det jämställdhet att det bara är 60 % av kvinnorna som förvärvsarbetar?

Det är också en del av jämställdheten att Sverige har nått en så hög förvärvsfrekvens bland kvinnor. En av de saker som jag uppskattar allra

mest i Sverige är att det är möjligt för nästan alla att skaffa sig en självständig ekonomi. Det är det som kan göra dig jämställd i en relation t.ex. Du har möjlighet att lämna en man därför att du kan ha en självständig ekonomi.

Man har också bättre möjligheter att skaffa sig en utbildning i Sverige än i de flesta andra EU-länderna. Det bidrar också till jämställdheten.

Vi har alltså möjligheten att skaffa oss en utbildning och möjligheten till en självständig ekonomi. Detta är en grundbult i jämställdheten, och det är också det som skiljer oss i Sverige från många delar av världen där man är mer beroende av familjen därför att man inte har de sociala skyddsnet som vi har här eller möjligheten att skaffa sig en självständig ekonomi. Här är Sverige i världsklass, och det tycker jag inte att man ska glömma bort.

När det gäller jämställdheten vill jag också kommentera de andra EU-länderna. Hur många män i t.ex. Spanien och Italien jobbar som sjuksköterskor? Hur många män jobbar på dagis? Vi är inte tillräckligt bra i Sverige än, men vi har en utveckling åt rätt håll. Vi har män som börjar komma in på de här arbetstillfällena. Det är också en del av jämställdheten.

Med den erfarenhet som jag har – jag har bott i Tyskland väldigt länge – vet jag att i många andra EU-länder är jämställdheten bättre bland överklassen och den övre medelklassen. Där finns det också mindre diskriminering. Däremot finns det mycket mer av klassamhälle. Det är alltså lättare att vara kvinna eller att vara palestiniere och jobba i Italien, Tyskland eller England om du är välutbildad och om du har kommit in på arbetsmarknaden och tillhör övre medelklass. Om du däremot inte gör det så är du mycket mer utsatt både som kvinna och om du har invandrarbakgrund. Detta är något som jag tycker att man ska reflektera över när man jämför sig med de andra EU-länderna.

Jag är väldigt glad över alla de tillkännagivanden som vi gör i betänkandet när det gäller den statliga arbetsgivarpolitiken. Jag vill bl.a. betona hur viktigt det som utskottet förutsätter är, dvs. att regeringen ska lämna en redovisning av hur kvinnorepresentationen bland myndighetschefer, ambassadörer och statliga utredare ska öka och av vad som ytterligare kan göras för att utjämna obefogade löneskillnader. När det gäller den delen tycker jag att utskottet har kommit med bra tillkännagivanden.

När det däremot gäller den del som handlar om jämställdhet i arbetslivet generellt så tycker jag inte att man har tagit tillfället i akt att göra uttalanden som skulle förbättra jämställdheten. Jag tror att några saker är viktiga för att förbättra jämställdheten på arbetsmarknaden, men också för att stärka gravida kvinnors situation och föräldrars ställning på arbetsmarknaden.

Vi i Miljöpartiet vill se ett utbyggande av föräldraförsäkringen men också en förstärkning av pappaprofilen i den. Vi vill flytta lönediskrimineringsärenden från arbetsdomstolen till en allmän domstol för att kunna effektivisera lagstiftningen. Vi tror också att det är oerhört viktigt att politiker som arbetsgivare i såväl kommuner och landsting som stat i de närmaste årens löneförhandlingar prioriterar kvinnornas löner. Vi tycker också att ett oerhört viktigt steg är att införa en arbetstidsförkortning. Vi vill minska normalarbetstiden till 35 timmars veckoarbetstid till år 2006.

En annan viktig sak är att vi vill stärka föräldraledighetslagen. Arbetsgivare ska ha skyldighet att visa att det saknas samband mellan missgynnande av personer och föräldraskap.

Det finns alltså en hel del olika insatser som man kan göra för att förbättra för kvinnor på jämställdhetsområdet men också för att stärka gravida kvinnors och föräldrars ställning på arbetsmarknaden, vilket vi tycker är viktigt. Där finns det en hel del brister i dag.

Jag vill också kommentera en annan sak. Vi har sett att löneklyftorna börjar öka nu mellan män och kvinnor. Det är allvarligt, det är en *backlash* och absolut inget som man ska vara stolt över. En orsak till det är de ökade löneklyftorna. Vi har fler och fler som har en högre lön. Det är ju någonting som man oftast vill ha på den borgerliga sidan, men en av anledningarna till de ökade löneklyftorna mellan män och kvinnor är att det också generellt sett finns ökade löneklyftor. Vi har en lönespridning som är mycket större i dag än tidigare. Det är tyvärr en bidragande faktor.

Jag tror också att man kommer att behöva göra en stor satsning inom den offentliga sektorn på att öka kvinnors löner. Det kostar pengar. Jag skulle vilja se hur den borgerliga sammanslagningen av de olika partierna vill finansiera mer medel till den offentliga sektorn. Det behövs mycket av det om man verkligen vill göra någonting för att öka kvinnors löner i den offentliga sektorn.

Anf. 109 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi tänker inte slå ihop de borgerliga partierna, om Yvonne Ruwaida nu tror det.

Jag begärde ordet för att säga att jag tycker att det är lite fejt av ansvariga samarbetspartier att hänvisa till tekniken i statistiken för att skylla ifrån sig när det gäller den bristande jämställdhet som vi har i det här landet. Det var det ena.

Det andra är att jag också är stolt över att tillhöra min riksdagsgrupp, Centerpartiets riksdagsgrupp. Vi är inte helt jämställda. Vi har en majoritet kvinnor i gruppen. Vi är tio kvinnor och åtta män.

Anf. 110 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Det tycker jag är beundransvärt av Centerpartiet. Men vi var ändå det första partiet som hade en majoritet kvinnor i vår riksdagsgrupp. Jag tycker att fler partier borde följa det exemplet. Centern har ju gjort det nu. Jag hoppas att de fortsätter att göra det.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att se helheten när det gäller statistiken. Det går inte bara att säga att vi har en mer könssegregerad arbetsmarknad än de andra EU-länderna. Det är färre kvinnor som över huvud taget förvärvsarbetar i de andra EU-länderna. Då blir följden denna. Det är faktiskt en grundorsak. Dessutom är det väldigt få män i andra EU-länder som jobbar i det som i Sverige är kvinnodominerade yrken som sjuksköterska eller på dagis. Det är många fler i Sverige, även om det än så länge är alldeles för få här också.

Det går inte att använda all statistik rakt av. Det här används ganska mycket som ett slagträ i den svenska debatten om jämställdheten, men jag tycker att det är fel. Jag tycker att man ska kritisera de andra EU-länderna för att de har fler hemmafruar än vad vi har i Sverige. De har

väldigt många hemmafruar. De här kvinnorna är ofta påtvingade att vara hemma.

I länder som Italien, Frankrike och Spanien kan väldigt många kvinnor inte skilja sig från sina män såsom man kan göra i Sverige eftersom de är ekonomiskt beroende av sina män. De har ingen möjlighet att skaffa sig en självständig försörjning. De som kan det tillhör en välutbildad medelklass. Är det jämställdhet? För mig är det inte det. Därför har man inte en könssegregerad arbetsmarknad. Det är färre som har sina barn på dagis eftersom mammorna är hemma. Jag tycker att det är ett ganska dåligt exempel.

Anf. 111 HANS HOFF (s):

Fru talman! Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla livets olika områden. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en av de grundläggande principerna för ett demokratiskt samhälle. Trots att vi arbetat med dessa frågor i Sverige under lång tid finns ännu mycket kvar att göra. Vi måste bryta det mönster som ger kvinnor sämre karriärmöjligheter, sämre lön och mindre makt endast därför att de är kvinnor. Kvinnors rätt till arbete med rättvisa löner och tillgång till alla poster på alla beslutsnivåer måste bli en självklarhet.

Fru talman! Staten är en stor arbetsgivare med drygt 230 000 anställda. Det borde vara självklart att staten är en förebild när det gäller jämställda arbetsvillkor. Finansutskottet vill framhålla att regeringens utgångspunkt i jämställdhetsarbetet är att såväl den politiska som den verkställande delen av regeringsarbetet ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Detta framgår bl.a. av regeringens chefspolicy där en prioriterad fråga är att öka andelen kvinnliga myndighetschefer. Så långt som det är möjligt ska det alltid finnas både en kvinnlig och en manlig kandidat med i det slutliga urvalet inför tillsättningar av myndighetschefer. Finansutskottet förutsätter att regeringen lämnar en utförlig redovisning av hur kvinnorepresentationen bland myndighetschefer, ambassadörer och statliga utredare ska kunna öka samt vad som ytterligare kan göras för att utjämna obefogade löneskillnader.

Utskottet anser vidare att jämställdhet mellan könen och en arbetsmiljö där diskriminering på grund av kön inte förekommer måste vara en självklarhet i den statliga förvaltningen.

Fru talman! I arbetet som myndighetschef ingår att skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kunskaper och erfarenheter. Myndighetschefer ska också aktivt motverka att lön sätts efter kön. Finansutskottet anser att det måste vara en förutsättning att de myndighetschefer som anställs är intresserade av jämställdhetsfrågor och att de är beredda att ta på sig det praktiska ansvaret för att genomföra regeringens mål för jämställdhetsarbetet. Utskottet anser vidare att det är varje nuvarande myndighetschefs ansvar att aktivt och målmedvetet arbeta med jämställdhetsfrågor.

Fru talman! Myndigheterna har i uppdrag att särskilt redovisa vilka åtgärder som vidtas för att kvinnor och män ska ha lika goda möjligheter till utveckling och befordran. Myndigheterna ska också redovisa det arbete som bedrivs för att kartlägga och ta bort de osakliga löneskillnader som kan finnas mellan kvinnor och män. I en redogörelse för hur detta

arbete genomförs uppger endast hälften av myndigheterna att de vidtagit aktiva åtgärder för att eliminera osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Endast lite drygt hälften av myndigheterna uppger att de aktivt arbetar för att kvinnor och män ska ha lika möjligheter till utveckling och befordran.

Detta är vi inte nöjda med, fru talman. Det är först när de lagar riksdagen stiftar och de uppdrag som regeringen ålägger myndigheterna att genomföra verkligen genomförs som det kan bli en ändring i kvinnors vardag.

Finansutskottet utgår ifrån att samtliga myndigheter vid nästa genomgång av regeringens förvaltningspolitik kommer att redovisa att man aktivt arbetar för att minska löneskillnaderna mellan könen och för att åstadkomma samma möjligheter till utveckling och befordran oavsett om man är kvinna eller man.

Fru talman! När det gäller övriga frågor som berör jämställdhet i arbetslivet konstaterar utskottet att JämO har ett särskilt uppdrag att till regeringen redovisa och kommentera diskrimineringsärenden i samband med graviditet och föräldraskap.

När det gäller frågor om arbetstidsförkortning vill utskottet avvakta den utredning som inom kort kommer att presentera förslag på detta område. Också när det gäller frågan var lönediskrimineringsärenden ska prövas vill utskottet avvakta en pågående utredning om en sammanhållen diskrimineringslagstiftning. På dessa områden pågår alltså ett arbete som utskottet vill avvakta.

Fru talman! När det sedan gäller skatt på valutatransaktioner konstaterar utskottet att riksdagen på våren 2001 beslutade att uppmana regeringen att utarbeta och formulera en globaliseringsstrategi. I detta arbete behandlas bl.a. Tobinskatten. Regeringen arbetar nu med denna globaliseringsstrategi och kommer under sommaren att lämna en skrivelse i detta ärende till riksdagen.

I reservation 7 anser reservanterna att anslagsfinansiering av infrastrukturinvesteringar ger riksdagen bättre överblick och större inflytande än vid lånefinansiering. Man föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med en detaljerad beräkning av hur den framtida kapitalkostnaden för upplånade infrastrukturprojekt ska kunna finansieras. Utskottet konstaterar att det inte finns några krav i budgetlagen att regeringen ska redovisa hur olika utgifter ska finansieras post för post. Utskottet konstaterar också att budgethanteringen i riksdagen förutsätter att alla utgifter behandlas likadant. En särskild behandling av finansieringsförslag för en speciellt avgränsad grupp av utgifter skulle kunna motverka en effektiv budgethantering.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i finansutskottets betänkande nr 27 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 112 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Låt mig först med en viss tillfredsställelse säga till Hans Hoff, samtidigt som Bengt Silfverstrand sitter i kammaren, att det är gott att ni hakar på klämman i vår motion om jämställdhetsaspekter i den statliga arbetsgivarpolitiken och att ni också vill att regeringen ska lämna en utförlig redovisning av hur kvinnorepresentationen ska kunna ökas osv.

Jag tycker att det är bra att ni hakar på och att det blir rejäla tag. Men jag vill bara fråga Hans Hoff: Eftersom ni nu har antagit vår motionskläm och utvidgat den till att också gälla statliga utredare, varför avstyrker ni då klämman? Kan Hans Hoff förklara vad det finns för vettiga skäl till detta?

Jag vill också fråga om Hans Hoff håller med regeringsföreträdare – Bosse Ringholm, Anna Lindh och andra – om att det inte finns tillräckligt många kompetenta kvinnor att utse, och att det är det som gör att representationen är så dålig.

Anf. 113 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! På den första frågan kan jag bara svara att utskottet har gjort en samlad bedömning och kommit fram till att det inte finns anledning att tillstyrka den kristdemokratiska motionen.

När det gäller den andra frågan preciserar sig Per Landgren något genom att tala om enskilda statsråd. I er reservation skriver ni: Regeringen förklarar detta faktum med att det inte finns tillräckligt många kompetenta kvinnor att utse. Vi ser detta som ett skamligt underkännande av alla välmeriterade kvinnor.

Att skriva så i en reservation till Sveriges riksdag kräver att man har ett mycket bra underlag för det. När jag nu har svarat på Per Landgrens fråga vill jag fråga Per Landgren: När och var har regeringen som kollektiv uttalat att det inte finns tillräckligt många kompetenta kvinnor att utse?

Anf. 114 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag börjar med den samlade bedömningen som Hans Hoff berömmar sig av att utskottet har gjort. Det är ganska lätt att följa ärendets hantering. Ni lyfte in vår att-sats ord för ord. Det var ju en fin samlad bedömning. Men ändå avstyrker ni den. Det visar att ni tillämpar maktstrategier som liknar dem som finns för könsroller. I det här fallet använder ni däremot Kristdemokraternas förslag, och det tänker jag återkomma till med Johan Lönnroth.

När det sedan gäller detta med kompetenta kvinnor rör det sig om regeringens företrädare. Jag och också Karin Pilsäter har nämnt det, och det är bara att hämta citat och läsa innantill eller höra vad dessa företrädare säger i kammaren eller när de intervjuas. Om de har sagt detta får de stå för det.

Det är ju Hans Hoff som sitter på de anklagades bänk som ska svara regeringen och som gör det lojalt även när man säger sådana dumheter.

Anf. 115 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Den typen av svepande beskrivningar kanske går hem på ett kristdemokratiskt torgmöte i Brunnsparken i Göteborg. Men när man skriver i en reservation till Sveriges riksdag att regeringen som kollektiv har uttalat att det inte finns kompetenta kvinnor att utse bör de som är ansvariga för detta kunna precisera var och när regeringen har uttalat detta. Det är det minsta man kan begära med den typen av mycket starka skrivningar.

Anf. 116 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det var ett alldeles utmärkt brandtal för en ökad jämställdhet som Hans Hoff höll alldeles nyss. Jag kan instämma i nästan allt som han sade.

Det hade varit väldigt logiskt om han hade fortsatt det anförandet med att säga: Jag har ändrat mig och kommer att yrka bifall till reservation nr 3 som Centerpartiet har avgett.

Efter att ha hört Hans Hoff redogöra för sin syn på jämställdheten är min fråga: Vad är då anledningen till att majoriteten säger nej till Centerpartiets förslag om en statlig översyn och en statlig lönerevision som finns med i vår motion och i vår reservation nr 3?

Anf. 117 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Det är enkelt att svara på den frågan. Som jag kan uppfatta det finns det ingen skillnad. Detta är någonting som ska göras och som är bestämt i jämställdhetslagen. Den här typen av lönerevisioner ska genomföras, inte bara i kommuner och landsting utan på hela arbetsmarknaden – jag tror att det gäller företag med fler än tio anställda.

Det som vi har konstaterat i utskottet är att enligt återrapporteringarna har det varit många av dessa arbetsgivare som inte har gjort några lönerevisioner. Det är det som vi framhåller. Men att det ska göras sådana revisioner är ju redan klart genom bestämmelserna i jämställdhetslagen.

Anf. 118 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 5.

Sedan vill jag fråga om Socialdemokraterna kan tänka sig att bygga ut föräldraförsäkringen, om Socialdemokraterna kan tänka sig att flytta lönediskrimineringsärenden från Arbetsdomstolen till allmän domstol, om man kan tänka sig att förbättra föräldraledighetslagen så att arbetsgivare får skyldighet att visa att det saknas samband mellan missgynnande och föräldraskap, om man kan tänka sig att den offentliga sektorn som arbetsgivare under de närmaste åren ska prioritera kvinnors löner i löneförhandlingarna samt om man kan tänka sig en arbetstidsförkortning.

Anf. 119 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Det var många frågor på en gång.

Det framgår av betänkandet och också av motionen att på flera av dessa områden, bl.a. när det gäller val av forum för diskrimineringsärenden, arbetstidsförkortning och diskriminering av gravida och föräldraledda är det i dag ett arbete på gång som regeringen avvaktar. Det finns utredningar om arbetstidsförkortning och semesterlagen som kommer att presenteras inom kort. Även på andra områden pågår det ett arbete som så att säga ligger före ställningstagandet. Vi från utskottet ser ingen anledning att föregripa det arbetet.

Anf. 120 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det svaret är otillräckligt. Man skulle kunna besluta i alla dessa frågor i dag. Det var fem olika frågor som skulle förbättra för jämställdheten i arbetslivet.

Men jag skulle vilja fråga en annan sak. Under de budgetförhandlingar som Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet har fört har jag reflekterat över en sak. De representanter som har förhandlat för Socialdemokraterna har enbart varit män. Detta är någonting som jag tycker att Socialdemokraterna borde ta upp internt, varför man inte har kvinnor med vid bordet under budgetförhandlingar. Det borde ni ta upp med er egen regering.

Anf. 121 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Ja, det kan jag väl åta mig att framföra.

Anf. 122 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till förslagen i betänkandet.

Vi vänsterpartister är lite lagom stolta över detta tillkännagivande till regeringen om att bl.a. osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män i staten ska minska och att fler kvinnor ska bli myndighetschefer, utredare och ambassadörer.

Varför har vi då inte rakt av tillstyrkt Kristdemokraternas och Centerpartiets motioner som ju har den här inriktningen? Det är en bra fråga. Jag skulle i och för sig kunna bolla tillbaka den till mina borgerliga kolleger: Varför röstade aldrig ni på våra liknande förslag som vi har upprepat i ganska många år?

Per Landgren frågade om det är snyggt. Nej, det är kanske inte så jättesnyggt. Jag hade nog personligen kunnat tänka mig att tillstyrka motionerna. Men på det här sättet blev det en majoritet, och det är väl ändå sakfrågan som är viktigast.

Per Landgren kan hälsa Maria Larsson att hon kan känna sig tillgodosedd. Och varför kan inte Per och Agne i samförståndets namn svälja förtretet och lägga ned sina tämligen meningslösa reservationer? Sakligt sett är de ju totalt meningslösa.

Det är klart att man skulle kunna ha en längre principiell diskussion om den praxis som gäller för hantering av motioner över huvud taget i riksdagen. Om jag ska klaga lite har vi väldigt många gånger – och jag är säker på att Yvonne Ruwaida kan säga samma sak – lagt fram olika förslag under förhandlingarna med regeringen, men vi har fått nej flera gånger. Sedan går vår kära regering ut och säger att man föreslår det eller det.

Jag kan ta ett exempel. Redan 1997 motionerade vi, med Siv Holma som första namn, om att vi skulle ha som mål att minst 40 % av styrelseledamöterna i statligt ägda företag skulle vara kvinnor. Det var en motion som avslogs. Nu står det i regeringens skrivelse om de statliga företagen att nu är det här ett mål också för regeringen, men inte har det stått någonstans att man har bifallit ett gammalt v-förslag.

Vi får nog ta striden om vem som ska ha äran för olika saker och ting i valrörelsen och i den allmänpolitiska debatten. Regeringen kommer att hävda att allt gott är deras förtjänst. Det har regeringar alltid gjort. Den mediala logiken gör kanske att regeringspartier har ett visst försteg i sådana tolkningstvister. Vi andra får nöja oss med ett tack i nästa liv, Per Landgren, om vi nu tror på något sådant. Vi vänsterpartister förlitar oss nog mer på framtida historiker som kommer att analysera vilket parti det

var som hårdast drev jämställdheten. Jag har ganska gott hopp om att vi ska få en liten notis i historieböckerna i den frågan.

Nu borde vi alla kunna enas om att regeringen måste upp till bevis. Det finns redan alltför många ord på papper, alltför få slantar på kvinnors lönekonton och alltför få utnämningbrev till kvinnor. I motsats till vad som står i moderatreservationen är det till ganska stor del en fråga om ren matematik.

Vårt förstahandsansvar har vi som arbetsgivare i staten, men vi har också ett ansvar för könsskillnaderna inom kommuner och landsting. Vi vänsterpartister vill ju som bekant i ett första steg ge kommuner och landsting ett ökat utrymme på 10 miljarder kronor, så att man där kan teckna avtal som ger de stora kvinnodominerade yrkesområdena rejäla lönepåslag.

Område 2 i betänkandet handlar om en internationell skatt på valuta-transaktioner. Det kan tyckas att de båda frågorna, jämställdheten och Tobinskatten, är helt disparata, men vi hävdar att det finns ett visst samband. Ju mer demokratisk makt över det globala kapitalet, desto mer kan man driva en effektiv klass- och könsmissig utjämningspolitik nationellt.

Det gläder mig att kd och c i den här frågan svikit sina mer fundamentalistiska kolleger i m och fp, som ju vill att vi ska avvisa en sådan här skatt redan innan regeringen fullgjort det uppdrag som vi gav dem för ett år sedan. Kristdemokraternas brasklapp om att det nu inte finns någon politisk majoritet för sådana skatter i de stora valutaländerna tar jag inte på så blodigt allvar. Samma sak gäller också det enprocentiga biståndsmålet, för att ta ett exempel. Om vi gav upp alla krav som inte kan samla majoritet i dag, skulle alla utom extremt konservativa partier behöva slå igen butiken.

Karin Pilsäter säger att Tobinskatten är som ett Kinderägg. Jag irriterar mig också på de där grejerna som delas ut. Men jag tycker inte att liknelsen är så där alldeles välfunnen. Sedan kan man ju säga att för en del, och det kan jag också uppleva, har Tobinskatten kanske fungerat lite som en tröstsnapp. Man har så att säga lyft upp den, för det är det enda konkreta förslaget. Men det här räcker ju inte på långa vägar. Tobinskatten är bra i sig. Men jag hoppas att den framför allt kommer att vara ett bräckjärn för att driva fram åtgärder för att stärka den demokratiska makten över det globala spekulativa finanskapitalet. Det är nämligen absolut nödvändigt att vi får sådana åtgärder.

Till sist bara ett par ord om betänkandets tredje fråga, betalkort i staten. Jag vet inte om man får säga så här, men jag påstår nog att vi genom vårt hot om att stödja Per Bills motion fick fram tillkännagivandet om att myndigheterna ska motivera varje gång de avviker från huvudregeln om personligt betalningsansvar, så jag tar helt fräckt åt mig en stor del av äran för det här tillkännagivandet.

Frågan kan tyckas liten, men jag anser att vi allmänt måste skärpa oss när det gäller den här typen av frågor. Vi ser hur extrema partier runtom i världen kan slå mynt av omotiverade privilegier och missbruk av offentliga medel. Vi som vill slå vakt om demokratin och det öppna samhället måste skärpa oss på just sådana här områden. Förhoppningsvis är det här beslutet ett litet, litet bidrag till detta.

Anf. 123 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att Johan Lönnroths anförande var ganska intressant. Det var avslöjande och det var ärligt. Svaret på frågan varför ni inte tillstyrkte vår reservation var att på det här sättet blir det majoritet. Det är alldeles riktigt att det blev en majoritet, och då var jämställdheten för Vänsterpartiet inte värd en sekun. Frågan han ställde var: Varför lägger inte Centerpartiet ned sitt stöd för den meningslösa reservationen? Det är klart att med en sådan principlöshet i handlandet från Vänsterpartiets sida blir det lite meningslöst, därför att då blir det naturligtvis alltid en majoritet som får tala även om sakfrågan är alldeles för viktig.

Även om jag inte kan erinra mig att vi har avvisat bra jämställdhetsförslag från Vänsterpartiet tidigare i den här riksdagen, förstår jag att han menade att det var samma meningslöshet i de förslag som Vänsterpartiet vid de tillfällena lade fram. Vi ser kanske lite seriösare på jämställdhetsarbetet än vad Vänsterpartiet gör, och jag förstår att Johan Lönnroth vill lita på en jämställdhet i nästa liv och inte i det här.

Anf. 124 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag tror att Agne Hansson har missuppfattat min inställning, även om jag naturligtvis tar emot berömmet för att jag försökte vara ärlig. Det är riktigt, jag försökte vara ärlig. Det är just för att jag ser själva sakfrågan jämställdhet som det viktigaste. Det är viktigare för mig än att hålla mig väl med Agne Hansson och Centerpartiet. Jag välkomnar i högsta grad att också Centerpartiet har aktiverat sig på de här områdena. Det är jättebra om också Centerpartiet blir ett feministiskt parti.

Jag ser seriöst på frågan. Jag konstaterar bara hur det fungerar här i riksdagen. Vi kanske får ha en rejäl debatt någon annan gång kring detta med att tillstyrka motioner eller inte. Men som sagt var, på det här sättet fick vi en majoritet bakom det sakligt motiverade förslaget.

Anf. 125 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det hade gått väldigt väl ihop att tycka att jämställdhet är viktigt och bidra till att den går vidare framåt och att hålla sig väl med Centerpartiet.

Anf. 126 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag konstaterar bara att det hade funnits en risk om jag rakt av hade gått in för att stödja Centerpartiets motion. Då kanske det hade blivit en reservation från Centern och Vänsterpartiet, och då hade sakfrågan inte förts lika mycket framåt som den gör nu. Det var den bedömningen som ledde till mitt ställningstagande.

Anf. 127 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Det är både klädsamt och hedrande att Johan Lönnroth ger det erkännande i talarstolen som han inte lyckades få majoriteten i utskottet att göra i utskottsbetänkandet. Jag tycker att det är bra att han ändå går så långt här.

Jag vill fråga Johan Lönnroth om han också för samarbetets skull osv. är enig med regeringen, med Bosse Ringholm och Anna Lindh, om att det inte finns tillräckligt många kompetenta kvinnor för att besätta pos-

terna, om det så är ambassadörsposter, poster i Finansdepartementet eller liknande.

Jag vill också ställa en annan fråga till Johan, som är van vid mer principiella resonemang. Vilken form av maktutövning är det när man osynliggör partier eller motioner som är skrivna av kvinnor som råkar vara framåt på olika områden osv.

Jag får hoppas att historikerna är hederliga och ärliga när de så småningom ger förtjänst efter gärning, eller när Vår Herre ska göra bokslut.

Anf. 128 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag har uppfattningen att det finns gott om kompetenta kvinnor på exempelvis Finansdepartementet. Samtidigt är de manliga maktstrukturerna särdeles starka just på dessa områden. Allra värst är det i det privata näringslivet, i storföretagens ledningar osv., där det är extremt mansdominerat. Det gäller också finanspolitiken, och särskilt nationalekonomin är oerhört mansdominerad. Det finns t.ex. ytterst få kvinnliga Nobelpristagare och professorer. Detta är ett jätteproblem, och därför måste kampen för jämställdheten på det området vara starkare än på andra områden.

Det är ett problem att små partier osynliggörs. Jag anser att hela riksdagsordningen och hela det politiska systemet leder till att det finns risk för att små partier, speciellt små oppositionspartier, blir osynliggjorda. Det är ett problem.

Det ligger också i den mediala logiken att politikens vardagsarbete blir osynliggjort. Man har stor fokusering på partiledare, ibland också på vice partiledare, medan fokuseringen på politikens trädgårdsarbetare är väldigt liten. Det är ett jätteproblem.

Men ni är inte heller oskyldiga, Per Landgren. Jag vet inte om det gäller just dig, men det är t.ex. väldigt vanligt att man kallar oss för ett stödparti till Socialdemokraterna. Det är också ett sätt att osynliggöra oss.

Anf. 129 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Om det inte är att helt osynliggöra er är det i alla fall fråga om att minska den roll som ni säkert spelar i vissa frågor. I det här fallet räckte det dock inte hela vägen när Johan Lönnroth inte fick med sig utskottet på ett erkännande.

Johan Lönnroth sade något om vad historieskribenterna så småningom skulle skriva, på vems konto, vem som är bäst på jämställdhet osv. Det är fel att takla det på det sättet.

Det handlar inte om att vara bäst. Man kan försöka göra en seriös granskning av den ideologiska grunden för jämställdhetsarbetet. Jag tror att Johan Lönnroth är överens med mig om att det i en politisk ideologi måste finnas någon form av etisk grundteori.

Jag har ställt mig frågan vad Vänsterpartiet är. Är det ett postmodernt parti? Finns det över huvud taget någon etik i Vänsterpartiet? Finns det sådant som är rätt och fel eller är allting en konstruktion? Är allting kultur?

Johan Lönnroths partiledare har i DN och i andra sammanhang uttalat sig på ett sätt som gör att det snart varken är natur eller kultur som svarar för de skillnader som finns mellan könen, eller i samhället mellan könen.

Frågan är om de ska rättas till eller inte – om det är biologi eller om det är kultur.

Man kan ställa frågan om det över huvud taget finns några fasta värden, eller är Vänsterpartiets grund för jämställdhetsarbetet något slags värdenihilistisk grund som gör att ni mycket väl kan kämpa för ett lika värde, men det värdet är väldigt lågt eller egentligen inget alls – ett lika värde mellan alla människor. Eller är det en utilitaristisk syn?

Jag vet att detta resonemang för för långt och vi kan lägga ned det, men det är faktiskt inte fullt så enkelt som att historieskribenterna bara ska se vem som motionerade först om saker och ting.

Anf. 130 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Nu försöker Per Landgren locka in mig i en debatt som ligger på en mycket högre teoretisk-filosofisk nivå än jag klarar av. Jag är alldeles för antiteoretisk för att våga ge mig in i sådana diskussioner.

Jag ser att kamraterna från konstitutionsutskottet har kommit in i kammaren. Jag är övertygad om att de sköter den här allmänna filosofiska debatten mycket bättre än vi enkla finansutskottsledamöter.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 16 §.)

11 § Riksrevisionen – ändringar i regeringsformen

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU25

Riksrevisionen – ändringar i regeringsformen (prop. 2001/02:73).

Anf. 131 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag faller också för frestelsen att något anknyta till den medialt stora händelse som har uppfångat nationens intresse under dagen.

Av ett allmänt samhällsintresse och framför allt av ett politiskt intresse är det betänkande som kammaren nu har att diskutera. Det handlar om de grundlagsändringar som måste göras för att man ska kunna genomföra förslaget om en ny riksrevision. Det är också en utomordentligt stor händelse, men den kommer uppenbarligen att passera under något mindre publikt, och kanske också något mindre medialt, intresse.

Det betänkande som nu finns är – jag vill gärna understryka det – från konstitutionsutskottets sida enigt. Bakom betänkandet ligger mångårigt utredningsarbete där ledamöter i kommittéer och andra sammanhang har varit splittrade.

Riksdagsstyrelsens majoritet lade sedan fram ett förslag som konstitutionsutskottet diskuterade. I utskottets beredningsarbete blev vi i sann och god parlamentarisk anda överens om vissa principer kring den nya riksrevisionen. De principerna återspeglas i detta betänkande.

Bakom betänkandet ligger principuppställningen från hösten 2000 samt det utredningsarbete som sedan har utförts, liksom det allmänna beredningsarbetet. Det innebär att riksdagen nu är på väg att skapa en helt ny riksrevision.

Det finns två nu fungerande samhälleliga organ, Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer. Båda är naturligtvis berörda av detta nyskapande, men jag vill gärna i det här sammanhanget också understryka att det inte är fråga om att skruva ned en skylt, byta namn och skruva upp en annan. I stället ska vi nu fatta ett första beslut om en helt ny riksrevisionsverksamhet. Efter de allmänna valen i september ska vi förhoppningsvis också kunna konfirmera det i denna kammare.

Huvudingredienserna i förslaget är att tre personer ska utgöra den egentliga riksrevisionen. De ska naturligtvis också ha ett stort antal medarbetare. De ska utföra revisionsarbete på sedvanligt sätt, men också effektivitetsrevision.

Denna riksrevision ska också ha en styrelse med särskilda uppgifter beträffande hanteringen av de revisionsberättelser och revisionsutlåtanden som var och en av de tre riksrevisorerna självständigt kommer att lägga fram.

Det som i flera sammanhang har föranlett en diskussion kring en ny riksrevision har dels handlat om det som kallas för oberoendet, dels möjligheten för parlamentarikerna att påverka eller vara med och dra de slutsatser som olika revisionsberättelser kan föranleda.

Jag vill, herr talman, upprepa det som jag sade i den lilla diskussionen alldeles före jul 2000 när principbeslutet om en ny riksrevision togs. Då läste jag ur riksdagsstyrelsens förslag följande:

”Den statliga revisionen representerar inte en beslutsfunktion. Dess uppgift är att på grundval av sin granskning informera om förhållandena inom den statliga verksamheten. Revisionen har inte till uppgift att ifrågasätta politiska beslut. Det är en uppgift i den politiska processen, för de politiska organen. Utgångspunkten för revisionen är det politiskt fattade beslutet och de mål som detta beslut sätter upp för det statliga åtagandet. Revisionen ska ge svar på hur en verksamhet faktiskt bedrivs och vilka resultat och effekter den ger i förhållande till de mål och de krav som statsmakterna ställer upp. Målet och kraven är revisionens norm från vilken granskningen utgår.”

Det här innebär alltså att det bl.a. är en uppgift för den styrelse som ska finnas att leverera förslag, som revisionsberättelser och annat kan föranleda, till riksdagen för vederbörlig beredning och politiskt ställningstagande.

Jag har, herr talman, velat markera detta därför att det är utomordentligt viktigt att också parlamentarikerna är engagerade i uppföljningsarbetet och resultaten av de många statliga myndigheternas verksamheter på en rad olika områden.

Herr talman! Till sist vill jag återigen betona att jag, när jag nu talar i den här frågan, kan göra det på hela konstitutionsutskottets vägnar. Från alla partier har vi lagt oss vinn om att följa upp den uppgörelse som träffades i den här frågan. Detta är *en* etapp när det gäller att skapa den nya riksrevisionen. Efter konfirmerande beslut i höst får kammaren också tillfälle att ta ställning till förslag om regler för denna riksrevision. Dessutom gäller det budget och en rad andra frågor. Men till detta får vi anledning att återkomma när frågan, förhoppningsvis, varit någon del av diskussionen i samband med den valrörelse som kommer och de allmänna val som hålls i september.

Anf. 132 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Som Göran Magnusson redan har sagt är detta *ett* steg i en process som redan har inletts med tidigare beslut och som kommer att fortsätta i höst. Det gäller alltså skapandet av den nya riksrevisionen.

Det är ingen hemlighet att beredningen av den här frågan stundtals har varit komplicerad och kännetecknats av tämligen hårda motsättningar och motstridiga uppfattningar mellan de olika partierna. De motsättningarna har slutligen kunnat överbryggas i konstitutionsutskottet. Om vi i Vänsterpartiet i någon mån har bidragit till den enighet som nu föreligger är vi glada över att ha kunnat göra det.

Jag tror inte att jag kan leva upp till de förväntningar som Johan Lönnroth hade på ledamöterna i konstitutionsutskottet när det gäller filosofi och teori. Jag ska ändå mycket kort något filosofera kring ett ord, ett begrepp, som varit centralt i diskussionen om revisionen, nämligen ordet oberoende.

Låt mig först slå fast vad som borde vara självklart, nämligen att granskaren ska vara oberoende av den som granskas. En revision får aldrig ens misstänkas för att ta ovidkommande hänsyn på grund av sina bindningar till det objekt som granskas. Om detta, herr talman, har vi aldrig varit oense i denna kammare.

Men det finns också i debatten en vidare tolkning av detta oberoende – ett oberoende som på något sätt skulle vara ett oberoende av politiska värderingar, ett oberoende av ideologier. Det handlar då om att det skulle finnas särskilda människor och särskilda institutioner som till skillnad från förtroendevalda och demokratiskt tillsatta organ förmår ge en objektiv, kanske rentav vetenskaplig, bild av verkligheten.

Jag skulle vilja säga att föreställningen om en sådan av ideologier och politik oberoende revision i sig är en ideologisk och politisk föreställning. Man kan ana att det på sina håll i debatten har funnits en förhoppning om att förment opolitiska tjänstemän ska åstadkomma det som man inte själv klarat genom att söka folkets förtroende i val. Lite grann av samma tankegång skymtar också i argumentationen för en förfätningsdomstol.

Granskningen av regeringen och förvaltningen är emellertid en i grunden politisk uppgift, en demokratisk uppgift, som i sista hand faller på folkets valda ombud i denna kammare. Men för att kunna göra det behöver vi verktyg och kunskaper. De verktygen och de kunskaperna skaffar vi oss bl.a. med hjälp av en oberoende revision, en revision som utan skygglappar och utan förutfattade meningar och otillbörliga bindningar kan undersöka vad som förevarit och hur saker och ting fungerar. På den grundvalen granskar och kontrollerar parlamentet regeringen och regeringens förvaltning.

Det är på den, om jag får lov att säga så, filosofiska grunden som det här förslaget vilar och som konstitutionsutskottet har kunnat enas kring detta. Jag är därför glad över att kunna yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

*Några sekretessfrågor
m.m.*

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Myndigheten Regeringskansliet

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU32
Myndigheten Regeringskansliet (förs. 2001/02:RR15).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

13 § Några sekretessfrågor m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU38
Några sekretessfrågor m.m.

Anf. 133 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Om möjligt blir det ännu mer kortfattat i detta ärende. Som bekant handlar det om några sekretessfrågor. I ett antal motioner tas olika sekretessaspekter upp.

Låt mig inledningsvis konstatera att inte heller sekretessfrågorna på något sätt är skilda från, ska vi säga, de vanliga politiska motsättningarna och den ideologiska kartan. Här finns det olika synpunkter som strider mot varandra. De blir ofta ganska tydliga när man kommer in på sekretessfrågor, nämligen när man ska väga behovet av sekretess mot andra värden. Vilka värden, vilka intressen, ska då gå före?

I detta ärende har vi i Vänsterpartiet en reservation, reservation nr 2, som gäller Exportkreditnämnden. Där används i dag sekretess när ärenden om exportkredit bereds – av hänsyn till kommersiella intressen. Jag säger inte att de kommersiella intressena är ovidkommande eller att det inte kan finnas ett behov av sekretess i sådana sammanhang. Det är bara det att vi har kunnat konstatera att sekretessbestämmelserna i det här fallet kommer i strid med intresset av en allmän offentlig insyn i sådana här ärenden.

Vi vet nämligen att exportkrediter förekommer i större projekt i andra länder. Det finns all anledning att granska dessa projekts genomförande, t.ex. från miljösynpunkt eller från social synpunkt – synpunkter som inte kommer fram om man låter enbart de sökande företagen föra sin talan och om ingen annan får möjlighet att få reda på att detta är på gång och därmed inleda en granskning.

Här menar vi att sekretessintresset måste vika. Mot den bakgrunden har vi reserverat oss till förmån för en motion från Eva Zetterberg.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Anf. 134 PER LAGER (mp):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas en motion från Miljöpartiet som handlar om att vi begär ett regeringsförslag till ändring av

9 kap. 21 § sekretesslagen så att den också omfattar ärenden enligt lagen om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, i enlighet med det förslag som lagts fram i utredningen *Räkna med mångfald!*, SOU 1997:174, dock med den ändringen att ett rakt skaderekvisit bör införas.

Sedan tillkomsten av Diskrimineringsombudsmannen 1986 har man haft möjligheter, som hos andra ombudsmän, till sekretess av vissa uppgifter för enskilda personliga ekonomiska förhållanden om man kunde anta att den enskilde led skada eller men om uppgiften röjdes.

När regeringen senare lade fram sin proposition om lag om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet innebar den att sekretess inte längre skulle kunna gälla i andra ärenden än i arbetslivsärenden. Riksdagen beslutade då att med utgångspunkt i utredningens förslag stifta en lag om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering men tog inte upp utredningens förslag till följdändring av sekretesslagen. Jag ser detta nästan som ett förbiseende. Jag har svårt att förstå varför, för t.ex. Handikappombudsmannen har alltså tidigare sekretessmöjligheter. I dag har DO just den här frågan oreglerad.

Då kan man fråga sig: Har inte DO behov av detta? Jo, mer än någonsin har man behov av möjligheterna att sekretessbelägga vissa uppgifter. Människor kommer in med känsliga papper, t.ex. sjukjournaler, ärenden som hänger ihop med en annan ombudsman, där uppgifterna är sekretessbelagda, men just hos Diskrimineringsombudsmannen är de inte det. Det är inte bra. Därför menar vi att regeringen måste återkomma med ett förslag om en ändring i sekretesslagen så att DO får den här möjligheten.

Nu svarade majoriteten att det här är någonting som regeringen håller på att titta på, man bereder saken. Dessutom, säger man, tittar en utredning på detta. Ja, den utredningen ska vara färdig 2004, om jag minns rätt. Det här är oerhört viktiga frågor som snabbt måste lösas. Människor utsätts varje dag för risken att få sina känsliga uppgifter offentliggjorda därför att det är öppet. Det finns ingen möjlighet för DO att sekretessbelägga dem, till skillnad från andra ombudsmän. Det är något fel i det här. Då menar jag att det inte finns något annat att göra än att helt enkelt be regeringen att återkomma med förslag. Man behöver inte utreda och bereda detta mer, det har nämligen funnits tidigare – enkelt att återställa. Av rättviseskäl bör det göras så snabbt som det bara går.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 135 BRITT-MARIE LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkande KU38 och avslag på reservationerna.

Detta betänkande är en uppsamling av motioner från allmänna motionstiden. Jag tänkte inte här motivera samtliga avslag på motionerna, men rent allmänt vill jag säga att det motiveras med att det redan pågår utredning eller att frågan är under beredning.

Jag vill koncentrera mig på de två reservationerna. I motionen från Miljöpartiet begär Per Lager och Kia Andreasson att 9 kap. 21 § sekretesslagen ska ändras så att den även omfattar ärenden enligt lagen om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. Motionärerna önskar även ett rakt skaderekvisit, dvs. att sekretess ska gälla om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgifter röjs.

Det är en komplicerad fråga som motionärerna berör. Den av motionärerna önskade sekretessen för ärenden hos Ombudsmannen för etnisk diskriminering gäller redan i dag, om ärendet gäller arbetslivet eller studenter i högskolan. Detta enligt lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet och lagen om likabehandling av studenter i högskolan.

Men utanför arbetslivet kan DO inte föra talan i domstol. Skydd mot etnisk diskriminering på andra områden än tidigare nämnda finns i 16 kap. 9 § brottsbalken. Brottet heter olaga diskriminering och utreds av polisen. Men den i motionen föreslagna ändringen är utredd och ligger i beredning i Regeringskansliet. Det går nog som motionärerna önskar.

Dessutom har vi en parlamentarisk kommitté som utreder en sammanhållen diskrimineringslagstiftning. För att inte föregripa beredningen i regeringen och utredningen yrkar vi avslag på reservationen.

I den andra reservationen, från Vänsterpartiet, yrkas det på en översyn av sekretessbestämmelser som gäller för Exportkreditnämnden, som jag fortsättningsvis kallar för EKN. Reservanterna tar upp att nämndens verksamhet bör öppnas upp för att kunna göra en meningsfull utvärdering av de projekt som EKN behandlat sedan miljöpolicyen infördes. Därför anser reservanterna att sekretessbestämmelserna som gäller för EKN bör ses över.

EKN ställer ut garantier för risker i samband med export. Enligt sekretessförordningen omfattas EKN:s stödinsatser av 8 kap. 6 § sekretesslagen. Det som sägs där är att sekretessen gäller om det antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Den enskilde är här den enskilde företagaren och det gäller såväl små som stora företag. Det här är ett affärsmässigt skydd som inte bara gäller för EKN utan även för annan statlig stödverksamhet.

Långt ifrån all information i EKN sekretessbeläggs. Diarier och kundregister är offentliga, men den övriga informationen om en garantiansökan sekretessbeläggs vanligtvis fram till dess att en garantiförbindelse utfärdas. Därefter lämnas oftast information ut om vem exportören är, vem köparen är, vilket land exporten avser, vilket projekt, alternativt vilken vara, det gäller och om det garanterade beloppet.

Herr talman! Med detta yrkar jag avslag på reservationerna.

Anf. 136 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Britt-Marie Lindkvist om tidsfaktorn. Hon nämnde att regeringen bereder ärendet, men man inväntar förmodligen också den utredning som sysslar med den sammanslagna diskrimineringslagstiftningen. Den utredningen slutar 2004, vad jag vet, och då kan man tänka sig att det här blir realiserat först 2005. Samtidigt uppstår dagligen dessa problem med sjukjournaler och andra viktiga känsliga dokument som ligger i öppen dager och är offentliga för vem som helst, vilket gör det oerhört svårt för Ombudsmannen mot etnisk diskriminering att hantera frågorna på grund av att de är öppna. Man kan inte hindra att de kommer ut. Det gör att de som söker hjälp inte kan vara säkra på att uppgifterna hålls hemliga.

Anf. 137 BRITT-MARIE LINDKVIST (s):

Herr talman! Det är inte alls säkert att man måste vänta tills utredningen om en sammanhållen diskrimineringslag är färdig. Redan den

7 februari i år föreslogs i en lagrådsremiss ändringar i sekretesslagen som skulle ha tillmötesgått motionärerna. Men Lagrådet ansåg att det var tveksamt med en så vidsträckt sekretess och jämförde den med den betydligt snävare sekretessen hos Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern. Lagrådet tyckte därför att sekretessen hos de enskilda ombudsmännen behövde övervägas ytterligare. Frågan gick därför till Regeringskansliet, som nu prövar just detta. Detta är alltså mycket möjligt, för lagrådsremissen var helt i linje med motionärernas önskan.

Anf. 138 PER LAGER (mp):

Herr talman! Det är lätt att förstå eftersom jag ser detta mer som ett olycksfall i arbetet. Det var alltså en sekretessmöjlighet som fanns och som föll bort 1999 med en ny lagstiftning. Det var inte bra. Jag menar att DO, precis som de andra ombudsmännen, måste ha den här möjligheten. Britt-Marie Lindkvist säger nu att man kanske kan lagstifta om det här tidigare och att man kanske inte behöver invänta utredningen om den sammanhållna diskrimineringslagstiftningen. Det är väldigt bra. Jag hoppas verkligen att man sätter fart, för det är inte mycket att dona med. Det är en ganska enkel lagstiftning. Det är bara att återinföra det som har funnits tidigare.

Anf. 139 BRITT-MARIE LINDKVIST (s):

Herr talman! Per Lager! Jag har inget annat svar än att vi får hoppas att Regeringskansliet snabbt behandlar denna fråga och kommer med ett förslag, så att vi slipper vänta på den stora utredningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

14 § Sänkt skatt på alkylatbensin, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU26
Sänkt skatt på alkylatbensin, m.m. (prop. 2001/02:177 och prop. 2001/02:127 delvis).

Anf. 140 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag vill redan från början göra klart att Moderaterna gärna vill sänka skatten på alkylatbensin, men vi kan inte acceptera att riksdagen överlåter till regeringen att besluta när denna skattesänkning ska börja gälla.

För att göra en lång historia kort kan jag säga att Sverige enligt artikel 8.4 mineraloljedirektivet inte får sänka skatten på alkylatbensin utan att kommissionen ger klartecken. Detta kan ske om ingen medlemsstat i EU har några invändningar. Varken regering eller riksdag vet i dag om och när Sverige får detta klartecken.

Ett enigt konstitutionsutskott anser att det från informationssynpunkt inte kan anses tillfredsställande att det kvarstår osäkerhet om när en lag som beslutats av riksdagen ska börja gälla. Vidare understryker konstitut-

ionsutskottet vikten av att möjligheten att bemyndiga regeringen att bestämma dag för en lags ikraftträdande används restriktivt och inte annat än i undantagsfall när det av alldeles speciella skäl är motiverat. Vi håller med konstitutionsutskottet.

Vi är också ganska säkra på att det i framtiden kommer att uppstå en hel del liknande situationer, dvs. att propositioner om skatteförändringar som kräver EU-tillstånd läggs fram för riksdagen innan tillståndet föreligger och att regeringen därför kommer att föreslå att riksdagen överläter åt regeringen att besluta när lagstiftningen ska börja gälla.

För att undvika att hamna i ständiga diskussioner om varför ett förslag är viktigt och ett annat oviktigt är det bättre att ha en princip, anser Moderaterna. Vi vill inte sätta oss i den sitsen att vi ständigt behöver göra dessa värderingar, utan vi håller oss till principen om att det är Sveriges riksdag som beslutar om skatter och datum för när lagstiftningar ska börja gälla.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 141 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande, som vi nu behandlar, tas två frågor upp. Det handlar dels om sänkt skatt på alkylatbensin, dels om regeringens förslag om vissa ändringar i indrivningsdirektivet.

I den senare delen är utskottet enigt i sitt ställningstagande. Av den anledningen kommer jag i mitt anförande att begränsa mig till frågan om sänkt skatt på alkylatbensin.

Alkylatbensin är ett fossilt bränsle som genom sin beskaffenhet ger påtagligt minskade utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen. Det finns av den anledningen starka skäl som talar för att stimulera till ökad användning av alkylatbensin i tvåtaktsmotorer. Avgaserna från dessa motorer löser sig delvis i vattnet i sjöar, vattendrag och hav och påverkar vattenfloran och vattenfaunan.

I utskottet är vi överens om fördelarna med alkylatbensin. Vi är därmed överens i sakfrågan i regeringens proposition om att sänka energiskatten med 1:50 kr på alkylatbensin.

Genom en sänkt skatt – kompletterat med att oljebranschen tar sitt ansvar och gör satsningar i distributionsledet – kan användandet av alkylatbensin stimuleras. I dag är priset högt främst genom att distributionen är begränsad till inköp i dunkar.

Det vi inte är överens om i utskottet är frågan om lagens ikraftträdande. Utskottsmajoriteten tillstyrker regeringens förslag om att riksdagen ska bemyndiga regeringen att bestämma dagen för lagens ikraftträdande. Motivet till majoritetens förslag är att miljön är den stora vinnaren, och ju tidigare skattesänkningen kan träda i kraft desto fortare vinnas miljöfördelarna.

För att Sverige ska kunna genomföra den föreslagna skattesänkningen krävs enligt mineraloljedirektivet att rådet genom ett enhälligt beslut på kommissionens förslag tillåter Sverige att införa ändringen. Något sådant beslut föreligger inte för närvarande.

Bestämmelserna är sådana att en medlemsstat som önskar införa en nedsättning av skatten ska meddela kommissionen om det och även förse kommissionen med alla relevanta eller nödvändiga uppgifter. Det har

Sverige gjort i detta fall. Kommissionen ska inom en månad underrätta de övriga medlemsstaterna om den föreslagna åtgärden.

Rådet ska anses ha godkänt den föreslagna skattebefrielsen eller skattereduktionen om, inom två månader efter det att de övriga medlemsstaterna underrättats, varken kommissionen eller någon medlemsstat har begärt att ärendet ska behandlas av rådet.

Enligt uppgift från Finansdepartementet har ansvarig enhetschef vid kommissionen den 22 maj undertecknat en missivskrivelse om att Sveriges ansökan ska skickas ut till medlemsstaterna för synpunkter.

Om inga invändningar kommer mot Sveriges begäran innebär det att ett beslut om nedsättning av skatten, med ett bemyndigande till regeringen, kan tas under sommaren. Om så sker kan stimulansen till ökad användning av alkylatbensin komma redan under den båtsäsong som nu har inletts.

Vi i majoriteten har naturligtvis stor respekt för konstitutionsutskottets yttrande. Man säger att det när allmänheten informeras om att en lag beslutats av riksdagen endast i undantagsfall bör få förekomma att det fortfarande kvarstår en osäkerhet om när lagen ska börja gälla. Möjligheten för riksdagen att bemyndiga regeringen att bestämma när lagar ska träda i kraft bör därför, enligt konstitutionsutskottet, användas restriktivt och när det av speciella skäl är motiverat.

Vi i utskottsmajoriteten menar att det i det fall som nu är aktuellt föreligger ett sådant särskilt skäl. Genom ett bemyndigande kan regeringen besluta om ikraftträdande så snart rådets beslut föreligger. Ett avstående från ett bemyndigande riskerar i stället att försena ikraftträdandet.

Miljön riskerar att bli förlorare med reservanternas förslag, eftersom det innebär att ett ikraftträdande inte kan ske förrän efter ett eventuellt riksdagsbeslut hösten 2002. Av den anledningen är det inte utan att jag är förvånad över reservanternas förslag. Jag tror dessutom att det är första gången som jag i kammardebatten ivrar för en snabbare skattesänkning än Moderaterna. Det vore väl klädsamt om ni, Marietta de Pourbaix-Lundin, kunde enas med oss i majoriteten, så att vi kan åstadkomma både skattesänkning och miljöförbättringar snabbast möjligt.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 142 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Jag trodde nog att Per Erik Granström skulle hysa väldigt stor respekt för oss moderater som pratar om skattesänkningar och vill sänka skatten när vi nu säger att vi är beredda att vänta av principiella skäl, eftersom vi tycker att riksdagen fortfarande ska besluta om lagändringar. Men den respekten får jag inte. I stället säger Per Erik Granström att han har stor respekt för vad konstitutionsutskottet säger, men det kommer ju aldrig till uttryck i någon konkret handling. Tvärtom bryr man sig inte om vad konstitutionsutskottet säger, utan man kör på och säger att det är okej att regeringen talar om när den här lagen ska träda i kraft.

Sedan säger Per Erik Granström att miljön är den stora vinnaren i och med det här. Han tycker att vi moderater ska ha väldigt dåligt samvete, för då blir ju miljön den stora förloraren med Moderaternas förslag.

Jag tycker vi ska vara väldigt ärliga och säga att alkylatbensin inte finns tillgänglig på särskilt många ställen i Sverige. Det är bara att läsa i propositionen. Man räknar inte med någon jättestor försäljning i början, eftersom bensinen inte finns tillgänglig.

Hur ska vi dessutom få ut information om detta när vi inte vet när skattesänkningen ska börja gälla? Det är inte riktigt trovärdigt att med stora ord säga att miljön är den stora vinnaren.

Anf. 143 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Tvåtaksmotorer utmönstrades ur bilparken på 60-talet. De finns naturligtvis kvar i gamla bilar, men det är i dag en motorkonstruktion som främst förekommer inom fritidssektorn i båtmotorer, trädgårdsmaskiner m.m.

Dessa motorer är stora miljöbovar. Men genom att få in alkylatbensin att användas för dessa motorer förbättras miljövärdena. Majoriteten anser det vara väldigt väsentligt att vi får till stånd en sådan miljöförbättring. Eftersom det främst handlar om redskap och motorer som används under sommaren tycker vi det är betydelsefullt att vi så snabbt som möjligt, helst under kommande användningssäsong, får i gång en stimulans.

Jag håller med Marietta de Pourbaix-Lundin om att tillgängligheten i dag inte är så bra, men ju snabbare vi kommer i gång med stimulansåtgärder desto snabbare sker utbyggnaden av distributionsledet.

Anf. 144 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Per Erik Granström får det att låta som att detta kommer att gälla när säsongen startar. Jag vill påstå att säsongen redan har startat i fråga om båtar. Men han kanske menar snöskotrar som också använder denna typ av bensin. Då blir det trovärdigt.

Jag tror att det är mycket stora ord och mycket skrik för väldigt lite när ni nu anklagar oss för att inte stå på miljöns sida. Det gör vi.

Det ska bli väldigt intressant. Det lär komma massor med liknande förslag om att man ska bemyndiga regeringen att fatta beslut om ikraftträdandedatum. Det ska bli intressant att höra hur Socialdemokraterna och Per Erik Granström kommer att resonera när det kommer något annat.

Kommer ni att vara lika ivriga att snabbt vilja sänka en skatt om det inte finns anledning bara för miljön utan för enskilda människor? Jag kan i och för sig säga att detta är bra för enskilda människor också, eftersom de får betala lägre skatt. Men vi ska komma ihåg att även med skattesänkningen kommer alkylatbensin att kosta lika mycket som vanlig bensin gör i dag. Det tycker jag att man inte ska glömma.

Men detta kommer inte att börja gälla när säsongen startar såvida Per Erik Granström inte avser snöskoterssäsongen.

Anf. 145 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har aldrig pläderat för att det skulle vara när båtsäsongen startar. Jag har sagt att det kan bli möjligt under båtsäsongen.

På en punkt är Marietta de Pourbaix-Lundin och jag helt överens. Det är angående möjligheten att ge regeringen detta bemyndigande. Det ska användas mycket restriktivt och enbart när särskilda skäl föreligger. Vi i majoriteten anser att det i detta fall föreligger särskilda skäl.

Jag kan för min del inte bedöma om det var samma särskilda skäl som förelåg när riksdagen under den borgerliga regeringens tid gav ett motsvarande bemyndigande, men jag utgår ifrån att riksdagen vid detta tillfälle var lika seriös som jag bedömer att majoriteten är i dag. Jag ville bara belysa att denna form av bemyndigande har använts i olika majoritetsförhållanden.

Anf. 146 CLAES STOCKHAUS (v):

Herr talman! Vi behandlar skatteutskottets betänkande 26 *Sänkt skatt på alkylatbensin, m.m.* Jag tänkte uppehålla mig mycket kort vid den del som rör skatten på alkylatbensin.

Vi menar att det är bra och t.o.m. mycket bra av miljöskäl att detta skattesänkingsförslag är på gång, även om det omfattar en liten verksamhet. Sämre i detta är tidpunkten för ikraftträdandet, eller rättare sagt när vi tror att regeringen kan fatta beslut om en tidpunkt för ikraftträdandet. Här kommer det in lite kritik från min sida.

Tanken är att alkylatbensinen i första hand ska användas i tvåtaktsmotorer. Av den totala bensinförbrukningen i tvåtaktsmotorer beräknas 50 % gå till utombordare. En skattesänkning som tidigast kan träda i kraft i slutet på juli verkar mycket märklig. En stor del av säsongen är, som sagt, redan över då för båtåkarna. Detta ärende borde ha gått i väg tidigare till kommissionen.

Vi kan göra en liten jämförelse med en lanthandlare. Låt oss anta att denne lanthandlare till 50 % är beroende av det som kan säljas till sommargäster under sommarmånaderna. Det skulle väl aldrig falla in handlarern i fråga att först i augusti lansera prisvärda varor. Då har ju den huvudsakliga sommarsäsongen gått över, och de allra flesta av sommarkunderna har redan lämnat bygden. Då står handlaren där med sina varor. Det är därför man kan se lite kritiskt på förslaget.

Trots den sena möjliga tidpunkten för ikraftträdande av sänkningen av energiskatten på alkylatbensin är det ändå bra att den är på gång. Avgörande blir sedan satsningar i distributions- och försäljningsleden. Det måste till pumpas här och var. Om det även fortsättningsvis på de allra flesta försäljningsställen bara finns dyra smådunkar med alkylatbensin att tillgå har denna skattesänkning ingen större betydelse.

Herr talman! Med förhoppning om att medlemsstaterna inte krånglar och att distributionssystemet byggs ut yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 147 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! I den nybildade kommunen Nykvarn finns det en sjö som heter Yngern. När Nykvarn fortfarande var en del av Södertälje satt jag ordförande i Miljöhälsan. Vi gjorde en undersökning av sjön, egentligen utan att fundera så mycket på om det var några speciella märkvärdigheter med just denna sjö. Men det visade det sig att det var.

Det är en sjö som är unik i Sverige i dag. Den har fauna och flora med inslag som finns på sin absoluta sydgräns och sådant som finns på sin absoluta nordgräns. Den är oerhört ren och fin och har helt unika förutsättningar att för framtida generationer kunna visa hur en riktigt fin och ren sjö ser ut. Det är legio att de som bor där tar sitt dricksvatten direkt från sjön. Bommersvik ligger vid stranden i ena kanten av sjön.

När vi upptäckte de stora biologiska värden denna sjö hade började vi titta på de miljöproblem som fanns runtomkring. Det var ganska lätt att komma till rätta med avloppsanläggningar. Det som visade sig vara svårt att komma till rätta med var just båtmotorer, tvåtaktsmotorer. Många av de djur som fanns klarade inte ens av en liten tunn oljefilm på ytan. Då strök de med.

Jag har haft enorma diskussioner med båtägare om hur man ska kunna komma till rätta med problemet. Jag tar upp det i detta betänkande för att alkylatbensinen skulle kunna bli ett steg på vägen. Det skulle naturligtvis vara ännu bättre om man kunde ersätta fossilbränsle drivena motorer med elmotorer rakt av. Men diskussionen om hur man ska komma till rätta med problemet pågår fortfarande.

En av de första debatter jag var uppe i hösten 1994 handlade om miljöklassning av bensin. Vi i Miljöpartiet tog då upp alkylatbensinen och ville ha den med. Det var den inte då. Det är ganska paradoxalt att det har tagit så här lång tid. Det här är en av mina sista debatter, och nu äntligen tycks det vara på gång att alkylatbensinen får ett prisläge som gör att den kan konkurrera med vanlig bensin. Det är nämligen detta det handlar om. Den kommer inte att bli speciellt mycket billigare.

Detta är alltså positivt. Naturligtvis hade det varit önskvärt om regeringen hade varit lite snabbare så att denna lag – efter EU-mankemanget, höll jag på att säga – efter EU-processen hade kunnat träda i kraft senast i början på maj. Tyvärr är det inte så. Från Miljöpartiets sida tycker vi därför att det sätt som vi nu hanterar ärendet på är det enda rimliga.

Men jag vill också lägga lite smolk i glädjebägaren. Alkylatbensin löser på inga sätt de problem som fossila bränslen skapar. Vad man gör rent tekniskt är att man tar ut en renare fraktion av oljan än man brukar göra, men resten, det smutsiga, blir kvar och hamnar någon annanstans, oftast i stora fartyg. Vi flyttar alltså egentligen bara det fossila problemet en liten bit. Tittar man på Yngern, där det finns en unik fauna och flora, kan man i och för sig tycka att det finns skäl att flytta problemet en liten bit. Men ska vi lösa miljöproblemen måste vi komma ifrån beroendet av fossila oljor. De är ett miljöproblem i väldigt många fall.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 16 §.)

15 § ROT-avdragets effekter

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU28
ROT-avdragets effekter (förs. 2001/02:RR18).

Anf. 148 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Herr talman! Betänkandet SkU28 som vi nu ska behandla rör Riksdagens revisorers förslag till riksdagen med anledning av granskningen av ROT-avdragets effekter.

ROT-avdraget infördes första gången 1993 och syftade till att få ned arbetslösheten. I första omgången upphörde ROT-avdraget vid utgången av 1994 för att återigen införas den 15 april 1996. Därefter förlängdes det stegvis för att upphöra den 31 mars 1999.

Riksdagens revisorer framhåller i sitt förslag att då ROT-avdraget inte längre existerar innehåller deras förslag av naturliga skäl inga förslag om åtgärder rörande detta avdrag. Däremot menar de att studien kan förmedla ett par erfarenheter som kan vara till nytta inför liknande beslut i framtiden.

En sammanfattning av revisorerernas slutsatser är bl.a.:

- Avdraget verkar under den undersökta perioden ha påverkat fastighetsägare att genomföra åtgärder. Det är bra.
- Avdraget verkar till viss del ha omvandlat svart arbetskraft till vit. Det är också bra.
- Fastighetsägarna har inte upplevt avdraget som krångligt. Det känns också bra.
- Hantverkarna har däremot haft en del pappersarbete för att hjälpa fastighetsägarna.
- Nivån på avdraget, 30 %, verkar ha varit tillräcklig.

I sakfrågorna om ROT-avdragets effekter råder ingen oenighet i skatteutskottet. Däremot har vi socialdemokrater reserverat oss mot utskottsmajoritetens förslag om att ge regeringen ett tillkännagivande, vilket jag i det följande vill motivera.

Först och främst har vi svårt att förstå revisorerernas anmärkning om att ROT-avdraget borde ha utvärderats tidigare. Som framgår av revisorerernas egen granskning skedde faktiskt en fortlöpande bevakning och en regelbunden kontroll av utvecklingen genom att utskottet tog del av Riksskatteverkets periodiska redovisningar av antalet ansökningar och beviljade reduktioner, vilka även redovisades länsvis.

Utskottet kunde härigenom konstatera att kostnaderna för ROT-avdraget höll sig någorlunda i närheten av vad som prognostiserats. Ytterligare redovisningar av utvecklingen lämnades också fortlöpande av regeringen i skilda särpropositioner och budgetpropositioner.

Till saken hör dessutom att det inte är regeringen utan riksdagen som hela tiden drivit på förekomsten av ett ROT-avdrag. En majoritet i riksdagen har velat ha ett avdrag. Redan den första perioden – alltså den

period som löpte från den 15 februari 1993 till den 31 december 1994 – tillkom på initiativ av finansutskottet.

När ROT-avdraget efter 15 månaders uppehåll återigen infördes den 15 april 1996 skedde det som en följd av det samarbete som etablerades under våren 1995 mellan oss socialdemokrater och Centerpartiet om den ekonomiska politiken. Även då hade alltså avdraget sin grund i partiförhållandena i riksdagen.

Det organ som har haft ansvaret för hanteringen och bevakningen av ROT-avdragsfrågorna är således närmast det relevanta riksdagsutskottet, dvs. vi i skatteutskottet.

Inom skatteutskottet diskuterade representanter för samtliga partier vid flera tillfällen under senare delen av 1990-talet frågan om att föreslå Riksdagens revisorer att ta upp en granskning och utvärdering av ROT-avdraget. Eftersom ROT-avdraget trots allt gällde en åtgärd som var avgränsad i tiden och som skulle komma att upphöra rådde det emellertid en allmän enighet inom utskottet om att man borde avvakta till dess att systemet med avdraget upphört för att kunna göra en bättre helhetsbedömning av effekterna.

När det sedan gäller det föreslagna tillkännagivandet inser naturligtvis också vi värdet av att analysera, följa upp och utvärdera – vid behov även ur ett genus- och jämställdhetsperspektiv – åtgärder inom beskattningsområdet som har olika speciella syften, t.ex. att främja sysselsättningen inom något visst område. För närvarande är emellertid några sådana beskattningsåtgärder inte alls aktuella, och därför behövs inget uttalande av riksdagen i denna fråga just nu.

Enligt vår mening inom socialdemokratien är det inte lämpligt att använda riksdagens tillkännagivandeinstrument för sådana allmänt hållna uttalanden som majoriteten föreslår. Tillkännagivandet avser helt hypotetiska förhållanden i en oviss framtid. Vi socialdemokrater vill inte använda tillkännagivanden av denna typ utan menar att användningen ska avse faktiska situationer och ske när riksdagen anser att det finns anledning att begära konkreta åtgärder av regeringen.

När det gäller det uttalande som majoriteten nu föreslår förutsätter vi dessutom att varje ansvarig regering i Sverige vidtar de analys-, uppföljnings- och utvärderingsåtgärder som behövs vid kommande bedömningar av olika skatteåtgärder i olika konjunkurlägen utan att riksdagen behöver göra ett särskilt uttalande om detta.

Herr talman! Med det jag nu har anfört yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 149 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! I det här betänkandet föreslår utskottsmajoriteten ett enligt min mening fullständigt meningslöst tillkännagivande. Då uppstår naturligen frågan: Är det då också en meningslös debatt vi nu håller på med? Mitt svar är nej. Den rymmer nämligen principiella frågeställningar, och det är därför jag med viss emfas nu tar till orda.

Mina utskottskamrater vet att jag har haft anledning att från tid till annan uttrycka starkt ogillande mot tendenser till plakatpolitik i stället för resultatpolitik. Här är det fråga om plakatpolitik.

Sedan revisorerna i sin granskning konstaterat att ROT-avdraget fungerat väl och i enlighet med sina syften gör man helt överraskande ett

härnadsväckande uttalande, nämligen att en liknande åtgärd i framtiden ”måste analyseras noggrant innan den införs och följas upp medan den är i kraft samt utvärderas inom rimlig tid, liksom att de erfarenheter som kommit fram av ROT-avdragets tillämpning under 1990-talet bör vägas in”.

Vad är det som är så härnadsväckande med detta? Jo, det är därför att det som föreslås i uttalandet är ett alldeles självklart inslag i ett normalt beredningsarbete. Jag var personligen djupt involverad i tillkomsten av det lyckosamma ROT-avdraget. Jag vet att man mot bakgrund av de fakta som då förelåg gjorde just dessa överväganden vid tillkomsten. Det ingick i det normala beredningsarbetet.

Ett lika självklart inslag är utskottets tillägg ”att man i ett sådant analys- och utvärderingsarbete också bör ta hänsyn till relevanta genus- och jämställdhetsperspektiv”.

Herr talman! Såväl revisorerna som utskottsmajoriteten ägnar sig i denna del åt plattityder utan sakligt innehåll, dvs. plakatpolitik. Jag tycker att det är generande att man ägnar sig åt slika futiliteter.

Jag vill för min del klart deklarerat, som jag har angivit i mitt särskilda yttrande, att jag avser att för den händelse jag skulle anförtros ansvaret för skattefrågorna i en ny regering efter valet efterleva dessa principer. Och jag har svårt att tänka mig att det är någon här närvarande som i samma situation skulle hantera beredningsprocessen annorlunda.

Om detta mitt antagande är riktigt följer därav att det här tillkännagivandet är ett slag i luften, ingenting annat. Sålunda är det, som jag inledde mitt anförande med, fullständigt meningslöst.

Jag ber avslutningsvis, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Anf. 150 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Att i mitt sista anförande för denna mandatperiod dels få plädera för utskottsmajoriteten, dels i princip få bifall till en motion känns som en bra övning inför det som ska komma efter höstens val. Det känns bra att få tjuvstarta lite.

Riksdagens revisorer har på förslag av bl.a. skatteutskottet granskat effekterna av ROT-avdraget, som betyder – det tycker jag att man ska säga – reparation, ombyggnad och tillbyggnad och fanns under olika perioder mellan 1993 och 1999. Bl.a. ville skatteutskottet ha svar på följande frågor:

- Hur mycket minskade skatteintäkterna?
- Hur många arbeten hade inte utförts alls, utförts senare, utförts av husägaren själv eller av svart arbetskraft om inte avdraget funnits?

Revisorerna har bl.a. kommit fram till att avdraget tycks ha påverkat fastighetsägarna att genomföra åtgärder. Avdraget verkar till viss del också ha omvandlat svart arbetskraft till vit. T.ex. målarmästarna är övertygade om att ROT-avdraget haft en dämpande effekt på svartjobben. Sedan ROT-avdraget upphörde får de nästan aldrig jobb hos privatpersoner. Detta, herr talman, är ju inte så konstigt, för vem har råd att anlita en hantverkare?

Vi har låtit Riksdagens utredningstjänst räkna på detta. För att betala en hantverkare 1 000 kr inklusive moms måste köparen själv tjäna in 2 800 kr. För att kunna betala en hantverkartimme på 350 kr med egen arbetad timme måste man ha en årsinkomst på 1 250 000 kr. Ja, ni hörde rätt, 1 250 000 kr. Enligt Statistiska Centralbyrån finns det bara 9 000 personer i Sverige som tjänar så mycket eller mer. Så det är ju inte konstigt att läkare står och målar, tandläkare spacklar väggar i stället för tänder eller att tjänsterna köps svart.

Riksskatteverket uppskattar att den svarta sektorn omsätter ca 100 miljarder kronor per år. Allt kommer naturligtvis inte från det som ROT-avdraget omfattade. Vi vet att städning och annat hushållsarbete är en annan stor svart sektor.

Sverige hade för några år sedan chansen att inom ett EU-försök sänka momsen på ett antal tjänster. Men den socialdemokratiska regeringen ville inte vara med. Jag har nu fått veta att EU har för avsikt att förlänga detta försök och ge medlemsstaterna en ny chans att vara med. Min fråga till Socialdemokraterna är: Om möjligheten ges, kommer Sverige att vara med denna gång?

Att ROT, som betyder reparation, ombyggnad och tillbyggnad, handlar om typiskt manligt dominerade yrken kan ingen förneka. Det är därför jag har motionerat om att det behövs ett genusperspektiv i denna fråga. Moderaterna, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Centerpartiet har under en följd av år föreslagit en skattereduktion på 50 % för hushållstjänster, dvs. ett mycket större antal tjänster än det som ROT omfattade.

Övriga partier har varje gång gjort det enkelt för sig genom att med darr på rösten och stor indignation säga ”pigdebatt”. Jag undrar varför ni inte med samma indignation under tiden ROT-avdraget fanns höjt era röster och ropat: Drängdebatt!

Herr talman! Nog är det konstigt att Socialdemokraterna har infört ett skatteavdrag för tjänster, men endast för mansdominerade yrken. Och, herr talman, nog är detta konstigt med tanke på att den socialdemokratiska regeringen gärna kallar sig den mest jämställda regeringen i världen.

Skatteutskottet vill att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet har anfört om vikten av att analys-, uppföljnings- och utvärderingsåtgärder vidtas och att dessa även omfattar relevanta genus- och jämställdhetsperspektiv i samband med eventuella skattelättnader av ROT-avdragsliknande karaktär i en eventuell ny lågkonjunktur.

Det är många som har ondgjort sig över detta, så jag lär få ett antal repliker och ska klara ut det då.

Herr talman! Bifall till skatteutskottets förslag och avslag på reservationen!

Eftersom detta är mitt sista inlägg under denna mandatperiod vill jag lämna några ord i form av en vers.

Fyra år i skatteutskottet har nu raskt gått undan,
inte minsta skatteaspekt har hamnat i skymundan.
Nya bekanta och spännande diskussioner lämnar rika minnen,
personalens lojalitet och kunskap sätter spår i våra sinnen.
Några utskottsvänner slutar och ska särskilt hissas,
för andra gäller att det på nya inlägg skissas.

Trevlig och vilsam sommar!

Anf. 151 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin inledde med att känna sig stolt över att så här i slutet av mandatperioden få debattera för majoriteten i skatteutskottet och delvis få bifall till sin motion. Jag läste in att det här också var någonting som Marietta de Pourbaix-Lundin förväntade sig att det skulle kunna finnas möjlighet till efter valet i en eventuellt borgerlig regering.

Jag fick bara den associationen att den här typen av tillkännagivanden, som egentligen inte innehåller någonting, egentligen borde leda till att svenska folket betackar sig för en regering som inte har något annat att komma med. Det hade varit snyggare om man hade hållit sig till ett tillkännagivande av mer sakpolitisk karaktär.

Jag betraktar tillkännagivandet som ett allmänt tyckande beträffande varje regerings arbete med propositionsskrivning. Enligt vår mening är det inte lämpligt att använda ett tillkännagivningsinstrument för riksdagen på ett sådant sätt med allmänt hållna uttalanden. Det här tillkännagivandet gäller hypotetiska förhållanden i en framtid som vi inte känner till så mycket om.

Därför vill jag ställa en fråga till Marietta de Pourbaix-Lundin: Vilken sakpolitisk vinning avser majoriteten att uppnå med sitt tillkännagivande?

Anf. 152 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att vi gör olika bedömningar om hur man använder ett tillkännagivande. Jag förstår att representanter för både Socialdemokraterna och Centerpartiet är upprörda. Det hörde jag när ni var uppe i talarstolen.

Det här tillkännagivandet innehåller många olika delar. Ni båda som har pläderat för reservationen har sagt att det har gjorts en mängd utvärderingar. Jag kan inte hålla med er, men jag förstår att det är just Socialdemokraterna och Centerpartiet som har gått ihop i frågan. Centerpartiet stödde Socialdemokraterna under den mandatperioden, och det var ni som, efter att ha haft över ett år på er att göra en utvärdering, inte gjorde en utvärdering utan ni drog i gång det hela igen. Jag kan förstå det.

Jag menar att när man gör någonting så pass omfattande – det handlar ändå om 11 miljarder kronor – borde man ha gjort denna utvärdering. Jag själv är besviken, även på Riksdagens revisorer, över att genus- och jämställdhetsaspekten inte har tagits med i utvärderingen. Ni måste hålla med om att ROT – reparation, ombyggnad och tillbyggnad – vänder sig i princip bara till män. Det finns få kvinnor i branschen. Det finns några, men inte många.

Om man framöver ska göra något ska man ha ett bredare perspektiv. Det är helt korrekt att vi gör detta tillkännagivande.

Anf. 153 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kanske ska göra ett förtydligande av min tidigare replik. Det åligger naturligtvis varje kommande regering, oavsett färg, att för riksdagen kunna redovisa hur man hanterat propositionsskrivningar och vilka avvägningar man gör. Det kommer säkert också vara så när det

gäller jämställdhetsperspektivet. Det kommer att belysas i kommande propositioner.

Vårt arbetssätt är att vid varje tillfälle då en proposition läggs fram har riksdagen möjlighet att lägga fram synpunkter på beredningen, på propositionens innehåll och yrka avslag på propositionen. På det sättet är det upp till riksdagen att bedöma regeringarnas arbete.

Jag måste ändå få återkomma till Marietta de Pourbaix-Lundin och på nytt ställa frågan: Var i tillkännagivandet kan jag utläsa de konkreta sakpolitiska syftena?

Anf. 154 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att en socialdemokratisk regering hade haft en chans att göra en utvärdering innan man drog i gång igen. Det gjorde man inte. Den borgerliga regeringen hann inte. ROT-avdraget löpte över bytet av regering. Den borgerliga regeringen hann inte, och den socialdemokratiska har inte gjort det.

Det här går det att dra slutsatser av, och det har tydligen Riksdagens revisorer gjort. Det är därför revisorerna pekar på att man framöver måste göra en utvärdering och analys. Läser man innantill framgår det klart vad Riksdagens revisorer vill att en sådan utvärdering ska innehålla. Sedan har utskottet gjort ett tillägg, nämligen att det ska vara ett genus- och jämställdhetsperspektiv.

Anf. 155 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jag har en fråga att ställa till Marietta de Pourbaix-Lundin: På vilket sätt kan ett uttalande av det slag som majoriteten nu föreslår underlätta och bidra till en lösning av de problem med skatteklilar som Marietta ägnade större delen av sitt anförande åt?

Anf. 156 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Riksdagens revisorer skriver att de tror att det kommer att behöva vidtas liknande åtgärder igen. Men då vet man inte inom vilket område eller vilken bransch.

Rolf Kenneryd och jag pläderar egentligen för en 50-procentig skatte-reduktion för alla hushållstjänster. Det är av många olika skäl, inte bara arbetsmarknadsskäl utan för att få bort svartarbete, avlastning för familjer osv. Det är en bit av det hela.

Den stora biten är att Riksdagens revisorer säger att detta kommer att behöva göras igen. Därför är det viktigt att innan man drar i gång någonting måste en mer noggrann analys och uppföljning göras, och då ska ett genus- och jämställdhetsperspektiv tas med. Det perspektivet har Riksdagens revisorer missat.

Anf. 157 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Inte kan väl Marietta de Pourbaix-Lundin mena att införandet av ett system med lägre skatt för hushållsnära tjänster skulle underlättas av det uttalande som majoriteten föreslår? I så fall måste detta analyseras noggrant innan det införs och följas upp medan det är i kraft, osv.

Socialisterna kommer att använda som argument att detta ännu icke är tillräckligt analyserat. Det kommer att försvåra, inte underlätta. Det är därför det är så ofattbart att man har gått på ett så meningslöst uttalande.

Jag ska be att få påpeka två saker. Den ena saken är att vi inte stödde Socialdemokraterna i frågan på den tiden vi samarbetade. Vi drev igenom den här frågan i detta samarbete. Det är en väsentlig skillnad.

Den andra saken jag vill påpeka har bäring på genus- och jämställdhetsperspektivet. Såvitt jag har erfarit är kvinnor boende i lika stor utsträckning som män. Det var de som skulle gynnas av ROT-avdraget. Det gjorde de också enligt den utvärdering som har presenterats.

Anf. 158 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Först ber jag om ursäkt att jag inte var tydlig med att Centern var med och drev igenom detta. Nu har vi fått det förtydligt.

Vi gör helt klart olika bedömningar av vad detta tillkännagivande kan ha för effekt.

Jag blir mycket konfunderad över att Rolf Kenneryd säger att alla bor. Ja, men skälet till att ROT-avdraget infördes var att de som arbetar i branscher som håller på med reparationer, ombyggnad och tillbyggnad skulle få fler jobb. Där kan väl inte Rolf Kenneryd med gott samvete påstå att det finns speciellt många kvinnor?

Anf. 159 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag ska börja där Marietta de Pourbaix-Lundin slutade, nämligen syftet med den här typen av åtgärder. Det står klart att när ROT-avdraget infördes var det för att öka sysselsättningen. Det är helt riktigt.

En annan åtgärd som också vidtogs 1996 var den generella nedsättningen med 5 % av de sociala avgifterna. Den har också granskats av Riksdagens revisorer. Där kan man konstatera att den inte har haft någon effekt på sysselsättningen.

När det gäller ROT-avdragets effekter skriver Riksdagens revisorer inte som Rolf Kenneryd säger, nämligen att det har fungerat väl. Man skriver att det har fungerat *tämligen* väl, och man har svårt att avgöra vilken effekt det har haft på sysselsättningen. Det är väldigt märkligt att det förra förslaget angående den generella nedsättningen med 5 % på socialavgifterna avslogs av riksdagen, dvs. man ställde krav på en utvärdering där man går till botten med vilka effekter nedsättningen har haft.

Samma krav har vi nu. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi nu får fram en signal till regeringen att den här typen av åtgärder måste utvärderas. Både efter det att man har haft ett projekt och, framför allt, innan man genomför det ska man dra lärdom av de effekter det har haft de tidigare gångerna.

Det har pratats väldigt mycket om att ROT-avdraget i stort sett gäller villaägare. Men jag vill erinra om att 70 % av de 11 miljarder som det handlar om har gått till hyreshus. 28 % har gått till villor och 2 % till bostadsrätter.

Hur dessa två åtgärder tillsammans har fungerat och inte fungerat vet vi egentligen inte. Det vi vet är att de inte har fungerat i enlighet med syftet, dvs. att öka sysselsättningen i större omfattning.

Jag yrkar naturligtvis bifall till utskottets förslag.

Med tanke på hur mycket pengar det handlar om tycker jag att det är oerhört märkligt att man inte har utvärderat denna typ av åtgärd på ett bättre sätt. Det är det som utskottsmajoriteten anser att man ska göra.

Prot. 2001/02:123
12 juni

ROT-avdragets effekter

Anf. 160 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag läser i Vänsterpartiets särskilda yttrande, där det står så här:

”Vårt ställningstagande till revisorerernas förslag och motion Sk36 går ut på att göra klart för regeringen att vi förväntar oss ett bättre analys-, uppföljnings- och utvärderingsarbete när det gäller så långvariga och omfattande skattenedsättningsprojekt som ROT-avdraget.”

Som jag sade i mitt anförande, och som också framgår av vår reservation, har skatteutskottet tidigare varit överens om att eftersom avdraget gällde en åtgärd som var avgränsad i tiden och som skulle komma att upphöra borde man avvakta till dess systemet med avdraget upphört för att kunna göra en bättre helhetsbedömning av effekterna.

Jag skulle vilja ställa frågan till Per Rosengren om han nu tar avstånd från tidigare uppfattningar i skatteutskottet.

Anf. 161 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Nej, jag tar inte avstånd från någonting i tidigare ställningstagande i skatteutskottet. Vad jag tar ställning till är naturligtvis Riksdagens revisorers rapport och de krav som de har på att man ska utvärdera den här typen av frågor.

Ni skriver i reservationen att ”varje ansvarig regering i Sverige vidtar de analys-, uppföljnings- och utvärderingsåtgärder som behövs”. Det är lögn. Det gör den inte. Antingen har vi inte en ansvarsfull regering, eller också har man missat att göra det. Detta är inte utvärderat.

Jag skulle vilja se den utvärdering som är gjord av t.ex. den generella nedsättningen av egenavgifterna. Jag har själv haft kontakt med Finansdepartementet. Det finns ingen som helst utvärdering av det.

Det handlar om mångmiljardbelopp. Det handlar om 11 miljarder, och regeringen vidtar inte några analys- och utvärderingsåtgärder. Det är det som är det pinsamma i sammanhanget. Det är pinsamt att riksdagen ska behöva påpeka detta för regeringen. Det är de facto inte gjort.

Det vore väldigt intressant om Per Erik Granström kunde peka på vilken utvärdering som är gjord. Regeringen är så rädd för att få den här typen av krav från riksdagen att Socialdemokraterna i detta fall reserverar sig mot en ganska naturlig åtgärd.

Det är pinsamt, som sagt var, att regeringen inte har gjort den här typen av utvärdering när det handlar om mångmiljardbelopp. Bara ROT-avdraget handlar alltså om 11 miljarder. Ska vi sedan dra in även vad nedsättningen av sociala avgifter innebär blir det ännu mer.

Anf. 162 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Per Rosengren parerade och inte svarade på min fråga. Min fråga ställdes naturligtvis därför att Per Rosengren har den dubbla rollen att han både sitter i skatteutskottet och sitter med i Riksdagens revisorer.

Man brukar prata om trädkramare. I det här fallet skulle jag vilja säga att i valet mellan att vara kramare av skatteutskottet och kramare av revisorerna är Per Rosengren revisorskramare.

Jag skulle vilja upprepa min fråga: Varför gör Per Rosengren det ställningstagandet?

Anf. 163 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag ska inte kommentera det insinuanta i Per Erik Granströms replik. Jag tycker att det är en oerhört låg debattnivå. Det är mycket dåligt.

Jag tar ställning i den konkreta frågan. Jag tycker att varje regering ska göra utvärderingar och analyser innan man vidtar åtgärder. Det tycker inte Per Erik Granström – det kan man skipa helt.

När det gäller arbetsordningen i Riksdagens revisorer vill jag bara säga att vi där har tre avdelningar som jobbar med detta. Vi är där väldigt noga med att under rapportens gång och under det att man tar fram skrivelser till riksdagen sitter inte vi med i den avdelning som tar fram detta. Att vi sedan sitter i plenum är en annan sak. Det är ungefär som att Per Erik Granström på andra ställen inte skulle ta ansvar för alla beslut som är fattade i riksdagen därför att det skulle innebära ett jävsförhållande.

Per Erik Granström! Gå hem och läs på hur det fungerar inom dessa förvaltningar i verkligheten! Det är bara pinsamt att höra den typ av repliker som jag nyss fick uppleva. Det är en mycket låg debattnivå.

Anf. 164 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 28 om ROT-avdragets effekter är ett betänkande där utskottsmajoriteten föreslår att riksdagen beslutar i enlighet med Riksdagens revisorers uttalande att analysera, följa upp och utvärdera kommande åtgärder.

Kristdemokraterna anser att Riksdagens revisorer lyft fram frågor som har stort värde för utskottets kommande ställningstagande i den händelse att ett ROT-avdrag ska återinföras framöver. Revisorernas synpunkter på verksamheten har i det stora hela varit positiva, och vi ser det därför som värdefullt att såväl revisorerna som utskottets majoritet kan ställa sig bakom förslaget i rapport 18 från Riksdagens revisorer.

Kristdemokraterna har vid flera tillfällen påtalat i denna kammare att den svarta verksamheten inom kontantbranscherna i Sverige, byggsektorn inräknad, är oroväckande stor. Alla förslag och åtgärder som kan bidra till en minskning av aktiviteter och företagande inom den svarta sektorn är således lovvärda. Rapporten från revisorerna pekar på att ROT-avdraget till viss del har omvandlat svart arbetskraft till vit, vilket vi tacksamt noterat.

I betänkandet tas upp en brist i sammanhanget, och det är avsaknad av utvärdering av ett så pass omfattande projekt som just ROT-avdraget varit. Det är värdefullt och angeläget med åtgärder som i stora delar kan förbättra moralen inom en sådan här verksamhet, som bevisligen omsätter betydande belopp utanför den offentliga ekonomin.

All administrativ verksamhet för företagare bör dessutom vara så enkel och rationell som möjligt. ROT-avdraget har emellertid inte direkt visat att pappersarbetet har minskat. Snarare har det ökat för småföretagarna. Detta är inte positivt. Småföretagare inom hantverksnäringen är

inte företagare därför att de vill administrera och rapportera till olika myndigheter. De är hantverkare inom t.ex. glasmästeri, plåt och snickeri. Dessa personer vill arbeta med det som de är bra på, och det är oftast inte att administrera.

Herr talman! Revisorerna lyfter fram dessa synpunkter på ett bra sätt. Det är därför av värde att regeringen, inför eventuellt kommande liknande projekt, överväger dessa synpunkter och förenklar ytterligare t.ex. vad beträffar administrationen.

Kristdemokraterna har därför vid flera tillfällen lyft fram att även hushållstjänster ska komma att omfattas av skattesubventioner på ett liknande sätt. Vi motsätter oss inte på något sätt dessa tankar, utan ser det i stället som positivt att verksamhet som oftast domineras av kvinnor får mötas av motsvarande samhälleliga stöd.

Herr talman! Genusperspektiv i all ära, men viktigast är att finna stimulans som motverkar den svarta verksamheten i vårt land. ROT-avdraget har på ett positivt sätt bidragit till detta, vilket vi kristdemokrater värderar högt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 165 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag ska inte upprepa alla goda argument som har förts fram utan yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Vi har ett särskilt yttrande där vi dock lägger in en liten brasklapp. Vi menar att vårt ja till förslaget inte på något sätt innebär att vi i Miljöpartiet är intresserade av motsvarande skattesänkning för s.k. hushållsnära tjänster.

Jag är också lite förvånad över att Marietta de Pourbaix-Lundin inte kan se skillnad mellan olika typer av tjänster. Det är ganska enkelt att dammsuga och stoppa in tvätt i tvättmaskinen, men det kan faktiskt vara rätt svårt att sätta kakel och spackla väggar. Till den delen av verksamheten krävs det faktiskt professionalitet, men det är väldigt svårt att hävda att det krävs en speciell professionalitet för det som kallas för pigjobben. Det är också just därför vi inte alls är intresserade av nedsättningar vad gäller de jobben. Det kommer att ytterligare nedvärdera den typen av arbete.

Med det vill jag tacka för mig i riksdagen. Detta är sista gången jag står i denna talarstol. Jag kan säga att dessa åtta år har varit oerhört stimulerande, och jag skulle absolut inte vilja vara utan dem.

Jag vill tacka de kanslier jag har kommit i kontakt med. Det har mest varit miljö- och jordbruksutskottets kansli och också kammarkansliet.

Jag kommer att gå ut i samhället och tala om att det s.k. politikerförakt som sprids är orättfärdigt. Jag har träffat mycket duktiga politiker inte bara här utan också på andra nivåer. Jag undrar om det finns politiker någonstans i världen som är så väl pålästa som de svenska. Det faktum att riksdagen är världens mest datoriserade parlament innebär också att vi gör mycket själva. Vi är duktiga på att leta på nätet. Vi är duktiga på att ta till oss information. Vi är duktiga på att skriva.

Jag önskar er alla en trevlig sommar och de partier som tänker samarbeta efter valet ett fortsatta gott samarbete. Det är kanske bra att vi fattar beslut om detta betänkande nu, för man vet ju inte hur det ser ut efter september. Men det samarbete med Socialdemokraterna och Vänstern jag

har varit med om under denna mandatperiod vill jag framföra ett stort tack för, för det har varit mycket konstruktivt. Vi har verkligen försökt se till att underbygga besluten på ett bra sätt och också följa upp dem.

Anf. 166 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Trots att det var Gudrun Lindvalls sista anförande här i kammaren och trots att hon sade så mycket fint på slutet måste jag säga att jag blev mörkrädd över det kvinnoförakt som Gudrun Lindvall uttryckte. Hon sade att det för att städa, damma och göra andra saker hemma inte behövs någon utbildning. Det kräver absolut ingenting.

Jag hoppas att alla som är lokalvårdare och de som städar på Gudrun Lindvalls rum – de gör faktiskt samma sak som man gör hemma – hörde vad Gudrun Lindvall sade och vad Miljöpartiet står för när det gäller det arbete som kvinnor utför.

Anf. 167 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Det där säger mest om hur det ser ut hemma hos Marietta de Pourbaix-Lundin. Där är det tydligen kvinnan som gör dessa sysslor. Så ser det inte ut hemma hos mig, kan jag säga. Där är det faktiskt så att vi delar på dem. Jag och min man tycker att det är ungefär lika tråkigt att dammsuga. Att stoppa i en tvättmaskin tycker vi inte heller är kul. Men vi gör det, och vi tycker inte att det är speciellt besvärligt.

Jag kan dessutom tala om att min mormor var s.k. piga. Jag vet att den typen av arbete inte värderades speciellt högt i samhället. Jag vill inte tillbaks till ett samhälle med pigor. Pigdebatten tror jag att vi kommer att få höra igen.

De som klarar av att driva firmor som städar på sjukhus, institutioner osv. klarar också av de skatter som man betalar för det. De har såvitt jag har förstått klarat det alldeles utmärkt. Naturligtvis finns det en professionalitet i det.

Men att skapa den typ av arbeten som Marietta de Pourbaix-Lundin och de borgerliga har pläderat för vill vi inte från Miljöpartiets sida.

Anf. 168 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! De arbetena behöver jag inte skapa; de finns redan. De finns i massor. Massor av kvinnor och män jobbar svart och utför dessa arbeten, och de står helt utanför det sociala trygghetssystemet. De är helt värnlösa. Det är bl.a. det jag vill ha bort, Gudrun Lindvall.

Anf. 169 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag har ingenting emot att de som anställer dessa människor ser till att det blir fråga om vit arbetskraft, Marietta. De får så gärna ha människor anställda för precis vadsomhelst, men man ska inte betala svart lön. Man ska betala vad det är värt. Uppenbarligen tycker man från många håll inte att dessa jobb är värda att betala ordentligt för. Därför vill man att de ska subventioneras av samhället.

Det vill inte vi. Vi tycker att dessa jobb är riktiga jobb som man ska betala vita riktiga pengar för. Gör det!

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då voteringen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UFöU3 Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU12 Offentlig upphandling

Punkt 1 (Den framtida tillsynen m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, m, c, fp)

Votering:

170 för utskottet

138 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 36 v, 1 c, 16 mp

För res. 1: 71 m, 40 kd, 12 c, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 14 s, 10 m, 7 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 3 (Borttagande av begreppet affärsmässighet)

1. utskottet
2. res. 3 (v)

Votering:

272 för utskottet

37 för res. 3

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 71 m, 40 kd, 13 c, 16 mp, 14 fp, 1 -

För res. 3: 37 v

Frånvarande: 14 s, 10 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 4 (Kriterier för miljömärken)

1. utskottet
2. res. 6 (c)

Votering:

170 för utskottet

13 för res. 6

126 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 16 mp

För res. 6: 13 c

Avstod: 71 m, 40 kd, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 14 s, 10 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 7 (Direktupphandling)

1. utskottet
2. res. 11 (kd, m)
3. res. 13 (fp)

Förberedande votering:

113 för res. 11

13 för res. 13

183 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Huvudvotering:

170 för utskottet

112 för res. 11

27 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 16 mp

För res. 11: 71 m, 40 kd, 1 -

Avstod: 13 c, 14 fp

Frånvarande: 14 s, 10 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU19 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Punkt 2 (Förändringar av utjämningsystemet 2002)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

226 för utskottet

73 för res. 1

11 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 29 kd, 13 c, 16 mp, 14 fp

För res. 1: 72 m, 1 -

Avstod: 11 kd

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 6 (Tidigare behandlade motionsyrkanden vad avser skolan)

1. utskottet

2. res. 5 (fp)

Votering:

249 för utskottet

19 för res. 5

41 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 25 m, 37 v, 40 kd, 13 c, 16 mp, 1 -

För res. 5: 5 m, 14 fp

Avstod: 41 m

Frånvarande: 14 s, 10 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 7 (Tidigare behandlade motionsyrkanden i övrigt)

1. utskottet

2. res. 7 (kd)

3. res. 8 (c)

Förberedande votering:

41 för res. 7

14 för res. 8

255 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

171 för utskottet

40 för res. 7

99 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 1 m, 37 v, 16 mp

För res. 7: 40 kd

Avstod: 71 m, 13 c, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU21 Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2002

Punkt 1 (Beräkningsunderlag)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m)

Votering:

196 för utskottet

113 för res. 1

1 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 13 c, 16 mp, 13 fp

För res. 1: 72 m, 40 kd, 1 -

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 3 (Vidgat uppdrag för Vasallen AB)

1. utskottet

2. res. 3 (kd, m, fp)

3. res. 4 (c)

Förberedande votering:

126 för res. 3

14 för res. 4

169 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

170 för utskottet

127 för res. 3

13 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 16 mp

För res. 3: 72 m, 40 kd, 14 fp, 1 -

Avstod: 13 c

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 25 (Ändrade ramar för utgiftsområden samt ändrade och nya anslag)

1. utskottet

2. res. 14 (kd)

Votering:

170 för utskottet

40 för res. 14

100 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 37 v, 16 mp
För res. 14: 40 kd
Avstod: 72 m, 13 c, 14 fp, 1 -
Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Prot. 2001/02:123
12 juni

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU27 Vissa motioner inom finansutskottets beredningsområde

Punkt 1 (Jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

4. res. 3 (c)

5. res. 4 (fp)

Förberedande votering 1:

14 för res. 3

14 för res. 4

281 avstod

40 frånvarande

Talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Talmannen anmodade Elisabeth Fleetwood (m) och Susanne Eberstein (s) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Jonas Ringqvist (v) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett nej och kammaren hade således antagit res. 4.

Förberedande votering 2:

39 för res. 2

14 för res. 4

257 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

71 för res. 1

40 för res. 2

198 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

170 för utskottet

73 för res. 1

66 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 16 mp

För res. 1: 72 m, 1 -

Avstod: 40 kd, 13 c, 13 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 3 fp, 1 -

Punkt 2 (Jämställdhet i arbetslivet)

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

294 för utskottet

16 för res. 5

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 72 m, 37 v, 40 kd, 13 c, 14 fp, 1 -

För res. 5: 16 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU25 Riksrevisionen – ändringar i regeringsformen

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU32 Myndigheten Regeringskansliet

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU38 Några sekretessfrågor m.m.

Punkt 4 (Diskrimineringsombudsmannen)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

295 för utskottet

15 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 72 m, 37 v, 40 kd, 13 c, 1 mp, 14 fp, 1 -

För res. 1: 15 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 5 (Exportkreditnämnden)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

268 för utskottet

42 för res. 2

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 71 m, 40 kd, 13 c, 12 mp, 14 fp, 1 -

För res. 2: 1 m, 37 v, 4 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU26 Sänkt skatt på alkylatbensin, m.m.

Punkt 1 (Sänkt energiskatt på alkylatbensin)

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

237 för utskottet

73 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 40 kd, 13 c, 16 mp, 14 fp

För res.: 72 m, 1 -

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU28 ROT-avdragets effekter

1. utskottet

2. res. (s, c)

Votering:

181 för utskottet

129 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 72 m, 37 v, 40 kd, 16 mp, 14 fp, 1 -

För res.: 116 s, 13 c

Frånvarande: 14 s, 9 m, 6 v, 2 kd, 5 c, 2 fp, 1 -

17 § Krisplan mot ohälsa

Prot. 2001/02:123

12 juni

Krisplan mot ohälsa

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU18

Krisplan mot ohälsa.

Anf. 170 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Viveka skriver i ett brev till mig: Det är så frustrerande att bara gå hemma, men det är ännu jobbigare att gå ut. Jag skäms för att vara en sådan där samhällsparasit som bara går hemma. Tänker jag på hur det är på min arbetsplats så blir min sjukskrivning problematisk för mina arbetskamrater och senare för mig då jag kommer tillbaka.

På ett familjecenter i Ösmo berättar en långtidssjukskriven lärare om hur oerhört svårt det var för henne att komma igenom de mest vardagliga rutiner för att försöka pröva att komma tillbaka till arbetsmarknaden igen.

En undersköterska beskriver hur hon arbetade mer än dubbelt under de tuffaste åren i hemtjänsten. Hon tog ansvaret när bemanningen minskade och arbetspassen blev fler och hon hjälpte till extra timmar när inga

vikarier fanns att tillgå. Nu kan hon i bästa fall omskolas till ett lättare arbete och i värsta fall förtidspensioneras.

Fru talman! Det är de här kvinnorna, deras livssituation och andras som är det stora problemet. Det är dem vi måste lyssna på. De vet vilka förändringar som krävs för att öka hälsan i arbetslivet. De blir inte friskare av fler karensdagar eller lägre skatt. Som socialdemokrat kan jag aldrig acceptera att människor tvingas gå sjuka till arbetet för att de inte har råd att vara hemma. Den debatt om minskade nivåer i sjukförsäkringen som nu lyfts upp handlar inte om att minska ohälsan. Den är i själva verket en attack mot välfärden.

Jag känner en stor oro för utvecklingen främst av två skäl. Det främsta är Viveka och alla de andra och det lidande och utanförskap de utsätts för. Det kan inte få fortsätta. Det andra är naturligtvis också de konsekvenser detta för med sig för samhället i stort.

Fru talman! Regeringen har tagit ett helhetsgrepp om arbetet för att öka hälsan och förebygga utslagningen från arbetslivet. Tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har vi socialdemokrater här i riksdagen ställt oss bakom det första steget i handlingsplanen genom att godkänna det elvapunksprogram som redovisades i budgetpropositionen för 2002.

Om vi socialdemokrater får förtroendet efter höstens val kommer vi att fortsätta genom att i nästa års budget lägga fram förslag om ytterligare insatser för att vrida utvecklingen åt rätt håll. Det gäller t.ex. förslag om den samverkan som diskuteras i socialförsäkringsutskottets betänkande i dag om en folkhälsostrategi och om förändringar inom rehabiliteringsområde.

Inom ramen för regeringens handlingsplan pågår just nu trepartssamtal om nationella mål för att minska ohälsan. Det pågår ett arbete med att ta fram ekonomiska drivkrafter och en utveckling av arbetsmiljöarbetet genom extra 10 miljoner kronor för att stärka metodutvecklingen inom företagshälsovården. Det blir 20 miljoner kronor för utbildning av skyddsombud och regionala skyddsombud.

Arbetsmarknadsverket arbetar med att lägga fram förslag om arbetsmiljöcertifiering av företag. En modell för hälsobokslut ska tas fram för att införas vid årsskiftet 2003. Det pågår också en rad konkreta verksamheter på försök i offentlig sektor med hjälp av 50 miljoner kronor förra året och 20 miljoner i år som påverkar människors vardag i arbetslivet.

Förnyelsen av rehabiliteringen, inte minst arbetslivsrehabiliteringen, pågår. Med hjälp av 70 miljoner genomförs nu en pilotverksamhet på försäkringskassa efter försäkringskassa. Vi kommer att avsätta ytterligare medel kommande år. Vi ser redan i dag positiva effekter av utvecklingsarbetet.

Formerna för sjukskrivningsprocessen ses över av Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen. Vi har också genomfört en hearing med berörda utbildningsinstitutioner när det gäller försäkringsmedicin. Det är också avsatt 3,75 miljarder kronor extra för att öka tillgänglighet till vården.

Elvapunksprogrammet är ett dynamiskt arbete. Det fylls på allteftersom nya åtgärder behövs. Men – och det är minst lika viktigt – det krävs också en debatt om attityder och betydelsen av förändringsarbete på andra plan. Därför genomförs också ett annat utåtriktad arbete. Vi har

genomfört ett antal konferenser där vi lyfter fram och sprider de goda exempel som redan finns, där man har genomfört förändringar på arbetsplatserna. Regeringen har inrättat en hemsida som stöd för de enskilt intresserade och de företag och organisationer som vill vara med och påverka i den verkliga vardagen.

Fru talman! Det är många unga människor som vittnar om att de inte får sitt livspussel att gå ihop. Det kan bero på flera saker, t.ex. hur situationen är på arbetsplatsen. Går ansvar och befogenheter ihop? Om bemanningen är för liten så vet vi att ohälsan ökar. De rapporter som har redovisats pekar också på att alldeles för många helt saknar inflytande över innehållet i sitt eget arbete. Men det är säkert också en fråga om stora ambitioner för egen del. Man ska göra allting tidigt i livet, och allting ska ske på en gång.

Jag får också en bild från dem som inte får vara i arbete. Också de säger att de inte får sitt liv att gå ihop, men kanske av helt andra skäl än den första gruppen. Mot denna bakgrund krävs det att vi ser till helheten.

I samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har vi socialdemokrater beslutat om en rad insatser som ska underlätta för människor att vara i arbete och samtidigt ha barn och familj. De här besluten tillsammans med handlingsplanen för att öka hälsan i arbetslivet är ett långsiktigt arbete, men ett arbete som syftar till att ge människor makt över sina egna liv. Det är därför som vi har förlängt föräldraförsäkringen med en månad, infört kontaktdagar, minskat det ekonomiska trycket på stressade barnfamiljer genom en höjning av barnbidraget och infört maxtaxa i förskolan. Vi inför ett särskilt statsbidrag på mer än 5 miljarder kronor för att höja kvaliteten i förskola och skola, dvs. fler vuxna för barnens skull. På försök har vi infört möjlighet till ett friår för anställda mot att en arbetslös får jobb i stället. Det är också därför vi har tillfört miljarder till hälso- och sjukvård för att korta köer till vård och behandling.

Vi är också överens om att vi ska lägga fram förslag om förkortad arbetstid och om ett individuellt kompetenssparande.

Det finns också en annan viktig insikt att lyfta fram i det här sammanhanget, fru talman. Det kanske är angeläget att stryka under det extra: Den verkliga förändringen kan bara genomföras direkt på själva arbetsplatsen. Här kan alla samverka. Men arbetsgivarna måste bli bättre på att förebygga sjukfrånvaron och löntagarorganisationerna och deras skyddsombud måste få en möjlighet att delta reellt i det arbetsmiljöförebyggande arbetet. Läkarna måste bli mer medvetna om att sjukskrivningen som instrument är en väldigt hårdhänt medicin och om vilka konsekvenser den får för enskilda individer. Men individerna måste också ta sitt ansvar för att minska de risker de själva kan påverka.

Vi ska självfallet ständigt utveckla sjukförsäkringsadministrationen så att den blir ett effektivt och bra stöd för verksamheten. I det här sammanhanget betyder de trepartssamtal som pågår oerhört mycket. I dem kan man komma fram till en gemensam problembild. Därmed kan man också komma fram till gemensamma lösningar för att nå positiva resultat på arbetsplatserna.

Tillsammans med övriga kommer regeringen att göra vad den kan för att påverka hur förändringar i regler och ramverk ska underlätta för inblandade parter, men vi förfogar inte ensamma över lösningarna.

Fru talman! Katarina Pietrzak skriver i sin bok *Så ung? Och så duktig!*: Jag känner mig ofta fångad i mig själv. Ofta får jag kämpa mot det som jag alltid har trott vara min sanna natur, mitt sätt att vara, rätt sätt att vara. Jag vill så mycket. Jag tror mig vilja ännu mer, men med tiden har jag börjat förstå vilket pris jag får betala för att vilja, hur lite i livet som är gratis, hur jag alltid måste betala i konsekvenser.

Det är en bok som beskriver de krav unga människor ställer på sig själva och sin omgivning och hur dessa krav till slut gör att de helt enkelt går in i väggen.

En socialdemokratisk regering kommer aldrig att acceptera att unga människor med höga förväntningar och ambitioner slås ut ur arbetslivet i förtid. De har också rätt att vara hela människor efter ett långt yrkesliv. Arbetslivets villkor ska vara sådana att de skapar det goda arbetet.

Anf. 171 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Viveka, läraren från Ösmo och undersköterskan är tre människor som drabbats hårt av regeringens underlåtenhet och passivitet. När man lyssnar på Ingela Thalén låter det som om någon annan makt sköter vad som händer i samhället i den del politiken har med det att göra. Men regeringen har ju regerat i åtta år. Det Sverige som påverkas av politiken är det den socialdemokratiska regeringen som har ansvaret för.

I fyra år har sjukskrivningarna förmligen exploderat. I fyra år har regeringen och riksdagsmajoriteten varit passiva. Under den tiden, från 1997–2001, har antalet sjukdagar och antalet sjukskrivna fördubblats. Ökningen av långtidssjukskrivningarna är än mer dramatisk. Det är i det närmaste en tredubbling under samma period. Antalet förtidspensionerade uppgick när jag skrev mitt manus till 453 000 men ligger nu upp mot lite drygt 460 000, och det blir fler och fler för varje vecka och varje månad.

För många innebär den här utvecklingen en lång väntan på vård och rehabilitering eller på bättre förutsättningar på jobbet, oftast ett offentligt jobb. Kommunerna ligger ju högt i den negativa utveckling vi ser.

Men vi måste också inse att fler och fler har kommit att utnyttja systemet. Man låter andra betala att man själv är frånvarande utan att vara sjuk.

De sammanlagda kostnaderna för allt detta är hisnande enorma, 120 miljarder kronor. Det är hushållen i Sverige, människorna, som får betala de här kostnaderna. Det innebär 2 500 kr för varje svenskt hushåll i genomsnitt varje månad – 2 500 kr i månaden. Den ackumulerade skulden för dem som i dag är förtidspensionerade, och det blir fler, är 500 000 000 000 kr, dvs. 500 miljarder kronor. Tala om att bygga upp en skuld för de unga!

En av de viktigaste uppgifterna för en ny regering kommer därför att vara att bryta den passivitet som präglar Ingela Thalén och hela den socialdemokratiska regeringen och de samarbetspartier man har i riksdagen. Vi ska se till att utvecklingen mot att färre försörjer fler byts mot att fler försörjer färre. Det finns ett program som avstyrks av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i det betänkande som riksdagen har att behandla.

Det program vi lägger fram handlar om ett antal konkreta åtgärder. Det handlar inte bara om fyra utredningar, offentliga trepartssamtal om nationella mål och allt annat som regeringen talar om som är lika fluffigt som Ingela Thaléns berömda uttalande om målsättningar för ett antal år sedan. Vi vill i stället genomföra konkreta åtgärder. Dessa åtgärder kommer att innebära att vi får en tredubbel vinst. Fler kommer att må bättre. Den produktion som är grunden för människors välbefinnande och för att vi ska kunna finansiera våra offentliga åtaganden kommer att öka. Kostnaderna för hushållen kan minska.

De förslag vi lägger fram bygger på en analys av de olika orsaker som finns som var och en egentligen kan göra. En del kan man vara ganska säker på och annat kanske mindre säker på, men det är viktigt att gå igenom dem. Regeringen har ju en grund och rätt ensidig analys och försöker skapa en bild av att detta i realiteten är någonting som löses genom man förbättrar arbetsmiljön. Det är en viktig del av det hela, inte minst i den offentliga sektorn som uppenbarligen fungerar sämre än vad man måste kunna ställa krav på.

Vi kan titta på orsakerna och vad som måste göras. Det är för det första fråga om människor som har råkat ut för fysiska skador, belastningsskador eller annat. Det är människor som har en fysisk sjukdom. Då handlar det om att ge vård i tid och att rehabilitera, och att göra det snabbt. Om jag inte tar alldeles fel har regeringen elva gånger sagt nej till den vårdgaranti som vi borgerliga partier införde under 90-talets början. Den tog ni bort. Vi vill införa den, men ni säger nej, nej och åter nej. Retoriken har ändrats. Ni har insett det här är ett viktigt krav som människor tror på och tycker är väsentligt. Då säger ni: Ja, vi ska också ha en vårdgaranti.

Men det är inte en rättighet att få vård i tid, som vi tycker. Er vårdgaranti är en garanti för att ni tror att det kommer att lyckas att ge vård inom tre månader. Men en sådan garanti är ingen garanti. Rehabilitering måste sättas in snabbt. Utöver vårdgarantin krävs ju också möjligheter att använda resurser som annars finns inom sjukpenningssystemet för att få vård så att sjukpenningen blir lägre.

Den andra orsaken är en dålig arbetssituationen i bred mening. Det kan handla om dåligt ledarskap eller om relationer på arbetsplatsen. Det kan finnas många olika orsaker till detta.

En sak gäller de skolor som visar sämre och sämre resultat för varje år. Det blir fler och fler elever som lämnar skolan utan att ha godkända betyg. Det är ett resultat av en miljö på skolan som är dålig för eleverna och lärarna. Det är kanske därför som en lärare sjukskriver sig. Det är därför en lärare inte mår bra. Det är därför vi har för få lärare som kan ge bra kunskaper till våra barn i skolorna i dag.

Det måste vi lösa genom att se till att vi tar ett ansvar för att arbetsplatserna inom den offentliga sektorn blir bättre. Bäst sker det genom en stimulerande konkurrens. Släpp loss alternativen! Se till att man har en chans att söka sig till den som erbjuder bra utbildning, bra vård och en bra miljö för dem som är anställda! Dra lärdom av den rapport från Kommunal som Göran Persson försökte stoppa! Den visade att de som jobbar inom de privata alternativen i äldreomsorgen och är medlemmar i Kommunal mår bättre. De som jobbar i de privata alternativen mådde bättre och kände sig bättre när det gällde alla de tillfrågade faktorerna.

Vårdförbundet har precis kommit med en liknande undersökning. Se till att ta till vara den stimulerande konkurrensen! Det gör det bättre för dem som behöver vård och omsorg, för dem som behöver utbildning och för dem som jobbar. När de mår bättre klarar de ju jobbet mycket bättre.

Den tredje orsaken är en dålig livssituation. Ingela Thalén var lite inne på det, men hon nuddade det egentligen bara. Låt mig citera en krönikör och journalist i Dagens Industri som den 29 april skrev en liten krönika om sitt eget liv. Hon slutade den krönikan med att säga så här: ”Jag behöver inget friår från jobbet. Ge mig ett friår från trasiga overaller och dammråttor! Då kanske jag har någon energi kvar efter småbarnsåren och kan jobba vidare i stället för att börja leta pensionslösningar vid 50.”

Det här är ingenting som man löser genom politiska insatser av socialdemokratiskt snitt, dvs. styrande och ställande och donande för människor.

Det handlar om att låta människor själva påverka sin livssituation. Det handlar om att fler ska ha råd att få avlastning. Det handlar om att man ska kunna använda sig av hushållstjänster – vitt och klart. Det handlar om att man ska ha mer kvar av sina egna inkomster och ha råd att arbeta mindre, vilket samtidigt gör det lönt att arbeta mer för den som det vill. Då blir ekonomin sammantaget bättre. Det handlar alltså om att sänka skatten, inte minst genom särskilda insatser för barnfamiljerna, och det handlar om att man själv ska kunna disponera stödet till barnomsorgen.

I den moderna tid som vi ser framför oss är det ju ingen som vet bättre än familjen själv hur familjen ska lösa sin barnomsorg. Arbetsmarknaden ser annorlunda ut, och det behövs åtgärder som ingen annan än familjen själv kan förfoga över. Släpp loss föräldrarna! Ge dem rätt att bestämma över barnomsorgen! På det viset skapas en möjlighet för människor att själva påverka sin livssituation, så att de slipper sjukskriva sig – det handlar inte om att jobbet var det som var problemet, utan det handlar om hela livssituationen, inte minst om det som man ägnar sig åt på den tid då man är utanför arbetet.

En fjärde orsak är att sjukskrivningar ibland blir fel. Det handlar om att läkare kanske känner trycket från patienten, om att en läkare är ny och hellre tar det ena före det andra. Ibland kanske man tycker att a-kassans ersättning är mindre och sjukskriver för att hjälpa till lite grann. Det kan finnas ett antal olika orsaker. Därför måste vi se till att det är klara och entydiga regler som gäller för dem som sjukskriver och att läkarna får en bra utbildning. Det gäller inte minst de läkare som kanske har minst rutin i sammanhanget.

För det femte gäller det naturligtvis fusk. Jag läste i Dagens Nyheter i dag. Man hade på sin nätupplaga frågat hur många det var som tänkte sjukskriva sig under fotbolls-VM. Det var över 11 000 personer. Mina medarbetare hade all rätt att se på Sveriges fantastiska prestation i dag. Det kunde vi acceptera. Man kan kompensera det genom att jobba på annat sätt. Men undersköterskan, som är låginkomsttagare, med tre barn ska inte vara den som betalar för att någon känner att han eller hon har rätt att sjukskriva sig för att vara ledig. Detta måste vi komma åt, och vi måste ändra attityderna, de attityder som en undersökning av Temo visade på, att 60 % tyckte att det var rimligt att sjukskriva sig också någon gång när man egentligen inte var sjuk. Detta måste också kommas åt. Det

handlar om attityder och värderingar. Det handlar i viss mån om kontroll, men också detta handlar om att arbete måste löna sig bättre. Det ska vara så lönsamt att arbeta att ingen ens blir frestad att vara sjukskriven om man inte är sjuk.

Det här, Ingela Thalén, är ett konkret program, ett antal olika förslag som snabbt kan ge åtgärder. Det handlar inte om att utreda, fundera och samtala och möjligen göra något efter valet. Vi vill göra någonting nu. Det förvägrar ni oss. Men efter valet blir detta en av den nya regeringens mest prioriterade uppgifter.

(Applåder)

Anf. 172 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Bo Lundgren säger att detta är ett konkret program. Det enda konkreta i det som Bo Lundgren nu presenterade var att det fuskas, att man ska sänka skatten och att det ska löna sig att privatisera. Men inte ens den mest intresserade privata företagare har möjlighet att driva verksamhet när man, som i Moderaternas budgetförslag, lägger fram ett förslag som innebär 8 miljarder mindre till den verksamhet som ska bedriva vård, omsorg och skola. Det här går inte ihop, Bo Lundgren. Dessutom är faktiskt det som Bo Lundgren säger är konkret oerhört flummigt, vilket förvånar mig i allra högsta grad.

Sedan finns det en fråga, Bo Lundgren, som Moderaterna undviker, och den är: Hur blir människor friskare genom att man försämrar ersättningarna? Nu har jag hört så många olika företrädare för Moderaterna säga att man ska öka de ekonomiska incitamenten i sjukförsäkringen och att man ska öka självrissen i sjukförsäkringen. Detta blir man inte friskare av. Kan Bo Lundgren nu i kammaren redogöra för hur Moderaternas socialförsäkring ser ut efter valet?

Anf. 173 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Självfallet kan jag göra det. Först och främst är det tråkigt när socialdemokrater fastnar i gamla hjulspår. Vi minskar inte på något vis det utrymme som används för att människor ska få vård eller utbildning. Tvärtom prioriterar vi de områdena. Vi tycker t.o.m. att de är så viktiga att de inte kan överlåtas till politiker på lokal nivå. Vi vill ha en nationellt finansierad vårdgaranti som innebär att man i realiteten har en dragningsrätt. Det är rättigheten att få vård som är det viktiga. Kostnaden tas sedan i den nationella finansieringen. Det är samma sak på skolområdet. Så detta har Ingela Thalén fått alldeles om bakfoten, men det är ju val i år, så jag förstår taktiken.

Sedan gäller det ersättningarna. Det viktiga för oss är ju att se till att vi har ekonomiska incitament. Jag vet inte om Ingela Thalén har läst tidningarna, men Magnus Henrekson, en skicklig ekonom, har visat vad som händer när man förändrar ekonomiska incitament. Min ambition är inte att försämma för någon utan att förbättra för den som arbetar. Vi sänker skatten så att man kan ha en andra karensdag. Vi har samma ersättningsnivåer, men det måste vara mer förmånligt att arbeta. Det är den skillnaden som ger ekonomiska incitament att arbeta i stället för att inte arbeta. Det är viktigt att tänka på detta. Det går inte att sticka huvudet i sanden och säga att Henrekson och andra har fel.

Sedan kan man göra på olika sätt. Jag har några konkreta förslag. Det ska vara en omedelbar vårdgaranti. Det ska vara en finansiell samordning, inte bara några tankar om framtiden utan konkreta krav. Det förslaget finns i riksdagen, och den som känner för det kan rösta för det – vi får se vad majoriteten säger. Man ska tillåta alternativ, ta bort stopplagstiftningar och se till att man sänker skatten och gör det med inriktning på barnfamiljer. Man ska se till att man ger människor rätt till reduktion för hushållstjänster, så att fler kan använda sig av dessa.

Detta är några av de många konkreta förslag som finns i denna reservation och i många andra. Men, Ingela Thalén, var är regeringens konkreta förslag? Det är ju ni som har ansvar. Hur har ni kunnat vara passiva i fyra år? Berätta det! Hur har regeringen stillatigande kunnat sitta i Rosenbad och på departement utan att göra någonting när detta har exploderat?

Anf. 174 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Om Bo Lundgren hade avvikit från sitt skrivna anförande och öppnat öronen och lyssnat på min redovisning i min inledning hade Bo Lundgren fått en koncentrerad beskrivning av det som vi gör just nu. Dessutom pågår naturligtvis utöver det en lång rad saker.

Sedan vet Bo Lundgren att man på den offentliga arbetsmarknaden inte kan bedriva en verksamhet med fler anställda med åtta miljarder mindre i pengar. Vad ska man göra med skolans arbetsplatser, förskolans arbetsplatser och hälso- och sjukvårdens arbetsplatser med de mindre resurser som Moderaterna vill tillföra?

Jag tycker att det är bra att Bo Lundgren så tydligt redovisar de förslag om ökade självrisker som definitivt drabbar enskilda som behöver vara sjuka. De som är långtidssjuka i dag berörs ju inte av de förslag som Bo Lundgren har lagt fram. I stället blir de hjälpta av det program som regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Vi kommer också inför det kommande budgetåret att presentera ytterligare insatser.

Men, Bo Lundgren, det förslag som Moderaterna nu lägger fram och presenterar i riksdagen kommer att innebära att de människor, främst kvinnor, som arbetar inom vård, omsorg och skola kommer att drabbas av en fortsatt hård press. Det kommer att innebära en stark påfrestning i deras arbete. Så blir det inte om Socialdemokraternas politik får fortsätta efter valet.

Anf. 175 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Det Ingela Thalén beskrev nu var situationen när socialdemokratisk politik gäller. Det var nuläget som hon beskrev, och det är det som vi ska bort från. Då krävs det en ny politik, inte mer av det som har skapat problemen. Det som redan har misslyckats är ju inte lösningen för framtiden.

Sedan kan Ingela Thalén fundera över hur det kom sig att den socialdemokratiska regeringen 1990 minskade ersättningsnivån i sjukförsäkringen under de tre första dagarna, vilket ledde till ett våldsamt fall i sjukskrivningen. Gjorde ni inte det för att ni ville ändra incitament? Det var det som ni sade i alla fall. Det var på den tiden Ingela Thalén också var med. Det skulle vara intressant att höra en synpunkt på det.

Det viktiga för mig är att om jag nu ändrar incitamenten genom en karensdag till så gör jag det samtidigt som jag sänker skatten, så att människor både har råd att betala detta och får pengar över. Då lönar det sig bättre att arbeta. Det är den stora skillnaden mellan oss.

Sedan borde Socialdemokraterna någon gång lära sig att det som är grunden för att man ska kunna finansiera både människors välbefinnande och offentliga utgifter är produktionsökning. Under den period som ni har regerat största delen av tiden, sedan 1970, har sjukvården och skolan tappat tiotals miljarder på en sämre tillväxt än vad som hade varit möjligt, och detta kommer att fortsätta under de kommande åren.

Enligt era egna bedömningar går miljard efter miljard åt därför att ni inte släpper loss de krafter som kan ge oss ökad produktion. Vi säger att kommuner och landsting, men inte när det gäller vård och annat, kan behöva mindre av statsbidrag när ekonomin växer snabbare. Grunden när det gäller deras möjligheter är att ekonomin växer snabbare. Det sambandet, Ingela Thalén, borde ni en gång för alla lära er.

Sedan har vi konkreta åtgärder. Vårdgarantin kan vi rösta om direkt. Finsam kan vi rösta om direkt, med den modell som vi har. Vi kan rösta om hemnära tjänster. Vi kan rösta om en mängd andra konkreta förslag som innebär klara förbättringar, men ni gör ingenting. Det är det som är skillnaden mellan oss.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.01 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.06. I talmannens frånvaro leddes förhandlingarna av *Bo Lundgren* i hans egenskap av den av de närvarande ledamöterna som längst tid hade varit ledamot av riksdagen.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 19.06 på förslag av Bo Lundgren att ajournera förhandlingarna tills vidare.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.08 under ledning av talmannen.

Anf. 176 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag ska be att få börja med att yrka bifall till reservation 4 under punkt 5 i det betänkande som nu diskuteras, *Krisplan mot ohälsa*.

Man kunde bli smått förvirrad när man hörde Bo Lundgren här tidigare. Han kanske hade tagit fel på dag och trodde att det var fredag och partiledardebatt. Men ärendet som diskuteras gäller ju ohälsan, och jag skulle vilja varna för att göra det till någon enkel valfråga och kasta ur sig floskler om enkla och snabba lösningar.

Det har heller inte utskottet gjort, har jag förstått. Det är intressant att se, när man läser utskottets betänkande, att den borgerliga oppositionen inte har särskilt mycket att komma med. Vi är ganska överens om att detta är ett stort och komplext problem som det kommer att behövas en rad olika åtgärder för att rätta till och att detta kommer att ta tid. Det som skiljer mellan de borgerliga partierna och Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet gäller om riksdagen nu före sommaren ska besluta att avsätta 10 % av försäkringskassans pengar för att använda till sjukvård. Det är ungefär den skillnaden det gäller.

Det var också väldigt tydligt att Bo Lundgren inte hade några konkreta förslag. Men det var ändå rätt betecknande att se vilka frågor Bo Lundgren tog upp. En fråga som jag tror att väldigt många skulle vilja ha ett mer detaljerat svar på gäller detta med fusket. Det finns en föreställning – hos flera, tydligen – om att människor som är sjukskrivna är det därför att de tycker att det är okej även om man inte är sjuk, dvs. att man fuskar med systemen. Bakom de tankebanorna döljer sig, tycker jag, en människosyn som åtminstone för oss i Vänstern är väldigt fjärran, nämligen att de sociala skyddsnetten och systemen och den generella välfärden är till för att utnyttjas, inte för att tillfredsställa människors behov av trygghet i sin vardag.

Jag tycker att detta är en skrämmande syn som börjar göra sig gällande i samhället. Den går igen också när man tittar på Moderaternas och andra borgerliga partiers förslag om sänkningar av nivåerna i sjukförsäkringen. T.ex. ska man titta på lönen bakåt i stället för den nuvarande när man ska räkna ut sjukpenninggrundande inkomst. Man vill också införa ytterligare en karensdag för att människor ska ha någon form av morot för att gå till jobbet.

Det finns över huvud taget tydligen en föreställning om att ju högre sjukpenningen är, desto mer är folk sjuka. Det är nog att läsa statistik på ett väldigt speciellt sätt.

Det finns också en föreställning om att detta är något som är hastigt påkommet. Jag hörde Bo Lundgren säga att sjukskrivningarna de senaste fyra åren har ökat och att vi de senaste fyra åren ser den här utvecklingen. Jag vill nog påstå att detta är problem som är betydligt äldre än så. Den statistik som finns och som utskottet har haft till sitt förfogande går åtminstone sex år bakåt i tiden, och man kan se att detta har skjutit i höjden ända sedan dess, dvs. också under den borgerliga regeringen.

Jag tror att det är ganska rätt att säga att vi nu kan se notan för nedskärningarna under 90-talet – slimningarna av organisationerna och trimningarna på arbetsplatserna, både inom den offentliga och inom den privata sektorn. Det ger ju inte utslag på en gång, men efterhand kommer

det. När det gäller den offentliga sektorn är detta väldigt tydligt, men också inom den privata sektorn.

Det är också väldigt tydligt att det i hög grad gäller kvinnor. Vi vet ju att kvinnor i hög grad inte bara har oerhört låga löner utan också har anställningsförhållanden som är mycket otrygga. Man går på timmar. Man har system med att arbetsgivaren ringer och de anställda springer. Man arbetar vid toppar. Man går på vikariat långa tider.

Det här – att färre ska göra mer av jobb och helst på kortare tid – är tillsammans med nedskärningarna sådant som naturligtvis ger utslag, både i stress och i förslitningsskador. Det är naturligtvis på arbetsplatserna som vi behöver göra saker. Det handlar om att anställa fler där det är för få – och det är det inom många sektorer, inte minst inom den offentliga sektorn. Men det handlar också om att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Det handlar om att bygga upp den företagshälsovård som så många, inte minst de borgerliga partierna, var så ivriga att riva ned. Detta motsatte vi i Vänstern oss, men en majoritet ville ha det på det viset. Nu ser vi att den måste byggas upp igen. Det handlar om att människor i arbete måste få mer att säga till om, så att man bättre kan styra sin tid och få ihop det livspussel som många av oss har stora erfarenheter av att det är svårt att få ihop.

Det handlar också om arbetstiden – självklart. Vi har en arbetstid i dag som utgår från en familjesituation som vi hade på 50- och 60-talet, när det var en man som arbetade utanför hemmet och fick betalt och en kvinna som arbetade i hemmet och inte fick betalt. Men detta sammanlagt gjorde ändå att det här livspusslet gick ihop. Nu har vi inte den situationen, och jag tror inte att vi är särskilt många som vill tillbaka till den, med en som arbetar och får betalt och en som arbetar och inte får betalt. Jag tror att vi är rätt så inställda på att både män och kvinnor ska arbeta och också ha tid att leva, vara med barnen och sköta det som finns utanför familjen.

Detta är dock svårt att få att gå ihop. För att det ska bli möjligt att också dela på det ansvar som hör till den obetalda sfären är det nödvändigt att vi går ned i arbetstid och att vi gör det allihop, inte bara de som frivilligt har lust att bekosta detta själva.

Det är alltså många reformer som behöver genomföras som tar sikte på arbetslivet – en reformering av arbetslivet, en modernisering av arbetslivet och en demokratisering av arbetslivet. Det behövs också ett modernt tänkande där man ser att den arbetstidsnorm som har varit rådande så länge i Sverige naturligtvis måste ändras i takt med att samhället ändrar sig.

Jag tror inte att vi kommer åt ohälsan på jobben eller i samhället genom att sänka nivåerna i sjukförsäkringen och införa ytterligare karensdagar. Jag tror inte heller att vi kommer åt personalbristen, som ju är en stor anledning till att många slits ned och stressas sönder, genom att sänka bidragen till skolan, barnomsorgen, sjukvården och äldre vården. Jag tror inte att vi kommer till rätta med ohälsan genom att ta bort pengar ur systemen. Snarare är det tvärtom.

Det vi landar på – det är jag övertygad om – är att vi faktiskt behöver mer pengar ur statens budget för att se till att de verksamheter som ger trygghet i samhället, dvs. välfärden, ska fortsätta att vara generella och att ingen människa ska vara beroende av sin ekonomi för att kunna känna

en trygghet i vardagen. Vi behöver mer pengar för att kunna höja lönerna inom den offentliga sektorn, och vi behöver mer pengar för att kunna anställa fler.

Det här går naturligtvis på tvärs med de borgerligas alternativ. Jag tycker att det vore bra om också Bo Lundgren blev lite mer konkret och talade om: På vilket sätt blir människor friskare genom att vi sänker nivåerna i sjukförsäkringen och inför ytterligare en karensdag? På vilket sätt får alla offentliganställda, av vilka majoriteten är kvinnor, bättre arbetsförhållanden om vi drar undan 8–10 miljarder från den kommunala sektorn? På vilket sätt förbättrar vi möjligheterna att möta människors behov av vård genom att mjölka ur systemen runt 10 miljarder, som ni har föreslagit? De andra borgerliga partierna ligger lite lägre, men alla föreslår minskade resurser till det konto som har hand om sjukförsäkring och rehabilitering. På vilket sätt skulle vi kunna möta ökande behov genom minskade resurser? Det är en ekvation som inte går ihop. Men det är intressant, nu när partiledarna är här, att få en ordentlig redogörelse för hur ni tänker omkring detta.

Jag skulle också väldigt gärna vilja höra vad det är för personer ni har hittat som fuskar med systemen. Jag vet nämligen att väldigt många människor blir upprörda och känner sig utpekade när den här typen av resonemang kommer upp. För att bespara dem det är det väl bäst att ni pekar ut ordentligt vilka det är.

Anf. 177 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! I Temos undersökning som jag tog upp i mitt anförande framgår det att 28 % hade en bekant eller arbetskamrat som under det senaste året varit sjukskriven utan att egentligen vara sjuk. Om det sedan är 23 % eller 31 % så är detta ett problem, därför att de som betalar detta är de som fortsätter att arbeta, som kanske har de sämsta förutsättningarna att kunna klara försörjningen av både sig och familjen. Detta borde Gudrun Schyman faktiskt fundera kring. Men hon är ju så generös med andras pengar. Det är så vänsterpartister brukar vara, och sedan hänger det inte särskilt mycket samman heller.

Sedan gäller det kärnuppgifterna som sjukvården och skolan. Låt mig ta in skolan i det här sammanhanget också, inte bara därför att lärare blir sjukskrivna därför att skolan fungerar så dåligt i det system ni står bakom att många sjukskriver sig och många blir långtidssjukskrivna, utan för att förklara systemet. Vi tycker att det är så viktiga verksamheter att vi inte vill riskera att politiker inte klarar uppgiften. Vi vill att människor ska ha en finansiering som är nationell för både vården och skolan, en finansiering som ger större utrymme rent ekonomiskt än i dag.

Dessutom vill vi ge rättigheter till den som är sjuk att välja läkare, till den som vill att erbjuda vård. Det är det väsentliga, att ta till vara det människor kan erbjuda. Det Gudrun Schyman vill när det gäller både skola och vård är att politiker ska dominera alltsammans. Då blir resultatet just det vi har sett i de socialdemokratiska landstingen, långa värdköer, människor som väntar år efter år.

Jag kommer aldrig att glömma den man jag träffade i Hedemora som hade väntat ett år på en höftledsoperation. Han visste att det fanns en plats på Danderyds sjukhus, men fick den ändå inte utan skulle gå hem och ta värktabletter. Dagen efter jag hade varit där och det stod i tidning-

arna var det en privatperson som erbjöd honom 100 000 kr för att betala hans operation, för han tyckte så illa om det han läste i tidningen. Det sägs mig att landstinget i Dalarna gav honom förtur. Men principen skulle vara där. Schyman, Thalén och Persson fördelar pengar. Om inte de räcker blir det köer.

Ett sådant system är jag inte beredd att ha, för då blir det sjukskrivningar och besvärigheter. Och så finns det fusk.

Anf. 178 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det skulle vara intressant att se, Bo Lundgren, hur frågorna i den där Temoundersökningen var ställda. Det är klart att man kan diskutera vad det är att vara sjuk. Är det att ha en diagnos, och vilken är det i så fall som är giltig?

På den hearing som socialförsäkringsutskottet anordnade om de här frågorna framgick det väldigt tydligt, inte minst från läkarhåll, att det ofta är mycket diffusa diagnoser därför att det inte är så lätt att fastställa vad det är när människor känner en sådan trötthet på morgonen att de inte orkar stiga upp och gå till jobbet. Det kanske är det som Bo Lundgren menar är fusk. Jag menar att detta inte är fusk. Jag tror inte att någon människa ligger kvar i sängen för ro skull. Det kan finnas någon enstaka, men det är inte det som är problemet, Bo Lundgren.

Jag tror att vi måste vara noga med vad vi talar om för garantier när vi utformar dem. Jag har också läst de borgerliga partiernas förslag till vårdgaranti i betänkandet och hur man tänker sig att utnyttja de pengar som man vill ha från sjukförsäkringssystemen. Det är pengar som ska användas för att människor som finns på arbetsmarknaden ska kunna få vård snabbare och få sina belastningsskador åtgärdade. Det innebär ju som Finsamprojektet var tänkt, där man inte har med arbetsmarknaden, att det blir människors ställning på arbetsmarknaden som blir avgörande för i vilken takt de får vård. Det är ju inte rimligt, tycker vi.

Det finns en prioritering inom sjukvården som vi har varit överens om. Det är att kroniskt sjuka och akut sjuka ska gå före. Det tycker jag är en bra prioritering. Jag tycker inte att vi ska ha ett system som utvecklar ett synsätt som innebär att människor som är s.k. lönsamma därför att de har en bra position på arbetsmarknaden ska gå före andra. Det är behoven som ska styra, Bo Lundgren.

Anf. 179 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Nej, det är jag som tycker det. Gudrun Schyman tycker liksom Socialdemokraterna att politikerna ska styra. Därför blir det köer. Därför blir det omfattande sjukskrivningar. Därför ökar långtidssjukskrivningarna. Det är därför att ni vill styra och ställa på ett sätt så att behoven faktiskt inte styr.

Det jag vill är att vi ska ha en gemensam finansiering av en sjukvård där behovet av vård avgör, sedan betalas den av försäkringen. Men patienten har rätt till behandling inom en viss längsta tid. Naturligtvis ska de som är akut sjuka och de som har speciella problem kunna ha förtur. Den typen av prioriteringar kan man göra.

Men i dag är den ende som kan klara sig från köer i de socialdemokratiska och vänsterstyrda landstingen den som efter skatt har råd att köpa en privat sjukvårdsförsäkring. Jag vill inte förbjuda sådana försäk-

ringar, men ingen ska behöva en sådan försäkring i det Sverige jag vill se i framtiden.

Det är samma sak med den finansiella samordningen. Det är någonting som ligger utöver vårdgarantin, möjligheten för försäkringskassorna att kunna både spara pengar, sjukpenningen, och se till att människor kommer i arbete. Det handlar inte om att man ska göra en bedömning av någon individ som är mer lönsam än någon annan därför att han eller hon har högre lön. Det handlar om att göra en generell bedömning så att alla de fall som kan rehabiliteras snabbare också kan få rehabilitering. Detta kommer i sin tur att vara väldigt lönsamt och effektivt för hela samhälls-ekonomin. Det är det som det handlar om, Gudrun Schyman.

Jag förstår att man kanske är bekymrad och säger att ingen vill ligga kvar i sängen om man inte är sjuk. Nej, det tror jag inte. Men återigen, i Dagens Nyheter stod att 11 000 personer sade att de tänkte sjukskriva sig under fotbolls-VM. Då skulle man nog inte ligga i sängen, man skulle sannolikt sitta och titta på TV. Men det finns en attityd och det är det som Temoundersökningen visar. Vi har kommit så långt att de här systemen faktiskt emellanåt utnyttjas av personer. Det gör att det blir svårare för dem som verkligen behöver stödet att få det. Det är därför vi också måste jobba med fusket.

Men, Gudrun Schyman, varför är ni inte beredda att låta patienternas behov styra, att ge alla patienter rätt till en vårdgaranti och kunna använda försäkringskasspengar? Tala om varför ni inte vill det!

Anf. 180 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! När Bo Lundgren säger att behoven ska styra och inte politikerna undrar jag naturligtvis vad Bo Lundgren har för syn på politiken. Är det att politikerna inte ska blanda sig i det här över huvud taget utan vi ska överlåta det till marknaden? Där ska medborgarna som goda konsumenterna gå omkring och välja själva.

Där man har sådana system vet man att det finns de som tar för sig och de som inte har möjlighet att göra det. Då får vi stora skillnader. Det är det som är den stora skillnaden mellan höger och vänster. Ni har ju en syn på människor som innebär att de ska välja och i konkurrens med varandra se till att välja bland det som är mindre bra och det som kanske är bättre. Det är hela er mentalitet att man ska ha något att välja mellan så att man kan komma bättre fram än någon annan. Det ska finnas det som är sämre och det som är bättre. Det här är ett synsätt som grundar sig på just den annorlunda synen på människan. Har vi rättigheter för att vi är människor punkt och slut, eller ska vi behöva kvalificera oss för att få rättigheter och för att få den sociala välfärd som vi tycker ska finnas i samhället?

Det handlar egentligen, Bo Lundgren, om vår olika definition av ordet solidaritet. För er är det, jag hörde det senast i en debatt som Rädde Barnen hade ordnat, där den moderata representanten sade: Solidaritet för oss är att hjälpa människor i nöd – dvs. välgörenhet. Solidaritet för oss i Vänstern, Bo Lundgren, utgår från en syn på människors lika värde, och det är starkt sammanbundet med krav på rättigheter. Då får vi betala tillsammans för att de som inte själva har råd också ska kunna få den vård och den omsorg som behövs. Det är skillnaden mellan höger och

Anf. 181 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Det var kanske, med ett särskilt starkt understruket kanske, intressanta ideologiska frågor. Nu har vi en verklighet i Sverige och den är så eländig för att inte säga katastrofal att den kräver ett åtgärdande. Det är därför den här debatten är viktig.

Jag hörde nyss statsrådet Thalén säga: Regeringen har tagit ett helhetsgrepp. Det är direkt återgivet. Den rimliga frågan är: Har regeringen tagit något grepp alls? Fem statsråd har skrivit i Dagens Nyheter att man till hösten ska ta itu med de problem som verkligen tornar upp sig.

Nej, den nu sittande regeringen borgar för att ingenting görs åt verkligheten. Den har sett antalet sjukdagar i genomsnitt per person mer än fördubblas sedan 1997 för att år 2001 stanna på 24,4 dagar, eller fem veckors sjukledighet, i genomsnitt. Nu ser Göran Persson sjukfrånvaron i allmänhet och långtidssjukfrånvaron i synnerhet som regeringens stora uppgift för nästa mandatperiod.

Men nästa mandatperiod är en skälm – särskilt om Göran Persson sitter kvar. Någoting måste givetvis hända nu, och vi är beredda, fru talman, att samverka, t.o.m. över blockgränsen, om vi gemensamt kan göra något åt krisen *nu*. Vi har lagt fram ett förslag, som jag ska återkomma till, och vi har varit beredda att förhandla om åtgärder som kan träda i kraft med kort varsel. Det finns ingen tid att förlora, vare sig för dem som behöver hjälp med rehabilitering eller för den statsbudget vars reformutrymme och mer därtill håller på att ätas upp av de skenande kostnaderna för sjukskrivningarna.

Att det är kris *nu* trodde jag vi alla som har säte och stämma i den här kammaren var överens om.

Sjukfrånvaron har aldrig varit högre än nu, konstaterade Riksförsäkringsverkets chef Anna Hedborg vid socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning den 23 maj.

Jag vill här påminna alla som hävdar att sjukfrånvaron var högre i slutet av 80-talet om att då räknades *alla* sjukdagar. Sedan 1992 betalar arbetsgivarna ersättningen för de första 14 dagarna, som alltså inte kommer med i statistiken.

I dag är ca 120 000 personer i vårt land långtidssjukskrivna i mer än ett år, medan 260 000 är långtidssjukskrivna i mer än tre månader. Utskottet påminner i sitt betänkande om att 464 000 personer i april månad uppbar förtidspension eller sjukbidrag, alltså nästan en halv miljon!

Sedan säger statsrådet att en socialdemokratisk regering aldrig kommer att acceptera att unga människor slås ut i förtid. Jag har väldigt svårt att tro att det inte finns unga människor i dessa väldiga statistiska uppgifter som inte skulle kunna ha rehabiliterats om det hade tagits ett helhetsgrepp.

Oavsett vilka skälen bakom de snabbt ökande siffrorna är, handlar det om tragedier för hundratusentals människor och därmed också en tragedi för vårt land.

Jag har i tidigare debatter tagit upp det märkliga i att spridningen mellan olika landsdelar är förbluffande stor och att man också inom samma län kan finna mycket stora skillnader. Detta har belysts av utredningen

Krisplan mot ohälsa

Handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet, HpH-utredningen. Helårs-sjukfrånvaron varierar, som också utskottet noterar, mellan olika kommuner i landet från 43 % till 314 % av förväntad nivå. Vi måste naturligtvis finna förklaringar till dessa våldsamma skillnader för att på allvar komma åt problemen.

Ett annat förhållande, som man inte bara kan vifta bort, och som måste analyseras, är varför sjukfrånvaron – låt vara den korta – sjönk drastiskt när den borgerliga regeringen 1991 tvingades sänka ersättningsnivån de tre första dagarna för att sedan återinföra en karensdag år 1993. Sedan är frågan varför sjukfrånvaron börjar öka igen fr.o.m. 1998 då ersättningsnivån höjs. Nog verkar det som om det finns ett tydligt samband. Jag vågar säga att om sjukfrånvaron skulle fortsätta att öka i samma takt, finns det risk för att regeringen tvingas till begränsningar i ersättningsnivåer.

I den mån det finns ett överutnyttjande av systemet tar förstås missbrukarna i förlängningen resurser från de verkligt sjuka. Det är därför vi kristdemokrater – vid sidan av de storsatsningar på rehabilitering vi föreslår – också vill beivra missbruk.

Det går inte att blunda för kostnadsökningarna. Jag tror att det var Folkhälsoinstitutet som konstaterade att om sjukförsäkringen fortsättningsvis ska vara självfinansierad måste arbetsgivaravgiften höjas från nuvarande 8,2 % till 12 %. Det skulle odiskutabelt undergräva svenskt näringslivs konkurrenskraft.

Nu gäller det alltså att först och främst hejda tillflödet av nya långtidssjukskrivna till den grupp av svårlösta fall jag nyss nämnde.

Fru talman! Enligt expertisen är det hart när omöjligt att återbörda mer än några enstaka procent av de långtidssjukskrivna till arbetslivet. Vi måste ändå, naturligtvis, göra allt vad vi kan för att hjälpa så många som möjligt tillbaka till arbetslivet och den sociala gemenskap och självkänsla som arbetslivet ger. Det är en del av vår plan. Men det som nu är mest angeläget är att stoppa tillflödet till gruppen av långtidssjukskrivna.

Jag återkommer till Anna Hedborg som i utfrågningen sade att ju längre människor går sjukskrivna utan rehabilitering och insatser, desto mindre är sannolikheten för att de kommer tillbaka med hjälp av rehabilitering.

Hedborg är inne på rätt spår även om hon, f.d. statsråd i Perssons ministär, uttrycker sig försiktigt. Svårdefinierade smärttillstånd som ryggvärk och skilda stressreaktioner svarar för över hälften av sjukpenningkostnaderna. I många av de fallen hävdar experterna – hör och häpna – att det är mer skadligt med långa sjukskrivningsperioder än att trotsa det onda och åtminstone delvis återgå till arbete.

Här gäller det att skapa incitament för läkarna så att de tar sig tid att förklara för patienten hur viktigt det är att så snabbt som möjligt åter komma i arbete och i rehabilitering. Nästan alla läkare känner till hur värdefullt arbetsliv och socialt umgänge är för de flestas välbefinnande. För många är det psykologiskt och fysiskt rent förödande att inte göra något och exempelvis bara gå och vänta månad efter månad, kanske år efter år, på att få komma till en ortoped. Läkarna säger att de inte har tid och möjlighet att gå djupare in i en patients totala situation. Samtidigt känner de att de står på patientens sida när de sjukskriver enligt hans eller hennes önskemål.

S.k. *benchmarking* har blivit populär i många läger. Länder jämförs, liksom företag och universitet. Varför inte tillämpa lite *benchmarking* i läkarkåren och låta läkarna i framgångsrika kommuner som Överkalix och Eskilstuna lära ut metoderna?

Fru talman! Regeringens handlingsförklaring – något annat kan man inte kalla det – vad gäller den exploderande sjukskrivningsprocessen är en skandal och utgör ett hot mot många tiotusentals människor i behov av rehabilitering. Den är också ett hot mot välfärden i vårt land. Det räcker inte med att i vanlig ordning peka finger åt arbetsgivaren, även om det tycks vara befogat särskilt inom den offentliga sektorn där frånvaron är mest alarmerande.

I stället för regeringens, vänligt uttryckt, famlande elvapunktsprogram har vi kristdemokrater föreslagit en rehabiliteringsförsäkring med individen i centrum. Den bygger på Gerhard Larssons utredning SOU 2000:78.

En tanke är, som bekant, att försäkringen ekonomiskt skulle kunna kompensera arbetsgivaren för en mer begränsad arbetsinsats från den anställda i stället för att den anställda ska vara helt sjukskriven. Tillsammans med en rad andra rehabiliteringsinsatser som vi har föreslagit tror vi att man i många fall kan undvika att sjukskrivningen förlängs gång på gång och blir alltmer passiv och alltmer passiviserande.

I detta anförande instämde Jan Erik Ågren, Holger Gustafsson, Inge-
mar Vänerlov, Kjell Eldensjö, Per Landgren, Annelie Enochson, Maria
Larsson, Sven Brus, Mats Odell och Désirée Pethrus Engström (alla kd).

Anf. 182 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Alf Svensson säger att det som nu diskuteras är ett förslag som innebär att man ska göra någonting *nu* till skillnad från regeringens förslag. Av utskottets övervägande framgår det att lagen om finansiell samordning ska träda i kraft den 1 januari 2003. Regeringen har deklarerat, och jag har sagt det vid flera tillfällen, att det är regeringens avsikt att komma tillbaka till riksdagen med det förslag riksdagen beställde i november förra året, dvs. en ramlag som gör det möjligt för samordning mellan de fyra områden som riksdagen har pekat ut. Den lagen ska gälla från den 1 januari 2003.

Jag förstår ärligt talat inte vad det är som skiljer det som Alf Svensson ställer sig bakom i utskottsbetänkandet och det som är regeringens förslag. Sedan finns det en del andra saker.

Det finns en sak till som förundrar mig, och det är när Alf Svensson säger att man vill införa karensdagar för att förhindra tillflödet till sjukskrivningarna. Betyder det att Alf Svensson sympatiserar med sin partikollega som säger att en av de mest remarkabla mediciner som har införts sedan penicillinet infördes är karensdagarna. Är detta också Alf Svenssons uppfattning?

Anf. 183 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte vem som citeras, och det kunde ha varit intressant att veta det.

Jag visade här på statistik, som ändå är ovedersäglig, som säger att finns det incitament gör de sig gällande på det här området. Det behöver

man inte vara kristdemokrat för att begripa – det kan man begripa ändå. Det är bara så. Vi människor är sådana.

Det är klart att statistiken från det att karensdagen infördes spelar någon roll. Det är kanske därför som regeringen inte har tagit bort den. Eller varför låter man den finnas kvar?

Om man läser betänkandet ser man att det är en väldig tövan. Här står det exempelvis: ”Regeringen har således två gånger i rad inte agerat i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Utskottet beklagar detta, vilket utskottet också gjort i yttrande.” Sedan finns de daterade.

Det här är en märklig debatt, fru talman, såtillvida att vi talar som om vi hade en framtida verklighet att hantera. Vi kan nu se tillbaka åtminstone till 1997 och se hur utvecklingen har varit. Regeringen har suttit med armarna i kors. Det är detta som är så förbluffande. Likväl säger man nu – det är Göran Perssons besked – att ”detta blir vår stora uppgift nästa mandatperiod”. Vad är det för tröst för människor som behöver rehabilitering i dag?

Anf. 184 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Precis som i replikskiftet med Bo Lundgren vill jag säga till Alf Svensson att om han hade lyssnat lite på min inledning hade han fått en beskrivning av det arbete som med full kraft pågår just nu. Jag vill inte ta min repliktid i anspråk för att upprepa det.

Får jag säga en sak när det gäller arbetslivets villkor, eftersom Alf Svensson ägnar så mycket uppmärksamhet åt att människor måste få komma tillbaka. Att komma tillbaka är rimligtvis att komma tillbaka till arbetsplatsen. Då är det inte att peka finger åt vare sig den ene eller den andre arbetsgivaren när vi säger att det är arbetslivet som måste förändras.

Det är då förunderligt att lyssna på Alf Svensson, när han pekar på att rehabiliteringen är viktig. Det är den – det tycker också jag. Vi är i många stycken överens om en hel del konkreta inslag när det gäller rehabiliteringsfrågorna. Men då är det viktigt att man får komma tillbaka, och då handlar det om arbetslivets villkor. Det är i huvudsak på arbetsplatsen som problemen har uppstått. Det finns också annat.

Alf Svensson pekar på att sjukfrånvaron sjönk 1991, och enligt honom berodde det på sjukersättningen. Sedan ökade sjukfrånvaron igen 1998, och det berodde på förbättrade förmåner. Jag tycker att det är bra att man har förbättrat dem.

Men Alf Svensson sade inte ett ord om att det under denna tid skedde en fullständigt dramatisk förändring på arbetsmarknaden, i början delvis på grund av Alf Svenssons statsrådskap, eftersom han tillhörde det kollektiv som var ansvarigt för politiken under den tiden.

Jag ska avsluta med att säga att åldersrensat är inte skillnaderna så dramatiska mellan den privata företagsamheten och den offentliga välfärdssektorn.

Anf. 185 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Man undrar naturligtvis, månad efter månad, hur många år Socialdemokraterna kommer att tala om åren 1991–1994 som något slags förklaring till sin egen handlingsförklaring. Nu gör Ingela Thalén det igen.

Vi kan nöja oss med att tala om 1997 och framåt. Under de åren har vi hört att det går bra för Sverige, att Socialdemokraterna har ordnat balans i ekonomin, att allt i stort sett är frid och fröjd. Så lät det också i Ingela Thaléns anförande.

Jag lyssnade mycket noga på det. Det är ett vanligt trick bland talare att säga som Ingela Thalén nu sade, att ”om Alf Svensson hade lyssnat på mitt anförande”. Jag lyssnade med de två öron jag har, och jag lyssnade mycket intensivt. Det var naturligtvis en lista på vad Socialdemokraterna har gjort.

Men hur är statistiken över arbetslösheten? Mellan 15 och 16 % av statsbudgeten går till sjukskrivningskostnader, och det är ett faktum att tiotusentals människor får illa fysiskt och psykiskt. Jag behöver inte gå längre tillbaka än till 2001. Ni säger att ni har tagit ett helhetsgrepp och menar att vi ska sitta och lyssna, fromma som lamm, och tycka att ni har gjort detta och verkligen varit duktiga. Vad vore vi då för ledamöter i den här kammaren?

Vi ser ju statistiken – vi har den framför oss. Den går ut över människor, och sekundärt drabbar den också Sveriges ekonomi.

Anf. 186 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Också jag blir förundrad över detta akuta intresse för de här siffrorna. Det här är inte någon ny fråga. Det blir lite löjligt när man hör Alf Svensson stå och tala om att någonting måste göras nu, att det är kris nu.

Ja, det är klart, men det här har inte uppstått i dag eller i går, utan de här frågorna har diskuterats under de senaste åren. Vi har tagit upp dem, bl.a. i samarbetet med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. De har diskuterats i socialförsäkringsutskottet.

Jag tycker att det vore klädsamt med en viss ödmjukhet, där vi i alla partier kunde säga att det inte är så lätt att hitta några enkla och snabba lösningar på detta.

Vi har sett en samhällsutveckling under hela 90-talet, inte minst på arbetsplatserna, som har inneburit nedskärningar, slimningar och trimningar av organisationer, både inom offentlig sektor och inom privat sektor. Vi har fått ett ökat tempo och en ökad stress också utanför arbetsplatserna. Hela stressnivån i samhället har ökat. Det här måste någon gång resultera i någonting. Det är det som vi ser nu.

Där vi har möjligheter att göra någonting kanske snabbare än på andra ställen är just inom den offentliga sektorn, därför att vi är arbetsgivare där. Det är vi som är ägare där och som kan ta initiativ både till att anställa fler, vilket innebär mer pengar ute i kommuner och landsting, och till att höja löner och se till att det blir heltider och inte otrygga vikariat och liknande. Där kan vi göra mer. Sedan kan vi också ställa krav på de andra arbetsgivarna.

Den fråga Alf Svensson ställer är varför sjuktalen sjunker när sjukförsäkringen sänks. Det är väl enkelt. Det beror på att folk inte alltid har råd att vara hemma fast man är sjuk. Varför går fler till jobbet när det är en karensdag? Jo, det beror på att man inte har råd att vara hemma och går till jobbet ändå. Sjuknärvaron ökar, och det blir så småningom långtids-sjukskrivningar.

Anf. 187 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är ett mycket märkligt resonemang som Gudrun Schyman för, när hon säger att detta inte har uppstått i dag eller i går utan har varit känt länge och att det därför skulle vara fel att kräva åtgärdande nu. Det är ett sällsamt sätt att resonera. Det är ju det vi säger, att det har varit känt så länge att det är häpnadsväckande att det inte har tagits krafttag.

Jag hade inte stått här och gått an – om det är det jag gör – om det inte hade varit känt länge. Men det är därför att inget sker trots att det har varit känt så länge som man har rätt att bli upprörd på människornas vägnar. Det är faktiskt rädslan för att de långtidssjukskrivna bara blir fler och fler, eftersom vi vet att bara några enstaka procent av dem som hamnar i långtidssjukskrivning statistiskt sett har chans att komma tillbaka. Då kan man väl inte trösta folk med att säga att det här inte har uppstått i dag eller i går.

Gudrun Schyman säger också alltid att det inte finns några enkla och snabba lösningar. Det tror inte jag heller.

Att tala om lösningen i politiska sammanhang tror jag är mycket vanskligt. Men en enträgen strävan och ett åtgärdande kan man begära.

Det ska naturligtvis finnas resurser för kommuner och landsting, men det måste också ske något konkret när det gäller rehabiliteringsarbetet. Där har ni inte ställt upp. Ni säger att ni har drivit på, men vad blev det av det? Verkligheten ser vi i statistiken här och nu.

Anf. 188 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Vi har nog både drivit på och ställt upp, Alf Svensson, och det har också skett en hel del saker. Det finns konkreta förslag. Jag vet inte om Alf Svensson var med när Ingela Thalén i början redogjorde för allt det arbete som pågår. Rätt mycket är sådant som ni också kan tänka er.

Om vi skulle fatta beslut här i kammaren vid voteringen i morgon skulle det inte innebära att det plötsligt sattes i gång en massa saker som skulle skilja sig från det som vi kommer att besluta om i höst. Det tar tid att förbereda saker. Det tar tid att göra i ordning lagstiftning så att saker och ting kan fungera.

Alf Svensson och förut Bo Lundgren försöker blåsa upp detta och få det att framstå som att det är otroligt stor skillnad mellan vad de borgerliga skulle kunna åstadkomma om de kom till makten och de förslag som nu finns på bordet och som rullar på. Det är inte att behandla frågan på ett seriöst sätt. Det tycker jag är allvarligt, eftersom det är en mycket viktig fråga.

Självklart, Alf Svensson, är det inte fel att göra något. Det är just att göra något som vi tänker oss. För att göra detta något krävs det också pengar.

Om människor ska kunna gå tillbaka till sina arbeten, vilket jag är övertygad om att också Alf Svensson vill, krävs det också att arbetsmiljön inte bryter ned dem så fort de sätter foten innanför dörren igen. Det krävs att man kan förändra i arbetslivet, få ned tempot, skapa en bättre arbetsmiljö och att flera arbetskamrater kan göra det som behöver göras. Det är sådana saker som vi måste få till.

När det gäller den offentliga sektorn kan vi dessutom hjälpas åt, Alf Svensson, med att se till att det kommer pengar ut till kommunerna och landstingen, så att det blir fler människor som arbetar för anständiga löner och på rimliga arbetstider. Låt oss hjälpas åt med det. Jag tror att vi klarar av att bära den bördan. Det är ett sätt att använda pengarna om man inte vill sänka skatterna. Det är två olika synsätt.

Jag talade om sjukförsäkringen och nivåerna. Om vi sänker ersättningen är det klart att folk inte har råd att vara hemma. Då går man till jobbet fast man är sjuk. Det är inget bra system.

Anf. 189 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Gudrun Schyman hör jag att hon säger att vi i stället för att sänka skatter ska se till att åtgärda de bekymmer som finns i samhället. Konsekvensen av det är att det inte kommer att finnas någon ohälsa alls om vi tar 100 % i skatt. Då har vi det perfekta samhället. Det är konsekvensen av det Gudrun Schyman hävdar.

Att det någonstans nationalekonomiskt skulle finnas en gräns, där skatterna kan blockera för företagsamhet och låsa in entreprenörer och dem som är kreativa, föresvävar inte Gudrun Schyman. Det är bara att höja skatter, så löser man alla tänkbara problem.

Gudrun Schyman säger att hon inte vet om jag lyssnade på Ingela Thaléns anförande. Jag tycker att det är så billigt. Jag satt här och lyssnade, och jag lyssnade lika bra som Gudrun Schyman. Kom med några sakliga argument i stället!

Sedan säger Gudrun Schyman så här: Om vi fattar beslut här i morgon händer ingenting i övermorgon. Nej, men det är ännu större risk att det som ska hända händer ännu längre bort i framtiden om vi inte fattar beslut så snabbt som möjlig. Det borde vi kunna vara fullständigt överens om. Fattas det beslut kan man ändå så sakteliga börja vidta åtgärder, men fattas det inte beslut åtgärdas ingenting alls.

Gudrun Schyman talar om pengar till kommuner och landsting. Tidigare hävdade hon att de borgerliga partierna vill dra ifrån kommuner och landsting resurser. Det visade att hon kanske inte har läst, även om hon har hört, vad Kristdemokraterna står för just i det sammanhanget.

Anf. 190 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att det börjar bli lite mycket av urskuldande och frånträdande av ansvar i debatten. Gudrun Schyman säger att det som har hänt har hänt långt tillbaka i tiden. Får jag peka på att de samlade kostnaderna för sjukskrivningar och förtidspensioneringar i landet har fördubblats på de senaste fem åren, upp till 120 miljarder kronor? Den fördubblingen motsvarar kostnader för ytterligare 120 000 lärare i skolan eller 120 000–130 000 undersköterskor i vården.

Om man inte gör någonting åt denna galopperande utveckling nu kommer den att fortsätta, och då blir inte bara alltfler människor sjuka, vilket i sig är mycket inhumant. Kostnaderna kommer också att öka på ett sådant sätt att de äter ut allt annat reformutrymme i samhällsekonomin och vi går in i en återvändsgränd.

Ingela Thaléns – det statsråd som är ansvarig för ohälsan i landet – inledningsanförande var ett mycket fint sätt att med vackra ord och målande exempel dölja de försummelser som har skett. Regeringen har inte

ens orkat lägga fram den proposition om folkhälsan som man har aviserat skulle läggas fram inför riksdagen under våren för att den skulle kunna behandlas före sommaruphållet.

Regeringen och samarbetspartierna har tagit ett helhetsgrepp, sade Thalén. Det är ett hån mot alla de långtidssjukskrivna och drabbade.

Jag kan också ta exempel. Jag har i dag talat i telefon med en kvinna – 55-plus, invandrare, funktionshindrad och långtidssjukskriven – som ingenting hellre vill än att börja arbeta igen. Hon måste få massage för armar och axlar för att kunna gå tillbaka till jobbet. Hon har gått till läkarcentralen, och där har hon anvisats smärtstillande tabletter som hon inte mår bra av.

I dag gick hon till försäkringskassan och sade att det har börjat talas om att just sådana personer som hon ska prioriteras för rehabilitering och att det ska finnas pengar för det. Beskedet från försäkringskassan blev detta: Glöm det. Det har vi inga möjligheter till. Vi har inga resurser att använda.

Det finns inga resurser. Men hade regeringen och majoriteten inte sagt nej till den finansiella samordning som har diskuterats och behandlats flera gånger i denna kammare hade det funnits resurser för att denna kvinna skulle kunna bli rehabiliterad i dag.

Det ansvariga statsrådet tar maxtaxan som ett exempel på vad samhället har gjort för att människor ska kunna kombinera arbete och familjeliv. Det är inget fel på låga dagisavgifter. Det gillar vi i Centerpartiet också. Men det är en ensidig modell utan flexibilitet och valfrihet för familjerna just när det gäller att bättre kunna kombinera familj och arbete.

Om det hade gjorts någonting hade statistiken inte sett ut som den gör. Det har tagits åtskilliga exempel. Jag har redan nämnt en del. Men det är inte bara de äldre som blir sjuka. Sjukskrivningarna tränger nu allt längre ned i åldrarna. På ett år har antalet sjukskrivna mellan 16 och 29 år ökat med 3 000. I dag kostar långtidssjukskrivningarna 25 miljoner kronor per dag. Kostnaderna beräknas öka ytterligare. Finns det då inte anledning att handla nu, precis som Alf Svensson m.fl. har sagt?

När det stod klart att ingen proposition skulle komma återopade vi från Centerpartiet tillsammans med flera andra partier 3 kap. 15 § riksdagsordningen med anledning av händelse av större vikt och väckte en särskild motion, där vi presenterade en rad förslag. Vi säger inte att det är fråga om ett helhetsgrepp som löser alla problem, men vi har presenterat 15 förslag i ett försök till åtgärder i en offensiv mot ohälsa.

Förslagen har naturligtvis avvisats av majoriteten. Regeringen och ansvarig minister har hittills varit ganska osynliga i den här debatten om ohälsan, och det är tydligt att det krävs motioner med anledning av särskild händelse för att få ut ministern på banan för diskussion av de här frågorna.

Jag är tacksam för och noterar med tillfredsställelse att ministern nu är beredd att ta upp denna debatt, men när hon väl blir synlig presenterar hon i DN i dag och nu här i kammaren ett förslag om finansierad samordning som riksdagen inte har någon möjlighet att behandla under det pågående riksmötet. Hon gör det först i ett skede när regeringen är ställd inför att möjligen få en majoritet emot sig. Dessutom är de förslag som hon lägger fram på det här området otillräckliga.

Frågan är ju varför regeringen handlar på det här sättet. Jag vill fråga ansvarigt statsråd: Varför lägger regeringen inte fram förslaget direkt i riksdagen, så att det hinner behandlas och snabbt kan börja verka? Är det möjligen en utstuderad valtaktik att regeringen i det här ärendet liksom i många andra tar oppositionens förslag för klara sig över valet men efter valet inte genomför förslagen utan kommer att försöka slingra sig undan?

Varför inte bifalla de förslag som redan ligger på riksdagens bord i stället för att avvisa dem? Regeringen ska inte tro att den kommer undan från debatten om ohälsan i valrörelsen. Vi ska se till att den lever och kommer att påminna om de utställda löftena ifall dessa inte hålls.

I vår motion föreslår vi att ett mål bör sättas upp för att komma till rätta med ohälsan. En rimlig ambition bör vara att nå tillbaka ungefär till de ohälsotal som rådde 1997 när de brakade i väg uppåt. Det skulle innebära en halvering av ohälsotalen och kostnaderna för ohälsan fram till år 2008. Det är vår ambition. Vad är regeringens och majoritetens mål, om ni nu har något?

De förslag som avslås rör olika åtgärder för att rehabilitera folk från passiv sjukskrivning till en aktiv verksamhet igen. Är inte detta både humant och viktigt? Det måste ju vara betydligt bättre för den enskilde att så fort som möjligt komma tillbaka till arbetslivet och vardagen igen i stället för att passivt kvittera ut sjukersättning.

Det är uppenbart att regeringen står tomhänt i fråga om åtgärder mot ohälsan. Oppositionen står samlad. I reservation 1, som är undertecknad av Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Centerpartiet, finns yrkande om bifall till de motionsförslag som har lagts fram om en samlad aktionsplan mot ohälsan.

Där behandlas mål för lägre sjukskrivning och förtidspensionering. Där pekas på skillnader i sjuktal över landet, där de regionala avvikelserna är mycket stora. Där finns förslag med krav på olika åtgärder. Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservation nr 1.

I detta anförande instämde Margareta Andersson och Lena Ek (båda c).

Anf. 191 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag vill gärna bemöta Agne Hansson eftersom han återigen pratade om att vi måste göra någonting nu. Det är klart att vi måste göra någonting hela tiden. Liksom vi har agerat under våren måste vi agera både nu och i morgon. Det här är ett komplext problem som jag inte tror avgörs av att vi fattar beslut i riksdagen i morgon eller i höst. Väldigt mycket är ju på gång.

Vi vet också att på de områden där man vill ha ett samarbete mellan försäkringskassan, socialtjänsten, sjukvården och arbetsförmedlingen har man frihet att göra det redan i dag. Vi stoppar inte upp en sådan utveckling genom att nu inte ställa oss bakom just de borgerliga partiernas åsikt i en väldigt massa andra frågor. Den här processen pågår, och det är fullt fritt för de regioner eller de landsting där man så vill att ansluta till den.

Jag tror att det måste ske ett klargörande i den här debatten, nämligen av hur vi ser på de människor som vi pratar om. Vad är det för skäl till att människor är sjukskrivna? Beror det på att människor är lata och fuskar och på att man behöver ha särskilda morötter eller piskor för att gå till

jobbet? Jag tror inte på den modellen, och jag skulle vilja höra hur Centerpartiet resonerar omkring det här.

Moderaterna är ju alldeles övertygade om att om vi bara får lägre nivåer i sjukförsäkringen och flera karensdagar, kommer det att innebära att människor går till jobbet. Jag vet inte om man vill gå så långt som till att säga att de blir friskare, men man säger i alla fall att de kommer att gå till jobbet. Jag är övertygad om att fler går dit när de får mindre i portmonnän eftersom de inte har råd att vara hemma, men hur ser Centerpartiet på det här?

Anf. 192 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är klart att man hela tiden bör vara vaksam och sätta in åtgärder mot det här. För varje dag man dröjer kostar det 25 miljoner kronor, och därför måste den här processen hållas i gång, men det är vad som inte sker. Det är inte så, Gudrun Schyman, att den permanenta samordningen av resurser från försäkringskassan och sjukvårdshuvudmännen finns i dag. Det finns försöksverksamhet på några platser men inte något permanent. Om något sådant funnes och verkade skulle det naturligtvis vara bra, men så är det inte. Ni har hela tiden motsatt er detta i utskottet och här i kammaren.

Jag tycker att det var väldigt bra att Gudrun Schyman också frågade om Centerpartiets syn på människan. Det är klart att det finns en rad skäl till att människor är sjukskrivna och till hur saker och ting fungerar. Låt mig omedelbart framhålla att också vi har vänt oss mycket mot resone-manget om fusk och sådant. Det är inte fråga om det, och det är inte från Centerpartiets sida fråga om att sänka nivåerna för sjukersättningen. Vi har inte heller föreslagit flera karensdagar.

Vår motion innehöll också en rad åtgärder för att förbättra arbetsmiljön. De finns tyvärr inte med på grund av att de inte har genomgått behandling här.

Vi har tagit upp trimningen och slimningen av arbetsplatserna liksom också företagshälsovården, men, Gudrun Schyman, jag tror inte att trimningen på arbetsplatserna blir mindre av att man ökar stressen och kräver att lika mycket ska göras på mindre arbetstid.

Anf. 193 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att höra att Centerpartiet inte menar att systemen ska förändras utifrån att vi ska komma åt fusk utan att de ska förändras utifrån en förhoppning om att människor både ska kunna få vara sjuka men också ska kunna komma tillbaka till arbetet. Det är då naturligtvis nödvändigt att göra förändringar av arbetsplatserna. Det handlar då om ett arbetsmiljöansvar hos arbetsgivarna och om en kontinuerlig uppföljning av det. Det handlar om att bygga ut företagshälsovården och om att förstärka personal, helt enkelt få in fler, så att vi kommer bort ifrån de anorektiska arbetsplatserna, där väldigt få ska göra väldigt mycket. Det här kommer att kosta pengar, särskilt inom den offentliga sektorn, eller hur?

Jag utgår från att Centerpartiet är med i diskussionen om att vi måste tillföra mer pengar till kommuner och landsting så att de kan vara goda arbetsgivare, kan anställa tillräckligt med personal, kan ha personal på arbetstider och i anställningsformer som är trygga, kan erbjuda heltider –

inte vikariat och deltider – och anständiga löner, och att de kan bygga upp en företagshälsovård för både den privata och den offentliga sektorn.

Allt detta kommer naturligtvis att kosta pengar, och det är pengar som vi måste ta ur statskassan. Det innebär att den delen av den totala ekonomin som går till den offentliga sektorn måste öka. Det är följden av ett sådant här resonemang.

Jag hoppas naturligtvis att Centerpartiet delar uppfattningen att det är helt nödvändigt att göra detta om vi ska komma till rätta med ohälsan på arbetsplatserna, precis som det är nödvändigt att diskutera – och inte bara diskutera utan också förkorta – arbetstiden.

Anf. 194 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är klart att det handlar om åtgärder på arbetsplatserna för att människor ska komma tillbaka till sina arbeten, men det handlar också om att rehabilitera människor så fort och så bra som möjligt. Det handlar om att ge dem en rehabiliteringsgaranti, och det handlar om rehabiliteringsersättning. Detta har vi föreslagit i den här motionen, och vi har också föreslagit det tidigare i riksdagen. Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna sagt nej till förslagen.

Det handlar också om flexibilitet och om löner. Såvitt jag vet är Gudrun Schyman och hennes parti tillsammans med regeringen ansvariga för de resurser som har tagits fram under den här mandatperioden. Vi tar vårt ansvar. Vi har i vissa fall krävt ökade resurser, och vi har inte sagt nej till ökade resurser när det behövs.

Det handlar också om jämställdhet på arbetsplatserna. Det handlar om att lyfta upp kvinnornas löner i offentlig verksamhet.

Jag har bl.a. i dag i denna kammare diskuterat med Johan Lönnroth ett förslag från Centerpartiet. Vänsterpartiet har bildat majoritet med Socialdemokraterna och säger nej t.ex. till en statlig lönerevision för offentlig verksamhet. Det handlar om att förbättra jämställdheten och öka tryggheten på arbetsplatserna, för att på så sätt undvika utslagning och ökad ohälsa.

Varför sitter Vänsterpartiet i majoritet och i ansvarsställning och bromsar jämställdhet och förbättringar på arbetsplatserna? Jämställdheten har ju gått åt fel håll under den här valperioden trots löften om annat.

Anf. 195 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! När Agne Hansson upprepar de tidigare borgerliga företrädarnas mantra om att ingenting görs och att regeringen är passiv så blir det ju inte en större sanning för att det upprepas ytterligare en gång.

Det pågår faktiskt både konkreta insatser genom väldigt viktiga försök, där resultat kan spridas till andra arbetsplatser, och det pågår också metodutveckling.

När Agne Hansson beskrev det samtal som han hade haft med en person som behövde ett särskilt stöd med terapeutiska inslag för att komma tillbaka till arbetet slog det mig spontant att det metodarbete som nu pågår, och som är en pilotverksamhet kring arbetslivsinriktad rehabilitering, syftar just till att reda ut den typen av frågor. Jag vet att man har varit väldigt framgångsrik. Det är alltså någonting som nu pågår. Det startades i vintras av staten som ett resultat av elvapunksprogrammet.

Sedan måste jag bestrida Agne Hanssons beskrivning av hanteringen av frågan kring finansiell samordning. I socialförsäkringsutskottets betänkande på sidorna 9, 10 och 11 finns en fullödlig och alldeles sanningsenlig beskrivning av hur frågan hanterats. Jag behöver inte upprepa den. Man kan gå till de sidorna och läsa.

Ett av skälen till att jag hoppas att riksdagen stöder s- och v-reservationen är att de riktlinjer som enligt förslaget om finansiell samordning ska gälla för arbetet går inte att använda om man ska fullfölja det som Agne Hansson själv har föreslagit.

Anf. 196 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Det finns naturligtvis alltid skäl för att krypa ifrån att snabbt och effektivt genomföra förslag. Jag kan inte se att det finns sådana problem i det här fallet.

Det handlar också om vilka belopp det rör sig om för att man ska få kraft i den finansiella samordningen. Jag tror att det finns de som bättre än jag kan redogöra för hur frågan har vandrat fram och tillbaka, hur man har varit på väg att fatta beslut om den, och hur den sedan har gått tillbaka igen.

Om det inte råder några delade meningar om att man är beredd att jobba vidare undrar jag varför regeringen hela tiden avslår förslagen om finansiell samordning.

Jag vill också kommentera mitt exempel. Man håller på att reda ut frågorna, säger ansvarigt statsråd. Men längre har man ju inte kommit. Hur länge ska man hålla på med detta? Krävs det inte en rehabiliteringsreform rätt snart som gör att dessa människor snabbt kan gå till rehabilitering? De vill ju inget hellre än att börja arbeta.

Anf. 197 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att Agne Hansson inte är insatt i hur frågan har hanterats och kanske inte heller i detalj har följt diskussionerna kring vare sig rehabiliteringsförsäkring eller frågorna kring finansiell samordning. Jag har stor respekt för det. Det kanske är en fråga som mer behandlas av dem som följer debatten.

Desto märkligare är det därför när Agne Hansson i sitt tidigare inlägg sade att jag har varit osynlig i debatten. Man ska kanske bortse från en sådan kommentar, men med hänsyn till det som Agne Hansson nu säger är det möjligen inte jag som har varit osynlig utan andra.

Jag vill också säga att regeringen inte har avslagit någonting. Vi har kommit med förslag, vilket framgår av beskrivningen i betänkandet. Jag beklagar att det vidgade uppdraget har inneburit att vi inte kan lägga fram ett lagförslag under våren. Detta har via medarbetare tidigare framförts till utskottet.

Regeringen kommer att lägga fram ett förslag i anslutning till budgetpropositionen som, precis som förslaget från Agne Hansson m.fl., föreslås gälla från den 1 januari 2003. Däremot finns det inslag i riktlinjerna som faktiskt inte är möjliga att följa om man vill fullfölja intentionerna i förslaget från Agne Hansson m.fl. Jag tror att vi på just den här punkten har röjt undan problemen, åtminstone när det gäller dessa förslag.

Det är också glädjande att höra Agne Hanssons svar på de frågor som Gudrun Schyman har ställt. När det gäller möjligheterna att komma till-

Anf. 198 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att jag har fått ett tydligt svar från ministern. Hon erkänner och beklagar att hon inte har kunnat lägga fram något förslag till riksdagen under våren så att vi kunde komma i gång med arbetet. Det är ett tydligt besked att det inte har hänt något som gör att vi snabbt kommer fram i den här frågan. Jag beklagar det.

Nu får vi fortsätta att konstruktivt diskutera frågan och se vad som händer efter valet. Vi ska vara vaksamma på den punkten. Men det är att beklaga de många enskilda individerna som av olika anledningar tvingas gå långtidssjukskrivna och saknar den rehabilitering som de så väl skulle behöva för att snabbt åter kunna komma i arbete.

Anf. 199 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Vi drev fram den här riksdagsbehandlingen i förtvivlan över att så lite händer på detta område. Härondagen kom Ekonomistyrningsverket med nya siffror om hur kostnaderna för sjukförsäkringen och förtidspensioneringarna beräknas utvecklas framöver. Där är inte alls bilden den som finns i Socialdemokraternas och andras verklighetsbild att det är ett problem som håller på att avta.

I år är den faktiska ökningen av kostnaderna 5,6 miljarder enligt Ekonomistyrningsverket. Det beräknar att kostnaderna nästa år ska öka med 11,5 miljarder. Skälet till det är att de långa sjukskrivningar fortsätter att öka. Det är en katastrofal situation. Gudrun Schyman har här talat om att en del av lösningen är att vi satsar mer på olika offentliga verksamheter. Sådana satsningar omöjliggörs genom denna kostnadsexplosion.

Jag kanske kom in på en riktig punkt i diskussionen. Agne Hansson sade att han inte riktigt kände till alla turer om Finsam, men det gör jag. Ingela Thalén säger här att förslaget ändå kommer att träda i kraft den 1 januari 2003. Då väljer hon att helt bortse från det faktum att hon redan förra året enligt riksdagens beställning skulle ha lagt fram ett förslag om detta.

Skulle vi få, vilket är min förhoppning, ett riksdagsbeslut i morgon med konkreta riktlinjer om ett sådant system startar en verksamhet omedelbart. Det är människor av kött och blod som kommer att träffas, företrädare för kassorna och för vården, och diskutera hur kösituationen kan förbättras.

Mycket av det som Gudrun Schyman säger här visar att hon inte alls vet vad Finsam är över huvud taget. Hon tror t.ex. att pensionärer inte kommer att ha någon glädje av Finsam. Så är det inte. Om kassan kommer överens med vården om att satsa kassamedel för vårdinsatser kommer kön att betas av i den takt och i den ordning som läkarna anser att den ska betas av. Det blir ingen gräddfil för dem som har sjukförsäkring.

Det framgick också av en replik här nyligen att hon också tror att det arbetet redan pågår. Det har helt klart framgått under den behandling som har varit att de nu gällande reglerna inte medger den här typen av finansiell samordning. Om vi får en majoritet i morgon, vilket är min förhoppning, för ett beslut i enlighet med utskottets majoritet vad gäller finansiell samordning kommer det att kraftigt påskynda en sådan process.

Vi vet fortfarande inte vad Socialdemokraterna tänker sig. Statsministern sade på Landstingsförbundets kongress i dag i Västerås att de borgerliga går för snabbt fram. Man vet inte om det kommer att fungera. Det är bäst att ta det försiktigt. Uppenbarligen är det en helt annan nivå på denna verksamhet och denna resurstillförsel till vården som ni tänker er än vad vi tänker oss.

Detta är en reell politisk skillnad. Miljöpartiets riksdagsgrupp tar på sig ett stort ansvar om den mot sin ledamot i utskottet väljer att i stället satsa på detta mycket osäkra kort som vi nu i ett par års tid har sett inte levererar när det gäller finansiell samordning. Bilden att ingenting sker gäller också på ett antal andra områden beträffande ohälsan.

Det talas mycket om feminism nuförtiden. För mig är det så uppenbart att man här kan tillämpa en feministisk analys. Här har vi ett nytt samhällsproblem. Sjukfrånvaron skjuter i höjden och är nu större än den någonsin har varit. Det är kvinnorna som drabbas mest. Det är de som på grund av de gamla familjestrukturerna och arbetslivets utformning återigen råkar mest illa ut.

Jämställdhetspolitiken är ett annat område där det har skett alldeles för lite. Ni brukar ofta från Socialdemokraternas sida tala om facklig-politisk samverkan. Men ni är ju på tvärs med facket på område efter område när det gäller ohälsobekämpningen. Ett antal tunga fackföreningsordförande skrev för en tid sedan om Margareta Winbergs jämställdhetspolitik att ingenting händer.

Ni talar om arbetstiden. Där har det varit stark kritik för att man inte mycket snabbare har kommit fram till ett förslag som flexibel arbetstid. Ni talar om kompetenskonto. Jag såg att TCO och SACO så sent som häromdagen vädjade till den socialistiska riksdagsmajoriteten att anta ett bättre förslag om kompetenskonto än det ni har lyckats komma fram till.

När det gäller arbetsplatserna visar statistiken att det för närvarande framför allt är de offentliga arbetsplatserna som har de största ohälsoproblemen. Både Kommunalarbetareförbundet och Vårdförbundet har där kommit fram till, som har nämnts här i debatten, att det är av värde för att verkligen framtvunga de organisationsbeslut som behövs att släppa fram fler alternativ.

Ni ägnar en stor del av er politiska energi åt att motarbeta de politiska alternativen. Det har skrivits en hel del om hur statsministern in i det sista har försökt att hindra Kommunalarbetareförbundet att anta det program som man slutligen antog. Trots Perssons insatser på förra kongressen har man nu ändå trotsat Han som bestämmer och fattat beslut om att Kommunalarbetareförbundet är för att man släpper fram privata alternativ. När ska det socialdemokratiska arbetarpartiet komma i kapp Kommunalarbetareförbundet i synen på de privata alternativen?

Alla dessa punkter är exempel på att ni är på tvärs med facket. Men de visar också att ni gör alldeles för lite för att komma åt ohälsoutvecklingen. Det har här talats om elvapunksprogrammet, sagts att vi inte har lyssnat till debatten, att vi varit ute ur kammaren osv. Det är klart att vi lyssnade. Men problemet är att det innehåller mest sådant som konferenser, hemsidor, trepartssamtal och sådant. Det är inte de skarpa förslag som det mycket skarpa läge som nu råder påkallar.

Gudrun Schyman sade någonting i förbigående om att hon hoppades att det inte bara blir en debatt före valet. Jag tror att det är väldigt viktigt

att föra denna debatt före valet. Jag är orolig för det öppna mandat ni begär. När jag ser på Ekonomistyrningsverkets siffror tycker jag att den farhåga som bl.a. Alf Svensson vädrade är mycket berättigad. Jag fruktar att denna utveckling kommer att leda till att Socialdemokraterna, om ni sitter kvar i regeringsställning, kommer att föreslå försämrade förmåner.

Det har här nämnts att det skulle ha varit den borgerliga regeringen som genomförde sänkningen av ersättningen de tre första dagarna. Det var det inte. Det var statsrådet Thalén som föreslog riksdagen det. Det var ni som i Rosenbadsöverläggningarna 1992 föreslog att vi skulle gå ned till 70 % ersättning för de långtidssjuka. Det var ni som sänkte från 80 % till 75 % efter valet 1994. De regeringar som Ingela Thalén har suttit i har stor erfarenhet av att försämma förmånerna i sjukförsäkringen.

Jag tycker att det skulle vara en mycket olycklig utveckling. Men om man inte gör någonting annat återstår bara detta. Det är också av det skälet vi har försökt att skapa ett sådant politiskt tryck att något verkligen ska hända på detta område. Det som kan hända i morgon är att vi får ett beslut om finansiell samordning. Det kommer definitivt att påskynda en process som gör att människor som nu står i vårdkö får vård och att människor som behöver rehabilitering får det snabbare.

Därför vill jag vädja till Miljöpartiets riksdagsgrupp att hålla fast vid det förslag man har stött i socialförsäkringsutskottet.

Även om jag är besviken på att inte fler förslag har fått majoritet i utskottet vill jag sluta med att säga att jag tror att den här behandlingen enligt en specialbestämmelse i riksdagsordningen och denna debatt kommer att visa sig ha en politisk betydelse. Det har satt fokus på denna fråga på ett annat sätt än tidigare, och förhoppningsvis bidragit till ett politiskt tryck som gör att den handlingsförlamning som hittills har präglat regeringen inte längre kan fortsätta.

Ni måste nu visa att den här utvecklingen måste brytas. Det här är inte en fråga där ni bara kan begära öppet mandat, utan också ni måste redovisa konkreta åtgärder som kan bryta utvecklingen.

I detta anförande instämde Yvonne Ångström och Bo Könberg (båda fp).

Anf. 200 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Om riksdagen skulle fatta det beslut som Lars Leijonborg vill i morgon så skulle vi få ett Finsamprojekt som startar den 1 januari år 2003. Om riksdagen inte fattar detta beslut i morgon så kan vi få ett projekt som innebär en utökning av samordningen, nämligen att arbetsmarknadsfrågorna kommer med genom att arbetsförmedlingen också kommer med, som kan börja den 1 januari år 2003. Så dramatisk är skillnaden!

Man skulle kunna tro att det var något större på gång, men det är det inte. Det är väl lika bra att säga det – det är ingen som kan slå sig för bröstet och stå här och säga att vi har hela facit för vad som ska göras och om ni bara följer våra beslut så kommer det att ändra sig i morgon. Innan sommaren eller innan midsommarafton så ska ni få se på dramatisk förändrade siffror i statistiken. Det är ju löjligt att diskutera på det viset!

Det kommer att ta tid, och vi får hjälpas åt. Jag är glad över att Folkpartiet fortfarande står upp för synen på den generella välfärden i den

bemärkelsen att vi inte vill sänka nivån i sjukförsäkringen. Tvärtom har vi t.o.m. skrivit artiklar ihop, Lars Leijonborg och jag, om hur nödvändigt det var att höja taken. Vi har alltså lite grann gemensamt på den sidan.

Det är riktigt när Lars Leijonborg säger att de satsningar som vi skulle behöva göra inom välfärden äts upp av sjukkostnaderna. Visst är det så. Det är därför vi måste ta i lite extra. Vi kan inte säga att vi låter bli att göra någonting eftersom kostnaderna är så höga, för då blir de ju ännu högre! Vi måste använda pengar i alla fall, samtidigt. Vi måste ha mer pengar till kommuner och landsting och in i försäkringssystemen så att de blir bättre och effektivare och mer pengar till försäkringskassan så att man kan koncentrera sig på rehabiliteringen där samtidigt som vi har de här kostnaderna. Förhoppningsvis kommer de då att sjunka, och då kan vi också sänka de kostnader som vi behöver pumpa in i form av åtgärder. Men vi kan inte säga: Det är så stora kostnader så vi kan ingenting göra. Eller hur? Därför måste det bli mer pengar till kommuner och landsting under en överskådlig tid.

Anf. 201 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Det är klart – har man riktigt snabba sedelpressar så kan man klara alla behov som man över huvud taget kan hitta på. Men inser man att man lever i verklighetens värld så ställs man inför prioriteringar, och då har regeringen med ert stöd valt att prioritera stödet till sjuka i stället för att göra människor friska. Det tycker jag är en felprioritering.

Tyvär vet inte Gudrun Schyman tillräckligt om Finsam. En taktik är då att säga: Vi är ju överens! Det blir den 1 januari 2003. Men Gudrun Schyman måste förstå att det för mig är ett mycket dåligt resonemang. Det var nämligen så att vi 1997 ville permanenta det Finsamförsök som dåvarande – tyvärr – statsrådet Bo Könberg satte i gång 1993. Men ni var emot det, och avskaffade det. Nu kommer ni och säger att det inte blir någon skillnad om man följer er eller om man följer oss. Det är klart att det hade blivit en skillnad om vi hade fått rätt 1997. Det hade blivit en skillnad om statsrådet Thalén hade bekvämat sig att effektuera den överenskommelse som hennes parti ingick i samband med Lars Engqvists plan för sjukvården. Så visst finns det en saklig skillnad!

Gudrun Schyman fortsätter att argumentera emot Finsam. Skillnaden är att om Finsam klubbas i morgon så kommer aktörerna på detta område att kunna planera för att det den 1 januari antligen blir tillåtet med denna ekonomiska samordning, och då vinner man åtskilliga månader. Det är verkligheten.

Anf. 202 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag är emot att förslaget klubbas i morgon, för det är en alltför begränsad lösning. Jag vet precis vad den handlar om, och jag vet också att den är slut i och med nu.

Jag tycker att det är bra att vi inte permanentar en lösning som inte täcker också arbetsmarknadsområdet. Jag tycker att det är utmärkt.

Vi kan konstatera att det som vi vill kommer att starta den 1 januari år 2003, och inte i morgon. Det var det jag särskilt ville peka på.

Jag tror att det är helt nödvändigt att vi ser att det inte handlar om att ha några egna sedelpressar när vi pratar om de här frågorna, Lars Leijon-

borg. Det handlar i stället om vad vi väljer att göra med de överskott som finns i de offentliga finanserna. Vi kan välja att sänka skatterna – det finns partier som vill göra det våldsamt. Men vi vill välja att använda pengarna till reformer och till att höja löner så att vi får en arbetsmiljö som är möjlig också för människor som arbetar inom offentlig sektor.

Det behöver göras mycket i den privata sektorn också, men inom offentlig sektor är vi, Lars Leijonborg, Gudrun Schyman och många fler, arbetsgivare. Där kan vi ta egna initiativ. Det måste vi också göra om vi ska komma till rätta med de här problemen, som i så hög grad drabbar kvinnor som arbetar med vård och omsorg, i utbildning och med allt detta som vi vill värna. Då måste vi använda pengarna på ett klokt sätt och inte släppa i väg dem i skattesänkningar som innebär att människor med rätt goda inkomster får mer pengar i fickorna.

Det är ett val, Lars Leijonborg! Det handlar inte om sedelpressar. Vi lägger inte fram några som helst förslag på några andra pengar än dem som också andra partier räknar med. Men vi gör olika prioriteringar, och det är det som behövs. Det behövs prioriteringar och personal inom den offentliga sektorn. Om människor som i dag är sjukskrivna ska kunna gå tillbaka till sina arbetsplatser så måste arbetsplatserna förändras. Vi behöver flexibla arbetsgivare och inte en ökad flexibilitet för de anställda, som håller på att gå sönder och därför blir sjukskrivna.

Anf. 203 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Den prioritering som vi framför allt talar om nu är huruvida det är vettigt att årligen betala ut tiotals och åter tiotals miljarder kronor till människor som är sjukskrivna men som skulle kunna komma tillbaka i arbete med relativt begränsade insatser. Vi förordar de här regelförändringarna och de begränsade insatserna för att vi tror att det både är bra för ekonomin och framför allt i mänskligt perspektiv är mycket viktigt.

Under den här debatten, som väl kommer att ta ungefär tre timmar, kommer kostnaderna för sjukförsäkringen att öka med 3 miljarder kronor. Bara ökningen är 3 miljarder kronor! Jag tycker inte att det är vettigt, och därför vill jag ha en helt annan kraft i åtgärderna emot detta.

Jag vill ta upp en aspekt till apropå det som Gudrun Schyman säger. Hennes parti har bestämt – med eller emot Gudrun Schymans vilja, det är extremt oklart – att Vänsterpartiet ska motsätta sig alla privata alternativ inom vård, skola och omsorg. Det gäller inte bara nya, utan de som redan finns ska upphöra. De arbetsplatser som har visat på nya organisationsformer, på nya arbetsätt och på nya sätt att uppmuntra och lyssna på personalen ska alltså förbjudas. Bara de som har gjort människor sjuka ska få vara kvar. Så är det nämligen i dag; det är landstingen som mest av alla gör människor, sin egen personal, sjuka. Jag tycker att det är horribelt att det är just de arbetsplatser som pekar mot framtiden som Gudrun Schymans parti vill förbjuda.

Anf. 204 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på Lars Leijonborg märkte jag inledningsvis att vi är helt överens om en sak: Jag tror att den här debatten i sig kommer att innebära mycket för att sätta fokus på frågor som rör människors rätt och möjlighet att komma tillbaka till arbetsplatserna.

Men när Lars Leijonborg säger att den här debatten är ett resultat av de borgerliga partiernas engagemang måste jag replikera och säga att jag under de gångna ett och ett halvt åren fram till i vår känt mig förfärligt ensam i debatten om att minska ohälsan på arbetsplatserna. Det har varit svårt att få gehör hos Lars Leijonborg och andra för en diskussion om på vilket sätt vi med olika insatser kan förändra verkligheten för människor.

Det är väl ändå lite grann av ett lågvattenmärke, Lars Leijonborg, att bara redovisa ett perspektiv i en förhandling i en krissituation. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen gick in för att stötta en borgerlig fyrtiregering som bokstavligt talat hängde på fallrepet. Man gick in i den situationen för att skapa ordning och reda brett över blockgränserna. Det är något av ett lågvattenmärke att då rycka ut delar utan att redovisa alternativ och de effekter som de skulle fått för de enskilda individerna.

Lars Leijonborg säger att man måste ha skarpa förslag. Ja, Lars Leijonborg, det behöver man. Redovisa dem! Jag ska med nöje lyssna på dem.

Anf. 205 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Jag uppskattar att statsrådet håller med om att den här debatten kommer att medverka till att processen snabbas på. Det är väl ovedersägligt att den här debatten, i meningen den debatt vi för just här just nu, har tillkommit på initiativ från i första hand Folkpartiet.

Jag skulle kunna utveckla att alla mina tre exempel på Socialdemokraternas beredskap att sänka förmåner i socialförsäkringen är korrekta, men jag kan dra tillbaka just det som avsåg oktober 1992. Jag hade två andra exempel på att socialdemokratiska regeringar har sänkt förmånerna i sjukförsäkringen.

Jag vill inte tro att ni just nu säger att ni ska klara valet genom att mörka nu och sedan slå till i budgeten i oktober med en sänkning till 70 %. Jag vill inte tro att ni pratar på det sättet. Men det kan uppstå en verklighet som gör att ni inte har något annat val, precis som Alf Svensson var inne på. För att undvika den situationen är det viktigt att ni gör andra saker.

Vi har förslag när det gäller nya former för rehabilitering, vårdfinansiering och maktfrågor, dvs. att individen ska få mer att säga till om i fråga om sin egen verklighet på arbetsplatserna. Man ska också få möjlighet att minska stressen genom att köpa hemtjänster och sådana saker. Visst har vi ett antal skarpa förslag som skulle kunna hjälpa människor med det här livspusslet.

Anf. 206 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Lars Leijonborg inte för den där debatten vidare. Det kan ju tvinga fram en och annan redovisning från de borgerliga partierna som inte är så rolig för dem.

Vad är det för konkreta förslag, och vad är det för nya former av rehabilitering, Lars Leijonborg? Vad är det för konkreta förslag på den punkten som kan påverka utvecklingen på ett annorlunda sätt än de förslag som regeringen arbetar med nu, som man prövar ute nu och som jag i diskussionen tidigare i vinter har presenterat? Regeringen återkommer ju med konkreta förslag i höstens budgetförslag inför 2003.

Sedan säger Lars Leijonborg att det är ett förslag om Finsam som riksdagen nu står i begrepp att fatta beslut om. Det är ju inget förslag om Finsam. Det är inte det, Lars Leijonborg. Vad är det egentligen Lars Leijonborg tror att riksdagen har för avsikt att fatta beslut om i morgon bitti?

Anf. 207 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Det är regeringen som är riksdagens verkställande organ. Det är inte tvärtom. Med tanke på regeringens förhållning av en Finsam-lagstiftning önskar jag verkligen att det var tvärtom. Men socialförsäkringsutskottet har ju inte ansett sig kunna lägga fram ett konkret lagförslag om Finsam för riksdagens beslut, vilket jag verkligen hade hoppats. Det hade varit en mycket välförtjänt smäll på fingrarna åt statsrådet. Konstitutionsutskottet har ju också kritiserat hanteringen i den här delen.

Jag tror ändå, om Miljöpartiet håller fast vid sin hittillsvarande linje i utskottet, att ett beslut i kammaren i morgon kommer att innebära att verkligheten förändras fortare än om Ingela Thalén får bestämma takten. Då får man ett så konkret uttalande från riksdagen att jag tror att aktörerna ute på kassor och i landsting kommer att kunna agera utifrån det. Därmed tidigarelägger man den här processen ett antal månader.

Om det däremot visar sig att det är den majoritet som Ingela Thalén, Göran Persson och Gudrun Schyman talar för som vinner i morgon vet vi egentligen ingenting. Göran Persson lade ut nya dimridåer på Landsförbundet i dag. Det var mycket oklart vilken nivå det handlar om. Om man inte vet hur mycket pengar man har att röra sig med är det väldigt svårt att resonera om några gemensamma projekt. Det är fördelen om vi vinner i morgon. Då vet man vilka pengar man har att röra sig med.

Anf. 208 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Här får ni både se och höra en alldeles äkta sparv i trandansen. Jag gissar att partiledarna kanske inte hade varit kvar här om jag inte just nu hade varit en så intressant person. Jag är ju det i och med att jag har gjort ett ställningstagande i utskottet. Trots mitt tidigare politiska liv är jag ändå ovan vid sådana högtgående slängar som produceras här i dag. Jag ska försöka hålla mig till sakfrågan.

Det är väldigt vad socialförsäkringsfrågor har blivit intressanta på sista tiden. Det var de inte när jag kom in i riksdagen för snart fyra år sedan. Då var det svårt, och folk ville inte diskutera det över huvud taget. Jag hade väldigt svårt att berätta om mitt utskott, vad det var vi gjorde och vad som var viktigt. Men nu är det gudskelov på tapeten, och det hoppas jag att det ska fortsätta att vara. Det är jätteviktigt. Det kommer nya utredningar och nya påhitt ideligen. Det är Gerhard Larsson ena dagen. Nästa dag är det Jan Rydh. Sedan är det bara arbetsplatserna, sedan försäkringsläkare, sedan alla läkare över huvud taget och sedan är det ersättningsnivåerna det beror på. Så fortsätter det så där.

Jag är psykolog till yrket och är van att se helheten. Jag har alltså gjort det i hela mitt yrkesliv. Jag blev lite chockad när jag kom till riksdagen. Jag tycker att det har varit en väldigt dålig helhetssyn här faktiskt. Man har haft en väldigt snäv syn var och en på sitt utskott också. Jag

tycker att den här debatten har breddat det här lite grann. Man börjar faktiskt titta lite åt sidorna också.

Det talas mycket om komplexiteten och helheten, men det är ju lätt att bli skakis inför helheten. Det kanske är därför som man alltid avvisar att det ska vara en barnbilaga till budgeten. Man orkar kanske inte eller tål inte se hur allting hänger ihop och hur allting påverkar barnen. Det här var ett exempel.

Man måste försöka blicka ut över helheten och ändå inte förlamas. Man måste försöka göra kraftsatsningar under tiden, förutsatt att man har analyserat frågan. Jag har faktiskt studerat och analyserat frågan om finansiell samordning ur alla möjliga vinklar. Jag känner till tureorna också, och dessutom är jag långsint.

Jag vill hålla fast vid den överenskommelse som Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Folkpartiet och Centern gjorde 2000 när handlingsplanen för hälso- och sjukvård skulle läggas fast och Socialdemokraterna lovade att fortsätta med det som då kallades Finsamprojektet. I dag har det utvecklats, och jag föredrar att säga finansiell samordning, för nu är även arbetsmarknadsmyndigheter och socialmyndigheter med.

Det är bra att det har ordnats massor av utfrågningar och hearingar, men det har skett lite grann på grund av att det har varit mycket protester. Är det protester blir det diskussioner. Det har varit jättebra.

I morse såg jag att regeringen ännu mer har närmat sig utskottsbetänkandet vad gäller punkt 5 om samverkan och finansiell samordning. Om det som stod i DN i morse och det som sades på TV var sant gick det t.o.m. att tala om en viss procent av försäkringskassans pengar, och det tackar jag för. I samklang med det hoppas jag att alla i morgon röstar med utskottsmajoritetens förslag på punkt 5, eftersom skillnaden inte är så dramatisk och man numera har med flera aktörer även i det förslaget.

Det här var en del av helheten. Nu kommer jag till Miljöpartiets motion, som är en helhet.

Regeringens målsättningar på ohälsoområdet är i mångt och mycket nödvändiga men inte tillräckliga eller ens de mest effektiva för att främja ökad hälsa i arbetslivet. Elvapunksprogrammet för ökad hälsa i arbetslivet har många förtjänster men räcker inte. Framför allt måste man försäkra sig om att de grupper som är överrepresenterade i ohälsostatistiken inte blir ännu mer diskriminerade på arbetsmarknaden än vad som är fallet i dag eller att nya grupper hotas att slås ut. En politik för att möta ohälsan måste se till hela människan och hennes behov, och det är inte tillräckligt väl beaktat i elvapunksprogrammet, tyvärr.

Dagens ohälsotal måste ses i ett livsstilsperspektiv för att kunna bemötas. De skenande sjukskrivningstalen ser vi som ett tecken på ett samhälle som är i olag. Människor upplever en stress som är större än tidigare, trots att utvecklingen har varit tänkt att förenkla för människor. I dagens situation upplevs tiden som mer knapp än någonsin.

Parallellt med vuxnas stress skolas våra barn in i samma förhållnings-sätt, och krav ställs från barnens alla sammanhang både på barnen och på föräldrarna, och barn visar också symtom på stress. Deras stress hänger ihop med de vuxnas alltmer stressade tillvaro där tiden aldrig räcker till.

Vuxna samtalar ungefär fem minuter per dag med sina barn. Barn lär sig stressbeteenden och att det är normalt att leva på det viset. En full-

tecknad almanacka betyder att man är en viktig människa, alltså finns man.

Ohälsoproblemet måste lösas å det snaraste. Annars har vi en generation av barn som riskerar att gå förlorade i stressrelaterade sjukdomar och besvär. Vi har inte tid att vänta. Allra viktigast för att bryta nyrekrytering till gruppen sjukskrivna och förtidspensionerade är det förebyggande hälsoarbetet. Det tas upp i elvapunksprogrammet men måste betonas ytterligare. Bl.a. måste företagshälsovården återställas. Det var på tapeten när vi hade en hearing med Arbetsmiljöverkets generaldirektör, men då lät det som att det var farligt att återställa den för fort och att vi skulle akta oss för att göra det. Det gör mig lite bekymrad att saker och ting inte får gå fort nu när det är bråttom.

En ökad satsning på förebyggande och hälsofrämjande arbete krävs alltså i samhället generellt och specifikt för människor som riskerar att bli eller redan är långtidssjukskrivna. Fokus behöver sättas på t.ex. matens koppling till hälsan men också på motionens och rörelsens koppling till hälsan. Skolgymnastikens betydelse för ungdomars hälsa och fortsatta livsstil måste lyftas fram. Att remittera till motion kan vara väl så effektivt som annan rehabilitering.

Livsstilsfrågorna och det egna förhållningssättets betydelse för hälsan är det viktigaste, men detta måste också understödjas av arbetslivet och samhället. Den viktigaste livsstilsfrågan rör vår syn på arbetslivet som den del av livet som ständigt får företräde och som ofta upptar den största delen av vår vakna tid. Den viktigaste åtgärden för att skapa en bättre balans i livet vore en arbetstidsförkortning. En arbetstidsförkortning skulle kunna humanisera ett arbetsliv som för många i dag upplevs nedbrytande i stället för upplyftande och på så sätt skapa möjligheter för en bättre balans i livet mellan arbete och egen fritid. Ett annat sätt att bryta arbetslivets rytm, att pröva något nytt, att förkovra sig eller bara vila upp sig och samla kraft kan vara friåret.

Men även om nyrekrytering av sjukskrivna bryts genom att man uppmärksammar de här livsstilsfrågorna och samhället humaniseras kommer det att finnas behov av rehabilitering. Därför måste rehabiliteringsbegreppet breddas, så att inte administrativa hinder ligger i vägen, och så måste rehabiliteringen vara tillgänglig så att alla personer blir uppmärksammade. Att vara sjukskriven på grund av bristande resurser och köbildning i vårdsektorn är inte bra vare sig för individen, vårdsektorn eller samhällsekonomin. Och vid sjukskrivningar för längre tid då någon form av rehabilitering är aktuell måste kontakterna med försäkringskassan fungera smidigt och snabbt.

Försäkringskassan måste ha resurser att möta varje människa och se hennes behov. Jag har i stort sett ägnat det senaste året åt att åka runt till försäkringskassor i Sverige, och jag vet att försäkringskassapersonalen, de som möter människorna, kan det här med rehabilitering. De vet hur man ska göra. Problemet är att det inte ges tid och resurser för rehabiliteringsarbetet utan de måste merparten av sin tid ägna sig åt att betala ut sjukpenning.

Om man inte ser över försäkringskassans situation kommer alltfler att bli sjukskrivna utan att någon rehabilitering sker, och för att man ska komma till rätta med den ökade ohälsan är det utomordentligt viktigt att människor blir sjukskrivna till rätt form av rehabilitering, inte bara sjuk-

skrivna från arbetet. Här måste synen på vård och rehabilitering breddas. Det gäller också den roll som den enskilde får spela i val av rehabilitering.

Jag hade lite kvar som handlade om män och kvinnor och lönestatistik, men nu är min tid ute. Jag får se om jag måste sätta upp mig igen på talarlistan. Men jag avslutar med att säga att de yrkesgrupper som tar hand om det värdefullaste vi har, barnen och hälsan, måste lyftas fram inte bara lönemässigt utan också som den viktigaste resursen i arbetet för ett barnvänligare Sverige och i kampen mot den ökade ohälsan.

Med det vill jag tacka och yrka bifall till reservation 2 och 3 och avslag på reservation 4.

Anf. 209 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag kan instämma i väldigt mycket av det som Kerstin-Maria Stalin sade när hon beskrev den allmänna inriktningen när det gäller människan i arbetslivet och behovet av att ge henne stöd och behovet av olika insatser för att underlätta för henne att komma tillbaka till arbetslivet.

Jag blir bara lite förundrad när Kerstin-Maria Stalin säger att hon på sina resor till försäkringskassorna har mött reaktionen att man vet vad man ska göra. Det jag möter när jag träffar kassapersonal är nämligen en väldigt stark önskan om en verksamhetsutveckling och ett stöd i metodutvecklingen när det gäller att välja rehabiliteringsmetod och också ett stöd när det gäller att arbeta med att bygga upp rehabiliteringsunderlag. Därför ser jag nog ett annat behov av stöd på försäkringskassorna än det som Kerstin-Maria Stalin uttryckte just nu.

När det gäller frågan om samverkan och samordning vill jag erinra om att vi, av de rapportslutsatser som vi har fått, kan konstatera att man har använt 2 % av det möjliga anslaget på 10 % i verksamheten i sina projektförsök. Det är bara när det gäller Hisingen och DELTA-försöket som det har använts lite mer, nämligen 3 %.

Jag säger detta bara med tanke på det som står. Jag vill också hänvisa Kerstin-Maria Stalin till den beskrivning som finns på s. 9, 10 och 11 i utskottsbetänkandet. Där framgår det väl på vilket sätt frågan har hantearats. Precis som Kerstin-Maria Stalin är jag väldigt långsint.

Anf. 210 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! När jag har träffat försäkringskassapersonal har jag varit mån om att träffa inte bara chefer. Det är klart att man på ett arbete vill ha metodutveckling, gå kurser osv. Det är alldeles självklart. Men det absolut största problemet som stressar personalen som jobbar direkt med människor allra mest är att de är för få. Det har gjorts en massa indragningar som har lett till att man har blivit färre. Man har högar med rehabiliteringsfall som man inte hinner med, och man går hem varje dag utan att ha hunnit göra det man egentligen vill göra.

När personal har börjat med nytt jobb inom rehabilitering, börjat från scratch och haft möjlighet att ta kontakt med en sjukskriven person väldigt tidigt går det snabbt att hjälpa till att rehabilitera. Det behövs ibland inte särskilt mycket. Men ju längre tid en person varit sjukskriven ju svårare blir det.

Det är klart att personalen vill ha utbildning och metodutveckling, men man vill ha resurser så man kan ägna sig åt arbetet. Personalen har också metoder som man är ledsen att man inte hinner tillämpa.

I det som kallades Finsam förut var det ganska låga procent. Man använde inte upp till 10 %. Gotland låg, jag tror det var 1995, högst med 3,3 %.

Anf. 211 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Alla har inte förmånen att ha ett arbete som är utvecklande och stimulerande. Är jobbet dessutom fysiskt slitsamt krävs det ordentligt med vila för att orka med i längden, tid som blir alltmer sällsynt i vårt samhälle.

Tiden ska, som ni vet, räcka till mycket. Pressen att leva ett aktivt och rikt fritidsliv ökar. Det gäller barnens fritidsaktiviteter, egen utveckling osv. Samtidigt som denna livsstilsförändring har ägt rum i vårt samhälle ser vi att villkoren i arbetslivet blivit allt hårdare. Arbetsorganisationen har slimmats. Arbetsbelastningen har ökat. Att skapa det goda arbetet har trängts tillbaka. Det gäller både inom den privata och den offentliga sektorn. 90-talet har kort sagt satt sina djupa spår och gett långsiktiga effekter.

För att komma åt orsakerna till den drastiskt stigande sjukfrånvaron finns det tyvärr inga enkla lösningar. Jag hör här i dag en önskan hos väldigt många om att det skulle vara så. Det finns kanske de som tror det. Men så är det inte.

Jag tror att vi dels måste föra en öppen och livaktig diskussion om de värderingar och attityder som driver den livsstilshets som vi ser i vårt samhälle, dels göra insatser som gör arbetslivet mer innehållsrikt och utvecklande och med en belastning som medger att man kan arbeta tills man når pensionsåldern.

För oss socialdemokrater har arbetslivets villkor alltid varit en central fråga. Vid vår senaste kongress i höstas antog vi riktlinjer för hur arbetsmarknaden ska kunna erbjuda arbeten som människor mår bra av. Vi vill bl.a. se förbättringar av den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön. Vi vill ha företagshälsovård för alla anställda, ökat inflytande över arbetet och arbetstidens förläggning. Vi vill se möjligheter att lära nytt hela livet och ett barnvänligare arbetsliv.

Vi anser att den offentliga sektorn måste gå före i arbetet mot ett mänskligare arbetsliv. Kommuner och landsting måste kunna erbjuda arbetsplatser som kännetecknas av demokratiserade arbetsorganisationer som saknar hierarkier.

Det är dessa riktlinjer som är vägledande för socialdemokratins arbete med att bekämpa ohälsoutvecklingen. Förra året beslutades – som vi nu har hört flera gånger – om elvapunksprogrammet som innehåller ett brett åtgärds paket och insatser på kort och lång sikt, på olika nivåer och inom olika områden. En rad beslut har därefter följt som innebär ett fullföljande av programmet.

Det är min uppfattning att det krävs en samsyn om vi ska göra någonting åt orsakerna till ohälsan. Det krävs ett gemensamt ansvarstagande från arbetsmarknadens parter och oss som lagstiftare.

Därför tycker jag att de pågående trepartssamtalen är helt avgörande för våra möjligheter att i grunden göra något åt ohälsan. Vi fixar inte

detta själva genom att fatta beslut i Sveriges riksdag. Vi behöver arbetsmarknadens parter.

Jag tycker också att det i detta sammanhang är särskilt viktigt att betona arbetsgivarnas ansvar. Det förebyggande arbetet måste bli bättre. Det systematiska arbetsmiljöarbetet måste få genomslag. Jag tycker det är helt oacceptabelt, och jag hoppas fler tycker som jag, att det bara fungerar på en tredjedel av våra arbetsplatser. Det är också det som är bakgrunden till varför vi satsar på utbildning av skyddsombud, på arbetsmiljöcertifiering av arbetsplatserna och på att införa hälsobokslut.

Det är oacceptabelt att kostnaden för utslagningen på våra arbetsplatser belastar enbart samhället. Därför är det viktigt att vi fortsätter att överväga vilka ekonomiska drivkrafter som bäst skapar ett arbetsliv som inte sliter ut utan som tar till vara sin viktigaste resurs, nämligen arbetstagarna.

Det finns också en rad andra insatser, som har nämnts. Det gäller försäkringsmedicin och sjukskrivningar. Det handlar om hur vi som individer lever. Det handlar om administration och rehabiliteringsarbete. Inom alla dessa områden måste det göras insatser.

Jag går tillbaka till det som rör de skiljaktiga meningarna. Strax före jul beslutade socialförsäkringsutskottet om att begära en lagstiftning om finansiell samordning mellan fyra myndigheter. Den försöksverksamhet som vi har haft i gång visar att det är viktigt att just dessa fyra myndigheter deltar. Det är viktigt att arbetsmarknadsmyndigheterna är med. Senast i dag har vi fått veta det av dem som driver försöksverksamheterna. De upprepar detta krav.

Mot detta reserverade sig Folkpartiet och Centerpartiet strax före jul. Varför då? Jo, därför att de tyckte att det var bättre med en finansiell samordning med enbart hälso- och sjukvården och försäkringskassan. Det var så sent som för ett halvår sedan.

Nu återkommer samma partier med motioner med anledning av att regeringen inte återkommit med en proposition. Mot bakgrund av reservationen som ni faktiskt gjorde bara för ett halvår sedan tycker jag att det är ganska märkligt. Jag tycker i och för sig att det är bra om ni har ändrat er. Det är intressant att få veta. Efter att ha hört Leijonborg vet jag inte riktigt vad ni står för. Det var något oklart, om jag får säga det.

Ni slår in öppna dörrar. Vi har redan gjort ett tillkännagivande. Regeringen jobbar för högtryck med att ta fram en proposition. Vi ändrade beställningen i höstas. Det handlar om att gå till en permanent verksamhet. Att gå från försök till permanent kräver ett omfattande arbete. Det är viktigt för enskilda människor att detta kommer till stånd. Jag tycker att detta är onödiga piruetter. Det är ett billigt försök att nå politiska poäng.

När det gäller den övriga reservationen vet jag inte om jag vill tro på er nyfunna gemenskap som ett uttryck för valtaktik. Jag är benägen att göra det. Jag hoppas förstås att det är ett ärligt försök att visa att borgerligheten har ett regeringsalternativ att erbjuda väljarna.

Men vad har ni att komma med som går utöver det som redan är beslutat och på gång? Det är väl ändå rimligt att beredningsarbetet med den utredning som har varit i gång, som gick på remiss och där remissen skulle vara inne till den 26 april, får pågå och att vi kan baka in det i nya förslag som kommer i höst? Är det inte rimligt? Är det inte rimligt att vi tänker efter vad vi gör innan vi gör något?

I den gemensamma reservation som ni har lämnat till socialförsäkringsutskottet skriver ni att målet är att antalet långa sjukskrivningar ska gå ned och gå tillbaka till genomsnittet för 1996–1998. Detta ska ni åstadkomma, säger ni, med åtgärder som inte, med något enstaka undantag, skiljer sig från det som redan är beslutat och gjort.

Det finns en reservation i finansutskottet som jag tycker det finns anledning att nämna här. Där föreslår ni en socialförsäkringsreform som ska – lyssna nu – öka sambandet mellan vad den enskilde betalar och vad hon får ut, göra det lättare att ta med socialförsäkringsförmåner utomlands, stärka systemet mot demografiska förändringar, öka incitamenten för att arbeta och motverka överutnyttjande.

Båda dessa reservationer visar – när man läser dem, tränger in i motionerna och tittar på vad ni egentligen menar – att ni står oerhört långt från varandra.

När det gäller de grundläggande frågorna i socialförsäkringssystemet som ersättningsnivåer, beräkningsgrunder och karensdagar är splittringen total. Å ena sidan har vi Folkpartiet, som inte vill göra några förändringar, försvarar det nuvarande sjukförsäkringssystemet och kräver en höjning av ersättningstaket. Sedan har vi Moderaterna å den andra, med Kristdemokraterna i knät som vanligt, som säger nej till detta krav och samtidigt kräver att den sjukpenninggrundande inkomsten ska beräknas på de senaste 24 månaderna och att en ytterligare karensdag ska införas.

Så ser det ut: oenigt och splittrat. Ni har inget alternativ. Ni står tomhänta. Ni sparkar in öppna dörrar. Det enda man kan säga är att det är tydligt att Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna står för ett stort systemskifte. Det är också svårt att se någonting annat än att Moderaterna i en moderatledd regering skulle vara de som satte dagordningen.

Grundtrygghetssystem, låga ersättningar, komplettera med privata försäkringar om man vill garantera sig den trygghet man har i dag – vad är det egentligen som gäller? Är Folkpartiet berett att stödja denna politik? Jag tycker att ni ska svara – kanske inte för min skull, men för att väljarna ska få höra vad det är som gäller. Vad innebär ett stöd för Folkpartiet? Innebär det ett stöd för en moderatledd regering, och vad innebär det för enskilda människors trygghet? Det är viktiga frågor. Det är viktiga frågor för de människor som i dag är sjukskrivna eller långtidssjukskrivna.

Jag yrkar bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande 18 i den del som avser punkterna 1–4 samt bifall till reservation 4 under punkt 5.

Anf. 212 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det var intressant att lyssna till utskottsordföranden, som var väldigt indignerad och upprörd över Centerpartiets och Folkpartiets agerande. Det var vi som var skulden till alltihop. Så talar naturligtvis en utskottsordförande som är trängd när majoriteten börjar brista.

Om vi tar det lite lugnt, Berit Andnor, är det så att Centerpartiet har lagt fram en partimotion med förslag om finansiell samordning som fått bifall av utskottet och riksdagen, som begärt ett förslag från regeringen. Detta förslag lades till riksdagen i höstas men var fullständigt otillräckligt i förhållande till det uppdrag som vi och riksdagens majoritet hade föreslagit. Det är förklaringen till att vi naturligtvis inte kan godkänna ett

sådant förslag. En finansiell samordning med 0,5 % av sjukkostnaderna är ju inget förslag att tala om i den meningen. Det är förklaringen till detta.

Hade regeringen då kommit fram med det här förslaget hade vi haft denna samordning i dag. Då hade inte försäkringskassan behövt säga nej till den 55-plus-kvinna som jag tog som exempel tidigare i debatten i dag. Det är det som det är fråga om. Vi hade då klarat av den här problematiken. Det är ju ni som har krånglat och krånglat för att förhålla detta. Nu upplever vi att vi måste gå ut i en valrörelse innan någonting händer.

Sedan vill jag medan jag har ordet, herr talman, precisera mitt yrkande. Jag yrkade bifall till reservation 1, som täcker nästan hela betänkandet. Mitt yrkande, preciserat, är bifall till reservation 1 under punkt 3 och bifall till punkt 5 i utskottets förslag.

Anf. 213 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Det som är intressant är det vi diskuterar i dag. Var står Centerpartiet i dag i denna fråga? Vad jag vet har ni skrivit en ny motion med nya krav. Ni har en reservation i dag som ser annorlunda ut än vad den gjorde för ett halvår sedan. Vad tycker ni egentligen?

För oss socialdemokrater har det varit väldigt viktigt att ta vara på erfarenheterna från den försöksverksamhet som har pågått i landet. Den har utvärderats under en tid, och vi fick slutrapporterna under hösten. Det framgår fullständigt klart och tydligt av den utvärderingen att det är oerhört viktigt att vi har de fyra arbetsmarknadsmyndigheterna med. Numera tycker Agne Hansson också det, vad jag förstår, och det är bra. Jag tycker det. Men det vore klädsamt att inse och förstå hur hela detta händelseförlopp har sett ut och vad som ligger bakom att vi står där vi står i dag. Det är bara det jag tycker.

Det är märkligt att man försöker göra politiska poäng av någonting där beställningen redan är lagd från riksdagens sida. Vi väntar på ett förslag. Vi vill inte göra något hastverk. Vi vill inte göra någonting som innebär att vi får oönskade konsekvenser av förslaget. Vi kommer att återkomma med ett förslag när det gäller den finansiella samordningen. Men då kommer det att innehålla de fyra myndigheterna. Det är det som är det viktiga och det som ger resultat.

Anf. 214 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår att Berit Andnor är upprörd. Ni är på defensiva i den här frågan, och ni är besvärade av att det är Centerpartiet och Folkpartiet som har initiativet i frågan när ohälsotalen välver sig över er som har ansvaret och ni inte lyckas göra någonting åt dem. Det är klart att det är oroande att möta väljarna i en sådan situation.

Var Centerpartiet står i den här frågan trodde jag var känt för utskottsordföranden vid det här laget. Så länge har vi lagt fram förslag om det vi nu behandlar att det borde vara fullständigt klart.

Från Centerpartiets sida vill vi ha en finansiell samordning som innebär någonting, där 10 % av sjukvårdskostnaden får gå till samordning. Vi kräver också en rehabiliteringsgaranti och en rehabiliteringsersättning för att människor snabbt ska kunna rehabiliteras tillbaka i arbete. Det är de förslag vi har lagt fram i motionen. Det är de förslag som vi har fått god-

kända för behandling av riksdagen nu, bland de 15 förslag som vi lade fram i vår motion med anledning av att regeringen inte har kommit till skott i denna fråga.

Prot. 2001/02:123
12 juni

Krisplan mot ohälsa

Anf. 215 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Det som har varit väldigt tydligt för oss som har jobbat och jobbar med frågan i socialförsäkringsutskottet är att den ökande ohälsan är ett komplext problem. Det krävs ett helt batteri med åtgärder. Det krävs insatser på olika nivåer och i olika sektorer, på både kort och lång sikt. Det pågår ett sådant arbete. Det finns ingenting i de förslag som ni lagt fram som på något sätt skulle innebära något nytt, som skulle innebära att det blev drastiska förändringar i besluten om man biföll de framlagda motionerna – ingenting. Öppna dörrar slås in.

När det gäller den finansiella samverkan finns det ett tillkännagivande. Det gjordes strax före jul i samband med att vi behandlade budgetpropositionen. Men det såg annorlunda ut, för det omfattade fyra myndigheter. Regeringen arbetar för högtryck med att ta fram en proposition i denna fråga. Det var en ny beställning som lades av riksdagen strax före jul. Det är ett komplicerat lagstiftningsarbete. Det går inte, som jag uppfattade att Lars Leijonborg sade, att ge någon form av signaler här. Det krävs en lagstiftning för att kunna genomföra denna verksamhet med finansiell samordning.

Men det viktiga är att det är fyra myndigheter, att arbetsmarknadsmyndigheterna är med. Det är enbart då, i den samverkan, som vi kan nå goda resultat, sätta människan i centrum och ge människor det stöd de behöver. Men det beslutet är redan taget i riksdagen. Så ser det ut, Agne Hansson: Det beslutet är redan taget.

Anf. 216 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Centern, Folkpartiet och Kristdemokraterna har väckt en motion om ohälsa med anledning av s.k. timad händelse. Alla utom motionärerna och talmannen har undrat något om en timad händelse kan ha pågått sedan 1997. Jag tolkar det som något alldeles nytt, oförklarligt och häpnadsväckande. Men sjukskrivningarna förtjänar trots allt att debatteras så konkret och sakligt som möjligt.

Ytterst är den socialdemokratiska regeringen ansvarig för att underskotten i sjukförsäkringen har växt med miljarder. Varför visade inte regeringen handlingskraft redan efter valet 1998 och vidtog åtgärder för att motverka den kraftiga ökningen av sjukfrånvaron? Sunt förnuft. Tror man på sunt förnuft visar den mest elementära pristeorin att mer för pengarna, allt annat lika, leder till högre efterfrågan. Höjer man ersättningsnivån i sjukförsäkringen från 75 % till 80 % påverkar det sjukskrivningarna. Det är ingen nyhet. Fråga holländarna, som har rekord i sjukbidrag och förtidspensioner, 15 %. Vi har bara 10 %.

Att professor Magnus Henrekssons uttalande i går att ersättningsreglerna har betydelse för sjukfrånvaron slogs upp som en stor nyhet är egentligen bisarrt. Varje gång försäkringarna blivit generösare, 1963, 1967, 1974, 1987 och 1998, har arbetsförmågan ökat. Fusk, nej inte alls. Det är ett rationellt beteende. Det förvånar mig att regeringen, de andra partierna och den massmediala opinionen inte velat inse så enkla fakta.

Statsrådet Ingela Thalén har i stället förklarat att svenskarnas höga sjukfrånvaro jämfört med andra européers beror på de slimmade arbetsplatserna med uppskruvat tempo, fysiskt tunga jobb och en allmän tidspress både i och utom arbetet. Fel på två sätt.

Vi är inte unika. Holland fick motsvarande utveckling när de hade 80 % ersättningsnivå. Man sänkte nivån på papperet, men fortfarande har en *mycket* stor grupp av de anställda 100 % i ersättning av de senaste fem årens inkomster. Sänkningen fick inte mycket effekt av den anledningen.

Arbetsmiljön i Sverige är jämförelsevis bra, och regeringen och företagen har verkligen satsat på den. Det märks bl.a. på minskningen av arbetsolycksfallen.

Visst, en så dramatisk utveckling som sjukskrivningarna under de senaste fem åren har inte *en* orsak. När ett flygplan störtar beror det i regel inte på ett enda katastrofalt misstag utan på många mindre misstag och problem som sammantaget leder till katastrofen: vädret, mindre miss av flygledningen, att piloten sovit illa, etc.

Detsamma gäller vid ohälsa. Höjda ersättningsnivåer i en högkonjunktur, 1998, fler nyanställda med kanske något lägre motivation eller sämre hälsa, svårigheter att ge nyanställd personal bra introduktion, hög belastning på sjukskrivande doktorer, arbetskraftsbrist, dåliga chefer, fler sjukskrivna, överbelastning på försäkringskassorna. Allt detta är ingredienserna i vårt problem.

Vi har alla sett hur snabbt en liten olyckshändelse kan skapa milslånga köer på motorvägarna. Samma sak gäller om sjukförsäkringen inte har rätt utformning. Det innebär att korttidssjukskrivning faktiskt nästan automatiskt blir långtidssjukskrivning för att man inte hinner med.

Vad bör då regeringen göra?

1. Se till att läkarna har en bra utbildning i försäkringsmedicin! Det är ingen nyhet för mig, jag har tjatat. Läkarna måste vara övertygade om att sjukskrivning är en dålig ordination, att de ska ge sig tid att tala med patienten. De bör ha kunskap om vad olika jobb ställer för fysiska och psykiska krav. De bör överge gammal slentrian och inte alltid sjukskriva hela veckor. Det är bättre att sluta på onsdagen, börja jobba så smått på torsdag och fredag och vila upp sig på lördag och söndag.

Varför har inte regeringen satt i gång med utbildning i försäkringsmedicin? Vi vet att den ger resultat. Vi vet att det är ganska billiga åtgärder som behövs. Och vi får faktiskt både lyckligare patienter, lyckligare läkare och en bättre försäkring.

2. Ersättningsnivåerna bör justeras nedåt. Varför? Jo, därför att det då blir lättare för läkare och patienter att fatta vettiga och rationella beslut. När sådana justeringar görs bör dock perspektivet vidgas till att på en gång omfatta trygghet, skattesituation, möjligheter att komplettera försäkringar i form av avtalsförsäkringar, privata försäkringar, etc. Det är inte helt lätt om man ska försöka hitta en långsiktig lösning.
3. Punkterna 1 och 2 kommer att minska ökningstakten och sedan också den totala arbetsoförmågan. Detta kommer i sin tur att leda till att trycket på doktorn och försäkringskassorna minskar. Det le-

der i sin tur till att kassorna kan se till att de människor som behöver annat än ekonomisk service, då menar jag rehabilitering i vid bemärkelse, får det snabbt. Snabbhet är a och o. Har man varit sjukskriven i mer än tre månader har man mycket mindre möjlighet att gå tillbaka till jobbet. Och det är en olycklig utveckling.

Nu är vi i en krissituation, och det är därför vi tycker att det är befogat med Finsam. Fungerar sjukförsäkringssystemet normalt hade inte sådana extraordinära åtgärder behövt vidtas. Det är också väldigt viktigt att vi ser till att patienterna kommer snabbt till sjukvården om de behöver den.

4. Försäkringskassornas administration måste moderniseras. Arbetet är på gång. Hade vi varit tre år tidigare med den utvecklingen tror jag inte att vi hade behövt vara uppe så här länge på kvällen och prata. Det projekt som för närvarande håller på att komma fram på kassorna gäller föräldraförsäkring. Det innebär att föräldrarna själva kan fylla i blanketterna. Datorerna säger till när de gör fel, och man slipper en förfärlig mängd dubbelarbete. Samma sak gäller i hög utsträckning för läkarna. De lämnar in sjukintyg via IT. Har de icke fått med alla uppgifter säger datorn till. Finns det uppgifter som av nödvändighet måste komma senare kan man också få reda på när de beräknas komma in. Med nya arbetsmetoder kan vi alltså få rationella kassor. Då kan vi glömma bort stora, omfattande omorganisationer som gör alla olyckliga på en arbetsplats.
5. Det femte problemet för både offentlig förvaltning och näringsliv är att man borde fundera på om jobbet kan rationaliseras med ett minimum av oro på arbetsplatserna. Detta är en utmaning för alla som arbetar i ett företag.
6. Det kan vara svåra olösningsproblemer. Då måste det bli varsel och friställningar. Så är tyvärr verkligheten. Då behövs bättre arbetsförmedling, mer flexibla arbetsmarknadslagar, och det ska inte vara en nackdel att byta jobb. Vi ska ha en effektiv och tidig kompetenshöjning när det behövs. Avtalsförsäkringar får inte hindra äldre att få nya jobb. Detta är också utmaningar, men de är inte omöjliga att lösa.
7. Företagshälsovården borde få tillbaka en del av sin tidigare sjukvårdande behandling. De konkreta kunskaperna om riskmomenten, alla typer av riskmoment, på företaget uppmärksammas då lättare. Snabbhet gör att man löser problemen snabbare och billigare. Det är långsamhet som gör att vi får köer både på motorvägarna och i sjukvården liksom på försäkringskassorna.
8. Det är många åtgärder som måste vidtas för att klara dagens delvis ohållbara situation. Finns det några råd? Ja, börja med att försöka minska inflödet av sjukskrivna. Här kommer ersättningsnivåerna och läkarnas försäkringsmedicinska utbildning in och även att de har mer tid att prata med patienterna och förklara hur man känner sig så bra att man vill gå till jobbet. Satsa på en bättre företagshälsovård! Men gör det i en ansvarsfull takt och se var nyttan blir störst. Satsa ännu mer på systematiska arbetsmiljöproblem! Här

finns stora problem, framför allt inom vårdsektorn, men även på andra håll. Se till att de som kan rehabiliteras får chansen att rehabiliteras snabbt! Väntan är inte bra. Tyvärr kommer vi att se, och här är jag pessimistisk, en ökad förtidspensionering innan allting blir bättre.

Det är gamla synder som leder till detta. Därför måste vi se till att vi får drivkrafter för att få de förtidspensionerade tillbaka till visst förvärvsarbete. Här tror jag att det behövs ekonomiska drivkrafter, men här behövs också fantasi osv. Här behövs säkerligen mycket samarbete mellan olika arbetsgivare osv.

Detta var mitt konkreta och sista råd i denna kammare.

Anf. 217 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Mycket av det Margit Gennser har tagit upp är vi överens om. Det rör flera punkter, t.ex. försäkringsmedicin, utbildning av läkare, varsamheten i sjukskrivningar, ökad kunskap. Samma säker gäller det systematiska arbetsmiljöarbetet och företagshälsovården.

Försäkringsmedicin är en av de punkter som finns i vårt elvapunksprogram. Det pågår ett arbete i trepartssamtalen och företagshälsovården där man gemensamt mellan arbetsmarknadens parter och staten ska försöka bli överens om hur en livaktig företagshälsovård ska byggas upp som fungerar på bästa sätt. Om detta är vi överens.

Men sedan kommer vi till punkter som moderater, Margit Gennser och socialdemokrater inte är överens om.

Margit Gennser sade inledningsvis att det handlar om sunt förnuft. Ja, kanske till vissa delar. Men det handlar inte om sunt förnuft när en av de punkter som Margit Gennser tar upp rör ersättningsnivåer och karensdagar.

Blir man friskare om vi inför fler karensdagar? Mår man bättre om man arbetar deltid på vårdavdelningen och jobbar på obekväma arbetstider? Blir det bättre på jobbet om vi försämrar arbetsrättslagstiftningen och man känner större otrygghet i arbetet? Blir man friskare? Tycker man att det är roligare att gå till jobbet i en sådan situation?

Blir man friskare, Margit Gennser, av en lägre ersättning? Ökar inte otryggheten i en sådan situation?

Anf. 218 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Jag är inte säker på att jag hörde allt, men jag vet ungefär vad jag ska svara.

Först och främst ser vi olika på problemet. Det har med temperament att göra. Jag är otålig. Jag är ledsen för att åtgärderna inte har vidtagits snabbare.

Det andra gäller resurser. När man arbetar snabbare använder man resurserna bättre. Då behöver man i längden inte fullt så mycket resurser. Det är inte att trolla, utan detta är rationalitet. Annars har vi varit ganska överens i utskottet om att vi måste vidta dessa konkreta åtgärder. Det enda är att jag säger att de måste vidtas snabbare.

Anf. 219 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag delar den otåligheten, Margit Gennser. Jag är nog precis likadan som Margit Gennser.

Jag tror att de flesta av oss skulle vilja hitta den enkla lösningen. Men det är inte så. Det finns inga enkla lösningar. Vi vet att det krävs ett långsiktigt uthålligt arbete för att göra någonting åt orsakerna till ohälsan. Det krävs också, enligt min uppfattning, ett gemensamt arbete mellan arbetsmarknadens parter och oss som företräder lagstiftaren. Ska vi genomföra grundläggande och genomgripande förändringar krävs en samsyn och en gemensam uppfattning om vilka åtgärder som ger effekt. Därför är trepartssamtalen viktiga.

Vi har olika uppfattningar när det gäller synen på karensdagar, ersättningsnivåer och arbetsrättslagstiftningen.

Jag upprepar min fråga igen till Margit Gennser: Är Margit Gennser verkligen säker på att fler karensdagar, lägre ersättningsnivåer och sämre arbetsrätt skulle innebära att man blir friskare och att ett bättre arbetsliv skapas?

Jag har ytterligare en fråga till Margit Gennser: Hur kan Margit Gennser och Moderaterna tro att mindre resurser till vården, skolan och omsorgen, dvs. färre människor på vårdavdelningarna, skulle innebära att arbetet skulle underlättas för dem som är min ålder och som har jobbat och slitit i alla år och känner av de krämpor som skapas av att det är för få på jobbet? Hur kan mindre resurser ge en bättre arbetsmiljö?

Anf. 220 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Om man känner att man har arbetsförmåga – det är subjektivt – får en mängd faktorer vägas in. Jag vill inte alls säga att det bara är fråga om ekonomiska drivkrafter, utan det finns en mängd andra saker.

Jag ska vara riktigt personlig. När jag råkade ut för mitt återfall i cancer fann jag att det bästa var – jag var sjuk! – att gå till jobbet. Då tänkte jag på andra saker. Ibland gick det inte.

Om man har doktors inspiration och han lägger ned tid på att prata, och man faktiskt försöker anstränga sig att göra någonting annat trots att man är sjuk, t.o.m. har ont, klarar man sig och blir friskare fortare. Här är vi naturligtvis olika, och det är här läkaren kommer in. Det är därför vi aldrig kan låta någon annan än den läkare som har hand om patienten avgöra och hjälpa patienten att gå till jobbet eller inte.

Det är därför jag har talat om karensdagar och ersättningsnivåer. Vi måste göra avvägningar mellan trygghet och vad folk kan spara. Här måste vi vara oerhört pedantiska så att vi inte gör misstag. Då tror jag att vi kan få mycket bättre förhållanden. Det har vi sett utomlands och i lite äldre tider då vår försäkring fungerade bättre och folk antagligen hade ännu sämre arbetsförhållanden.

Anf. 221 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Undersökningarna kring ohälsa och vilka grupper som är i farozonen duggar tätt. Under de senaste månaderna har vi fått uppgifter om att sex av tio sjuka går till jobbet och att ohälsan ökar. Varje dag stiger kostnaderna med 25 miljoner kronor.

Några dagar efter att denna TCO-rapport har lagts fram skriver Dagens Industri att fler höginkomsttagare blir sjuka. Chefen för välfärd och

hälsa på Alecta säger att försämringarna har ökat – det kryper ned i ålderrarna och upp i inkomst.

Undersökningar visar också att även bland ungdomarna ökar sjukskrivningarna. Men det som kanske oroar mest är att det är svårt att komma tillbaka. Alltfler blir sjukskrivna under lång tid.

I ett pressmeddelande från Riksförsäkringsverket den 17 maj framkommer det att det är en avtagande ökningstakt men att sjukskrivningarna blir längre. Sjukskrivningar som varar i över ett år fortsätter att öka, liksom antalet nya förtidspensionärer.

Något som ofta hörs i debatten om ohälsa är att tempot speedas upp hela tiden. Det finns alltid ett tryck att prestera mer, och någonstans tar det stopp. En stressmotor är *just-in-time*, och arbetslöshet och otruggighet är en annan.

Om vi ska skapa goda arbetsmiljöer där människor inte slås ut av stress och utbrändhet krävs stora satsningar på att återupprätta företagshälsovården och förbättra skyddsombudsverksamheten. Landets alla löntagare behöver inte mindre utan mer demokrati och inflytande. Det måste finnas tid för både återhämtning, lärande och utbildning. Människor måste kunna arbeta ett helt yrkesliv.

Från borgerligt håll skriver man gärna ut standardreceptet, dvs. att införa fler karensdagar och sänka ersättningsnivåerna.

I Vänsterpartiet tror vi att människor måste få tid att återhämta sig under trygga förhållanden, utan ständig skuldbeläggning och hot om försämrad ekonomi. Det har vi råd med. Att öka antalet karensdagar eller att sänka ersättningar skulle enbart innebära att vi skjuter en ohälsobomb framför oss. De problem vi ser i dag är inte orsakade av korta sjukdomsfall. Utifrån både ett individ- och ett samhällsperspektiv är det de längre sjukdomsfallen som är de stora problemen.

Herr talman! Jag tror att vi alla är medvetna om att många människor har slitit hårt i slimmade organisationer under lågkonjunkturen på 1990-talet. Vi vet också att sjuknärvaron har varit hög och overtidsarbetet har ökat, och detta gäller särskilt inom kommuner och landsting. Kvinnor har drabbats hårdast, och då särskilt kvinnor över 50 år. Detta mänskliga lidande ska vi inte acceptera.

Vad ska vi då göra? Jo, arbetslivets krav måste anpassas till arbetstarnas arbetskapacitet. Det börjar bli hög tid för flexibla arbetsgivare, dvs. arbetsgivare som tar hänsyn till att arbetsförmågan bl.a. är beroende av individens hälsa och familjesituation.

Det finns många goda exempel på bra arbetsgivare, som verkligen satsat på en bra arbetsmiljö, och naturligtvis är det bra att ta fram dessa exempel. Men vi måste öka drivkraften för att många arbetsgivare i praktiken ska verkställa det arbetsmiljöansvar som de är ålagda enligt gällande lagstiftning. Detta kan ske genom ekonomiska styrmedel, personalekonomiska bokslut och arbetsmiljöcertifiering.

Att alla anställda måste ha tillgång till företagshälsovård med förebyggande och rehabiliterande inriktning kan vara ett viktigt verktyg för minskad ohälsa. Det behövs också ökande resurser till rehabilitering och till en bättre fungerande administration hos försäkringskassorna.

När det gäller arbetsmiljön hos de offentliga arbetsgivarna har alla politiska partier ett stort ansvar att bära. Offentliga arbetsgivare måste ta

sitt ansvar och bli föredömen vad gäller att få bukt med den pressande arbetsmiljön.

På alla arbetsplatser är det också nödvändigt att få det systematiska arbetsmiljöarbetet att fungera. I dag finns det, som jag tror att Berit Andnor nämnde, ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete på cirka en tredjedel av landets arbetsplatser.

Att Arbetsmiljöverket har möjlighet att utöva tillsyn för att förebygga ohälsa är också mycket viktigt. Att, som några av de borgerliga partierna, lägga fram förslag på nedskärningar för Arbetsmiljöverket kan ju bara innebära att man vill försämlra tillsynen. Det känns verkligen konstigt.

I Vänsterpartiet tror vi också att samverkan mellan olika aktörer som ska motverka ohälsa måste bli ett arbetssätt som genomsyrar all verksamhet inom myndigheter. Det krävs ett stort engagemang och samarbete mellan många olika aktörer för att lösa dessa stora problem som ohälsa är. Här är elvapunksprogrammet en mycket bra början.

Alla dessa åtgärder är viktiga, men jag vill särskilt betona trepartssamtalen. Arbetsmiljöverkets chef Kenth Pettersson gav hela utskottet en utförlig information om trepartssamtalen, där 150 parter är med och kommer med synpunkter. Vid informationen framkom det att de som är med i trepartssamtalen har en press på sig men att det inte är konstruktivt att rusa på för mycket.

Att få bra lösningar som alla ställer upp på är säkert bättre om vi ser långsiktigt. Och det är verkligen min förhoppning att många löntagare också lokalt kommer att delta i dessa diskussioner. En ökad dialog och mer information behövs på många lokala arbetsplatser. Det finns otillräckliga kunskaper i arbetsmiljöfrågorna. Undersökningar visar att 63 % av arbetsgivarna och 80 % av skyddsombuden anser att de har otillräckliga kunskaper om arbetsmiljön. Det behövs därför bl.a. informationsinsatser. Problemen med ohälsa får inte bli individens problem även om insatserna oftast måste utformas personligt. Människans värde måste gå före de ekonomiska värdena.

Det är inte operationsköerna som genererar de höga sjukpenningkostnaderna, utan det är belastningsskador och psykisk ohälsa. Jag tror att det gäller att gå till botten med orsakerna till att människor blir sjuka.

Vad som på lång sikt däremot skulle kunna få ned sjukskrivningarna tror vi i Vänsterpartiet är sex timmars arbetsdag, en permanentning av sysselsättningsstödet till kommuner och landsting och en nationell handlingsplan för att få bort lönediskriminering mellan kvinnor och män. På kort sikt måste vi arbeta målmedvetet med att se till att arbetsgivarna tar sitt ansvar och arbetar systematiskt med arbetsmiljöarbete.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 4 i betänkandet.

Anf. 222 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Jag försökte vara pedagogisk, och jag försökte säga att om man ska klara det här svåra problemet måste man vidta en mängd olika åtgärder. Man har alltså en hel låda med olika byggklossar som man måste använda sig av. Bland dessa finns också – någonting som alltid misstänkliggörs – ekonomiska drivkrafter. Det är framför allt ekonomiska drivkrafter för patienterna. Jag tror att det behövs ekonomiska

drivkrafter både för patienter och för arbetsgivare, och för försäkringskassan.

Jag ska gottgöra en fadäs. Jag glömde att yrka bifall till reservation 1, vilket jag gör nu.

Anf. 223 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt hur jag ska kommentera det Margit Gennser sade – det kanske var ett mer allmänt inlägg.

Margit Gennser nämnde ekonomiska drivkrafter. Jag hörde henne säga att när man sänker ersättningarna innebär det att läkare och patienter tar mer rationella beslut. Då blir jag väldigt orolig.

Jag tror verkligen att det krävs förebyggande arbete. Jag tror att läkarna ska lyssna på dem som är sjuka. Jag tror också att försäkringsmedicin är en bra lösning. Men att sänka ersättningar är inte bra. Att öka antalet karensdagar är inte bra. Man tvingar dem som är sjuka att gå till arbetet, och det slår väldigt orättvist. Det slår mot dem som är väldigt fattiga.

Anf. 224 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Nej, man tvingar inte ut någon. Men man hjälper patienterna att ta bättre avvägda beslut. Det är inte ett absolut antingen–eller, utan det är ett väldigt stort gråfält, där det finns olika handlingslinjer. Det är det som behövs.

Jag sade också att när man inför nya sådana här regler bör man tänka till, så att man beaktar en mängd olika faktorer mycket mer än vad vi gjorde på det turbulenta 90-talet och så att man får ett system som håller under lång tid.

Anf. 225 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Jag tror inte att jag och Margit Gennser kommer överens här. Jag tror också att hon och jag har lite olika bakgrund. Jag har varit fabriksarbetare i många år, och jag har alltså en industribakgrund. Jag har sett vad ohälsa betyder. Jag har haft många arbetskamrater och har många vänner som egentligen skulle vara sjuka men som tvingas gå till arbetet därför att karensdagen innebär att de annars förlorar en tusenlapp i månaden. Med ytterligare sänkta nivåer och ytterligare karensdagar är det fråga om ganska mycket mer pengar. En ensamstående mamma klarar inte av det. Det vet jag. Det är ett problem för stora grupper.

Det här är klart en ideologisk fråga, där vi slår vakt om den välfärdsmodell som finns och helst vill se slopade karensdagar. På längre sikt tror jag att det är väldigt bra att man har möjlighet att stanna hemma när man är sjuk. Om man går till arbetet är risken att det blir långa sjukskrivningstider i stället. Detta att kunna återhämta sig själv är bra, om det används med förnuft, vilket jag tror att de flesta av löntagarna i landet kan göra.

Anf. 226 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservation 1 i betänkandet och bifall till utskottets förslag under punkt 5. Jag

tänkte först kommentera det utskottsordföranden sade om att de borgerliga är oeniga i sina förslag. I detta förslag ligger det ingen budgetbehandling, utan vi diskuterar en handlingsplan för att få stopp på de skenande sjukskrivningskostnaderna. Där har vi enats bland de borgerliga. I en senare budgetdebatt kan vi diskutera andra åtgärder. Uttalandet var kanske en avledningsmanöver från utskottets ordförande.

Alla svenskar vet nog vid det här laget att sjukskrivningskostnaderna är enorma i dagens Sverige. Det är ofattbart att ohälsan totalt kostar 113 miljarder. Fler än jag undrar därför vad regeringen verkligen gör åt dagens situation.

Debatten ger en vink om att många områden måste förändras inte bara inom sjukförsäkringen. Det samhälle som Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet skapat är inte hälsosamt.

Man kan, som regeringen gör i dag, enbart fokusera på att utreda varför sjukskrivningarna skjuter i höjden och glömma att ta itu med dem som redan är sjukskrivna.

Ca 120 000 av de nu sjukskrivna har varit sjukskrivna i mer än ett år och riskerar att fylla på den grupp av förtidspensionärer som nu består av 450 000 personer. För varje dag som går av sjukskrivningen vet vi av erfarenhet att man kommer närmare förtidspension. Men regeringen har inte ägnat någon uppmärksamhet åt de enskilda individer som har drabbats av sjukskrivning de senaste åren. Rehabiliteringen är satt på undantag.

I Dagens Nyheter i dag verkar det som om en omvändelse under galgen är nära förestående. Valtider kan ha en magisk inverkan på en socialdemokratisk regering. Regeringen inser att man står tomhänt inför de väljare som faktiskt undrar varför regeringen inte lyckats vända den negativa sjukskrivningstrenden. Eller är det på grund av att vi i utskottet lyckats bli eniga med Miljöpartiet om den finansiella samordningen av resurser som detta uttalande görs i Dagens Nyheter?

Vi kräver åtgärder gällande den finansiella samordningen fr.o.m. den 1 januari 2003. Detta skriver statsrådet om i dagens artikel. Men vad vet vi om det kommer ett förslag? Vi säger i vårt förslag att samordningen ska sättas i gång den 1 januari 2003, men det finns inget datum i s- och v-reservationen.

Regeringen har sedan sjukskrivningarna började skjuta i höjden 1997/98 valt att tillsätta ständigt nya utredningar och nya samtalsgrupper. Vi kan inte påvisa att någon åtgärd ens marginellt har trängt tillbaka sjukskrivningarna. Inte ens den enklaste åtgärd, t.ex. att upprätta särskilda rehabiliteringsenheter på försäkringskassorna för att beta av sjukskrivningsköer, har vidtagits. Det har vid sidan av oss trots allt både utredaren Jan Rydh och Riksförsäkringsverket föreslagit.

I stället har statsrådet Thalén i ett flertal debatter här i kammaren sagt att rehabilitering inte löser något, att det är svårt att se resultat osv. När jag i den senaste debatten om arbetsskador den 19 april i år nämnde att jag tyckte att regeringens futtiga 70 miljoner för rehabilitering var njuget och att vi kristdemokrater föreslagit en satsning på över 6 miljarder på tre år för att vi ska kunna ta ett helhetsgrepp på sjukskrivnings- och rehabiliteringsarbetet genom att försäkringskassan koordinerar arbetet kallade statsrådet detta förslag för pinsamt. Det var beklämmande.

Frågan är om det utspel som regeringen gör i dagens DN är allvar eller om det bara är ett spel för gallerierna. Statsrådet Thalén har ju själv i intervjuer sagt att man inte ser någon ljusning på sjukskrivningsfronten – i alla fall inte före år 2007. Tror man nu på att rehabiliteringsåtgärder faktiskt hjälper?

Vem sköter rehabiliteringsarbetet, och vem är ansvarig? Man kan dela upp arbetet i två delar – det förebyggande och det som syftar till återgång till arbetet. Det förebyggande arbetet är redan reglerat i arbetsmiljölagen. Det gäller hur arbetsgivarna ska arbeta med systematiskt arbetsmiljöarbete och hur de ska undersöka arbetsmiljön och sjukfrånvaron och föreslå åtgärder. Det ligger redan i dag i lagstiftningen.

När någon blir sjukskriven måste han eller hon naturligtvis själv delta i arbetet. Det är också reglerat. Sedan ska socialtjänst och sjukvård erbjuda adekvat rehabilitering för dem som behöver deras insatser.

Efter att i 15 år ha arbetat med rehabilitering är min erfarenhet att de som i dag arbetar med rehabilitering vet vilka vägar som ska gås. Det var någon som sade det här tidigare, och jag vill understryka det. De flesta stigar inom rehabiliteringsområdet är redan upptrampade, men arbetet kan förbättras.

Varje dag kommer det i medierna förslag som låter som nya från ministrar och statsråd i regeringen. Det gäller sådant som redan sker ute på arbetsplatserna. Det är inga nyheter. Därför känns det så märkligt att det presenteras som nyheter i medierna.

Det som i dag fallerar och som ingen egentligen pratar om är att försäkringskassorna inte har tid att ta tag i den samordning av insatser som ska ske enligt lagen och som de har fått i uppdrag.

Ett annat problem för dem som jobbar med rehabilitering är att personer som har ett jobb men som av olika anledningar behöver byta arbete inte kan få hjälp från arbetsförmedlingen. Man får svaret att personen måste vara arbetslös innan de kan hjälpa till. Då säger vederbörande att han eller hon hellre sjukskriver sig, och så hamnar vi i moment 22.

Försäkringskassan, som ska bedöma om sjukskrivning är det relevanta alternativet – det är bara där man kan göra det – ska ha en överblick och veta om det är arbetsplatsen, sjukvården eller socialtjänsten som ska agera, eller om det krävs arbetsmarknadsåtgärder. Där ska försäkringskassan vara professionell. Arbetsgivarna kan utreda arbetsplatsens förutsättningar, men de kan inte ta hela ansvaret för människor som lider av psykisk ohälsa, cancer, anorexi, muskelsjukdomar, missbruk m.m. Här ska försäkringskassan med professionell kompetens intervjua och styra upp rehabiliteringsarbetet – naturligtvis oftast tillsammans med arbetsgivaren.

Men det viktigaste, som jag saknar i dagens debatt, är att vi måste tala med individen. Man kan ingenting göra utan dialog med individen. Vi kan utreda orsaker till sjukskrivningar, men om vi inte samtalar med individen som är sjukskriven är det ett misslyckande. I dag sitter många sjukskrivna hemma och väntar på att någon ska hjälpa dem tillbaka till arbetslivet.

Regeringen har som det verkar avhånt sig allt ansvar för försäkringskassans arbete. Varför har man gjort det? Arbetsgivarna betalar en sjukförsäkringsavgift. Jag skulle vilja veta vad den ska täcka. Är det bara

utbetalningar av individens sjukpenning, eller ger det även individen och arbetsgivaren rätt till någon form av rehabiliteringskompetens?

Vem bryr sig om försäkringskassans personal, som själv är sjukskriven och mår dåligt? Jag skulle vilja uppmana regeringen att sopa rent framför egen dörr genom att ge försäkringskassan reella resurser så att den faktiskt kan klara det åtagande som lagts på den.

Herr talman! Vi kristdemokrater har föreslagit en rehabiliteringsförsäkring i de senaste två budgetbehandlingarna – 2000 och 2001. Det har majoritetspartierna avvisat. Vi tycker att det är ett sätt att få sjukskrivningståget på rätt spår, så att vi kan börja se förändringar. Vi måste möta människor och se till att de kommer tillbaka till arbetslivet.

Socialdemokraternas kongress har visst föreslagit en rehabiliteringsförsäkring, liksom TCO, LO och SACO. Det är synd att majoritetspartierna inte har gått på den linjen ännu, får man väl säga. Allt kan hända i valrörelsen.

Herr talman! Vi har i den borgerliga reservationen beskrivit vilka steg regeringen kan börja ta framåt. Vi har ingenting emot att fösa regeringen framför oss i dessa frågor. Det gäller utbildning av företagsläkare och försäkringsläkare, vårdgaranti, bättre rustade försäkringskassor, en rehabilitering värd namnet via en rehabiliteringsförsäkring, t.ex., och förstärkt folkhälsoarbete. Det handlar också om att underlätta byte av arbetsgivare.

Ta nu nödvändiga steg, men glöm inte individen. Glöm inte de sjukskrivna. Vi har inte tid och råd att vänta längre på insatser. Det gäller både ur individens och ur samhällets perspektiv. Låt oss få se handlingskraft. Lägg prestigen åt sidan och anta våra förslag till åtgärder om ni inte har några själva.

Anf. 227 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Désirée Pethrus Engström kommenterar ett uttalande om att det finns en djup oenighet inom borgerligheten. När man tittar lite närmare på motioner och det egentliga innehållet i politiken finner man också att så är det. Det räcker att läsa innantill i motionerna och i de reservationer som finns i finansutskottets betänkande för att se att det är så.

De formuleringar i en reservation vid betänkandet vilka kallas en handlingsplan ska väl innehålla de lite skarpa förslag som Désirée Pethrus Engström efterlyser. Det är kanske inte så mycket bevänt med den där enigheten när det kommer dithän, för jag har förstått av diskussionen i dag att klyftan är djup mellan Folkpartiet, som fortfarande står fast vid det generella välfärdssystemet, och Moderaterna, som står för ett helt annat system, nämligen ett privat sjukförsäkringssystem. Kristdemokraterna hänger någonstans mittemellan och vet inte riktigt vart det ska ta vägen.

För det systematiska arbetsmiljöarbete som Désirée Pethrus Engström pratar om finns det redan en lagstiftning. Problemet är att den inte fungerar på mer än en tredjedel av arbetsplatserna. I elvapunksprogrammet finns det en bred ansats. En rad olika åtgärder finns redovisade där, och en rad beslut har tagits.

Till en eventuell rehabiliteringsförsäkring och frågorna kring den återkommer regeringen efter det att beredningen av Jan Rydhs arbete

med handlingsplanen för hälsa i arbetslivet genomförts. Det är väl rimligt att det sker ett normalt beredningsarbete innan man fattar beslut. Remisstiden gick ut den 26 april i år, och det finns all anledning att avvakta beredningsarbetet.

Min fråga till Désirée Pethrus Engström är: Ger fler karensdagar och lägre ersättningsnivåer friskare människor?

Anf. 228 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Berit Andnor säger att vi behöver ett normalt beredningsarbete, men det är precis så som Alf Svensson sade här tidigare, att det beredningsarbetet ju har tagit alldeles för lång tid. Redan 1997–1998 började siffrorna gå uppåt. Vi hade en debatt 1999 om varför ingenting hände. År 2000 hade vi också en debatt om varför inget hände. Även under höstens budgetdebatt år 2001 hade vi en debatt om varför ingenting hände.

Nu händer fortfarande ingenting. Vi lägger nu så att säga i panik fram ett förslag. Nu måste ni komma fram med skarpa åtgärder, så att det börjar hända någonting. Vi har de skarpa förslagen, och vi tror att rehabiliteringsförsäkringen är en del i detta. Det elvapunksprogram som ni föreslår består av utredningar, samtal, nya lagstiftningar, rekommendationer till försäkringskassan, utredningsuppdrag osv.

Vi har gjort en analys av vad detta ger, och vi kan inte se några resultat i dag av detta. Men om ni i dag börjar fråga ut individerna för att hjälpa dem tillbaka till arbetslivet börjar det redan att ticka in pengar. Vi tror att om man satsar förebyggande tjänar man pengar. Det är hela kvinnansensens av det hela att det lönar sig att satsa förebyggande på rehabilitering. Regeringen har dock hittills avvisat alla sådana förslag.

Vad gäller karensdagen vill jag peka på att ni själva t.ex. har två karensdagar för dem som har två arbetsgivare.

Anf. 229 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag återkommer till det som jag sade inledningsvis i min förra replik, nämligen att de skarpa förslagen lyser med sin frånvaro. Vad är det egentligen för skarpa förslag som de fyra borgerliga partierna är överens om? Det är fler karensdagar och lägre ersättningsnivåer. Vad är ni egentligen överens om? Vad innebär det?

Jag måste säga att de förslag som kommer fram ligger helt i linje med det elvapunksprogram som är framlagt av regeringen och beslutat av riksdagen. Vad som kommit sedan beslutet togs är en rad konkreta åtgärder och en rad konkreta initiativ i riktning mot utvecklande av de elva punkterna.

Detta är en process, ett arbete som pågår och som kommer att utvecklas. Det är mycket noga beskrivet i det budgetunderlag som fanns i höstas. Vi har trepartssamtal i gång som är oerhört viktiga. Innan vi fattar beslut om att utveckla företagshälsovården är det enligt min och regeringens uppfattning oerhört viktigt att vi har en samsyn mellan arbetsmarknadens parter och regeringen om hur detta ska utformas. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi bygger på arbetsmarknadens parter när det gäller frågor som är så oerhört nära kopplade till hälsan i arbetslivet.

Jag har fortfarande inte fått svar från Désirée Pethrus Engström på min fråga om man blir friskare av fler karensdagar och lägre ersättnings-

Anf. 230 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Förslaget i betänkandet handlar om åtgärder för att komma till skott med att få ned sjukskrivningstalet. Vi diskuterar inte karensdagar i det här förslaget utan det som vi ifrågasätter är varför inte alla de skarpa förslag som Berit Andnor pratar om har givit några resultat. Som Alf Svensson sade har det inte hänt någonting i statistiken. Det måste börja hända någonting.

Vi tror på det som Centern kallar rehabiliteringsgaranti och som vi kallar rehabiliteringsförsäkring, dvs. Gerhard Larssons förslag som redan är remissbehandlat och klart. TCO, LO och SACO tycker att det är ett bra förslag. Vad väntar ni på? Det handlar om att hjälpa individen tillbaka till arbete, och det kommer ni att tjäna massvis med pengar på i sjukförsäkringssystemet. Men ni har valt att bara avvisa det förslaget i två budgetbehandlingar.

Det är bl.a. detta som vi menar när vi talar om skarpa förslag. Vi har också förslag om att sätta i gång utbildning av läkare. Vi har förslag som gäller att man ska sätta i gång nu, inte om utredningar och om processer som pågår osv.

Anf. 231 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Vi diskuterar nu en krisplan mot ohälsa, och bakgrunden till den mera konkreta diskussionen är de motioner som Folkpartiet och några andra partier har fått väcka. Jag tror att detta har beviljats därför att talmannen eller kammarskansliet har konstaterat att konkreta förslag som riksdagen har begärt eller som har varit utlovade inte har kommit. Att det gäller en stor och viktig fråga är naturligtvis också en del av bakgrunden.

Inte ens det senaste tillkännagivandet, det andra i raden till regeringen om att ta fram förslag om finansiell samordning, har följts av regeringen. Regeringen har också själv utlovat en angelägen proposition om folkhälsa som inte heller har kommit.

Vi har i vår motion, som var och en som är intresserad kan ta del av, en mängd förslag. En av de viktiga punkterna i den handlar om mer av inflytande och mer av egenmakt i arbetslivet. De att-satser som vi har fått väcka så här utanför den vanliga motionstiden har konkret i första hand handlat om finansiell samordning, om rehabilitering och om förtidspensionering. Det finns också flera förslag i andra motioner som har väckts.

Bakgrunden till det här är förstås den oerhört allvarliga situationen och regeringens enorma passivitet. Det mest tydliga exemplet på detta är väl den socialdemokratiska skandalen om den finansiella samordningen. Finansiell samordning handlar om huruvida olika myndigheter i vårt land ska finansiellt-ekonomiskt få samordna sig eller inte.

Jag har efter att ha hört en del av inläggen, bl.a. från utskottsordföranden Berit Andnor, från Ingela Thalén m.fl. bedömt det som nödvändigt att säga några beskrivande ord om bakgrunden till den skandalen.

Idén att man kanske skulle kunna öka den mänskliga lyckan, minska lidandet och spara pengar genom att använda pengar på några andra ställen än där de är bokförda från början väcktes någon gång i mitten på

80-talet. Den kallades då Bohusmodellen. Det var några Bohuspolitiker av skilda slag – jag tror att det t.o.m. fanns socialdemokrater med bland dem – som kom på att det inte var så smartt att människor som gick och väntade på operationer samtidigt uppbar sjukpenning. De skrev till den dåvarande socialdemokratiska regeringen och bad att få pröva sin idé i det egna länet.

Herr talman! Det tog fem år och en enorm mängd politisk aktivitet, framför allt från Folkpartiets sida, för att få igenom tankegången i liten skala. Tre socialdemokratiska socialministrar i rad var emot tanken om finansiell samordning. Den tanke, herr talman, vars lovsång alla talare i dag sjunger från talarstolen. Det handlar om rätten till finansiell samordning.

Under den borgerliga regeringen kom propositionerna som tillät Finsamförsöken 1992 och propositionen om Socsamförsöken 1994, som också inkluderade socialtjänsten i finansiell samordning. Jag kan tala om detta med viss auktoritet eftersom det var jag som lade fram propositionerna. De stöddes av Socialdemokraterna i denna kammare.

År 1997, när vi hade fått en socialdemokratisk regering, kom så den stora utvärderingen. Den gjordes av de mest – får man väl tro – kompetenta myndigheterna i landet, Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen. Utvärderingen visade att Finsamförsöken var mycket mera positiva än vad jag ens hade vågat drömma om. De hade sett till att människor som hade behövt hjälp också hade fått hjälp, och de hade sparat mycket pengar. Om man vågar sig på att multiplicera detta till riksnivå var det fråga om fantastiska belopp.

Min bedömning den våren, när utvärderingen kom, var att nu har förslagen kunnat genomföras. Det var jättebra, och jag var lycklig för det. Samtidigt gjorde jag bedömningen att frågan politiskt var ur vägen eftersom regeringen självklart skulle lägga fram förslag om rätt till finansiell samordning.

Så skedde inte. I stället kom en speciell socialdemokratisk modell som skulle lyckliggöra mänskligheten. Det kallades för Frisam och presenterades av det dåvarande statsrådet Maj-Inger Klingvall. Det var trevligt tänkt, och vi gick inte emot det. Det handlade om att människor och myndigheter skulle samverka, träffa varandra och försöka göra lite nytta i tillvaron. Men den inkluderade inte den finansiella samordningen.

För att sammanfatta: För fem år sedan fanns det möjlighet för regeringen att lägga fram förslag om finansiell samordning enligt den modell som hade lagts fram från borgerligt och liberalt håll. I stället uppfann man en egen socialdemokratisk modell som alternativ och lade försöksutvärderingen i en byrålåda på Socialdepartementet. Jag vet inte hur många gånger jag i denna kammare har ställt frågor till statsråd och tjuvat om att vi skulle tillåta en finansiell samordning.

Åren har gått, sjukskrivningarna har stigit i höjden och ingenting har skett. Ingenting skedde förrän några av oss – jag tror att några finns i kammaren nu – förhandlade med Lars Engqvist hösten 2000, alltså för drygt ett och ett halvt år sedan, om den nationella handlingsplanen. Vi pressade regeringen att gå med på att den finansiella samordningen skulle tillåtas och att det skulle plockas fram förslag.

Det var en eftergift från Socialdemokraternas sida eftersom de ju var emot finansiell samordning. Jag har aldrig begripit varför, men så var

det. Jag ska dock inte klanka på dem för att de gjorde en eftergift i en förhandling. Förhandlingar är ju till för att ge och ta, resonera med varandra och plocka fram förslag. Lars Engqvist har alltså ingen anledning att skämmas för att han gick med på någonting som hans regering egentligen var emot.

Uppgårelsen innebar att vi till hösten i fjol skulle lägga fram ett förslag om rätt till finansiell samordning. Vi började från Folkpartiets, Centerpartiets och Miljöpartiets sida att ta kontakter med departementet redan i slutet av det året för att vi skulle kunna få en proposition i början på förra hösten, enligt de löften som vi hade fått.

Vi var fullt beredda att diskutera alla möjliga varianter av detta, men efter ett tag upptäckte vi att ingenting hände. Månaderna gick och ingenting hände. Vi blev förstås mer och mer oroliga. Vi hade att göra med folk som vi i några fall kände sedan gammalt och hade goda erfarenheter av tidigare. Därför trodde vi att det till slut skulle komma någonting även om det som pågick i departementet verkade väldigt konstigt.

I början av förra hösten kom så regeringen och föreslog en nivå som var ungefär en tjugondel av den som hade varit i Finsamförsöken. Dessutom föreslog man nya pengar fastän hela diskussion hade gällt rättigheten att använda befintliga pengar på ett annat sätt.

Under den hösten var utskottsordföranden och jag inblandade i diskussioner om detta där jag förstås var mycket upprörd. Centerpartisterna var mycket upprörda och miljöpartisterna var mycket upprörda. Men det hände ingenting. Striden den hösten – och det vet Berit Andnor mycket väl – gällde huruvida vi skulle säga till från utskottets och riksdagens sida att vi ville ha det förslag som var lovat och att det skulle ha ungefär den nivå som hade varit i de tidigare försöken.

Det gällde inte alls det som Berit Andnor nu med hög stämma försöker diskutera gång på gång, nämligen om arbetsmarknadsmyndigheter skulle vara med eller inte. Diskussionen gällde nivån, och skälet till att vi inte kom överens var att man inte var beredd att acceptera den nivån. Detta vet Berit Andnor och alla andra i utskottet mycket väl.

Sedan gjordes ett nytt tillkännagivande. Den här gången var majoriteten en annan eftersom Miljöpartiet stödde det förslag som lades fram. Fördelen med det förslaget var att man då, i december i fjol, var beredd att ånyo säga till regeringen att det måste komma förslag under våren 2002.

Nu kom inte förslaget ens under våren 2002. Då säger Socialdemokraterna i riksdagen att det inte behövs några nya beställningar eftersom vi redan har beställt förslaget. Ja, det kan man säga. Men det skulle inte skada med viss upprördhet från en utskottsordförande i Sveriges riksdag när regeringen, som är riksdagens arbetsutskott, två gånger i rad struntar i beställningen. I stället vänder Berit Andnor på det hela och säger att förslaget redan är beställt, underförstått att vi visserligen inte har fått det men vi behöver inte säga till igen.

Glädjande nog har alla partier i konstitutionsutskottet, utom Socialdemokraterna, delat vår bedömning att det är fel av regeringen att strunta i två tillkännagivanden från riksdagen. Därför har vid KU:s behandling av skrivelserna endast Socialdemokraterna tyckt att de behövde göra ett särskilt uttalande.

Jag har en fråga som jag hade tänkt ställa till statsrådet, men nu kan jag inte göra det. Jag får väl ställa den till utskottsordföranden i stället som är den som företräder regeringen på den här punkten. Bör uppgörelser hållas eller inte?

I själva sakfrågan om finansiell samordning har under resans gång egentligen alla inblandade tyckt som vi som är för finansiell samordning. Det har gällt de som fick pröva den och som är oerhört ledsna och också protesterade våren 1997 för att Socialdemokraterna lade projektet i byrålådan. Det har gällt Landstingsförbundets alla partier, även Socialdemokraterna. Det har gällt Försäkringskassförbundets alla partier, inklusive Socialdemokraterna. Jag kan göra uppräknningen hur lång som helst.

Den enda grupp i Sverige som inte har varit för finansiell samordning är den socialdemokratiska regeringen och dess lojala försvarsadvokater i kammaren.

Det handlar om många förlorade år, om väldigt mycket mänskligt lidande som inte har åtgärdats, om miljardbelopp som skulle ha kunnat användas på ett mycket bättre sätt eller sparas. Detta gäller ända fram till i dag där Dagens Nyheter i en rubrik tolkat något som Ingela Thalén uttalat som att s kopierar borgerligt lagförslag. Om det vore så väl, herr talman, skulle jag nu vara mycket nöjd, men jag betvivlar att det är på detta sätt.

Det finns många skäl att byta regering i höst. Det handlar om situationen inom skolan, det handlar om passiviteten inom sjukvården och inte minst handlar det om passiviteten kring sjukskrivningarna.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 232 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! En av de saker som slog mig i samband med de hearingar vi genomförde i socialförsäkringsutskottet tillsammans med arbetsmarknadsutskottet och socialutskottet under beredningen av motionerna var den totala enigheten hos alla om att ohälsan som vi nu ser den, den ökande sjukfrånvaron och långtidssjukskrivningarna är ett komplext problem. Alla var eniga om att det krävs åtgärder på kort och lång sikt, på olika nivåer inom olika sektorer, och att det krävs ett långsiktigt och uthålligt arbete.

De flesta var också överens om att orsakerna stod att finna i hur situationen är på våra arbetsplatser, att 90-talet har medfört allvarliga konsekvenser. Arbetsorganisationerna har slimmats, och det är tufft på jobben där färre ska göra samma jobb som tidigare gjordes av flera osv.

Jag återkommer till att de enkla lösningarna inte finns – tyvärr. Jag tror att de flesta av oss skulle tycka att detta var mycket enklare om det fanns en enkel lösning på problemet. Det gör det inte, utan det krävs en rad olika insatser. För detta har vi ett program.

När jag lyssnar på Bo Könberg får jag känslan av att han tror att Finsam är den enkla lösningen. Den beskrivning som görs av hela historien kan jag till vissa delar hålla med om, dock inte om allt.

Vi har gjort en beställning från socialförsäkringsutskottet till regeringen. I vår reservation säger vi att vi beklagar att regeringen inte återkommit under våren med en proposition. Jag har förståelse för det eftersom beställningen breddades före jul. Den breddades till att omfatta även arbetsmarknadsmyndigheterna.

Anf. 233 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! På det här området visar Berit Andnor ett oändligt tålamod. Jag vill inte påstå att det är den mest dominerande egenskapen i hennes personlighet i vanliga fall, men i den här frågan visar hon ett oändligt tålamod, nämligen tålamod med regeringen.

Den kan få hålla på hur länge som helst. I en situation där sjukskrivningar och långtidssjukskrivningar i vårt land har fördubblats på fyra, fem år och där de varje månad ökar med full kraft har Berit Andnor ett mycket stort tålamod. Vi har redan många gånger i dag hört att hon också har en stor vilja att tala om att det är en komplex fråga. Den är komplicerad, och det finns väldigt många olika lösningar. Självklart är det så! Det kan självklart inte i ett land under brinnande fred utan att någon pest har utbrutit bli en fördubbling av sjukskrivningarna utan att det är en komplex fråga!

En gång för länge sedan var det en fransk marskalk, tror jag, som fanns i Marocko, där han tyckte att det var ovanligt ökenaktigt. Han sade till mannarna som var med honom: Här behövs lite träd. Börja att plantera träd i nästa vecka! Då suckade hans mennar och sade: Vi kan väl ta det någon gång, men det är inte så bråttom. Det tar nämligen hundra år för ett träd att växa upp. Va! sade han. Ni börjar i morgon!

Det är precis på det viset. Det är så oerhört allvarligt att det inte finns några skäl att vänta, utan man ska göra det så fort som möjligt. Det faktum, herr talman, att det kanske behövs femtio olika åtgärder, är det något skäl att vänta till den dagen när man har alla femtio på plats? Eller ska man börja göra vad man kan göra?

Vi har från vår sida räknat upp jag vet inte hur många punkter i vårt förslag, flera andra partier har också gjort det, och vi har gjort det i den gemensamma reservationen. Ta tag i några av de punkterna och bli lite otålig.

Anf. 234 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag återkommer till det som jag sagt flera gånger tidigare i dag under debatten. Det finns ett beslut i denna riksdag om ett elvapunktprogram. Det har hänt mycket utifrån det elvapunktprogram som antogs. Det har tagits en rad olika initiativ och genomförts en rad olika åtgärder på olika nivåer inom olika sektorer.

Vi kommer att återkomma med ett mycket bredare och djupare program till hösten i samband med budgetpropositionen. Detta är ett dokument som utvecklas och som kommer att förnyas allteftersom. Grunden för att vi verkligen ska kunna göra någonting åt orsakerna till ohälsan i arbetslivet är att vi gör det i samverkan med arbetsmarknadens parter. Det är viktigt. Jag tror faktiskt att Bo Könberg delar den uppfattningen.

Så till Finsam. Det har ändå skett en utveckling inom detta område från det att propositionen lades fram 1992, som Bo Könberg går tillbaka till, och där vi är i dag. Det är viktigt att vi har fyra parter som medverkar i samverkan. Det är viktigt att vi får det med nationell lagstiftning.

Det är komplicerat att gå från en försöksverksamhet med någon form av undantagslagstiftning till en permanent lagstiftning. Det är särskilt svårt i det läget där vi ska utöka det till att även omfatta arbetsmarknadsmyndigheterna.

Det är viktigt att det vi gör är genomtänkt och att konsekvenserna av de beslut vi ska fatta är noga genomtänkta. Vi ska inte genomföra hastverk som kanske i förlängningen skulle innebära att vi gör någonting som vi måste ångra.

Jag är helt övertygad om att det kommer ett förslag om finansiell samordning. Men jag är samtidigt väldigt intresserad av att det förslaget omfattar fyra myndigheter, att alla myndigheter ska bidra i arbetet och att det blir permanent och rikstäckande.

Anf. 235 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Berit Andnor säger sig vara helt övertygad om att det kommer ett förslag. Det krävs då i varje fall en väldigt stark tro. Man har att göra med en regering som har motarbetat detta i årtal, som sedan 1997 har haft den positiva utvärderingen liggande i byrålådan, som frenetiskt har försvarat någonting som ingen i kammaren i dag försvarar, nämligen den s.k. Frisammodellen som ett alternativ till ekonomisk samordning, och som har struntat i två tillkännagivanden. I det läget säger utskottsordföranden att hon är helt övertygad om att det kommer ett förslag. Då krävs det nog relativt mycket tro.

Herr talman! Nu tror jag inte att Berit Andnor har repliktid kvar, men det kommer kamrater här efteråt från samma rörelse, exempelvis Ronny Olander. Om man ser på majoritetsförslaget, som ni har reserverat er mot, finns det sju konkreta punkter inplockade av en närmast desperat opposition som har att göra med en regering som inte verkställer det man begär. De punkterna finns uppräknade på s. 26.

Nu vänder jag mig närmast till Berit Andnor. Första meningen i punkten 2 lyder så här: "Finansiell samordning skall omfatta försäkringskassa, landsting, socialtjänst och arbetsmarknadsmyndigheter". Min fråga till Ronny Olander, eller vem det nu blir som kommer efteråt och som har talartid kvar, och Berit Andnor kan också anmäla sig på talarlistan, är: Vilka av de sju punkterna är ni så mycket emot att ni inte kunde rösta för förslaget utan var tvungna att reservera er?

Anf. 236 RONNY OLANDER (s):

Herr talman! Jag vill först börja med att instämma i både Ingela Thäléns och Berits Andnors anföranden, argumentation och analyser av sjukfrånvaron och dess orsaker och verkan. Jag ska vidare tala om vad som behöver göras framöver för att komma till rätta med det stora ohälsotalet.

Socialförsäkringsutskottet skriver i detta betänkande bl.a. om regeringens elvapunksprogram: Utskottet konstaterar dock att de aktiviteter och åtgärder som bedrivs inom ramen för regeringens s.k. elvapunksprogram utgör ett gott underlag för att komma till rätta med den ökande sjukfrånvaron.

Under flera år i utskottet har vi diskuterat rehabiliteringsfrågorna intensivt. Jag har också noterat att det över partigränserna och mellan blocken funnits ett engagemang som det funnits anledning att ta till vara, vilket också har gjorts.

Vi har dock inte från oss socialdemokrater funnit borgarnas ofta hårda attityd med sänkta ersättningar, fler karensdagar och mer kontroll på kontroll vara särskilt konstruktiv. Vi föredrar en mera humanistisk väg

att se på människor och deras problem och att samtidigt upprätthålla respekten och trovärdigheten för vårt socialförsäkringssystem.

Några snabba hugg i form av hårda tag är inte vår metod att lösa komplicerade problem. Vi har varit med om att aktivt via Dagarmedel, Finsam, Socsam och inte minst Frisam och nu senast Socsam plus, om jag får kalla det så, att med arbetsförmedlingens samverkan just göra det som så många pratat om, nämligen att sätta människan i centrum och låta myndigheterna och de andra aktörerna arbeta utifrån detta.

Vi har lärt oss mycket av de olika försöksverksamheterna som har givit oss beslutsfattare ett rejält underlag för att kunna gå vidare. Det reformarbetet är en levande process, ett modernt arbetssätt och framtidsinriktat. Socialförsäkringsutskottet har också givit regeringen till känna en sådan rehabiliteringsmodell, typ Hisingen i Göteborg. Men att gå från försöks- och projektarbete till en permanent och över hela landet gällande lagstiftning tar naturligtvis en viss tid.

Det måste få ta tid, inte minst med tanke på att vi i Sveriges avlånga land har så skilda regionala och lokala förutsättningar. Det är viktigt för legitimiteten och likställigheten i våra socialförsäkringssystem att vi ger människor samma förutsättningar i hela landet, och att vi med ett framåt-syftande engagemang skapar förutsättningar för en rehabilitering som möjliggör återgång till arbetsplatsen eller, i en del fall, möjlighet att gå vidare till andra arbetsuppgifter.

Herr talman! Med stor tillfredsställelse har jag noterat att vi i beredningen av detta ärende återigen har diskuterat det systematiska arbetsmiljöarbetet. Många har tidigare talat om press och stress i magra organisationer, eller om ska vi kalla det för slimmade organisationer. Det har alltför ofta haft ett mycket högt pris för många människors hälsa på både den offentliga och den privata arbetsmarknaden.

Det är viktigt att ännu mer se helheten för människan, både för arbetsgivarna och för löntagarna. Arbetsmarknadens parter har ett stort gemensamt ansvar, och arbetsgivarna har ett särskilt ansvar för löntagarnas hälsa. Det återfinns också i arbetsmiljölagen. Utifrån den enskilda människans psykiska och fysiska förutsättningar har arbetsgivaren att se till löntagarnas hälsa.

Det är mera av trygghet, solidaritet och rättvisa som behövs i det moderna arbetslivet. Just styrkan och modet att se helheten är en huvudfråga för oss socialdemokrater för att möta framtiden på ett genomtänkt sätt. Arbetsrätten behöver stärkas och utvecklas, inte avvecklas. Det förebyggande arbetsmiljöarbetet är centralt och viktigt för att inte människan ska komma till skada i arbetet.

Här är den utav s, v och mp reformerade arbetsskadeförsäkringen oerhört viktig för att vi ska lära oss att inte göra om samma misstag, när någon anställd kommit till skada i en olycka eller fått någon sjukdom till följd av arbetet. Den reformerade arbetsskadeförsäkringen har mottagits mycket väl av de anställda, många arbetsgivare och arbetsmarknadens parter. Det är med beklagande jag konstaterar att det bland merparten av de borgerliga partierna inte har funnits samma förståelse och engagemang, utan även rena avslagsyrkanden.

I det förebyggande arbetsmiljöarbetet spelar företagshälsovården en viktig och central roll. HPH-utredningen, Jan Rydhs utredning, har en mycket ingående och intressant analys kring denna fråga.

Inflytande och egenmakt är andra viktiga faktorer för den enskilde i arbetslivet. Regeringen är mycket aktiv i hälsoarbetet och studerar och analyserar ingående de olika förslagen för att komma med förslag till åtgärder. Ohälsan i arbetslivet har under en lång tid varit centralt placerad på den politiska dagordningen och på arbetsmarknadens parterers dagordning och kommer att så vara under många år framöver. Och det är bra, för det behövs ett ännu starkare engagemang från olika aktörers sida, inte minst lokalt.

På det enskilda arbetsstället finns bekymret, men också lösningarna. Alla resultat från utredningar och forskning säger just detta. Detta har stärkt alla oss socialdemokrater som träffat mängder av aktörer under åren: försäkringskassan, arbetsförmedlingen, Arbetslivsinstitutet, yrkesinspektionen, socialtjänsten, fackföreningar, arbetsgivarorganisationer, företagshälsovården, Folkhälsoinstitutet, forskningen, olika myndigheter och institutioner och inte minst individen själv. Alla har, var och en och gemensamt, ett stort ansvar vad gäller begreppet ohälsa. Det gäller att se helheten både i privatlivet och i arbetslivet.

Politiken har sin uppgift, men det lokala engagemanget är också oerhört viktigt. Det behövs fler skyddsombud som vågar säga ifrån, och detta uppnår man bl.a. med en starkare arbetsrätt – inte med en svagare. Trygga människor vågar mer.

Moderaterna presenterade för en tid sedan en rapport som tyvärr inte har så mycket positivt att komma med för att minska sjukskrivningarna. Det är mest den gamla vanliga moderata visan med förslag om sänkta skatter, karensdagar och försämring av anställningstryggheten, vilket varken gör de sjukskrivna gladare eller friskare.

Herr talman! Bland alla ohälsosiffror tycker jag det är viktigt att även kunna och våga framhålla det positiva; det är ju även ett faktum att fyra miljoner löntagare det senaste året varken har varit sjuka eller arbetslösa. Även här tycker jag att vi har stor anledning att verkligen fördjupa våra kunskaper och dra erfarenheter när det gäller varför människor är friska och går till jobbet.

Man skulle kunna säga att arbetslivets fem-i-topp-lista för ökad hälsa ser ut på följande sätt. Karolinska Institutet har ett par projekt, AHA-projektet och HAKul-projektet, på den privata respektive den offentliga sidan. Även andra utredningar säger ungefär så här:

1. känsla av delaktighet i arbetet och möjlighet att göra ett bra jobb
2. rimlig fysisk belastning
3. möjlighet till ett bra ledarskap
4. att få lära nytt under hela arbetslivet
5. krav i arbetet anpassade till kompetens och inflytande.

Kan vi gemensamt leva upp till de här kraven är jag övertygad om att vi kommer att lyckas nå målet om ett mycket hälsosammare arbetsliv.

Herr talman! Det är min bestämda åsikt att arbetsgivare, fack, politiker och enskilda individer måste ta ett större gemensamt ansvar för hälsofrågorna. Vi måste tillsammans driva kampen för en ökad hälsa! Här är regeringens elvapunktsprogram, en väl fungerande företagshälsovård och

rehabilitering samt de resurser som regeringen skjutit till ett bra avstamp för arbetet.

Jag vill bara göra en annan reflexion, med tanke på den sena timme när vi nu diskuterar och debatterar de här viktiga frågorna. Det som jag har undrat över är hur borgarna utan reservation kan stå här i talarstolen, en efter en, och säga så här när vi har sett hela 1990-talet och det arv och testamente som ni lämnade över till oss 1994. Det har sagts många gånger, och det ska återupprepas. Det var en fördubblad statsskuld, tre fyra gånger så stort budgetunderskott, tre- eller fyrdubblad arbetslöshet, långtidsarbetslöshet osv. Det var 500 % ränta under vissa tider. Tror ni verkligen att man i ett snabbt ögonblick rättar till en sådan situation för landet som den som ni lämnade över? Självfallet har detta haft betydelse när 60 000–70 000 personer har tvingats lämna landstingssidan därför att ekonomin inte har tillåtit detta.

Likadant är det när ni står här och drömmer om snabba sedeltryckspressar osv. Många av er förespråkar ju medlemskap i EMU, där Sverige redan är medlem i de två första faserna av de tre, där den typen av utflykter över huvud taget inte tillåts. Då får man inte stå här och mer eller mindre raljera om något sorts sedeltrycksarrangemang!

Jag tycker att den här frågan förtjänar ett betydligt seriösare angreppssätt. Jag bad någon att titta på vilka motioner ni egentligen har väckt under den senaste mandatperioden i den här frågan – förutom Finnsam. Det var mycket magert. Men i en hast, för en tid sedan, drog ni upp en mängd förslag som väl tål att diskuteras och som ska diskuteras på ett öppet, rakt, positivt och seriöst sätt.

Man kan inte låta bli att misstänka en sak eftersom det i dag är, om jag har räknat rätt, 95 dagar till den 15 september. Jag hoppas verkligen inte att min misstanke är riktig om att er seriositet inte är vad den borde vara.

Anf. 237 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag måste först göra ett förtydligande. När det gäller reservation 1 yrkar jag för tids vinnande bifall till den under punkt 1 och 3.

Det finns mycket av det som Ronny Olander säger som naturligtvis är bra åtgärder, där vi är överens om att vi vill göra förändringar. Ändå skulle jag vilja betona att det inte finns några tecken på någon återhämtning eller förändring i sjukskrivningsstatistiken trots elvapunktsprogram m.m.

Jag har en fråga. Den gäller s- och v-reservationen om finansiell samordning. Ni har sagt att ni vill se en lagstiftning från den 1 januari år 2003. Men i reservationen står det: Vi har erfarenhet att i avvaktan på genomförande av den nationella lagstiftningen kan nya samverkansprojekt efter särskild prövning och beslut av regeringen komma att starta.

Vad är det för något som man kan tänka sig att starta? Är det några nya projekt? Har man verkligen tänkt sig en ny lagstiftning? Jag blir lite osäker när jag läser reservationen, och det skulle vara bra med ett litet förtydligande från Ronny Olander.

Jag vill också göra ett förtydligande om att vi var med och reformerade arbetsskadeförsäkringen, vilket Ronny Olander utelämnade oss från.

Slutligen gäller det testamentet 1994. Tittar man på kurvor så ser man att när vi tog över 1991 så var det på väg in i ett fritt fall. Det kan man se ganska tydligt i alla ekonomiska kurvor. 1994, när vi lämnade regeringsmakten, ser vi att det är på väg uppåt. Sedan har ni era återställare 1995 och sedan börjar det vända nedåt igen. Den där taktiken tycker jag ni ska sluta med, för den håller inte om man börjar granska den och analysera siffrorna.

Anf. 238 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Vad gäller olika projekt och möjligheter som finns i vår reservation så har regeringen möjligheten och befogenheten inom givna regler att göra detta. Det känner vi till.

Man pratar om 1991 vad gäller ekonomin. Jag säger inte annat än att även en socialdemokratisk regering hade haft funderingar på hur man skulle hantera situationen efter 80-talets ekonomiska utveckling. Men med det sättet ni hanterade det hela under de här åren kunde ni väl ändå vara så pass öppna och ärliga att ni erkände att det har betydelse om man lämnar efter sig 200 miljarder kronor varje år i tre år. Räntesituationen var ju sådan att man hade 100 miljarder kronor per år. Visst återverkar det på hela samhällslivet, och inte minst på de här olika faktorerna.

En annan sak borde också komma fram betydligt mer i diskussionen, vilket den inte har gjort. Det gäller arbetsgivarna. I allt det som ni kristdemokrater säger är arbetsgivaren fullständigt oförhindrad att ta initiativ i rehabiliteringsfunderingar och omorganisationer. Men det finns många företagare och arbetsgivare som gör det – både på privatsidan och på offentlighetsidan! De tar verkligen till sig medarbetaren som den viktiga resurs han eller hon är, och det blir inte bara en läpparnas beaktelse. Det finns ett sådant engagemang ute. Jag skulle bara önska att ännu fler ville känna det. Men låt politiken underlätta det här arbetet. När man träffar folk ute framhåller de just de lokala förutsättningarna och att man har kunskapen där ute. Det gäller bara att man ska få i gång arbetet.

Anf. 239 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa frågan om den här reservationen ytterligare en gång. Varför behövs det nya samverkansprojekt? Vad är tanken när man ska ta fram en lagstiftning? Varför behövs det nya projekt? Jag tycker inte att jag får något riktigt svar där från Ronny Olander.

Sedan nämner Ronny Olander att arbetsgivaren redan i dag tar initiativ på rehabiliteringsområdet. Det är helt riktigt. Mycket görs redan i dag ute på arbetsplatserna. Det arbetet ska vi naturligtvis stödja. Problemen uppstår bara när arbetsgivaren har uttömt sina resurser och skickar in en rehabiliteringsutredning till kassan. Då skickar man in den i ett svart hål. Ni har sett till att försäkringskassans organisation totalt har kollapsat på rehabiliteringsområdet. När de behöver hjälp och stöd till de personer som kanske behöver någon annan insats, ett annat jobb eller någon annan typ av åtgärd som arbetsgivaren inte klarar av att ge, fungerar inte den organisationen. Det har ni ansvar för genom de statliga medlen, genom statens resurser. Men ni tror inte att det är lönsamt att satsa på

rehabilitering genom att stärka försäkringskassorna. De förslagen har ni ständigt avvisat här tyvärr. Det är bara att beklaga det.

Prot. 2001/02:123
12 juni

Anf. 240 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Det är inte så som Désirée Pethrus Engström säger. Vi har varit med och skapat mer resurser till försäkringskassan vid olika tillfällen. Det behövs mer resurser där. Vi är väl medvetna om den många gånger bekymmersamma situationen som vissa försäkringskassor befinner sig i. Jag skulle önska att ni inte gör så stora svepande rörelser. Det är helt onödigt. Det är inte så att livet i försäkringskassan är svart eller vitt. Det handlar nog om den vardagliga, lite mer gråa nyansen som på många andra ställen. Det finns försäkringskassor som har resurser över och gör det här arbetet på ett utomordentligt sätt.

Det är inte att tala väl om försäkringskassans värv när man med svepande rörelser säger att de inte kan sitt jobb och att de inte sköter sitt jobb. Det är faktiskt det ni säger. Det kan hända att ni inte menar det, men ni säger faktiskt att alla är lika dåliga. Det är inte så, men det finns bekymmer på vissa försäkringskassor. Riksförsäkringsverket jobbar mycket aktivt med detta genom sin kontrollverksamhet och sin roll, vill jag påstå.

Vi har pratat mycket om rehabilitering. Den är oerhört viktig. Vi har egentligen pratat alldeles för lite om det systematiska arbetsmiljöarbetet. Det gäller att verkligen gå in och se till att människor inte blir sjuka. Vilken arbetsgivare som helst är oförhindrad att se till människans fysiska och psykiska förutsättningar att utföra sitt jobb. Man kan inte göra ett jobb till 110 % eller 120 % vid livets alla tidpunkter. Vid någon tidpunkt, på grund av olika skäl som ålder eller andra saker, hamnar man på en annan nivå.

När det gäller de olika modellerna, Frisam t.ex., finns dessa möjligheter. Egon Jönsson-utredningen säger just att det inte är mer resurser som behövs på många ställen utan mer samarbete.

Anf. 241 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Vi vet ju sedan flera år tillbaka att när den socialdemokratiska sidan känner sig riktigt desperat och inte har några sakargument längre att komma med, börjar de tala om 90-talet, statsskulder och sådana saker. Några av oss var med den gången – jag tror att det finns några i kammaren – däribland jag. Jag minns mycket väl Socialdemokraternas besked sommaren 1991 om hur det såg ut i den svenska ekonomin. Det finns tal av Allan Larsson som jag åhörde. Om Ronny Olander inte blir lite lugnare kommer vi att se till att vi publicerar dem. Där talar man om vändpunkten och hur fint allting hade blivit.

Det är alldeles självklart att om det faller bort ca 100 miljarder i efterfrågan i ekonomin har varje regering en skyldighet att försöka att göra någonting åt det. Vi fick hantera den värsta ekonomiska krisen på två generationer. Det vet Ronny Olander, men han vill hellre tala om någonting annat än att tala om dagens ämne, nämligen sjukskrivningarna.

Han nämner också att han börjar tro att det är val på gång. Det behöver man inte tro, utan man behöver bara läsa Dagens Nyheter i dag. När Socialdemokraterna börjar kopiera borgerliga lagförslag efter fem års bråk är det nog val på gång.

Krisplan mot ohälsa

När det gäller själva yrkandena vill jag i likhet med Désirée Pethrus Engström precisera mig till att vi nöjer oss med att ta omröstningar om punkt 1 och 3.

Jag ställde en fråga till Ronny Olander. Jag tyckte att den var väldigt tydlig. Det var: Vilken eller vilka av de sju punkterna om finansiell samordning som står i majoritetsförslaget från utskottet är det som Socialdemokraterna är emot och därför inte kan stödja?

Anf. 242 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi under den långa stund som vi har diskuterat detta har gett svar på den fråga som Bo Könberg ställer sist.

Bo Könberg har varit längre här i kammaren än jag. Jag kom in 1994. Bo Könberg var ju socialförsäkringsminister tidigare. Det har ju nämnts flera gånger på senare tid. Som socialförsäkringsminister ingick han i en regering som minskade resurserna till företagshälsovården med uppemot 100 miljoner kronor. Den regeringen gjorde också förändringar i arbetskadeförsäkringen som har en oerhört stor och viktig betydelse när det gäller att förebygga och skaffa sig kunskaper om vad som händer i arbetslivet så att inte andra människor kommer till skada på samma sätt.

Det handlar inte alls om någon desperation när jag talar om 1990-talet. Jag sade förut att vi också har haft bekymmer. Jag är väl medveten om det och kan historien. Jag tycker också att ni smiter alldeles för lätt undan ert ansvar för det ni lämnade efter er. Jag har ingen tanke på att på något sätt smita från en diskussion om sjukförsäkringarna. Visst har det betydelse att ekonomin befann sig i en sådan tråkig situation. Jag vill minnas att det var 60 000–70 000 personer som tvingades lämna lands- tings- sidan. De som är kvar pressas naturligtvis ännu hårdare i sin vardag- liga arbets- situation.

Om man kallar detta för desperation skulle jag nog vilja påstå att Bo Könbergs inlägg innebär att han faktiskt smiter ifrån en del av det ansvar som han hade i regeringsställning under tre års tid.

Anf. 243 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att jag inte gör det. Jag försöker att låta bli att smita från mitt ansvar. Jag var ansvarig för att se till att det lades fram förslag om karensdag och att vi till slut fick en uppgörelse med Socialdemokraterna om det. Jag var direkt ansvarig för frågan om förändringarna i arbetskadeförsäkringen. Jag fick nämligen ta över en sådan som hade 20 miljarder kronor i underskott och där underskottet varje månad ökade med ½ miljard kronor, 6 miljarder per år, utan att den avgående regeringen hade orkat göra någonting åt det. Det finns ett antal saker där jag är fullt beredd att ta ansvaret.

Sedan säger Ronny Olander att jag har fått svar tidigare i dag. Det kan ju vara så. Jag ska läsa protokollet noggrant i morgon. Men jag tycker att jag har varit med inne i kammaren under hela den här debatten, och jag har inte förstått vilken av de sju punkterna på s. 26 det är som Socialdemokraterna är emot. Är det den 1 januari 2003? Är det att det kan vara alla fyra myndigheterna som får samverka? Är det att det är lokala överenskommelser? Är det de tio procenten? Är det att hälso- och sjukvården ska ha samma medicinska prioriteringar som nu? Är det att överskott och underskott ska fördelas mellan de samverkande parterna? Är det att det

av självklara skäl behövs en ny jämförelsenorm när man inte kan ta obekymrad kommun utan hela landet är med? Eller är det att man inte tycker att Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen ska få i uppdrag att följa upp och utvärdera?

Innan denna långa debatt tar slut vore det bra om någon socialdemokrat, gärna den som står i talarstolen, talar om för oss, och därmed för svenska folket, på vilka punkter man är emot detta. Statsrådet i fråga säger ju i tidningen i dag att hon inte kan se någon större skillnad på det förslag som man kommer att presentera om några veckor och det som de borgerliga partierna har enats om. Den skillnad hon nämner i artikeln handlar om pengarna. Det kanske bara är det. Vilken eller vilka av de sju punkterna är ni emot?

Anf. 244 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte fresta på tiden mer. Bo Könberg använder en på sitt sätt trevlig dialogform. Han ställer både frågorna och svarar själv på dem utifrån vad han har läst i Dagens Nyheter. Det är väl svar nog. Jag har ingen annan mening än den som statsrådet och vår utskottsordförande Berit Andnor har gett uttryck för här.

Jag tyckte ändå att det var en viss form av erkännande att vi socialdemokrater, när ni i regeringsställning satt i rejäl knipa och landet satt i rejäl knipa, tog ett stort ansvar i den frågan. Det fanns också en tid då vi i vårt utskott – det kanske återkommer efter den 15 september – mycket konstruktivt över gränser försökte hitta lösningar. Det var utfrågningar och hearingar. Vissa av de borgerliga partierna har faktiskt ställt krav på mer utredningar och mer kunskande på det här området.

Jag vågar inte använda ordet ”räskälla” som jag gjorde i förra debatten, för det fick jag höra flera gånger, men jag vill säga att ni kanske gör det väl enkelt för er, när ni vet hur komplex bilden är och att det inte finns en enda lösning utan mängder av lösningar. Jag tycker att ni skulle försöka se regeringens elvapunksprogram på ett betydligt mer positivt sätt och med mer öppna ögon, för det ligger oerhört många framkomliga vägar i de här olika typerna av åtgärder.

Jag har ju sett att ni i vissa av de borgerliga partierna i budgetdebatter faktiskt raljerar lite grann över programmet när ni har stått och snackat om utredningar och samtal och sådant. Det är viktigt att föra samtal. Det är viktigt att föra dialog. Det är viktigt att arbetsmarknadens parter är med hela vägen, för de äger en mycket stor del av förmågan och kunskanden när det gäller möjligheten att verkligen hjälpa till att skapa ett bättre liv för löntagare, indirekt också privatliv. Jag vill bestämt säga att vi måste fundera vidare i de här banorna, absolut.

Anf. 245 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Stress och utbrändhet tillhör ett par av vår tids vanliga sjukdomar. Möter man någon av dem som är sjukskrivna för utbrändhet upptäcker man ofta att det finns väldigt lite kunskap och hjälp att få. Rehabilitering och åtgärder för att människor ska komma tillbaka till arbetslivet saknas tyvärr i dag, och det saknas säkert oerhört mycket kunskap inom området.

Det här är bara en del som visar hur komplext samhället är, hur mycket åtgärder som egentligen behövs och hur mycket ökad kunskap som behövs för att vi ska få ett samhälle som är i större balans där människor får mer och bättre hjälp att rehabiliteras när de är sjukskrivna. Det handlar också, framför allt, om de förebyggande insatserna för att minska sjukskrivningarna, som i dag saknas.

Det har varit en lång och intressant debatt. Den har varit intressant utifrån att den har varit väldigt ideologisk, och den visar också på stora ideologiska skillnader mellan partierna framför allt i människosynen men också i synen på orsaker till ohälsa.

När Moderaterna och Kristdemokraterna i början av debatten var uppe var det oerhört tydligt att de hade en helt annan människosyn än den som vi i Miljöpartiet har. De utgick från att människor fuskar och att de därför sjukskriver sig utan att egentligen vara sjuka.

Det här är politiska signaler som skrämmer mig. Om man utgår från att människor fuskar tror jag inte att det finns någon anledning för dem som inte fuskar att anstränga sig, och man ger signaler ut i samhället om att man accepterar att människor fuskar därför att de ändå gör det.

De skarpa förslag som har kommit fram har byggt väldigt mycket på att man ska utöka karensdagarna just för att minska, antar jag, fusket. Jag tror att det är helt fel medicin att ge i det här fallet. Min uppfattning är nämligen att en stor del av de långtidssjukskrivningar som vi har i dag beror på den ökade sjuknärvaro som vi har haft i vårt samhälle. Oerhört många grupper har tyckt att det har varit för kostsamt att vara sjukskrivna. Inom vården finns det oändligt många exempel på sjuknärvaro, jag har frågat på sjukavdelningar hur man gör när människor kommer dit som har infektioner och är sjuka. Då säger man: Vi sätter de personerna hos de mest infekterade patienterna, därför att då är det minst risk att de sprider smitta. Det här visar ju på att det är kostsamt för människor att vara sjukskrivna och att man anstränger sig för att minska den kostnaden genom att faktiskt gå till jobbet. På lång sikt innebär det naturligtvis att förslitningarna av kroppen ökar och att långtidssjukskrivningarna ökar. Jag tror också att alkoholens roll är viktig att ta med när man pratar om hälsofrågor.

När man kommer till Finsam-, Socsam- och Frisamdiskussionen, som har varit en het diskussion här, kan man väl säga att det när man analyserar det hela egentligen inte finns några särskilt stora skillnader mellan förslagen. Jag kan heller inte se att det förslag som ligger i utskottsförslaget resulterar i ett snabbare beslut, utan jag tror mer på det som ligger i reservationen. Det ger åtminstone oss i Miljöpartiet större möjligheter att påverka, så att man får fram det här förslaget tillräckligt snabbt, och vi tror också att det är viktigt att redan nu kunna starta fler samverkansprojekt.

Anf. 246 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är inte så stora skillnader mellan förslagen säger Marianne Samuelsson och har därmed landat på att stödja den regering som två gånger i rad har struntat i ett tillkännagivande på den här punkten.

Det som förvånar mig lite grann i Marianne Samuelssons inlägg är väl just historien. Jag ska inte gå så långt tillbaka, utan jag ska nöja mig med ett och ett halvt år, dvs. gott och väl inom mandatperioden. Jag var nämligen med om att hösten 2000 tillsammans med Miljöpartiets företrädare förhandla med centerpartisterna och med regeringen om att äntligen få fram ett förslag om finansiell samordning. Då bröt vi, åtminstone på papperet, igenom regeringens motstånd mot finansiell samordning mellan olika myndigheter.

Jag var också med om att i början av hösten därpå, när Socialdemokraterna inte fullföljde uppgörelsen, notera att alla vi som hade varit inblandade i förhandlingarna och Miljöpartiets representant i utskottet hade samma bedömning, nämligen att regeringen skändligen hade svikit den uppgörelsen.

Att Marianne Samuelsson då verkar vara fylld av förståelse och tålamod och tycka att det inte är så stora skillnader och att man väl kan rösta med den här regeringen igen förvånar mig lite grann. Utöver den förvåningen har jag samma fråga till Marianne Samuelsson som jag hade nyss till Socialdemokraterna: Vilken eller vilka av de sju punkterna som vi har i det tydliga förslaget i majoritetsskrivningen i utskottet är det som Marianne Samuelsson inte tycker sig kunna stödja? Är det någon allmän motvilja mot karensdagar och annat, som inte finns med i majoritetsskrivningen, som har fått henne att, som jag tycker, trampa fel?

Anf. 247 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Det som gäller i det här läget är att vi har en uppgörelse. Vi har varit överens i ett tidigare skede, och vi i Miljöpartiet har tillsammans med Folkpartiet och Centern känt en stor irritation över att det inte har kommit fram ett förslag tillräckligt snabbt.

Nu har vi både ett tidigare tillkännagivande från riksdagen och ett KU-uttalande som säger att det här är oacceptabelt. Jag tror i det läget att ett nytt tillkännagivande som innebär att den nya lagen ska träda i kraft 2003 inte innebär en snabbare hantering än det som vi har drivit och också fått gehör för, nämligen att vi i samverkan med regeringen ska se till att ta fram det här förslaget, så att det kan komma till budgeten i höst. Därmed kan detta som en lag också träda i kraft 2003. Dessutom tycker vi – och det har vi drivit – att det ska öppnas möjligheter för nya samverkansprojekt under hösten för att de grupper som vill starta det här också ska kunna göra det.

Det tror jag i det här läget är den snabbaste modellen för att få till detta beslut. Vi är naturligtvis angelägna om att få ett bra beslut som också omfattar arbetsmarknadsdelen. Det har vi sett som en viktig del att få med. Man måste få med det för att få samverkan mellan alla berörda. I dag är ju ett av de stora problemen inte det som var för en del år sedan, nämligen att det var långa köer till sjukvården och att man inte fick den behandling man behövde. I dag är det lång kö för att komma tillbaka till arbetslivet och få ett jobb som passar för ens hälsa.

Anf. 248 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Några av oss och många tusen patienter som står i köer har nog en annan bild av verkligheten i dag än Marianne Samuelsson.

Det har diskuterats utförligt i dag på förmiddagen på Landstingsförbundets kongress.

När det gäller frågan om arbetsmarknadsmyndigheter blir jag plötsligt lite bekymrad, närmast för Marianne Samuelssons egen del. Har hon läst förslagen innan hon har tagit ställning? Det står i punkt 2, första mening- en att finansiell samordning ska omfatta försäkringskassa, landsting, socialtjänst och arbetsmarknadsmyndigheter. Sedan talar man om att det ska bestämmas lokalt och att man får bestämma hur man ska bära sig åt. Det finns med i den punkten.

Det gläder mig i och för sig att höra att Marianne Samuelsson bekräftar min bild att det inte var bara jag och Folkpartiet och Centern utan att även Miljöpartiet känner mycket stor irritation över Socialdemokraternas sätt att hantera frågan i höstas.

Det ledde fram till att Marianne Samuelsson personligen, om jag minns rätt, i utskottet i december inte ville kritisera regeringen alltför hårt utan i stället tog ett nytt tillkännagivande. Nu konstaterar vi båda två att regeringen inte har fullföljt det heller. Det är utomordentligt svårt för en utomstående att i förhållande till Socialdemokraterna och Miljöpartiet kunna försöka begripa vad som gör att Marianne Samuelsson nu känner sig så uppfylld av tro att detta ska ordna sig med Socialdemokraterna för tredje gången. Vi har gemensamt skrivit till KU och sagt att regeringen har misskött detta.

Jag tycker att Miljöpartiet och Marianne Samuelsson tar på sig ett väldigt stort ansvar om de inte i morgon stöder den majoritetsskrivning som finns. I och med detta ska jag, tror jag, inte säga mer i denna debatt.

Anf. 249 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Vi har ett val framför oss. Det påverkar naturligtvis också en del av dessa frågor. De kan komma i en valdebatt. Vi är överens i denna fråga men inte överens med de borgerliga partierna om t.ex. karensdagen. Detta är en viktig del i den diskussion som vi kommer att ha framöver. Det är därför som debatten i dag också har varit så het som den har varit.

Jag tror inte att det går snabbare med ett tillkännagivande. Vi har prövat ett tillkännagivande ihop med Könberg. Det gick inte snabbare med den metoden. Jag tror att samverkansmetoden kan leda till att vi får ett förslag i höst som kan vara lag till näret. Det tror jag är oerhört viktigt.

När det gäller köerna till vården finns det en viktig faktor i det. Det är personalbristen. Den tror jag inte man löser genom att flytta över pengar. Tyvärr är det inte lösningen. Det behövs mycket mer satsningar på personal och resurser till vården för att det ska klaras av. Framför allt behöver man bry sig om hur personalen har det och mår. Det är också en viktig del i arbetet som i dag saknas.

Anf. 250 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Jag ska vara lite olydig än gång till här i kväll. Jag ska stödja det sista råd som Margit Gennser ger – Margit är inte kvar, men jag kan tala om det i alla fall – om utbildning i försäkringsmedicin. Den motionen innehöll så mycket annat så jag kunde inte stödja den. Jag vill

bara tala om att det i elvapunksprogrammet inte finns någonting om försäkringsmedicin. Det är bra att det står skrivet om det i betänkandet.

Att jag begärde ordet igen berodde på att jag måste slå ett slag för alternativa behandlingsmetoder, som är Miljöpartiets hjärtesak. Jag kan inte somna om jag inte har gjort det, och jag hann inte det sist.

Människors egna önskemål om alternativa behandlingsmetoder måste tillvaratas. Undersökningar visar att befolkningen har ett stort hopp om och förtroende för komplementära eller alternativmedicinska insatser och gärna vill se dem som ett inslag i det vanliga sjukvårdsutbudet. Människor måste bl.a. kunna erbjudas kortare terapeutiska samtalsserier inom ordinarie hälso- och sjukvårdssystem. Själslig stress riskerar annars leda till fysisk sjukdom, psykosomatiska sjukdomstillstånd och destruktiva livsmönster, något som i slutändan kan bli väldigt resurs- och kostnadskrävande.

Det pågår försök i landet med motion på recept för sjukdomstillstånd där läkemedel och motion har samma effekt. En överväldigande majoritet visar sig föredra motion framför läkemedel.

Det äts i dag läkemedel för 20 miljarder kronor årligen, och kostnaden för biverkningar är ungefär lika stor. Om människor ges möjlighet till alternativa behandlingar och får det med tyngd sanktionerat vill de hellre ha dessa.

Det ville jag säga, och jag blev väldigt glad att jag fick säga det så här sent.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

18 § Indelnings- och länsstyrelsefrågor

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU12
Indelnings- och länsstyrelsefrågor.

Anf. 251 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! I kvällens betänkande behandlas fyra motioner från den allmänna motionstiden. För Moderaternas del ska jag beröra en av dessa motioner och därmed vår reservation.

Sverige är i dag indelat i län och andra regionala områden beroende på vilka myndigheter det gäller. Dessa olika indelningar är organiserade på det sättet att de mycket sällan sammanfaller. Länen har en, polisen en annan, försvaret en tredje, rättsväsendet vad gäller domstolar en fjärde, arbetsmarknadsmyndigheten en femte, Skolverket en sjätte osv. Man skulle om man är lite elak nästan kunna säga att det är mer regel än undantag att de regionala organisationerna skiljer sig åt snarare än följs åt. Detta är en utveckling som på senare år inte minskat utan ökat.

I utredningar och förslag om olika tillsynsverksamheter läggs idéer fram om att statliga centrala myndigheter ska överta tillsyn från andra och själva bygga upp regionala organisationer. Var dessa regionkontor kommer att placeras och hur stora dessa regioner kommer att bli är inte alltid klart.

Prot. 2001/02:123
12 juni

Krisplan mot ohälsa

*Indelnings- och
länsstyrelsefrågor*

Den splittrade regionala indelningen ger ingen överblick. Risken finns att möjligheter till samverkan mellan myndigheter försämrats. Det kanske t.o.m. är så att den statliga verksamhetens geografiska och sektoriella splittring står i motsats till en för samhället optimal organisation.

För en medborgare levande på en ort borde det egentligen vara ganska självklart att man vet vart man ska vända sig och till vilken plats man ska vända sig. Man ska inte behöva tveka över i vilken telefonkatalog man kan hitta telefonnumret till den myndighet man söker och inte behöva fundera över om den ligger i den ena eller den andra staden.

Vi tycker att en utredning borde beakta dessa utgångspunkter. Det är därför vi från Moderaterna och de övriga borgerliga partierna förespråkar en helt förutsättningslös utredning om hur den framtida regionala indelningen borde utformas.

Det intressanta är att när jag läser majoritetens text i betänkandet ser jag att man egentligen håller med. Där står att läsa att ni delar motionärernas oro för en splittrad regional indelning som kan leda till problem. Då skulle man ju kunna tro att vi faktiskt skulle kunna vara överens när det gäller just en förutsättningslös utredning. Men det vore kanske att be om för mycket.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 252 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det här lilla betänkandet är ett mycket viktigt betänkande, för det handlar om hur vi genom vårt sätt att organisera underlättar eller omöjliggör den demokratiska processen.

I vårt land diskuteras det snarare hur kompetensfördelningen mellan EU-nivån och medlemsstaterna bör se ut framöver, och här finns ett forum inför regeringskonferensen 2004. Här stimulerar EU 2004-kommittén en bred och öppen debatt i Sverige om hur EU ska utvecklas i framtiden. Men hur det ser ut för den enskilda medborgaren i Sverige i förhållande till olika myndigheter förs ingen egentlig diskussion om. När Heby kommuns invånare röstar för att tillhöra Uppsala län blir det ändå stopp, trots att Heby kommunfullmäktige, Kammarkollegiet och majoriteten i riksdagen går på samma linje.

Regeringen har överlämnat en proposition, *Demokrati för det nya seklet*, 2001/02:80. Utgångspunkten är att det medborgerliga deltagandet ska öka. Marginalisering, utanförskap och passivitet är demokratins främsta utmaningar framöver, säger man. Egentligen säger regeringen i propositionen 2001/02:7, *Regional samverkan och statlig länsförvaltning*, ja till att göra en genomgripande översyn av hela uppgifts- och ansvarsfördelningen inom den samhälleliga organisationen i Sverige. Men motionen som begär att riksdagen ska begära en förutsättningslös genomgång av hur Sveriges framtida regionala indelning ska se ut och ge förslag till en sådan avstyrks i detta betänkande. Jag finner detta inkonsekvent och ologiskt. Det skulle vara ett ja till motionen i enlighet med den propositionen.

Fru talman! Motionen tar upp indelningen för alla de myndigheter som finns representerade i Sverige och att vi har en för stor offentlig överrock. Gränserna för polisorganisationen, för skolverksorganisationen, för vägverksorganisationen osv. är olika, för att inte tala om den inef-

fektiva AMS-kolossen. Till detta kommer olika målområden som ska få ekonomiskt stöd i olika omfattning.

När pusslet ska läggas faller inte bitarna på plats. Det försvårar en regionalisering i ett land där mottot är att hela Sverige ska leva. Det omöjliggör att på ett bra sätt leva upp till subsidiaritetsprincipen, där beslutshierarkin ska utgå från att medborgaren och familjen är de bästa beslutsfattarna. Det är när dessa inte klarar att på egen hand besluta och finansiera verksamheten som Kristdemokraterna menar att besluten ska flyttas till kommunal-, landstings- eller statlig nivå. När en verksamhet växt ur nästa nivå flyttas den uppåt. Det måste alltid vara den högre nivån som har bevisbördan. Stödet ska alltså vara subsidiärt, dvs. motsvara de behov som finns. I dag finns en alltför omfattande byråkrati med ärenden som kryssar här och tvärs.

Fru talman! Över tre fjärdedelar av landets region-, landstings- och kommunstyrelseledamöter vill att det regionala utvecklingsansvaret ska flytta från länsstyrelserna till någon form av regionalt självstyrelseorgan enligt en gallupundersökning från Landstingsförbundet år 1999. Vi måste ta PARK-utredningens förslag på allvar.

Men det regeringen sysslar med i dag är att förstärka sin egen roll. Man går ifrån närdemokratin, den kommunala självstyrelserollen, så starkt att min hemkommun känner att man inte har underlag för att lägga budgeten för år 2003 i dag, ett halvår före. Det är skrämmande. Man nyper åt sig makten och lägger beslut om att få sälja kommunala bostäder eller inte i händerna på tjänstemännen på länsstyrelserna. Från år 2003 ska t.o.m. länsstyrelsen utses av regeringen. T.o.m. i dag har den utsetts av landstingen. Nu försvinner subsidiaritetsprincipen helt när regeringen genom att utse länsstyrelsen ska markera att regeringen har det fulla politiska ansvaret för länsstyrelsens verksamhet. Jag skulle vilja säga att det inte handlar om det fulla ansvaret utan om den fulla kontrollen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 under punkt 1. Den politiska organisationen måste ge goda möjligheter till nära och återkommande kontakter med invånarna. De olika rollerna måste bli mera tydliga. Indelningar och gränser måste ses över för att skapa bättre tydlighet. Renodlingen mellan politiska uppdrag och tjänstemannauppdrag måste bli bättre. Det strider mot demokratin att så handlingsförlama en kommunfullmäktigeförsamling att den inte kan besluta om försäljning av det kommunala bostadsbolaget eller besluta om budgeten ett halvår i förväg på grund av en klåfingrig och maktfullkomlig regering.

Därför kan jag inte förstå att när regeringen i proposition 2001/02:7 *Regional samverkan och statlig länsförvaltning* säger ja till att göra en genomgripande översyn av hela uppgifts- och ansvarsfördelningen inom den samhällsliga organisationen i Sverige man i betänkandet yrkar avslag på den motion som för fram förslag om en förutsättningslös utredning.

Anf. 253 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det är inte underligt att människor ibland undrar vad vi håller på med!

Varje människa måste ha makt att påverka de beslut som har en direkt inverkan på hennes vardag. Besluten ska därför, enligt Centerpartiet, fattas så nära varje människa som möjligt. Det innebär också att människor måste kunna nå beslutsfattare och även olika myndighetspersoner så

enkelt och direkt som möjligt. I dag upplever vi att avståndet mellan folket och beslutsfattare är alltför stort.

Regioner har tillkommit, och som vi ser det kommer de att utvecklas så att hela Sverige kommer att indelas i regioner. Detta beror på att regionala politiska organ och andra regionala organ många gånger har de största möjligheterna att ta ett samlat grepp för gemensamma frågor som vi bäst löser tillsammans.

Det är viktigt att vi har bilden klar för oss, nämligen att hela Sverige inte ser likadant ut. Stockholmsregionen har absolut inte samma förutsättningar att lösa sina problem som t.ex. Östersundsregionen. Det finns också olika värderingar, och det finns skilda praktiska möjligheter till hur frågorna kan lösas.

I dag finns det även inom samma region olika strukturer och viljor och ett spretigt organisationssystem där olika myndigheter organiseras var för sig i sina regioner, inom eller t.o.m. utanför andra regioner.

Som det har påtalats tidigare har skattemyndigheter sin struktur, Vägverket sin struktur, Domstolsverket sin struktur osv. Sedan har den politiska organisationen sin egen struktur och region.

Detta betjänar inte den enskilda människan utan försvårar i stället kontakterna. Trots att det på många håll finns möjligheter att kommunicera via e-post är den direkta kontakten människa till människa i många situationer oslagbar.

Därför anser jag att det finns anledning att helt förutsättningslöst se över hur Sveriges framtida regionala indelning ska vara så att den blir så bra och effektiv som möjligt.

Fru talman! Om detta blir av kommer det naturligtvis att innebära förändringar.

Centerpartiet anser att vid de beslut som kan bli följden av en översyn måste en sammanslagning eller delning av län för att få bra, effektiva regioner absolut grundas på invånarnas önskemål. En förändring utan folkligt stöd leder till misstro och ger en känsla av toppstyrning snarare än att den ökar delaktigheten och närheten till den service och hjälp som människor har rätt att få av våra beslutande församlingar och myndigheter. Vi får aldrig glömma bort att hur denna beslutsapparat än organiseras – som trots allt måste finnas – måste den utgå från att den är till för folkets skull och inte tvärtom.

Fru talman! I denna sena timme tänker jag bara sluta med ett ord från Tage Danielsson, som jag tycker kan passa in och som ledamöterna kan ta till sig, så här sent också:

”För den trötta samhällskroppen vore kanske bästa boten ifall tankarna från toppen kom från roten.”

Jag skulle önska att ni har det med er, kära beslutsfattare, även nästa gång – som tydligen blir i morgon – när vi ska diskutera regioner och läns- eller kommunindelningar.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 254 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Under förra sommaren tog förste vice talmannen i en artikel i Dagens Nyheter upp den viktiga frågan om den ganska röriga situation som råder i Sverige när det gäller de geografiska gränserna för olika slag av offentliga verksamheter. Jag hakade på i en regional tidning

i Västerbotten och tog via e-mejl kontakt med Anders Björck, som vid riksdagsstarten hade vänligheten att erbjuda mig – vilket kändes som en ära – att tillsammans med honom väcka en motion om Sveriges regionala indelning, som nu behandlas i detta betänkande. Vi yrkar att en förutslättningslös genomgång ska göras av hur Sveriges framtida regionala indelning ska se ut.

I reservation 1, som samtliga borgerliga partier står bakom, begär vi reserver att riksdagen ska ge regeringen till känna att en sådan förutslättningslös översyn av Sveriges regionala indelning ska göras. Tidigare talare har varit inne på detta.

Utskottsmajoriteten har hänvisat till en utredning av Statskontoret 1999, som klart visade att olika myndigheter och organisationer har vitt skilda områdesindelningar. Av 15 undersökta organisationer var det bara 5 som hade länen som indelningsgrund, och länen ingår således i flera olika myndighetsregioner med olika geografisk utbredning.

Det innebär svårigheter att få överblick. Det innebär bl.a. att enskilda människor ofta har problem att få en bild av hur samhället fungerar. Detta är, enligt min uppfattning, skäl nog för att försöka få större enhetlighet.

Vi har tidigare i år behandlat frågan om ökat självstyre för fler regioner än i dag, vilket tyvärr inte gick att få gehör för. Det är min förhoppning att den frågan kan tas upp på nytt snarast möjligt. Då om inte förr kanske vi kan få gehör för tankarna i den motion som utskottsmajoriteten nu vill avslå.

Det är min bestämda mening att vårt till ytan stora land med ganska liten befolkning skulle må väl av en mer enhetlig indelning för olika funktioner – allt för att minska byråkratin och frigöra människor för andra uppgifter än administration. Trots den moderna informationstekniken finns ingen tendens till minskat antal människor i administrativa sysslor. Vi behöver vår arbetskraft även för annat än administration.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

I reservation 2 har jag tagit upp en folktopimotion med olika förslag som kan bidra till utvecklingen av Stockholmsregionen. Vi är av den bestämda meningen att den nuvarande arbetsfördelningen mellan länsstyrelse och landsting är otydlig och svårbegriplig för medborgarna. Ett vidgat regionalt självstyre skulle innebära stora fördelar för Stockholmsregionen, men i väntan på ett formellt beslut om möjligheten att införa ett regionfullmäktige kan uppgifter överföras från länsstyrelse till landsting.

Genom att på detta sätt vidga landstingens arbetsuppgifter kan man skapa förutsättningar för mer rationell användning av begränsade resurser och en nödvändig demokratisk förankring av beslut som ofta är kontroversiella.

Jag står självfallet bakom denna reservation, men för att vinna tid yrkar jag inte bifall till den.

Däremot vill jag tacka fru talmannen och personalen – särskilt mina forna kolleger – för att vi fick föra den här debatten i kväll.

Anf. 255 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Oss emellan, fru talman, tillhör väl inte det här betänkandet det mest spännande i dag. Men frågorna är naturligtvis väldigt viktiga i sig. Jag ska inte tala om utförsäljning av allmännyttan eller om Heby

kommun, eftersom frågorna inte tillhör dagens ämne. Jag vill bara göra ett konstaterande. Eftersom jag kommer från det län som numera heter Västra Götalands län har jag lärt mig att det oavsett hur man lägger gränser alltid kommer att finnas gränsdragningsproblem.

Vi vet alla att det pågår försöksverksamhet. Det gäller regionförsöken och annat. Jag är inte alldeles övertygad om att besluten blir mer förankrade på grund av att det finns någonting som heter Västra Götaland med ett antal regionfullmäktigeledamöter. Jag är inte säker på att den lokala förankringen blir bättre av det än om t.ex. Sveriges riksdag skulle fatta en del beslut. Jag tror att man ska vara lite ödmjuk och inte utgå från att allting kan formuleras med exakta mallar.

Vi berör i betänkandet att det naturligtvis finns problem, men utgångspunkten när det gäller allt som handlar om politikens roll och om regioner och myndigheter måste vara en öppenhet. Allmänheten måste ha tillträde till de olika organ som finns.

Jag utgår ifrån att dessa frågor kommer att bli ganska stora under den kommande mandatperioden. Det har berörts här i dag att man resonerar om hur EU ska organiseras. Jag är alldeles övertygad om att det kommer att bli stora frågor, med tanke på vad som kommer att hända i regionförsöken. Det behövs ingen förutsättningslös utredning eftersom frågorna kommer att komma upp på bordet under den kommande mandatperioden.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 256 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Lennart Nilsson säger att varken frågan om Heby kommun eller frågan om utförsäljning av kommunala bolag har något med indelningen i län och regioner att göra. Visst har det väl det! Vi diskuterar ju länsstyrelsens roll, osv. Men jag ska inte uppehålla mig vid det.

Jag vill bara ställa en fråga till Lennart Nilsson. I propositionen om regional samverkan och statlig länsförvaltning säger regeringen att man ska göra en genomgripande översyn av hela uppgifts- och ansvarsfördelningen inom den samhällseliga organisationen i Sverige. Detta är vad vi kräver i vår reservation, men Lennart Nilsson säger nej till det här. Det är ju samma sak. Vari ligger skillnaden?

Anf. 257 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Eftersom regeringen säger att det ska göras en översyn var reservationen helt onödig. Jobbet är på gång.

Anf. 258 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Om jobbet är på gång skulle det ha skrivits om det. Det står ingenting om detta, och därför var vi tvungna att reservera oss. Jag begriper inte varför man inte kunde skriva vad som föreslås i propositionen, att regeringen har beslutat sig för en översyn och att jobbet är på gång. Är det spelets gång?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

Anmälades och bordlades

Redogörelse

2001/02:RS2 Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2001

Motioner

med anledning av skr. 2001/02:188 Utbildning för kunskap och jämlikhet
– regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning

2001/02:Ub24 av Sofia Jonsson m.fl. (c)

2001/02:Ub25 av Siw Wittgren-Ahl (s)

2001/02:Ub26 av Monica Green m.fl. (s)

2001/02:Ub27 av Beatrice Ask m.fl. (m)

2001/02:Ub28 av Yvonne Andersson m.fl. (kd)

2001/02:Ub29 av Elver Jonsson (fp)

2001/02:Ub30 av Ulf Nilsson och Yvonne Ångström (fp)

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 juni

2001/02:1328 av *Ann-Marie Fagerström* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Alkolås

2001/02:1329 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Motorväg mellan Mehedeby och Uppsala

2001/02:1330 av *Rigmor Stenmark* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg

Regler för småföretag

2001/02:1331 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow

Humanitära insatser

2001/02:1332 av *Lennart Klockare* (s) till försvarsminister Björn von Sydow

Helikopterverksamheten i Boden

2001/02:1333 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist

Homo- och bisexuellas psykiska hälsa

2001/02:1334 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén

Pensionsutbetalningar vid långhelger

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll måndagen den 30 september.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 12 juni

2001/02:1249 av *Roy Hansson* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Rättssäkerhet för småföretagare

2001/02:1251 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till socialminister
Lars Engqvist

Import av apor för försöksändamål

2001/02:1252 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till socialminister
Lars Engqvist

Primatdjurhuset

2001/02:1272 av *Fanny Rizell* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Förebyggande arbete mot sexuellt våld

2001/02:1275 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Handlingsplan mot allergi

2001/02:1279 av *Jonas Ringqvist* (v) till miljöminister Kjell Larsson

Internationella regler för en hållbar globalisering

2001/02:1281 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till finansminister
Bosse Ringholm

Annonsskatten

2001/02:1282 av *Kia Andreasson* (mp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Europeiska investeringsbanken

2001/02:1283 av *Maria Wetterstrand* (mp) till finansminister Bosse
Ringholm

Europeiska investeringsbanken

2001/02:1284 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Europeiska investeringsbanken

2001/02:1285 av *Kia Andreasson* (mp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Europeiska investeringsbanken

2001/02:1286 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Europeiska investeringsbanken

2001/02:1288 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till statsrådet Jan O
Karlsson

Biståndet

2001/02:1290 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Årsdagen av kravallerna i Göteborg

2001/02:1291 av *Viviann Gerdin* (c) till socialminister Lars Engqvist

Psykiskt funktionshindrade

2001/02:1292 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
SSI:s och SKI:s informationsansvar

2001/02:1293 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Asylpolitiken och EU

2001/02:1296 av *Berit Jóhannesson* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky

Vapenleverans till Indien

2001/02:1297 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Tandhygienister

2001/02:1298 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
F-skattsedel

2001/02:1299 av *Karin Pilsäter* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
F-skattsedel för kvinnliga företagare

2001/02:1301 av *Britt-Marie Danestig* (v) till utbildningsminister Thomas Östros
Tandhygienistutbildningen

2001/02:1302 av *Runar Patriksson* (fp) till försvarsminister Björn von Sydow
Helikopterverksamheten på Säve

2001/02:1305 av *Carl-Axel Johansson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Energibeskattningen inom hotell- och restaurangnäringen

2001/02:1306 av *Britt-Marie Danestig* (v) till utbildningsminister Thomas Östros
Svensk mikroelektronik

2001/02:1309 av *Nikos Papadopoulos* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Grekiskt Kulturcentrum

2001/02:1310 av *Annelie Enochson* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Bidrag till trossamfund

2001/02:1312 av *Margareta Cederfelt* (m) till statsminister Göran Persson
Hets mot folkgrupp

2001/02:1313 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Landinformation om Iran

2001/02:1314 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Ändrade regler för upphandling

2001/02:1315 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Ingela Thalén
Bostadsbidragsskuld

2001/02:1319 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Hedersmord

2001/02:1320 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Hedersmord

2001/02:1321 av *Harald Nordlund* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Pisksnärtskador

2001/02:1322 av *Anna Åkerhielm* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Ersättning till vigselförrättare

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll måndagen den 30 september.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 7 § anf. 35,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 77 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 112 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.55,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 18.01,
av Bo Lundgren därefter till ajourneringen kl. 19.06,
av talmannen därefter t.o.m. 17 § anf. 209 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 247 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

1 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	1
2 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
4 § Förnyad bordläggning	2
5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 juni	2
MJU23 Ansvarsfullt fiske – svenska prioriteringar för EU:s framtida fiskeripolitik, m.m.	2
AU10 Ett system för individuell kompetensutveckling	4
6 § Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan.....	5
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2001/02:UFöU3	5
Anf. 1 HENRIK LANDERHOLM (m)	5
Anf. 2 BERNDT EKHOLM (s).....	6
Anf. 3 LARS OHLY (v).....	8
Anf. 4 MARGARETA VIKLUND (kd).....	9
Anf. 5 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	11
Anf. 6 KARIN WEGESTÅL (s).....	13
(Beslut fattades under 16 §.).....	14
7 § Offentlig upphandling	14
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU12.....	14
Anf. 7 GUNNAR AXÉN (m).....	14
Anf. 8 JOHAN LÖNNROTH (v)	17
Anf. 9 GUNNAR AXÉN (m) replik.....	19
Anf. 10 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	19
Anf. 11 GUNNAR AXÉN (m) replik.....	19
Anf. 12 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	20
Anf. 13 PER LANDGREN (kd).....	20
Anf. 14 AGNE HANSSON (c).....	22
Anf. 15 KJELL NORDSTRÖM (s).....	23
Anf. 16 PER LANDGREN (kd) replik.....	24
Anf. 17 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	25
Anf. 18 PER LANDGREN (kd) replik.....	25
Anf. 19 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	25
Anf. 20 AGNE HANSSON (c) replik	25
Anf. 21 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	26
Anf. 22 AGNE HANSSON (c) replik	26
Anf. 23 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	26
Anf. 24 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	26
Anf. 25 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	27
Anf. 26 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	27
Anf. 27 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	27

Anf. 28	MARIE GRANLUND (s)	27
Anf. 29	JOHAN LÖNNROTH (v) replik	28
Anf. 30	MARIE GRANLUND (s) replik	28
Anf. 31	KARIN PILSÄTER (fp)	28
Anf. 32	JOHAN LÖNNROTH (v)	29
Anf. 33	KARIN PILSÄTER (fp)	30
Anf. 34	JOHAN LÖNNROTH (v)	30
Anf. 35	KARIN PILSÄTER (fp)	30
	(Beslut fattades under 16 §.)	31
8 §	Utvecklingen inom den kommunala sektorn	31
	Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU19	31
Anf. 36	LENNART HEDQUIST (m)	31
Anf. 37	PER LANDGREN (kd)	33
Anf. 38	AGNE HANSSON (c)	35
Anf. 39	KARIN PILSÄTER (fp)	36
Anf. 40	LENNART HEDQUIST (m) replik	39
Anf. 41	KARIN PILSÄTER (fp) replik	39
Anf. 42	SONIA KARLSSON (s)	40
Anf. 43	KARIN PILSÄTER (fp) replik	42
Anf. 44	SONIA KARLSSON (s) replik	43
Anf. 45	KARIN PILSÄTER (fp) replik	43
Anf. 46	SONIA KARLSSON (s) replik	44
Anf. 47	PER LANDGREN (kd) replik	45
Anf. 48	SONIA KARLSSON (s) replik	45
Anf. 49	PER LANDGREN (kd) replik	45
Anf. 50	SONIA KARLSSON (s) replik	46
Anf. 51	LENNART HEDQUIST (m) replik	46
Anf. 52	SONIA KARLSSON (s) replik	46
Anf. 53	LENNART HEDQUIST (m) replik	47
Anf. 54	SONIA KARLSSON (s) replik	47
Anf. 55	AGNE HANSSON (c) replik	47
Anf. 56	SONIA KARLSSON (s) replik	48
Anf. 57	AGNE HANSSON (c) replik	48
Anf. 58	SONIA KARLSSON (s) replik	49
Anf. 59	SIV HOLMA (v)	49
Anf. 60	PER LANDGREN (kd) replik	52
Anf. 61	SIV HOLMA (v) replik	53
Anf. 62	PER LANDGREN (kd) replik	53
Anf. 63	SIV HOLMA (v) replik	54
Anf. 64	LENNART HEDQUIST (m) replik	54
Anf. 65	SIV HOLMA (v) replik	55
Anf. 66	LENNART HEDQUIST (m) replik	55
Anf. 67	SIV HOLMA (v) replik	56
Anf. 68	KARIN PILSÄTER (fp) replik	56
Anf. 69	SIV HOLMA (v) replik	56
Anf. 70	KARIN PILSÄTER (fp) replik	57
Anf. 71	SIV HOLMA (v) replik	57
Anf. 72	AGNE HANSSON (c) replik	58
Anf. 73	SIV HOLMA (v) replik	58

Anf. 74	LENNART HEDQUIST (m)	59
Anf. 75	SONIA KARLSSON (s) replik	59
Anf. 76	LENNART HEDQUIST (m) replik	59
Anf. 77	SONIA KARLSSON (s) replik	60
Anf. 78	LENNART HEDQUIST (m) replik	60
Anf. 79	SONIA KARLSSON (s)	60
Anf. 80	LENNART HEDQUIST (m)	60
Anf. 81	SONIA KARLSSON (s)	60
Anf. 82	LENNART HEDQUIST (m)	61
	(Beslut fattades under 16 §.)	61
9 §	Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2002	61
	Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU21	61
Anf. 83	ANNA ÅKERHIELM (m)	61
Anf. 84	PER LANDGREN (kd)	64
Anf. 85	AGNE HANSSON (c)	64
Anf. 86	KARIN PILSÄTER (fp)	65
Anf. 87	BENGT SILFVERSTRAND (s)	67
Anf. 88	ANNA ÅKERHIELM (m) replik	69
Anf. 89	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	70
Anf. 90	ANNA ÅKERHIELM (m) replik	70
Anf. 91	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	71
Anf. 92	AGNE HANSSON (c) replik	71
Anf. 93	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	72
Anf. 94	AGNE HANSSON (c) replik	72
Anf. 95	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	72
Anf. 96	KARIN PILSÄTER (fp) replik	72
Anf. 97	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	73
Anf. 98	KARIN PILSÄTER (fp) replik	73
Anf. 99	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	74
Anf. 100	PER LANDGREN (kd) replik	74
Anf. 101	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	75
Anf. 102	SIV HOLMA (v)	75
Anf. 103	YVONNE RUWAIDA (mp)	77
	(Beslut fattades under 16 §.)	79
10 §	Vissa motioner inom finansutskottets beredningsområde	79
	Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU27	79
Anf. 104	CARL-AXEL JOHANSSON (m)	79
Anf. 105	PER LANDGREN (kd)	81
Anf. 106	AGNE HANSSON (c)	83
Anf. 107	KARIN PILSÄTER (fp)	84
Anf. 108	YVONNE RUWAIDA (mp)	85
Anf. 109	AGNE HANSSON (c) replik	87
Anf. 110	YVONNE RUWAIDA (mp) replik	87
Anf. 111	HANS HOFF (s)	88
Anf. 112	PER LANDGREN (kd) replik	90
Anf. 113	HANS HOFF (s) replik	90
Anf. 114	PER LANDGREN (kd) replik	90
Anf. 115	HANS HOFF (s) replik	91
Anf. 116	AGNE HANSSON (c) replik	91

Anf. 117 HANS HOFF (s) replik.....	91
Anf. 118 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	91
Anf. 119 HANS HOFF (s) replik.....	91
Anf. 120 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	92
Anf. 121 HANS HOFF (s) replik.....	92
Anf. 122 JOHAN LÖNNROTH (v).....	92
Anf. 123 AGNE HANSSON (c).....	94
Anf. 124 JOHAN LÖNNROTH (v) replik.....	94
Anf. 125 AGNE HANSSON (c) replik.....	94
Anf. 126 JOHAN LÖNNROTH (v) replik.....	94
Anf. 127 PER LANDGREN (kd).....	95
Anf. 128 JOHAN LÖNNROTH (v).....	95
Anf. 129 PER LANDGREN (kd).....	95
Anf. 130 JOHAN LÖNNROTH (v).....	96
(Beslut fattades under 16 §.).....	96
11 § Riksrevisionen – ändringar i regeringsformen	96
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU25.....	96
Anf. 131 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	96
Anf. 132 MATS EINARSSON (v).....	98
(Beslut fattades under 16 §.).....	99
12 § Myndigheten Regeringskansliet	99
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU32.....	99
(Beslut fattades under 16 §.).....	99
13 § Några sekretessfrågor m.m.....	99
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU38.....	99
Anf. 133 MATS EINARSSON (v).....	99
Anf. 134 PER LAGER (mp).....	100
Anf. 135 BRITT-MARIE LINDKVIST (s).....	100
Anf. 136 PER LAGER (mp).....	101
Anf. 137 BRITT-MARIE LINDKVIST (s).....	102
Anf. 138 PER LAGER (mp).....	102
Anf. 139 BRITT-MARIE LINDKVIST (s).....	102
(Beslut fattades under 16 §.).....	102
14 § Sänkt skatt på alkylatbensin, m.m.	102
Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU26.....	102
Anf. 140 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	102
Anf. 141 PER ERIK GRANSTRÖM (s).....	103
Anf. 142 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	104
Anf. 143 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	105
Anf. 144 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	105
Anf. 145 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	106
Anf. 146 CLAES STOCKHAUS (v).....	106
Anf. 147 GUDRUN LINDVALL (mp).....	107
(Beslut fattades under 16 §.).....	107
15 § ROT-avdragets effekter	108
Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU28.....	108
Anf. 148 PER ERIK GRANSTRÖM (s).....	108

Anf. 149 ROLF KENNERYD (c)	109
Anf. 150 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	110
Anf. 151 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik	112
Anf. 152 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	112
Anf. 153 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik	112
Anf. 154 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	113
Anf. 155 ROLF KENNERYD (c) replik	113
Anf. 156 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	113
Anf. 157 ROLF KENNERYD (c) replik	113
Anf. 158 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	114
Anf. 159 PER ROSENGREN (v)	114
Anf. 160 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik	115
Anf. 161 PER ROSENGREN (v) replik	115
Anf. 162 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik	115
Anf. 163 PER ROSENGREN (v) replik	116
Anf. 164 KENNETH LANTZ (kd)	116
Anf. 165 GUDRUN LINDVALL (mp)	117
Anf. 166 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	118
Anf. 167 GUDRUN LINDVALL (mp)	118
Anf. 168 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	118
Anf. 169 GUDRUN LINDVALL (mp)	118
(Beslut fattades under 16 §.).....	118
Ajournering	119
Återupptagna förhandlingar	119
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	119
UFöU3 Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan	119
FiU12 Offentlig upphandling	119
FiU19 Utvecklingen inom den kommunala sektorn	120
FiU21 Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2002.....	122
FiU27 Vissa motioner inom finansutskottets beredningsområde	123
KU25 Riksrevisionen – ändringar i regeringsformen	124
KU32 Myndigheten Regeringskansliet.....	124
KU38 Några sekretessfrågor m.m.	124
SkU26 Sänkt skatt på alkylatbensin, m.m.	125
SkU28 ROT-avdragets effekter	125
17 § Krisplan mot ohälsa	125
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU18	125
Anf. 170 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	125
Anf. 171 BO LUNDGREN (m).....	128
Anf. 172 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	131
Anf. 173 BO LUNDGREN (m) replik	131
Anf. 174 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	132

Anf. 175 BO LUNDGREN (m) replik	132
(forts.).....	133
Ajournering.....	133
Återupptagna förhandlingar	133
Ajournering.....	133
Återupptagna förhandlingar	133
17 § (forts.) Krisplan mot ohälsa (forts. SfU18)	134
Anf. 176 GUDRUN SCHYMAN (v)	134
Anf. 177 BO LUNDGREN (m) replik	136
Anf. 178 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	137
Anf. 179 BO LUNDGREN (m) replik	137
Anf. 180 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	138
Anf. 181 ALF SVENSSON (kd).....	139
Anf. 182 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	141
Anf. 183 ALF SVENSSON (kd) replik.....	141
Anf. 184 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	142
Anf. 185 ALF SVENSSON (kd) replik.....	142
Anf. 186 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	143
Anf. 187 ALF SVENSSON (kd) replik.....	144
Anf. 188 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	144
Anf. 189 ALF SVENSSON (kd) replik.....	145
Anf. 190 AGNE HANSSON (c)	145
Anf. 191 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	147
Anf. 192 AGNE HANSSON (c) replik	148
Anf. 193 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	148
Anf. 194 AGNE HANSSON (c) replik	149
Anf. 195 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	149
Anf. 196 AGNE HANSSON (c) replik	150
Anf. 197 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	150
Anf. 198 AGNE HANSSON (c) replik	151
Anf. 199 LARS LEIJONBORG (fp)	151
Anf. 200 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	153
Anf. 201 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	154
Anf. 202 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	154
Anf. 203 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	155
Anf. 204 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	155
Anf. 205 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	156
Anf. 206 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	156
Anf. 207 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	157
Anf. 208 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	157
Anf. 209 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	160
Anf. 210 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	160
Anf. 211 BERIT ANDNOR (s).....	161
Anf. 212 AGNE HANSSON (c) replik.....	163
Anf. 213 BERIT ANDNOR (s) replik.....	164
Anf. 214 AGNE HANSSON (c) replik.....	164
Anf. 215 BERIT ANDNOR (s) replik.....	165
Anf. 216 MARGIT GENNSER (m).....	165
Anf. 217 BERIT ANDNOR (s) replik.....	168

Anf. 218	MARGIT GENNSER (m) replik.....	168
Anf. 219	BERIT ANDNOR (s) replik.....	169
Anf. 220	MARGIT GENNSER (m) replik.....	169
Anf. 221	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	169
Anf. 222	MARGIT GENNSER (m) replik.....	171
Anf. 223	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	172
Anf. 224	MARGIT GENNSER (m) replik.....	172
Anf. 225	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	172
Anf. 226	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	172
Anf. 227	BERIT ANDNOR (s) replik.....	175
Anf. 228	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	176
Anf. 229	BERIT ANDNOR (s) replik.....	176
Anf. 230	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	177
Anf. 231	BO KÖNBERG (fp)	177
Anf. 232	BERIT ANDNOR (s) replik.....	180
Anf. 233	BO KÖNBERG (fp) replik.....	181
Anf. 234	BERIT ANDNOR (s) replik.....	181
Anf. 235	BO KÖNBERG (fp) replik.....	182
Anf. 236	RONNY OLANDER (s)	182
Anf. 237	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	185
Anf. 238	RONNY OLANDER (s) replik	186
Anf. 239	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	186
Anf. 240	RONNY OLANDER (s) replik	187
Anf. 241	BO KÖNBERG (fp) replik.....	187
Anf. 242	RONNY OLANDER (s) replik	188
Anf. 243	BO KÖNBERG (fp) replik.....	188
Anf. 244	RONNY OLANDER (s) replik	189
Anf. 245	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	189
Anf. 246	BO KÖNBERG (fp) replik.....	190
Anf. 247	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	191
Anf. 248	BO KÖNBERG (fp) replik.....	191
Anf. 249	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	192
Anf. 250	KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	192
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	193
18 §	Indelnings- och länsstyrelsefrågor.....	193
	Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU12	193
Anf. 251	EWA THALÉN FINNÉ (m)	193
Anf. 252	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	194
Anf. 253	RIGMOR STENMARK (c).....	195
Anf. 254	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	196
Anf. 255	LENNART NILSSON (s)	197
Anf. 256	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	198
Anf. 257	LENNART NILSSON (s)	198
Anf. 258	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	198
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	198
19 §	Bordläggning.....	199
20 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	199
21 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	200
22 §	Kammaren åtskildes kl. 23.28.....	202

Prot. 2001/02:123
12 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2002